VANNOMRÅDE ØYEREN

Referat

Styringsgruppa - møte nr. 1-2018

Dato/ tid: 04.04.2018 / kl. 9 - 12
Møtested: Nes rådhus, Årnes

Møte innkalt av/ referent: Kristian Moseby

Møte-deltakere:	Willy Kvilten (Ullensaker kommune), Tor Melvold (Trøgstad kommune), John Harry Skoglund (Fet kommune), Trond Løfsgaard (Fylkesmannen i Oslo og Akershus), , Anette Elseth (Sørum kommune), Eirik Trygve Bøe (Akershus Fylkeskommune), Øystein Slette (Enebakk kommune), Helga Gunnarsdottir (Miljødirektoratet), Kristian Moseby (prosjektleder)
Forfall:	Eidsvoll kommune, Nes kommune, Aurskog-Høland kommune, Nord-Odal kommune, Spydeberg kommune, Rælingen kommune, Eidsberg kommune, Sør-Odal kommune, Fylkesmannen i Østfold , Fylkesmannen i Hedmark,,
Spesielt inviterte:	Helga Gunnarsdottir (Miljødirektoratet), kommunalsjefer eller andre beslutningstakere i kommunene

Møteagenda

Saksnr	Sak
1/18	Velkommen, godkjenning av referat og dagsorden
2/18	Bidrag fra vannområde Øyeren inn i Miljødirektoratets tiltaksprosjekt
3/18	Status for arbeidet med vannforvaltning 2017 - oppfølging av vannforskriften
4/18	Orienteringssaker
5/18	Valg av ny leder styringsgruppa
6/18	Notat spørreundersøkelse kommunalteknikk vannområde Øyeren
7/18	Ny veileder om feilsøking på avløpsnett
8/18	Økonomi - sluttregnskap 2017 og budsjett 2018
9/18	Årsmelding vannområde Øyeren 2017
10/18	Arbeidsplan vannområde Øyeren 2018
11/18	Nasjonalt/ regionalt miljøprogram i landbruket
12/18	Mandat vannområde Øyeren
13/18	Ansettelsesforhold prosjektleder
14/18	Neste møte
15/18	Eventuelt

Vedlegg:
V1 – Forslag til mal for felles saksfremlegg til årlig sak om vannforvaltning
V2 – Glomma og Lågen United - sluttrapport og fakaark
V3 – Felles høringsuttalelse VO Glomma sør, Haldenvassdraget, Morsa og Øyeren til høring av vannforskriften og naturmangfoldloven
V4 – Handlingsprogram vannregion Glomma 2018 - 2021
V5 – Spørreundersøkelse kommunalteknikk vannområde Øyeren
V6 - Veileder for feilsøking på avløpsnettet
V7 – Sluttregnskap vannområde Øyeren 2017
V8 - Forslag til budsjett vannområde Øyeren 2018
V9 - Utkast til årsmelding for vannområde Øyeren 2017
V10 – Arbeidsplan vannområde Øyeren 2018
V11 - Brev Østfold fylkeskommune

1/18 - Velkommen, godkjenning av referat og dagsorden	Ansvar/ frist
Behandling: John Harry Skoglund var møteleder i Grete Sjøli sitt frvær og åpnet møte. Ingen hadde innspill til forrige referat, dagsorden eller eventuelt.	
Vedtak: *1. Dagsorden godkjennes uten merknader eller saker til eventuelt* *2. Referat fra møte i styringsgruppa 24.05.2017 godkjennes.*	
2/18 - Bidrag fra vannområde Øyeren inn i Miljødirektoratets tiltaksprosjekt	**Ansvar/ frist**
Behandling: Helga Gunnarsdottir (HG) holdt en orientering om foreslåtte endringer i vannforskriften, om tiltak i vannforskriftssammenheng og om vannområdets bidrag inn i Miljødirektoratets tiltaksprosjekt (se eget vedlegg). HG påpekte viktigheten av det lokale nivået i vannforvaltningen og understreket at vannområdene vil være viktige også fremover, til tross for de foreslåtte endringene i vannforskriften. Det ble også nevnt viktigheten av at man i sammenheng med vannforskriften skiller mellom grunnleggende tiltak (eksempelvis fornye avløpsnettet, utbedring av private avløpsanlegg) og supplerende tiltak (eksempelvis nedleggelse av kommunale renseanlegg grunnet sårbare resipienter, frivillige jordbrukstiltak, miljøavtaler). Vannforekomster med god og svært god tilstand må ikke uteglemmes i tiltaksarbeidet da disse også skal sikres med forebyggende tiltak så tilstanden opprettholdes. God planlegging er viktig, spesielt innen for avløpsområdet. Nes kommunes plan for opprydding i spredt avløp ble vist som eksempel. Det ble påpekt at det er store forventninger til landbrukets tiltaksinnsats for ett bedre vannmiljø. Landbruksforvaltningen må følge opp eksisterende lovverk og det må arbeides med å synligjøre behov for bedre midler og økt bruk av miljøkrav. Vannområde Øyeren er valgt ut som casevannområde i Norge for å lage ett nytt forlsag til mal for tiltaksprogram der omfang av tiltak og kostnadene ved disse skal komme tydeligere frem enn i tidligere tiltaksprogram. Malen skal være klar til bruk i 2019 og skal være veiledende for rulleringen av de andre tiltaksprogrammene for resten av landet. Det skal tas utgangspunkt i foreslåtte og vedtatte tiltak i vannområde Øyeren. I tillegg skal det suppleres med andre fiktive tiltak for andre sektorer som er aktuelle på landsbasis, men som ikke nødvendigvis er aktuelle for vannråde Øyeren. Styringsgruppa var veldig fornøyde med å bli orientert og hadde noen spørsmål, blant annet om kostnadseffektivitet ved tiltak mot forurensning. HG påpekte at det er viktig at alle sektorer bidrar, men at det ikke er gitt at man kan eller bør sammenligne kostnadseffektivtet mellom sektorer, som eksempelvis avløps- og landbrukssektoren. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Styringsgruppa stiller seg bak vannområde Øyerens bidrag inn i Miljødirektoratets tiltaksprosjekt.* *2. Prosjektleder tilpasser aktivitetsnivå i vannområdet etter behov og tilgjengelig tid* *3. Kommunene Nes, Ullensaker og Enebakk bidrar inn i prosjektet med nødvendig bakgrunnsinformasjon* *4. Bidrag fra eventuelle andre kommuner inn i prosjektet avklares etter behov.*	**KM / KOM**

3/18 - Status for arbeidet med vannforvaltning 2017 - oppfølging av vannforskriften	Ansvar/ frist
Behandling: Kristian orienterte om status for vannforvaltningsarbeidet i vannområde Øyeren (se vedlagt presentasjon). Det ble gjennomgått status for vannområdets planlagte oppgaver, hovedfokus i 2017, foreløpig status for vassdragsovervåkningen 2017 samt vurderinger av status for utvalgte tiltak og videre oppfølgingsbehov. Styringsgruppa var fornøyde med å få en statusoppdatering og var positive til at det årlig forberedes en politisk sak med dette som tema. Det var enighet om at det må jobbes videre med å målrette tiltakene og ta med kunnskapsgrunnlaget tilbake til kommunene. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Status for arbeidet og behov for tiltak tas til etteretning.* *2. Vannområdets medlemskommuner oppfordres til å behandle status for vannforvaltningsarbeidet som en årlig politisk sak, der årsmelding, status for vassdragene og tiltaksstatus inngår i samme sak. Det utarbeides en mal til saksfremlegg som sendes til kommunene.* *3. Vannområdets medlemskommuner oppfordres til å foreta en intern gjennomgang av behov for tiltak i egen kommune, og vurdere ytterligere vedtak innen utgangen av 2018.* *4. Kommunene oppfordres til å aktivt ta i bruk vannområde Øyerens kunnskapsgrunnlag for å målrette tiltak i relevant saksbehandling.* *5. Etter behov prioriteres det bruk av konsulentressurser til å oppdatere kunnskapsgrunnlaget og status for tiltak i Miljødirektoratets database Vann-Nett.*	**KOM**
4/18 - Orienteringssaker	**Ansvar/ frist**
<u>1. Fylkesmannens bidrag inn i vanforvaltningen</u>	
Behandling: Kristian gav en kort muntlig orientering. Det kom ingen innspill til saken. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *Sak 4/18-1 tas til orientering.*	
<u>2. Sluttrapport prosjekt Glomma og Lågen United</u>	
Behandling: Kristian gav en kort muntlig orientering. Det kom ingen innspill til saken. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *Sak 4/18-2 tas til orientering.*	
<u>3. Høringssvar fra vannområde Øyeren til høring om endringer i vannforskriften og naturmangfoldloven.</u>	
Behandling: Kristian gav en kort muntlig orientering. Det kom ingen innspill til saken. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *Sak 4/18-3 tas til orientering.*	
<u>4. Revisjon av nettsider vanområde Øyeren</u>	

Behandling: Kristian gav en kort muntlig orientering. Det kom ingen innspill til saken. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *Sak 4/18-4 tas til orientering.*	
<u>5. Pilotprosjekt tiltak vannområde Øyeren</u>	
Behandling: Kristian gav en kort muntlig orientering. Det kom ingen innspill til saken. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *Sak 4/18-5 tas til orientering.*	
<u>6. Handlingsprogram vannregion Glomma</u>	
Behandling: Kristian gav en kort muntlig orientering. Det kom ingen innspill til saken. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *Sak4/18-6 tas til orientering.*	
5/18 - Valg av ny leder styringsgruppa	**Ansvar/ frist**
Behandling: Det ble diskutert hvem som burde velges som ny leder og nestleder av styringsgruppa. Ingen hadde på forhånd meldt inn at de ønsket å ta lederervervet, men Grete Sjøli hadde sagt seg villig til eventuelt å rykke opp og ta lederervervet. Sjøli ble foreslått som ny leder og Willy Kvilten som nestleder. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Grete Sjøli og Willy Kviten ble enstemmig valgt som henholdsvis ny leder og nestleder for vannområdeutvalget (styringsgruppa) for Øyeren.*	
6/18 - Notat spørreundersøkelse kommunalteknikk vannområde Øyeren	**Ansvar/ frist**
Behandling: Kristian gav en muntlig orientering om funnene i spørreundersøkelsen, hvordan spørsmålene hadde blitt evaluert og plan for videre oppfølging. Styringsgruppa var positive til spørreundersøkelsen og ønsket en egen kommunevis orientering om funnene. Forslag til vedtak og tidligere vedtak i sak 3/17 ble ansett som dekkende nok for videre oppfølging. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Endelig notat for spørreundersøkelse tas til etteretning* *2. Hver kommune som deltok i spørreundersøkelsen oppfordres til å følge opp resultatene i henhold til tidligere vedtak i styringsgruppesak 3/17 .*	**KOM**
7/18 - Ny veileder om feilsøking på avløpsnett	**Ansvar/ frist**
Behandling: Kristian gav en muntlig orientering om veilederen og formålet med denne. Styringsgruppa var positive til veilederen og at aktuelle personer i kommunene blir gjort kjent med denne. Forslag til vedtak ble ansett som dekkende nok for videre oppfølging. Enstemmig vedtatt.	

Vedtak: *1. Medlemkommunene oppfordres til å ta i bruk veilederen og vurdere om det i egen kommune er avsatt tilstrekkelige øremerkede ressurser til feilsøking på avløpsnettet.* *2. Vannområdet arrangerer ett seminar for aktuelle personer i medlemskommunene der veilederen presenteres.* *3. Kommunene oppfordres til å vurdere om konkrete mål om feilsøking og reduksjon av fremmedvann, forslagsvis resultatmål om prosentvis reduksjon, bør forankres i kommunens hovedplan avløp eller tiltaksplan ved neste rullering.*	
8/18 - Økonomi - sluttregnskap 2017 og budsjett 2018	**Ansvar/ frist**
Behandling: Kristian gav en muntlig orientering om hovedtrekkene i regnskapet for 2017 og budsjett 2018. Det kom ingen innspill til endringer. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Sluttregnskap for 2017 godkjennes.* *2. Utkast til budsjett for vannområde Øyeren 2018 godkjennes.* *3. For 2018 faktureres vannområdets kommuner 1/2 medlemskontingent. Kontingentendringen meddeles kommunene.* *4. Refusjon for overvåkningskostnader 2018 justeres for tilskudd fra Fylkesmannen og faktureres kommunene.* *5. Vannområdets prosjektgruppe, i samarbeid med prosjektleder, gis mandat til å gjøre mindre omprioriteringer av budsjettmidlene til prosjekter/konsulenttjenester. Prosjektleder avklarer ved behov mindre budsjettjusteringer med styringsgruppeleder.*	**KM**
9/18 - Årsmelding vannområde Øyeren 2017	**Ansvar/ frist**
Behandling: Kristian orienterte om innholdet i årsmeldingen og påpekte at det var uteglemt ett vedlegg til årsmeldingen som omfattet kostnader for gjennomført overvåkning i vannområde Øyeren 2012 - 2017. Styringsgruppa var positive til årsmeldingen og bemerket at den gir ett godt bilde av vannområdet aktivitetsnivå. Det kom ingen innspill til endringer utover at det uteglemte vedlegget innlemmes i årsmeldingen. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Årsmelding for vannområde Øyeren 2017 godkjennes.* *2. Årsmeldingen distribueres til vannområdets kommuner og det oppfordres om at den tas opp til politisk behandling i henhold til vedtak i sak 3/18 punkt 2.* *3. Det legges ved årsmelding som vedlegg oversikt over kostnader for overvåkning i vannområde Øyeren*	**KOM/ KM**
10/18 - Arbeidsplan vannområde Øyeren 2018	**Ansvar/ frist**
Behandling: Kristian gav en muntlig orientering om hovedtrekkene i arbeidsplanen. Det kom ingen innspill til endringer. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Arbeidsplan for vannområde Øyeren 2018 godkjennes og justeres av prosjektleder ved behov*	

11/18 - Nasjonalt/ regionalt miljøprogram i landbruket	Ansvar/ frist
Behandling: Styringsgruppa diskuterte viktigheten av at tiltaksgjennomføringsgraden i landbruket ble oppretthold og at man legger opp til en økt og målrettet tiltaksinnsats mot de mest belastede vannforekomstene. Trond påpekte utfordringen med at Fylkesmannen har fått i oppgave og både målrette tiltakene, men samtidig forenkle virkemidlene. Fylkesmannen har en viktig oppgave i å velge regionalt hvilke områder som skal prioriteres, og hvilke som skal ha miljøkrav. Styringsgruppa var positive til innføring av miljøkrav og mente at kommunene og vannområdet har en viktig oppgave i å avgi innspill til regionalt miljøprogram, herunder også høringen. Vedtaket ble formulert i møtet. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Styringsgruppa mener at det er behov for å videreføre og styrke de regionale miljøkravene i landbruket.* *2. Kommunene bør behandle høringen om regionalt miljøprogram i landbruket.*	**KOM**
12/18 - Mandat vannområde Øyeren	**Ansvar/ frist**
Behandling: Styringsgruppa var positive til at vannområdets mandatdokument revideres. Revisjonen bør skje i etterkant av høringen av vannforskriften og naturmangfoldloven, slik at en eventuell omorganisering er klarlagt. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Vannområdets projektgruppe reviderer "mandatdokumentet" og legger det frem for styringsgruppa for godkjenning* *2. Det innarbeides i dokumentet eventuelle organisatoriske endringer som følge av høringen av vannforskriften og naturmangfoldloven*	**KM**
13/18 - Ansettelsesforhold prosjektleder	**Ansvar/ frist**
Behandling: Styringsgruppa var positive til at stillingstittel endres til daglig leder, samt at stillingen omgjøres fra prosjektstilling til fast stilling. Gruppa mente at det ikke var behov for ytterligere spesifisering av vedtak, men at leder avklarer eventuelle formaliteter. Enstemmig vedtatt.	
Vedtak: *1. Tittel for prosjektleder endres til daglig leder.* *2. Stillingen omgjøres fra prosjektstilling med avgrenset varighet til fast stilling* *3. Leder av styringsgruppa avklarer med Nes kommune eventuelle formaliteter rundt stillingsendringen, samt avklarer med Trøgstad kommune alternativene for fremtidig kontorplass etter kommunesammenslåing.*	**GS**
14/18 - Neste møte	**Ansvar/ frist**
Behandling: Sørum har formannskapsmøte den 14. november. Dato for møtet endres fra 14. november til 15.november. Enstemmig vedtatt.	

Vedtak: *1. Neste møte i styringsgruppa avholdes 15.11.2018. Kristian innkaller til møtet.*	**KM**
15/18 - Eventuelt	**Ansvar/ frist**
Behandling: Ingen saker.	
Vedtak: *1.*	

VANNOMRÅDE ØYEREN

Saksfremlegg

Styringsgruppa - møte nr. 1-2018

Dato/ tid: 04.04.2018 / kl. 9 - 12

Møtested: Nes rådhus, Årnes

Møte innkalt av: Kristian Moseby

Spesielt inviterte: Helga Gunnarsdottir (Miljødirektoratet), kommunalsjefer eller andre beslutningstakere i kommunene

Møteagenda	
Saksnr	**Sak**
1/18	**Velkommen, godkjenning av referat og dagsorden**
2/18	**Bidrag fra vannområde Øyeren inn i Miljødirektoratets tiltaksprosjekt**
3/18	**Status for arbeidet med vannforvaltning 2017 - oppfølging av vannforskriften**
4/18	**Orienteringssaker**
5/18	**Valg av ny leder styringsgruppa**
6/18	**Notat spørreundersøkelse kommunalteknikk vannområde Øyeren**
7/18	**Ny veileder om feilsøking på avløpsnett**
8/18	**Økonomi - sluttregnskap 2017 og budsjett 2018**
9/18	**Årsmelding vannområde Øyeren 2017**
10/18	**Arbeidsplan vannområde Øyeren 2018**
11/18	**Nasjonalt/ regionalt miljøprogram i landbruket**
12/18	**Mandat vannområde Øyeren**
13/18	**Ansettelsesforhold prosjektleder**
14/18	**Neste møte**
15/18	**Eventuelt**

Vedlegg:
V1 – Forslag til mal for felles saksfremlegg til årlig sak om vannforvaltning
V2 – Glomma og Lågen United - sluttrapport og fakaark
V3 – Felles høringsuttalelse VO Glomma sør, Haldenvassdraget, Morsa og Øyeren til høring av vannforskriften og naturmangfoldloven
V4 – Handlingsprogram vannregion Glomma 2018 - 2021
V5 – Spørreundersøkelse kommunalteknikk vannområde Øyeren
V6 - Veileder for feilsøking på avløpsnettet
V7 – Sluttregnskap vannområde Øyeren 2017
V8 - Forslag til budsjett vannområde Øyeren 2018
V9 - Utkast til årsmelding for vannområde Øyeren 2017
V10 – Arbeidsplan vannområde Øyeren 2018
V11 - Brev Østfold fylkeskommune

1/18 - Velkommen, godkjenning av referat og dagsorden	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Dagsorden godkjennes uten merknader eller saker til eventuelt* *2. Referat fra møte i styringsgruppa 24.05.2017 godkjennes.*	

Bakgrunn/vurdering
Fungerende styringsgruppeleder vil åpne møtet og gjennomgå dagsorden for dagens møte og referat fra møte i styringsgruppa 24.05.2017.

2/18 - Bidrag fra vannområde Øyeren inn i Miljødirektoratets tiltaksprosjekt	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Styringsgruppa stiller seg bak vannområde Øyerens bidrag inn i Miljødirektoratets tiltaksprosjekt.* *2. Prosjektleder tilpasser aktivitetsnivå i vannområdet etter behov og tilgjengelig tid* *3. Kommunene Nes, Ullensaker og Enebakk bidrar inn i prosjektet med nødvendig bakgrunnsinformasjon* *4. Bidrag fra eventuelle andre kommuner inn i prosjektet avklares etter behov.*	
Bakgrunn/vurdering: Styringsgruppa er tidligere i sak 10/16-4 orientert om at vannområde Øyeren ved prosjektleder i perioden 2016 til våren 2019 bidrar inn i ett prosjekt i regi av Miljødirektoratet. Bidraget inn i prosjektet ble avklart med tidligere leder av styringsgruppa og resten av styringsgruppas representanter hadde ingen innvendinger mot dette. Vannområdet mottok i 2016 384.000 kr for å dekke opp timekostnader og andre utgifter for bidrag inn i prosjektet. I 2016 og 2017 var vannområdets bidrag forholdsvis begrenset, men det er planlagt mer omfattende delbidrag fra vannområdet fra og med april 2018 til mars 2019. Det blir behov for å fremskaffe informasjon fra enkelte utvalgte kommuner i vannområde. I første rekke vil bidraget fra de utvalgte kommunene (Nes, Ullensaker og Enebakk) omfatte informasjon om allerede planlagte avløpstiltak som er vedtatt i kommunenes egne tiltaksplaner. Det blir også behov for en dialog med vannområdets faggruppe landbruk om ambisjonsnivå og nøkkeltall for å kunne beregne kostnader for jordbrukstiltak. I møtet vil Helga Gunnarsdottir, seniorrådgiver ved Miljødirektoratet orientere nærmere om prosjektet og vannområdets bidrag.	

3/18 - Status for arbeidet med vannforvaltning 2017 - oppfølging av vannforskriften	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Status for arbeidet og behov for tiltak tas til etteretning.* *2. Vannområdets medlemskommuner oppfordres til å behandle status for vannforvaltningsarbeidet som en årlig politisk sak, der årsmelding, status for vassdragene og tiltaksstatus inngår i samme sak. Det utarbeides en mal til saksfremlegg som sendes til kommunene.* *3. Vannområdets medlemskommuner oppfordres til å foreta en intern gjennomgang av behov for tiltak i egen kommune, og vurdere ytterligere vedtak innen utgangen av 2018.* *4. Kommunene oppfordres til å aktivt ta i bruk vannområde Øyerens kunnskapsgrunnlag for å målrette tiltak i relevant saksbehandling.* *5. Etter behov prioriteres det bruk av konsulentressurser til å oppdatere kunnskapsgrunnlaget og status for tiltak i Miljødirektoratets database Vann-Nett.*	

Bakgrunn/vurdering: I henhold til vannforskriftens § 25 skal alle tiltakene i tiltaksprogrammene være vurdert og operative senest tre år etter at tiltaksprogrammet ble vedtatt. Dette medfører at alle sektormyndigheter innen utgangen av 2018 skal vurdere og fatte vedtak om nødvendige tiltak med sikte på å oppnå miljømålene for vannforekomstene. Det er en viktig og sentral oppgave for vannområdet å holde oversikt over status for tiltakene. I sak 4/16 (status for tiltak vannområde Øyeren) ble det vedtatt at det årlig skal rapporteres fremdrift for relevante tiltak og sektorer til vannområdeutvalget (styringsgruppa). Som en oppfølging av dette vedtaket ble det gitt en statusorientering i sak 4/17 (vassdragsvis status for gjennomføring av utvalgte tiltak i vannområde Øyeren).

Tilsvarende vil det i møtet bli gitt en orientering ved prosjektleder om fremdrift i vannområdearbeidet, status for tiltak og oppfølgingsbehov fra kommunene og andre sektormyndigheter. Som i 2017 har vannområde Hurdal Vorma i samarbeid med vannområdene Leira-Nitelva og Øyeren utarbeidet et forslag til en grov mal (vedlegg 1) som kommunene kan velge å bruke til en årlig politisk behandling av status for arbeidet i vannområdene, herunder årsmeldinger, status for planlagte tiltak og vassdragenes tilstand. Status for tiltak skal årlig rapporteres til vannregionmyndigheten for Glomma gjennom det nye rapportsystemet Glommadata. Denne rapporteringen skal danne grunnlag for en rapportering videre til Miljødirektoratet og Norges forpliktelser om rapportering til EU-systemet (ESA) som skal skje hvert tredje år. I forbindelse med denne rapporteringen er det en viktig arbeidsoppgave etter vannforskriften at kunnskapsgrunnlaget om vassdragene og tiltakene i løpet av høsten 2018 skal oppdateres i den nasjonale databasen Vann-nett (www.vann-nett/portal). Grunnet høyt aktivitetsnivå og vannområdets bidrag inn i Miljødirektoratets tiltaksprosjekt (sak 2/18) foreslås det at vannområdet hvis nødvendig benytter konsulentbistand for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget i vann-nett databasen.

4/18 - Orienteringssaker	**Ansvar/frist**
<u>1. Fylkesmannens bidrag inn i vanforvaltningen</u> **Forslag til vedtak:** *Sak 4/18-1 tas til orientering.*	

Bakgrunn/vurdering: I 2016 startet en ny plansyklus etter vannforskriften samtidig som regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016 - 2021 ble vedtatt. Som en oppfølging av den regionale planen informerte Fylkesmannen i Oslo og Akershus vannområdene (i brev av 06.03.2017) om Fylkesmannen i 2017 og 2018 vil prioritere spesielt å følge opp forvaltningsplanen ved å rette innsatsen mot tiltak innefor de områdene der Fylkesmannen selv er sektormyndighet. Dette vil i praksis medføre at Fylkesmannen i Oslo og Akershus ikke vil kunne delta på alle møtene i de syv vannområdene som de deltar i. Fylkesmannen skisserte i brevet at de fortsatt ville delta i vannområdenes gruppemøter, men om mulig noe mindre enn tidligere. Fylkesmannen meddelte at deltakelse i faggruppene avløp og landbruk fortsatt prioriteres høyt (inntil to møter per vannområde), da de ofte har konkrete tiltak på agendaen. I brevet ble det også forespeilet deltakelse i styringsgruppene som observatør (1-2 møter), men kun deltakelse i faggruppe økologi (0-1) begrenset til oppsummering av viktige saker som overvåkning.

<u>2. Sluttrapport prosjekt Glomma og Lågen United</u> **Forslag til vedtak:** *Sak 4/18-2 tas til orientering.*	

Bakgrunn/vurdering: Vannområde Øyeren gav i sak 6/14 tilslutning til å delta som partner i ett FOU prosjekt med navn Glomma og laagen united. Prosjektet har vært gjennomført i perioden 2014 til 2017 som ett samarbeid mellom Østfold fylkeskommune, Norsk institutt for vannforskning og Norsk institutt for by- og regionforskning. Prosjektet har hatt tittelen "Innovative grep for bære- og handlekraftig planlegging og håndtering av vannressursutfordringer i vannregion Glomma", og har hatt tre delmål:

1. å kartlegge og klargjøre kryssende mål
2. å forbedre samhandlings- og planprosesser
3. å bidra til et bedre økonomisk kunnskapsgrunnlag for å kunne prioritere tiltak.

Vannområde Øyerens bidrag har omfattet å være ett av tre casevannområder i studien der ulike representanter i vannområdet har deltatt på dybdeintervjuer og seminar. Prosjektet har munnet ut i to rapporter og ett lettfattet og kort oppsummeringsark på fire sider (Vedlegg 2).

3. Høringssvar fra vannområde Øyeren til høring om endringer i vannforskriften og naturmangfoldloven.

Forslag til vedtak: *Sak 4/18-3 tas til orientering.*

Bakgrunn/vurdering: Regjeringen sendte 5.10.2017 på høring forslag til endringer i vannforskriften og naturmangfoldloven. Innholdet i høringen ble ansett som direkte relevant for vannområdenes arbeid og ble derfor tatt opp med representantene i styringsgruppa for vannområde Øyeren, samt kommunenes rådmenn. Etter e-postavstemming 10.11.17 og felles møte for styringsgruppene i vannområdene Haldenvassdraget, Morsa, Glomma sør og Øyeren 21.11.17 ble enighet om at de fire vannområdene skulle sende ett felles høringsinnspill (Ullensaker eneste kommune som stemte mot). Høringsinnspillet (vedlegg 3) ble sendt 18.12.2017 og undertegnet kommunerepresentantene i vannområdeutvalgene.
I 2016 og 2017 ble det publisert flere relevante rapporter som har evaluert organiseringen av vannforvaltningsarbeidet, men som ikke nødvendigvis inngikk som grunnlag for høringsdokumentene. Relevante rapporter til fordypning:

«Peer review» av Vannregion Glomma- internasjonal kollegavurdering

NIVA/ NIBR, 2017: «Helhetlig planlegging i vannregion Glomma. Erfaringer fra planprosessen 2010-2016 og innspill til neste planperiode»

Menon Economics, 2017: «Kommunesektorens kostnader med vannforskriften»

NINA, 2016: «Vannforvaltningsplaner i Norge- opp som en løve, ned som en skinnfell? En dokumentanalyse av planprosessen i regulerte vassdrag som følge av regjeringens godkjenninger i 2016»

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), 2016: «Sammen om vannet? Erfaringer fra vannforvaltningen etter EUs vanndirektiv»

Riksrevisjonens undersøkelse av Klima- og miljødepartementets arbeid med å sikre godt vannmiljø og bærekraftig bruk av vannressursene

4. Revisjon av nettsider vanområde Øyeren

Forslag til vedtak: *Sak 4/18-4 tas til orientering.*

Bakgrunn/vurdering: Det ble i sak 7/17 vedtatt at vannområdets nettsider skulle revideres. Arbeidet er utsatt og nedprioritert til fordel for andre arbeidsoppgaver og vil tidligst påbegynnes høsten 2018.

5. Pilotprosjekt tiltak vannområde Øyeren

Forslag til vedtak: *Sak 4/18-5 tas til orientering.*

Bakgrunn/vurdering: Det ble i sak 6/17 vedtatt at vannområdets prosjektgruppe skulle utarbeide forlag til pilotprosjekt for tiltak. Arbeidet er utsatt og nedprioritert til fordel for andre arbeidsoppgaver og vil trolig påbegynnes høsten 2018.

6. Handlingsprogram vannregion Glomma

Forslag til vedtak: *Sak4/18-6 tas til orientering.*

Bakgrunn/vurdering: Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016 - 2021 ble vedtatt av de ulike fylkestingene i 2015. I henhold til Plan- og bygningsloven § 8-1 skal alle regionale planer ha ett handlingsprogram (vedlegg 4). Østfold fylkeskommune som vannregionmyndighet for Glomma sendte handlingsprogrammet på høring 6.12.2017 med frist 1.2.2018. Handlingsprogrammet innholder overordnede delmål som vannområde Øyeren må bidra til å gjennomføre. Arbeidsmålene er innlemmet i arbeidsplan for vannområde Øyeren 2018. Vannområde Øyeren hadde ingen innspill til høringen av handlinsprogrammet for vannregion Glomma.

5/18 - Valg av ny leder styringsgruppa	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. xxxxx ble enstemmig valgt som ny leder for vannområdeutvalget (styringsgruppa) for Øyeren.*	

Bakgrunn/vurdering: Fophenværende leder av styringsgruppa vannområde Øyeren Ole André Myhrvold ble valgt til stortingskandidat valget 2017. Grete Sjøli, nestleder har fungert som fungerende styringsgruppeleder siden høsten 2017. Det må velges ny leder for styringsgruppa. Tidligere praksis har vært at leder og nesteleder fortrinnsvis bør representere fylkene Akershus og Østfold.

6/18 - Notat spørreundersøkelse kommunalteknikk vannområde Øyeren	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Endelig notat for spørreundersøkelse tas til etteretning* *2.Hver kommune som deltok i spørreundersøkelsen oppfordres til å følge opp resultatene i henhold til tidligere vedtak i styringsgruppesak 3/17 .*	

Bakgrunn/vurdering: Vannområdet har i tråd med vedtak i sak 11/16 og 3/17 utarbeidet en spørreu dersøkelse med spørsmål innen tema kommunalteknikk. Spørreundersøkelsen har tatt lenger tid enn planlagt, men har nylig blitt oppsummert og ferdigstilt i ett notat (vedlegg 5) som er godkjent av faggruppe avløp. Notatet ble 12.3.18 sendt tilbake til kommunene som deltok i undersøkelsen og til vannområdet forøvrig. Spørreundersøkelsen belyser status for en rekke vannmiljørelevante tiltak som kommunene har plikt til å ivareta i henhold til enten forurensningsforskriften direkte, eller indirekte gjennom utslippstillatelse fra Fylkesmannen. Spørreundersøkelsen viser at kommunene har ivaretatt en rekke viktige tiltak, men at det er flere tiltak som ikke er ivaretatt eller bør vurderes nærmere. Det vil i møtet gis en nærmere orientering om spørreundersøkelsen og behov for videre oppfølging. Det foreslås at spørreundersøkelsen følges opp i tråd med punkt 3 til 6 i tidligere vedtak i sak 3/17.

Vedtak i sak 3/17:
1. Foreløpige resultater fra spørreundersøkelsen tas til etteretning.
2. Faggruppe avløp og nedsatt arbeidsgruppe ferdigstiller et evalueringsnotat og sender resultatene tilbake til kommunene som deltok i spørreundersøkelsen.
3. Vannområdets styringsgruppe oppfordrer alle vannområdets medlemskommuner om at resultatene fra den endelige spørreundersøkelsen behandles politisk som en enkeltstående sak.
4. Hver kommune oppfordres til å ta stilling til om kommunen bør endre prioritering eller øke ressursene til viktige tiltaksområder.
5. Politisk behandling bør samkjøres kommunene i mellom, fortrinnsvis i første møterunde etter sommeren 2017.
6. Evalueringsnotatet for spørreundersøkelsen legges i sin helhet ut på vannområdets nettsider.

7/18 - Ny veileder om feilsøking på avløpsnett	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Medlemkommunene oppfordres til å ta i bruk veilederen og vurdere om det i egen kommune er avsatt tilstrekkelige øremerkede ressurser til feilsøking på avløpsnettet.* *2. Vannområdet arrangerer ett seminar for aktuelle personer i medlemskommunene der veilederen presenteres.* *3. Kommunene oppfordres til å vurdere om konkrete mål om feilsøking og reduksjon av fremmedvann, forslagsvis resultatmål om prosentvis reduksjon, bør forankres i kommunens hovedplan avløp eller tiltaksplan ved neste rullering.*	

Bakgrunn/vurdering: Alle kommunene i vannområdet melder om utfordringer med store mengder regnvann inn på sine avløpssystemer, selv om kommunene har en høy andel nyere spillvannsnett, som i utgangspunktet skal være tett og ikke motta regnvann. Innlekking av regnvann inn på spillvannsnettet fører til beslaglegging av kapasitet ledningene og unødvendig høye strøm- og rensekostnader. En vesentlig andel av kloakken blir også borte på veien fra vannforbrukeren og frem til renseanlegget, noe som fører til forurensning av lokale resipienter og vassdrag. For å kunne avdekke feil og vurdere behov for tiltak er det derfor viktig at kommunene har avsatt ressurser til å jobbe med feilsøking. Mellom kommuner er det ulike erfaringer og ulik praksis. Faggruppe avløp ønsket derfor at man laget en beskrivelse av hvordan feilsøkingsarbeidet burde gjennomføres. I tråd med tiltaksliste for faggruppe avløp har vannområdet fått utarbeidet en veileder for å gi kommunene råd og praktiske tips om hvordan man kan gå frem for å finne feil på avløpsnettet. Veilederen (vedlegg 6) ble ferdigstilt 16.3.18, i henhold til fremdriftsplanen. Norconsult har stått for prosjektledelsen og ført veilederen pennen. Veilederen er basert på erfaringsutveksling fra en rekke ulike ressurserpersoner, også utover vannområdets grenser. Norconsult har samlet inn informasjon via intervjuer og innspillsrunder. Det ble også gjennomført en workshop 27.10.17 hvor et tyvetalls personer bidro med verdifulle innspill. Vannområdets faggruppe avløp og driftspersonell fra flere av kommunene i vannområdet har bidratt både faglig og i forhold til veilederens struktur. Det har også vært faglige bidrag fra andre kommuner og instanser som har relevant erfaring med feilsøking. Veilederen peker på viktige argumenter for at kommunene bør jobbe aktivt med feilsøking og nødvendige forutsetninger som må være på plass. Veilederen gir flere gode råd om hvordan man kan gå frem med å planlegge feilsøking, samt relevante eksempler i det praktiske arbeidet. Driftspersonell i kommunene bør bli kjent med innholdet i veilederen. Vannområdets prosjektgruppe foreslår at det avholdes ett seminar der veilederen presenteres for kommunene. Veilederen peker på at det i forbindelse med feilsøking er viktig å jobbe systematisk etter konkrete delmål. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i kommunenes utslippstillatelser stilt relevante krav om at det skal arbeides med å redusere fremmevannsandelen (andelen regnvann på spillvannsnettet) inn til renseanleggene. Blant annet er det stilt krav om denne andelen skal være maksimalt 30 %. Kommunene bør vurdere om konkrete delmål bør forankres ytterligere i sine planverk.

8/18 - Økonomi - sluttregnskap 2017 og budsjett 2018	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Sluttregnskap for 2017 godkjennes.* *2. Utkast til budsjett for vannområde Øyeren 2018 godkjennes.* *3. For 2018 faktureres vannområdets kommuner 1/2 medlemskontingent. Kontingentendringen meddeles kommunene.* *4. Refusjon for overvåkningskostnader 2018 justeres for tilskudd fra Fylkesmannen og faktureres kommunene.* *5. Vannområdets prosjektgruppe, i samarbeid med prosjektleder, gis mandat til å gjøre mindre omprioriteringer av budsjettmidlene til prosjekter/konsulenttjenester. Prosjektleder avklarer ved behov mindre budsjettjusteringer med styringsgruppeleder.*	**KM**

Bakgrunn/vurdering: Sluttregnskap for vannområde Øyeren versjon 2 - 30.1.2018 (vedlegg 7) og forslag til budsjett for 2018 (vedlegg 8) ble godkjent i prosjektgruppemøte 15.3.2018, uten innspill til endringer. Regnskapet er gjennomgått og godkjent av økonomiansvarlig i Nes kommune (foreløpig godkjenning 5.3.2018 endelig godkjenning 21.3.2018).

Sluttregnskap
Inntektene til vannområdet i 2017 ble 592 000 kr høyere enn budsjettert. Dette gir ett noe feilaktig bilde da budsjett for 2017 ikke ble revidert i henhold til meddelte tilskudd. Budsjettet ble ikke prioritert revidert fordi prosjektleder var i permisjon høsten 2017. Merinntekten ble følgende i forhold til budsjett; Fylkesmannen i Østfold tilskudd til overvåkning av Øyeren og overvåkning 2018 (mer enn budsjettert: 50 000 + 75 000 kr), Fylkesmannen i Oslo og Akerhus tilskudd til miljørådgivning i landbruket (ført 20 000 kr for lavt i budsjett), Fylkesmannen i Oslo og Akershus til overvåkning, karakterisering og veileder avløpsnett (mer enn budsjettert: 175 000 + 33 000 + 100 000 kr), Østfold fylkeskommune tilskudd til veileder avløp (ikke budsjettert: 100 000 kr). Utgiftene i regnskapet 2017 har påløpt omtrent som forventet med noen avvik. Disse er knyttet til noe lavere administrasjonsutgifter (ca 100 000 kr), og ikke fakturerte konsulenttjenesteutgifter til overvåkning og veileder avløp (totalt 272 000 kr). Sluttregnskap for vannområdet ved årsslutt viste at vannområdet hadde 2 103 827 kr på fond, henholdsvis 1 423 581 på driftsfond og 680 246 på overvåkningsfond. Av midlene på driftsfondet er 550 000 kr planlagt benyttet til prosjekter og aktiviteter i 2018, herunder noen utgifter til sluttfakturering av prosjekter som ble startet i 2017 men som avsluttes i 2018. Midlene på overvåkningsfondet er i sin helhet planlagt benyttet til overvåkning i 2018, henrunder også delvis utgifter til sluttrapportering av vassdragsovervåkningen 2017. Det vil i 2018 påløpe ytterligere utgifter til overvåkning da vannområdet etter planen i 2018 (hvert tredje år) skal gjennomføre utvidet prøvetaking, hvor også biologiske undersøkelser inngår i opplegget. I tillegg har vannområdet fått tilskudd fra Fylkesmannen i Østfold til å administrere overvåkning av innsjøen Øyeren.

Budsjett 2018 - inntekter
I forslag til budsjett for 2018 er total budsjettramme foreslått til 3 829 000 kr inklusive bruk av 1 418 000 kr av fondsmidlene, og 570 000 kr i mva kompensasjon. Basert på tidligere tilskudd er det budsjettert med tilskudd på totalt 695 000 kr fra Fylkesmannen i Østfold, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljødirektoratet - via Østfold fylkeskommune og Akershus fylkeskommunene. Kommunenes økonomiske bidrag i form av medlemskontingent og overvåkningskostnader utgjør til sammen 1 146 500 kr. Medlemskontingent og overvåkningskostnader for 2018 ble meddelt kommunenes prosjektgrupperepresentanter 27.9.2017, der det ble annonsert full medlemskontingent. Det foreslås imidlertid for 2018 å fakturere halv medlemskontingent og finansiere differensen fra driftsfond.

Budsjett 2018 - utgifter I forslag til budsjett for 2018 foreslås den totale rammen for administrasjonsutgifter holdt omtrent lik som i 2017, totalt 1 154 000. Rammen til å dekke utgifter til analyse av vannprøver for Rælingen, Sørum og Fet (føres på annet forbruksmateriell) forelås økt med 25 000 til 225 000 kr grunnet merforbruk i 2017. Rammen til konsulenttjenester foreslås økt til 1 880 000 kr, se prosjektspesifikasjon i vedlagt budsjett. Som det fremgår av vannområdets sluttregnskap for 2017 omfatter en del konsulenttjenesterammen enkelte utgifter til prosjekter som allerede løper og som skal faktureres eller sluttfaktureres i 2018. Det vil i møtet legges opp til en kort gjennomgang av hovedtrekkene i regnskap 2017 og budsjett 2018.

9/18 - Årsmelding vannområde Øyeren 2017	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Årsmelding for vannområde Øyeren 2017 godkjennes.* *2. Årsmeldingen distribueres til vannområdets kommuner og det oppfordres om at den tas opp til politisk behandling i henhold til vedtak i sak 3/18 punkt 2.*	

Bakgrunn/vurdering: Det er utarbeidet ett utkastet for årsmelding for vannområde Øyeren 2017 (vedlegg 9) med utgangspunkt i samme mal som i 2016. Utkastet er gjennomgått, endret i tråd med innspill til strukturelle endringer og godkjent av vannområdets prosjektgruppe 15.3.2018. Prosjektleder vil ta en overordnet gjennomgang av årsmeldingen i møtet.

10/18 - Arbeidsplan vannområde Øyeren 2018	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Arbeidsplan for vannområde Øyeren 2018 godkjennes og justeres av prosjektleder ved behov*	

Bakgrunn/vurdering: Forslag til arbeidsplan for vannområde Øyeren versjon 14.02.2018 ble gjennomgått med prosjektgruppa i møte 15.3.2018. Det har blitt foretatt justeringer justeringer arbeidsplanen. For detaljert beskrivelse av møtedatoer, delmål og fremdrift henvises det til siste versjon av arbeidsplan, datert 26.03.2018 (vedlegg 10). Prosjektleder vil i møtet orientere kort om utkast til arbeidsplan og planlagte arbeidsmål.

11/18 - Nasjonalt/ regionalt miljøprogram i landbruket	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Formuleres i møtet*	

Bakgrunn/vurdering: Som orientert om i sak 3/18 er det ett stort behov for tiltak for å bedre vannmiljøet i mange av vassdragene i vannområde Øyeren. Landbruket er en vesentlig påvirker av vassdragene i vannområdet, noe som er godt dokumentert. Vi får stadig bedre dokumentasjon på hvilke tiltak som er gjennomført hvor og historiske trender i tiltaksgjennomføringen. Dokumentasjonen vi innehar viser tydelig at det kanskje aller viktigste miljøvirkemidlet (tilskuddordningen regionalt miljøprogram - RMP) ikke har vært målrettet nok for å sikre at i de nødvendige tiltakene blir gjennomført i de vassdragene som trenger det mest. Det jobbes nå med å rullere både det nasjonale miljøprogrammet og det regionale miljøprogrammet i landbruket. Begge virkemidlene er hjemlet i forskrift og skal på høring trolig i juni 2018, være vedtatt innen 15. november 2018. Forskriftene skal etter planen være gjeldene fra og med 1.1.2019. Den nasjonale potten for regionalt miljøprogram (405 millioner kr i henhold til jordbruksavtalen 2016-2017) har de siste årene ikke blitt økt nevneverdig til tross for at man nå er over i en tiltaksfase som gjelder hele Norge, ikke kun pilotvannområdene. Det er på det rene at tilskuddspottene for regionalt miljøprogram for fylkene Østfold (40,5 mill. kr), Akershus (50,2 mill. kr) og Buskerud (22 mill. kr) er alt for små for å kunne sikre høy nok gjennomføringsgrad av alle nødvendige forurensinngstiltak som deter mulig å søke om tilskudd til innen miljøprogrammene. Det er dessuten mye fokus på klimatiltak i jordbruket og det er usikkert i hvilken grad tilskudd til klimatiltak vil gå på bekostning av tiltskuddspotten til vannforurensningstiltak. Dessuten skal Buskerud fylkes regionale miljøprogram innlemmes sammen med Østfold, Oslo og Akershus sitt miljøprogram i forbindelse med nye Viken region. Buskerud har hatt en annen tilnærming til fordelingen av tilskudd til vannforurensningstiltak enn man har hatt i Østfold og Akershus. I nesten hele Østfold og deler av Akershus har man siden 2010-2011 i egen forskrift hatt spesifikke miljøkrav for fem vannområder; Leira, men ikke Nitelva, PURA, Haldenvassdraget, Morsa og Glomma sør for Øyeren. I forskriftene har det blitt stilt krav til gjennomføring av noen utvalgte miljøtiltak som er viktige for å redusere avrenningen til vassdrag. Blant vannområdene i vannregion Glomma som vil inngå i Viken region er det per nå kun vannområde Øyeren, Hurdal Vorma og Nitelva (+ vannområde Oslo og Indre Oslofjord Vest - hvor landbruksproblematikken er mindre dominerende) hvor det ikke er innført spesifikke miljøkrav. Det regionale miljøprogrammet skal rulleres hvert fjerde år. Det er derfor nå særlig viktig at man sikrer at miljømidlene målrettes mer enn tidligere slik at man i større grad kan sikre tiltaksgjennomføring der det trengs mest. Styringsgruppa bør vurdere om man skal og eventelt hvoran man skal gi inspill til høringen av nasjonalt og regionalt miljøprogram.

12/18 - Mandat vannområde Øyeren	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Vannområdets projektgruppe reviderer "mandatdokumentet" og legger det frem for styringsgruppa for godkjenning* *2. Det innarbeides i dokumentet eventuelle organisatoriske endringer som følge av høringen av vannforskriften og naturmangfoldloven*	

Bakgrunn/vurdering: Vannområde Øyerens gjeldende dokument om organisering, oppgaver og ansvarfordeling er utdatert (vedtatt 13.06.2012). Vannområdets arbeidsform har ikke endret seg nevneverdig i perioden siden 2012, men det er behov for noen justeringer og presiseringer i dokumentet. Det er blant annet behov for å innlemme tydeligere vanområdets formål og oppgaver, forventninger til kommunene og de ulike representantene, finansieringsmodell for både medlemskontingent og overvåkning, samt enkelte prinsipielle vedtak som er fattet av styringsgruppa siden 2012. Det er også behov for presiseringer med hensyn til at arbeidet etter vannforskriften nå er inne i en tiltaksfase, som fordrer et noe annerledes fokus enn når arbeidet var i en planleggingsfase. Det foreslås at vannområdets prosjektgruppe utarbeider ett forslag til nytt mandatdokument etter at eventuelle endringer som ett resultat av vannforskriften og naturmangfoldloven er avklart høsten 2018. Nåværende dokument om organisering, oppgaver og ansvarsfordeling er tilgjengelig på vannområdets nettsider:

Lenke til vannområdets eksisterende dokument, vedtatt 13.06.2012

13/18 - Ansettelsesforhold prosjektleder	Ansvar/frist
Forslag til vedtak: *1. Tittel for prosjektleder endres til daglig leder.* *2. Stillingen omgjøres fra prosjektstilling med avgrenset varighet til fast stilling* *3. Leder av styringsgruppa avklarer med Nes kommune eventuelle formaliteter rundt stillingsendringen, samt avklarer med Trøgstad kommune alternativene for fremtidig kontorplass etter kommunesammenslåing.*	

Bakgrunn/vurdering
Østfold fylkeskommune, som vannregionmyndighet for vannregion Glomma, sendte 6.6.2017 ett brev (vedlegg 11) til alle vannområdeutvalgene/styringsgruppene i vannregion Glomma. I brevet oppfordres det til at de som benytter stillingstittel prosjektledere for vannområder, bør bytte til annen stillingstittel. Behovet for endringen begrunnes med at det i vannforskriften opereres med seksårssykluser der det er lagt ett løp med planperioder frem til 2033 og at vannforvaltningsarbeidet må ses på som ett fast, løpende arbeid og ikke et tidsavrenset prosjekt. Innen vannregion Glomma benyttes det for tilsvarende stillinger følgende stillingstitler; vannområdeleder (PURA, Haldenvassdraget), daglig leder (Morsa, Glomma Sør, Leira Nitelva, Hurdal-Vorma, Mjøsa). Østfold fylkeskommune nevner også alternativet vannområdekoordinator, men ingen av vannområdene i regionen har valgt å benytte dette. I vannområde Glomma benyttes rådgiver vannforvaltning da personen er ansatt i Hedmark fylkeskommune.

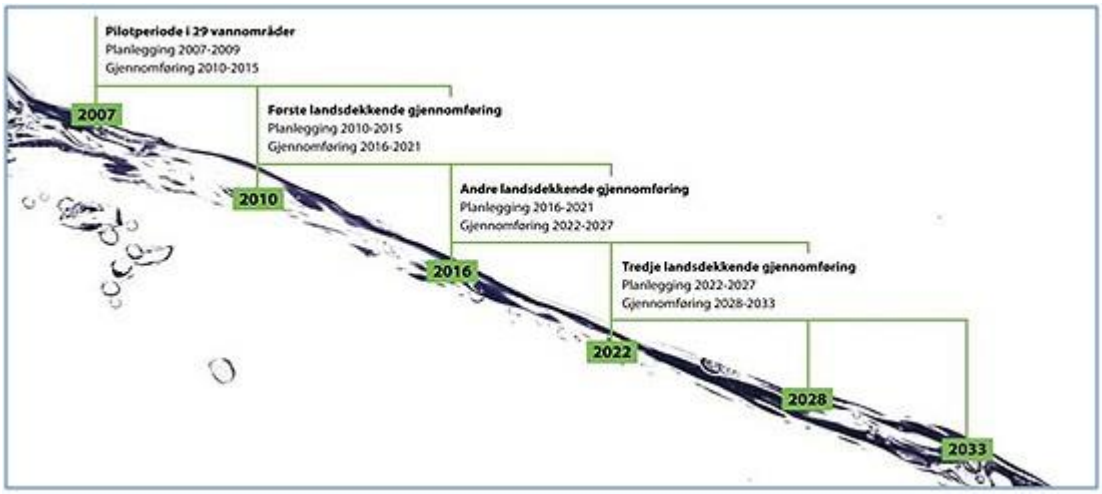

Endring av tittel ble tatt opp med vannområdets prosjektgruppe i møte 15.3.2018. Gruppa hadde ingen bestemte meninger om hvilken stillingstittel som burde velges, men påpekte at daglig leder er benyttet i flere nabovannområder. Med bakgrunn i overnevnte og at vannområdet ikke lenger bør anses som ett tidsavrenset prosjekt er det naturlig å ta opp til vurdering om også stillingsforholdet skal endres til fast ansettelse. Ansettelsesforholdet er per dags dato tillagt Nes kommune, som er vertskommune for stillingen. Siden vannområdets oppstart i 2012 har stillingen vært finansiert ved ett spleiselag mellom kommunene og tilskudd fra staten (Miljødirektoratet og Fylkesmannen) og Akershus fylkeskommunene. I 2015 ble prosjektlederstillingen, som i utgangspunktet var tidsbegrenset til 31.12.2016, forlenget til 31.12.2021. Det ble i tilknytning til dette i november 2015 avklart (styringsgruppesak 15/15) med den enkelte betalende medlemskommune at de ikke hadde lagt noen tidsbegrensninger i vedtaket om tilslutning til spleiselaget for vannområdearbeidet. Styringsgruppa for vannområde Øyeren bør i møtet ta stilling til om stillingen kan omgjøres til fast stilling på bakgrunn av dette og eventuelt hvilke formaliteter som bør på plass. Selv om Nes kommune er vertskommune for stillingen har prosjektleder fysisk kontorplass i Trøgstad kommune. Som et resultat av kommunereformen skal Trøgstad kommune slå seg sammen med fire nabokommuner. Det er derfor behov for å avklare hvor prosjektleder kan ha fremtidig kontorplass etter kommunesammenslåingen.

14/18 - Neste møte	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1. Neste møte i styringsgruppa avholdes 14.11.2018. Kristian innkaller til møtet.*	**KM**
Bakgrunn/vurdering: I henhold til arbeidsplan for vannområde (vedlegg 10) er neste møte i styringsgruppa berammet til 14. november 2018.	
15/18 - Eventuelt	**Ansvar/frist**
Forslag til vedtak: *1.*	
Bakgrunn/vurdering:	

**Det blir pause ca kl 10:00 og enkel bevertning ca kl 11:30.*

Bedre tiltaksprogram og kostnader – samarbeid med Vannområde Øyeren

Helga Gunnarsdóttir, Miljødirektoratet

Foto: Eivind Johansen Kvænangen

MILJØ-DIREKTORATET

Hva skal jeg formidle?

- Forskriftsendring
- Tiltak og vannforskriften
- Case i vannområde Øyeren

Fiskelykke Foto: Daniel Kastell

MILJØ-DIREKTORATET

Status for endringer i vannforskriften

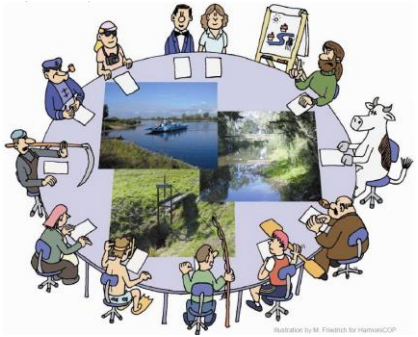

Erstatte pbl med nml som hjemmel for planarbeidet

Fremdriftsplan: Proposisjon til Stortinget rundt påske

Erstatte FK med FM som regional vannkoordinator

Fremdriftsplan: Forskriftsendring ikrafttredelse 1. juli 2018

Hensikt:

- Forenkling: mindre prosess, oppdatering er enklere enn ny plan
- Dessuten: Bringe vannforskriften mer i samsvar med direktivet

MILJØ-DIREKTORATET

Hva skjer med de lokale vannområdene?

- *«Det skjer i dag mye godt samarbeid på vannområdenivå for å bedre vannmiljøet. Den foreslåtte nye organiseringen av arbeidet åpner for fortsatt samarbeid på lokalt nivå».*

- *«Regional vannkoordinator kan, dersom det er hensiktsmessig, utpeke vannområder».*

- *«Det er viktig også fremover å legge til rette for nye lokale initiativ for å bedre vannmiljøet».*

- *«Det bør i særlig grad legges vekt på å sikre deltakelse fra de myndigheter og interessegrupper som ikke er representert på direktoratsnivå».*

MILJØ-DIREKTORATET

Tiltak og vannforskriften

MILJØ-
DIREKTORATET

Vannforskriften og vårt øvrige lovverk

Vanndirektivet - rammedirektiv

- Mål, verktøy og prosess

Andre direktiv = vårt lovverk

- Juridiske virkemidler

Tiltak:

- Grunnleggende - lovverket
- Supplerende – for å nå målene i vannforskriften

Fangdam supplerende tiltak.
Foto: Miljødirektoratet

MILJØ-DIREKTORATET

Hvordan tette gapet - målretting av virkemidler og tiltak

- Tiltaksprogrammene skal omfatte grunnleggende tiltak.
- Noen steder når vi ikke målene kun med bruk av direktiver og vårt øvrige lovverk.
- Da må vi sette inn supplerende tiltak

MILJØ-DIREKTORATET

Minimumsrensekrav spredte avløp (kap. 12)

Følsomt/normalt område:

- Hvis brukerinteresser involvert: 90/90 %
- Hvis ikke bruker-interesser, men fare for overgjødsling: 90/70 %
- Hvis verken brukerinteresser eller fare for overgjødsling: 60/70 %

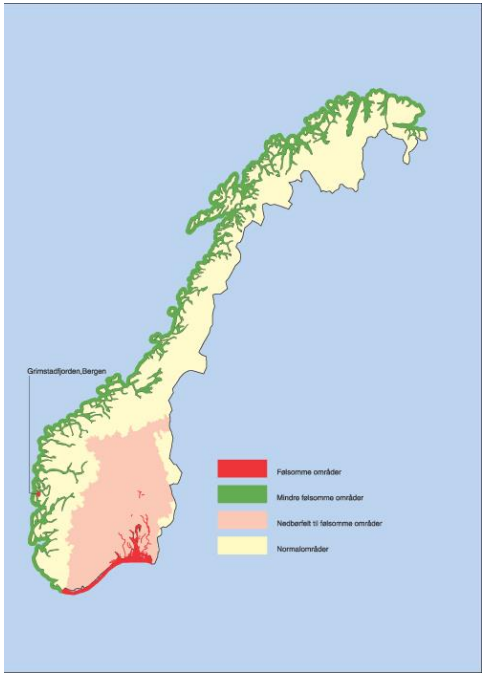

Mindre følsomt område:

- Kystfarvann og elvemunninger fra Lindesnes til Grense Jakobselv:
- 20 % reduksjon av SS eller
- Maksimum 180 mg SS/l

MILJØ-DIREKTORATET

Eksempel avløpsplan Nes kommune

Invitasjon til informasjonsmøte og varsel om pålegg sendes ut.

Informasjonsmøte avholdes.

Utsending av vedtak om pålegg om utbedring.

Søknad om tiltak sendes inn til kommunen.

Behandling av søknad om tillatelse til tiltak.

Søknad om ferdigattest sendes kommunen.

Utarbeidelse av ferdigattest.

Figur 5-Flytskjema saksgang

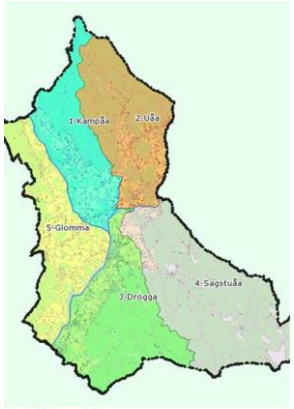

Figur 1 - Tiltakssoner i Nes

Tabell 3 – fremdriftsplan. Antall pålegg er basert på tall pr. 01.12.2015 og kan bli justert.

Sone	Antall pålegg	Invitasjon/ infobrev	Infomøte	Varsel om pålegg	Vedtak pålegg	Tiltak ferdigstilt
1- Kampåa	243		Avholdt	April 2016	Mai 2016	Mai 2018
2 - Uåa	313	August 2016	Avholdt	April 2017	Mai/Juni 2017	Juni 2019
3 - Drogga	279	Januar 2018	Februar/Mars 2018	April 2018	Mai/Juni 2018	Juni 2020
4 - Sagstuåa	160	Januar 2019	Februar/Mars 2019	April 2019	Mai/Juni 2019	Juni 2021
5 - Glomma	520	Januar 2020	Februar/Mars 2020	April 2020	Mai/Juni 2020	Juni 2022
Total ant. anlegg	1515					

Forventninger til jordbruket

- oppfølging av lovverket i jordbruket…
  - Gjødselvareforskriften
  - Avstand til vassdrag

Foto: NIBIO, Miljødirektoratet

- kraftig økningen i supplerende tiltak via jordbruksavtalen

Case Øyeren

Regionale vannforvaltningsplaner og tiltaksprogram

Forvaltningsplan

- Bindende miljømål for alt vann
- Planen inkl. miljømålene skal: «…legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen»

Tiltaksprogram

- Forslag fra sektorene om tiltak for å nå miljømålene
- Nå: Sektorenes gjennomføring
  - Planlegge
  - Beslutte
  - Gjennomføre

MILJØ-DIREKTORATET

12 råd fra direktoratsgruppa

4. Redusert detaljeringsgrad i planarbeidet

5. Tydeligere prioritering i vannforvaltningsplaner og tiltaksprogrammer

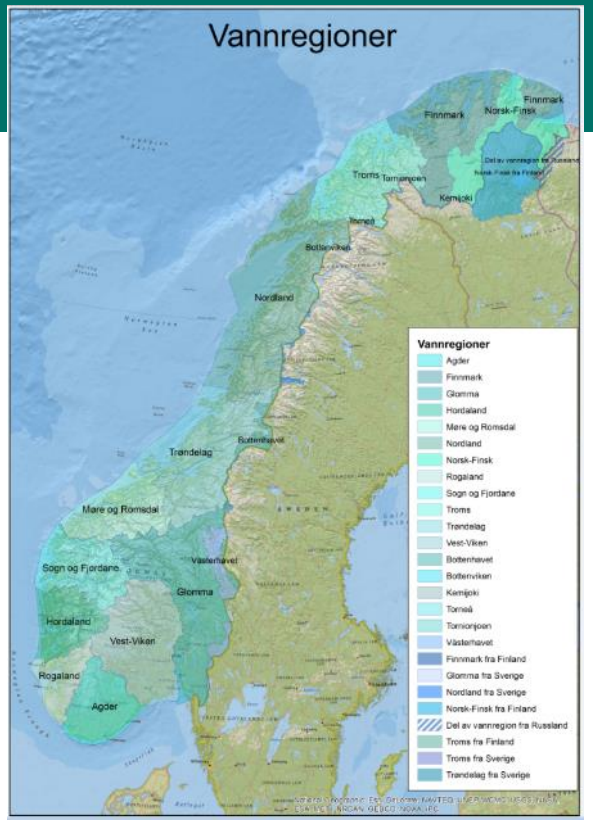

MILJØ-DIREKTORATET

Evaluering av forrige planperiode tiltaksprogram

- Mindre detaljering
  - detaljering for høy, helheten og den røde tråden mangler
  - tiltakstypene for detaljerte, foregriper sektorbehandlingen
- Tydelige prioriteringer
  - mangler tydelige prioriteringer
  - **mangler overslag over *kostnader*** og **vurdering av nytte**, særlig kvalitative beskrivelser av økosystemtjenester

MILJØ-DIREKTORATET

Samarbeid med Øyeren
- utvikling av tiltaksprogram og kostnader

- Utvikling av ny mal tiltaksprogram hele landet
  - Utgangspunkt i Øyeren
    - Avløp
    - Jordbruk
    - Andre sektorer

- Utvikling av kostnadstall for tiltak
  - Reelle kostnader basert på f eks avløpsplaner
  - Sjablongkostnader knyttet til spredte avløp, fangdammer etc
  - Antall/mengde tiltak

MILJØ-DIREKTORATET

Gapet må tettes med tiltak – tenkt eksempel

Øyeren -tiltak/effekt P

Kommunalt avløp	500 kg
Spredte avløp	3000 kg
Div. husdyrgjødsling	700 kg
Stubb	4000 kg
Fangdammer	500 kg
Red P gjødsling	1000 kg
Buffersoner	300 kg
Hydrotekn tiltak	1000 kg

Miljømål 11.000 kg avlastning P

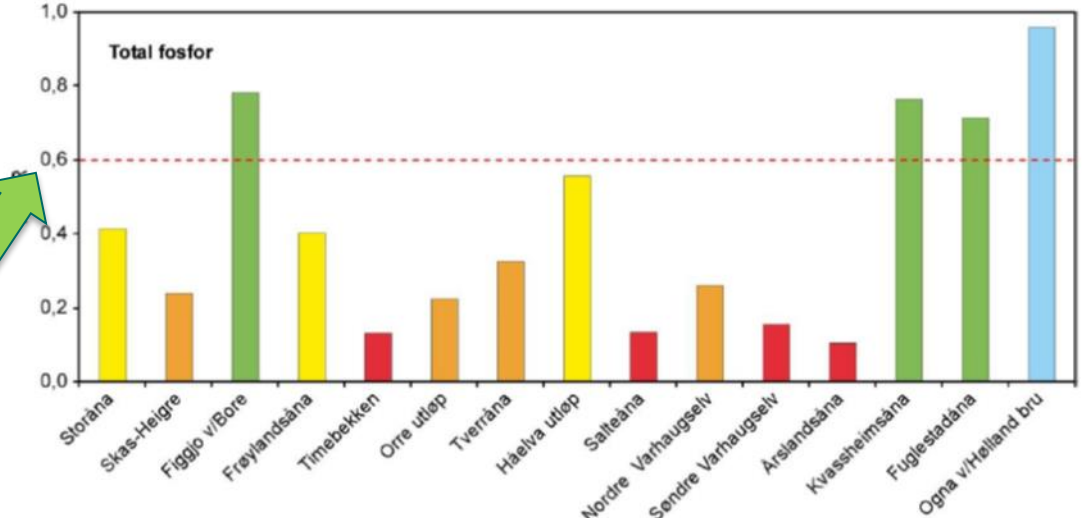

Mengde tiltak og kostnader

Øyeren -tiltak/effekt P

Kommunalt avløp	500 kg
Spredte avløp	3000 kg
Div. husdyrgjødsling	700 kg
Stubb	4000 kg
Fangdammer	500 kg
Red P gjødsling	1000 kg
Buffersoner	300 kg
Hydrotekn tiltak	1000 kg

Miljømål 11.000 kg avlastning P

Mengde tiltak og kostnader

- Kom avløp
  - Ledningsnett X millioner
  - Renseanlegg X millioner
- Spredte avløp
  - Tilkobling 2000 x 200.000
  - Frittstående 1000 x 100.000
- Fangdammer 100 x 250.000
- Hydrot. tilt. 150 x 50.000

MILJØ-DIREKTORATET

Dialog og resultat av Case Øyeren

- Møter med avløps- og landbruksgruppene inkl FM
  - Detaljering av tiltak og kostnader
- Miljøøkonomer fra Miljødirektoratet bistår
- Eksempel på tiltaksprogram
- Utgangspunkt for en Mal for tiltaksprogram
- Veiledning ang kostnader
- Veiledning ang nytte og økosystemtjenester

MILJØ-DIREKTORATET

Om viktigheten av at alle tar sitt ansvar

I vannområdeutvalget ble vi enige om hva som burde gjøres for å bedre vannmiljøet. Som ordfører tok jeg med meg kunnskapen og anbefalingene hjem til kommunestyret, formidlet det videre og fikk på plass de nødvendige vedtakene. For å oppnå resultater er det viktig at både kommunene, staten og regionale myndigheter tar ansvar og bidrar med sine virkemidler.

Kjerstin W. Funderud,
tidligere ordfører i Våler

MILJØ-
DIREKTORATET

3/18 – Status for arbeidet med vannforvaltning – oppfølging av vannforskriften

VANNOMRÅDE ØYEREN

3/18 – Status for arbeidet… Status planlagte vannområdeoppgaver

Gjennomført	Planlagt aktivitet
☑	Søke ekstern finansiering
☑	Ordinære møter (−2) og oppgaver (budsjett, årsmelding etc)
☑	Tett samarbeid med nabovannområder
☑	Seminar vannområde Øyeren + Stortinget
☑	Bedre kunnskap om status i vassdragene (overvåkning og historisk sedimentundersøkelse i Øyeren + status for tiltak)
☑	Oppfølging av pågående prosjekter (veileder kommunalt avløp, spørreundersøkelse kommunalteknikk, miljøråd for gårdbrukere, prosjekter om private avløpsalegg)
☑	Samordning ifm politiske orienteringer (felles sak + to orienteringer)
☑	Erfarings- og informasjonsdeling
☑	Faglig oppdatering (mindre enn tidligere)
☒	Hovedrevisjon av overvåkningsprogram 2018
☒	Oppdatering av informasjon i nasjonal vanndatabase (vann-nett)
☒	Møter i referansegruppe
☒	Prosjekter som er utsatt til 2018; effekter av vegsalting, revisjon av vannområdets nettsider, utarbeide og sende til gårdbrukere informasjonsfaktaark om landbrukstiltak, revisjon av faktaark for vassdragene

VANNOMRÅDE ØYEREN

Aktivitetene nevnt over er fra vannområdets arbeidsplan 2017 eller i tiltaksliste (handlingsplan) for vannområdets faggrupper, avløp, landbruk eller økologi.

3/18 – Status for arbeidet… Status for tiltak – nytt system for vannregion Glomma

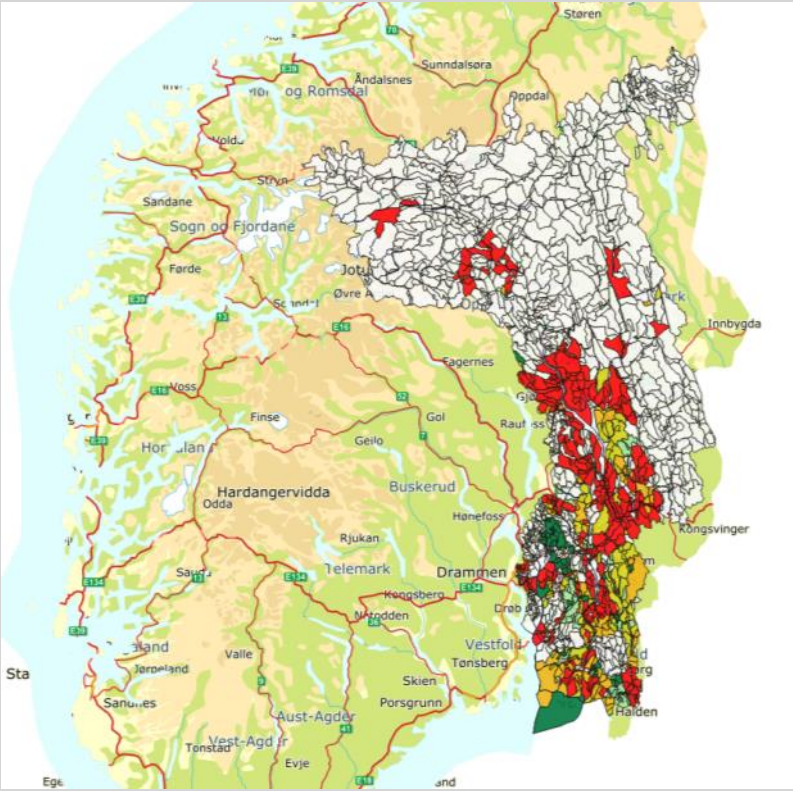

VANNOMRÅDE ØYEREN

3/18 – Status for arbeidet… Tilstanden i vassdragene 2017

E.Coli 2017

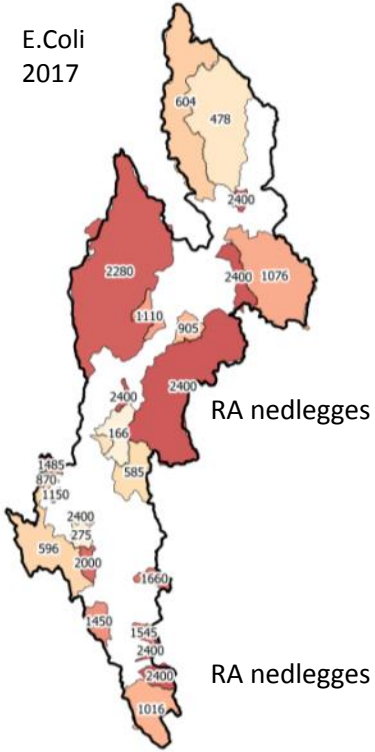

RA nedlegges

RA nedlegges

Partikler 2017

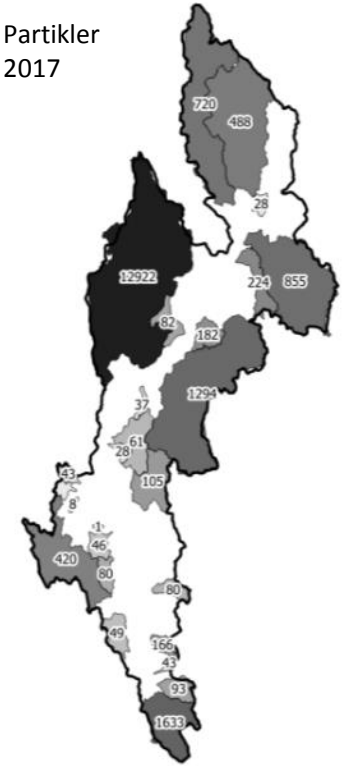

Vannlokalitet	Total fosfor (2015-2016)	Total fosfor (2017)	Total nitrogen (2015-2016)	Total nitrogen (2017)	Samlet tilstand (2015-2016)	Tilstand N og P (2017)	E.coli (2015-2016)	E-coli(2017)
BEBØ2	<God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
BØR1	>God/moderat	<God/moderat	God	Moderat	Moderat***	Moderat	Dårlig	Dårlig
FLA3b	<God/moderat	<God/moderat	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
FLA1b	>God/moderat	<God/moderat	God	God	Moderat	Moderat	Dårlig	Dårlig
BES4	<God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
HEIA	Moderat	Moderat	God	Svært god	Moderat	Moderat	-	God
HVAL	>God/moderat	<God/moderat	Moderat	Moderat	Moderat	Moderat	Dårlig	Dårlig
VAR	>God/moderat	>God/moderat	Moderat	Moderat	Svært dårlig	Moderat	Dårlig	Moderat
BD	God	Moderat	God	Moderat	Svært dårlig	Moderat	Dårlig	Dårlig
TEI2	>God/moderat	<God/moderat	Moderat	Dårlig	Moderat	Dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
UA2	Moderat	Dårlig	God	God	Moderat	Dårlig	Moderat	Dårlig
GOR2	<God/moderat	<God/moderat	Moderat	Moderat	Moderat	Moderat	Dårlig	Dårlig
GOR3 BIO	<God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig
K2 BIO	God	Moderat	God	God	Moderat	Moderat	Dårlig	Dårlig
S2	Moderat	Moderat	God	God	Moderat	Moderat	Dårlig	Svært dårlig
MÅR1	<God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
DR BIO	<God/moderat	<God/moderat	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
DY	Dårlig	Dårlig	Moderat	Moderat	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig
G3	Svært god	Svært god	Svært god	Svært god	Dårlig	Svært god	Moderat	Svært dårlig
G2 BIO	Svært god	Svært god	Svært god	Svært god	Svært god	Svært god	Moderat	Moderat
RAM	<God/moderat	<God/moderat	Moderat	Moderat	Dårlig	Moderat	Dårlig	Svært dårlig
GRIN	>God/moderat	>God/moderat	Svært god	Svært god	Dårlig	God	Moderat	Svært dårlig
TOM1	<God/moderat	>God/moderat	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig
GNR2	<God/moderat	<God/moderat	Svært dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
ÅA1	Moderat	Moderat	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig
ÅA3	Moderat	Dårlig	Moderat	Moderat	Moderat	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig
ÅA4	Moderat	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
SMAL1	<God/moderat	<God/moderat	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
BØT4	<God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Svært dårlig
BØT3	<God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Svært dårlig
SKJØ 0 BIO	<God/moderat	<God/moderat	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
RØM1	<God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig
RØM2	>God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig
HYN1	<God/moderat	<God/moderat	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Svært dårlig
HOR1	>God/moderat	>God/moderat	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig
SUL1	<God/moderat	<God/moderat	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Svært dårlig
PIN	-	>God/moderat	-	Moderat	-	Moderat	-	Moderat

Er dagens innsats målrettet nok?

- **Høyest innsats i de vassdragene der tilstanden er dårligst?**

- **I 2015 var sist gang det ble undersøkt biologiske parametere i elvene – i 2018 skal det gjennomføres en ny runde**

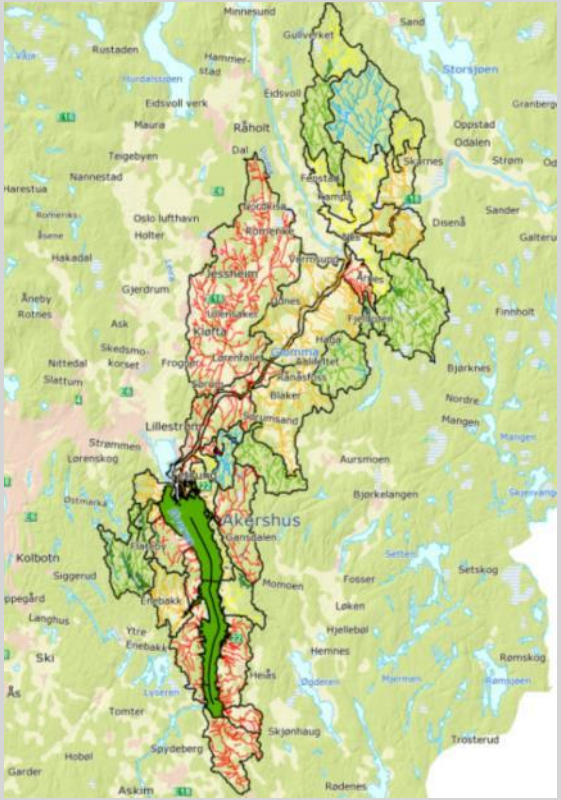

3/18 – Status for arbeidet… Landbruk

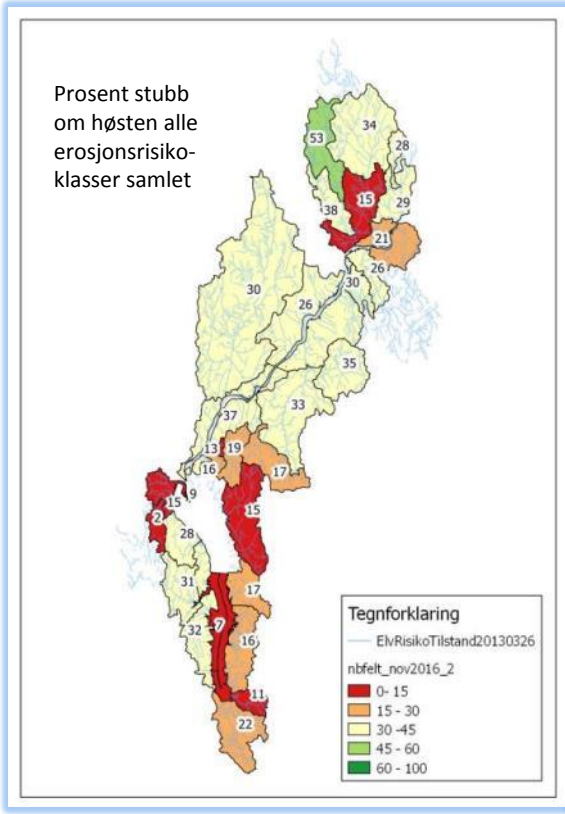

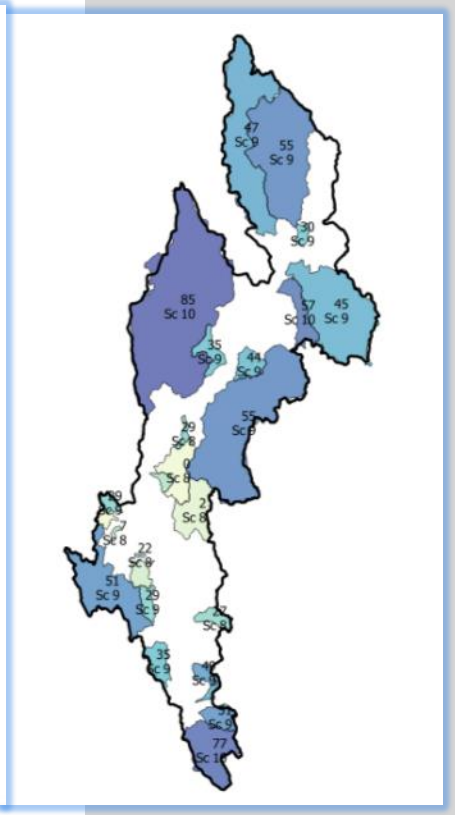

Helt nye beregninger fra NIBIO om forurensinstil førsler og behov for tiltak

VANNOMRÅDE ØYEREN

2017

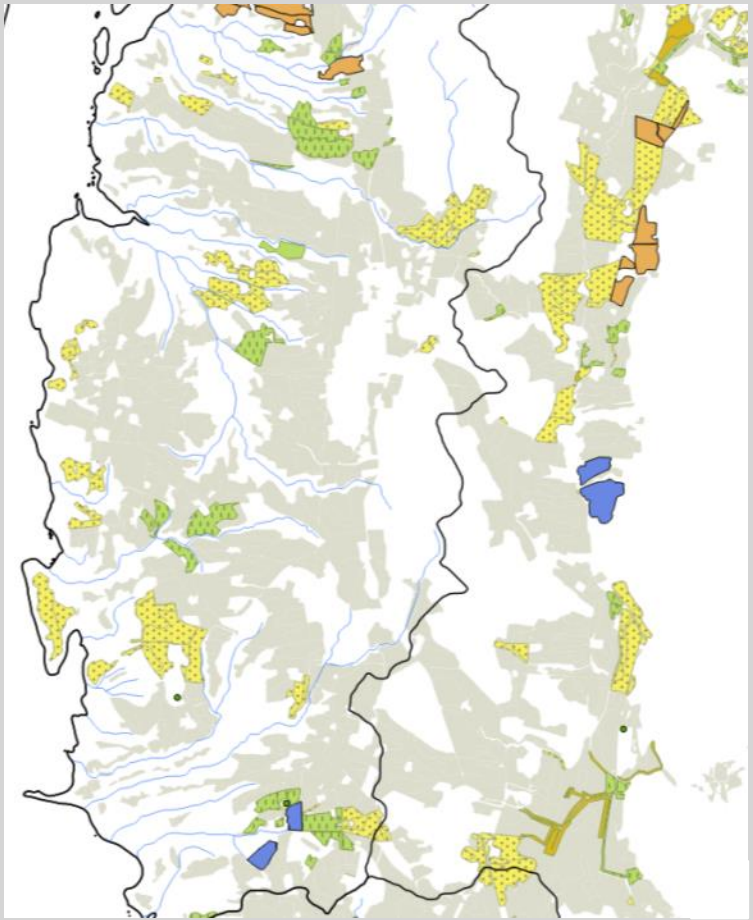

VANNOMRÅD
ØYEREI

3/18 – Status for arbeidet… Landbruk

- Investeringstiltak i landbruket – hydroteknikk og fangdammer
- Lettere å få oppslutning rundt blant bøndene som har store problemer og kapital

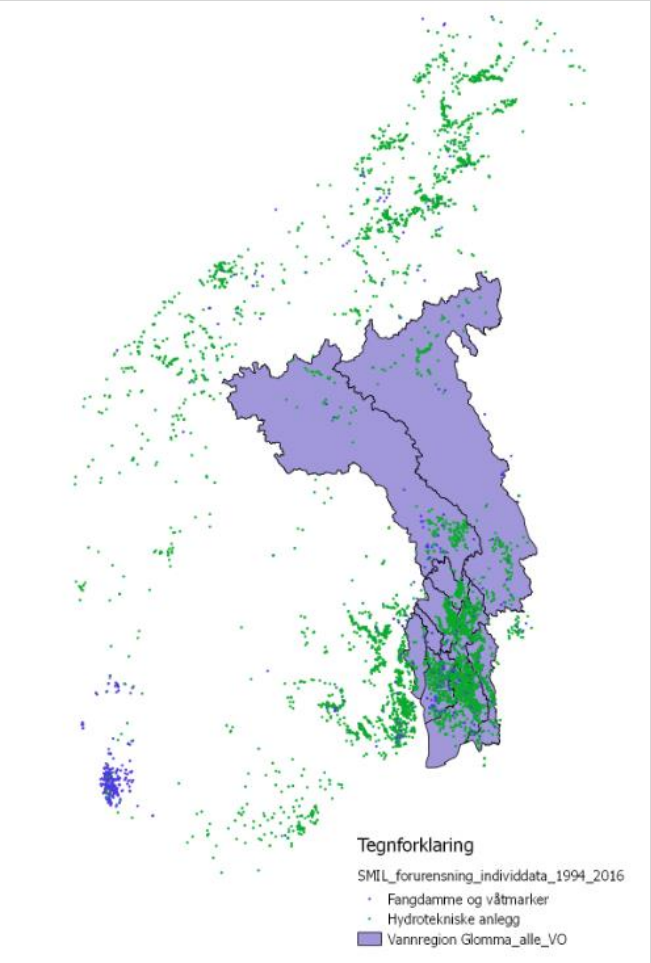

VANNOMRÅDE ØYEREN

3/18 – Status for arbeidet… Spredt avløp

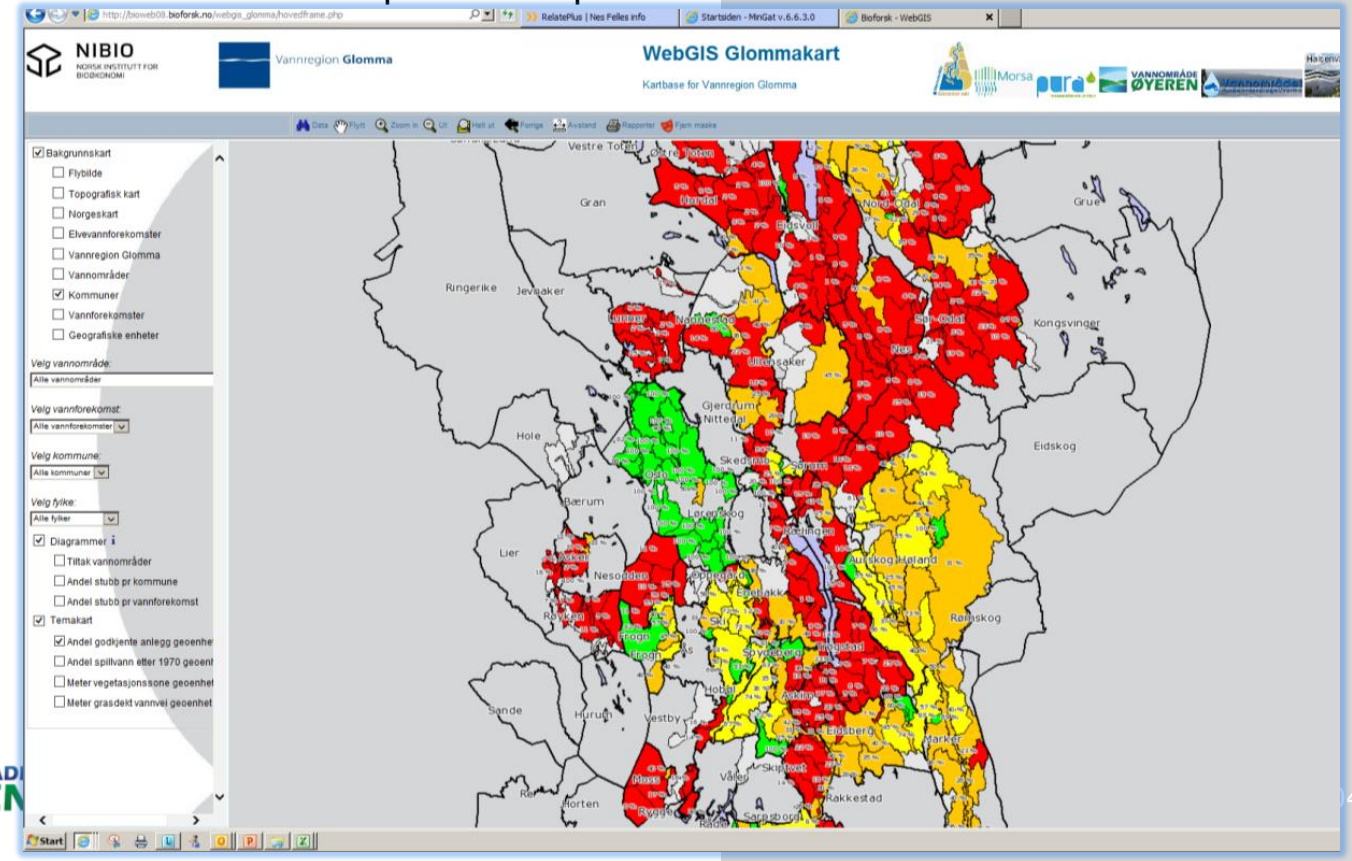

VANNOMRÅDE ØYEREN

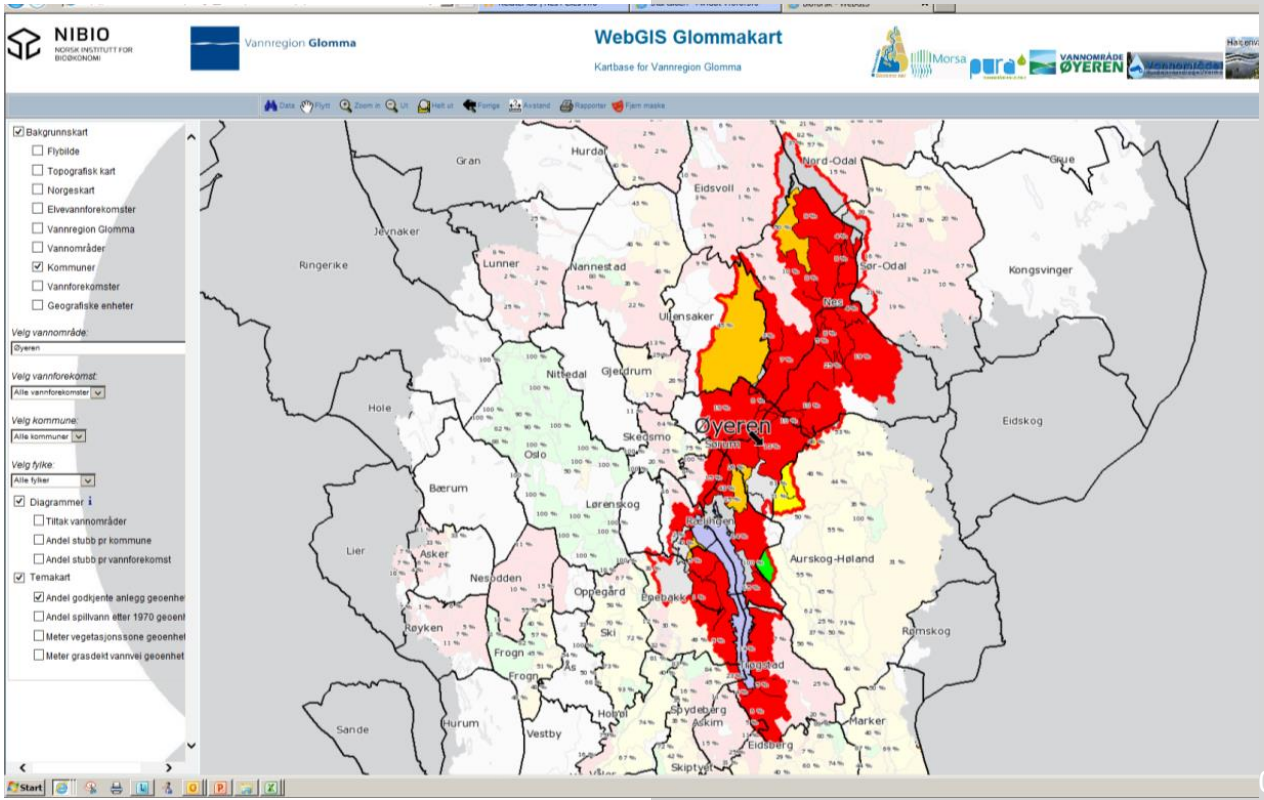

VANNOMRÅDE ØYEREN

04.2018

3/18 – Status for arbeidet… Kommunalt avløp

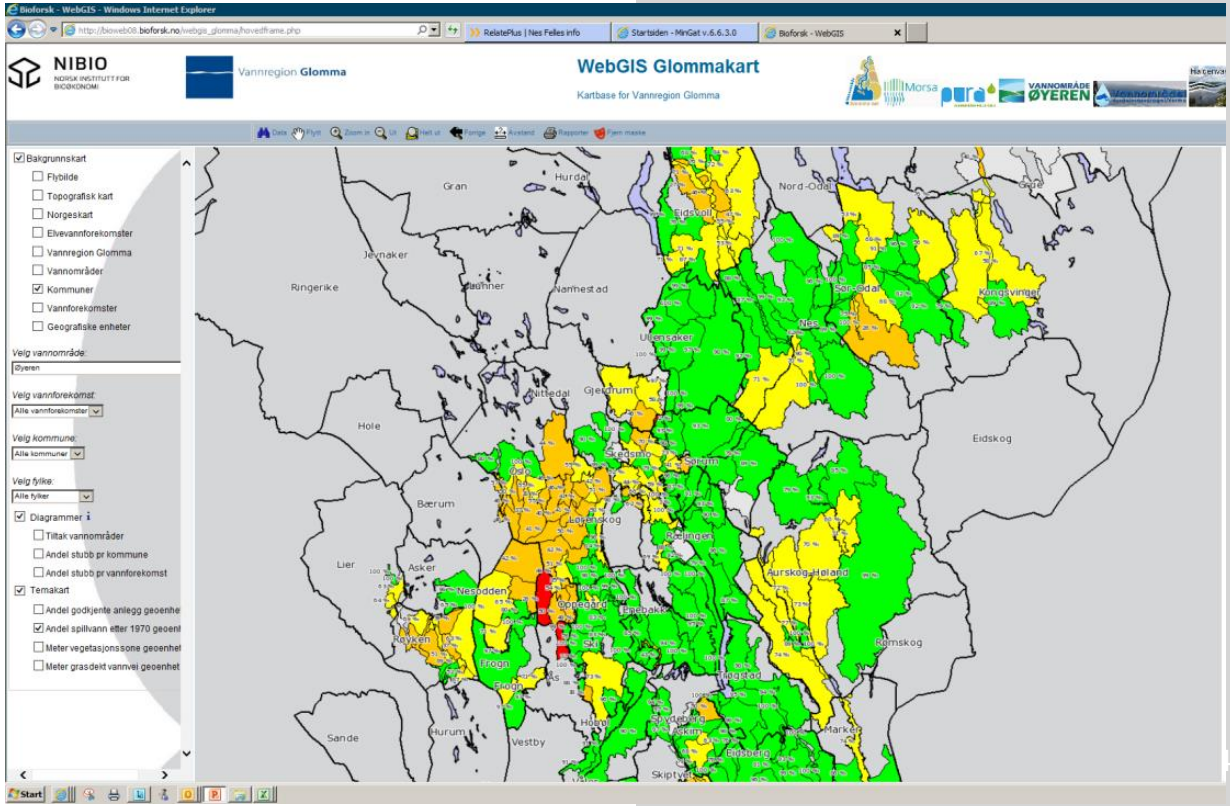

VANNOMRÅDE ØYEREN

3/18 – Status for arbeidet… Kommunalt avløp

- **s**

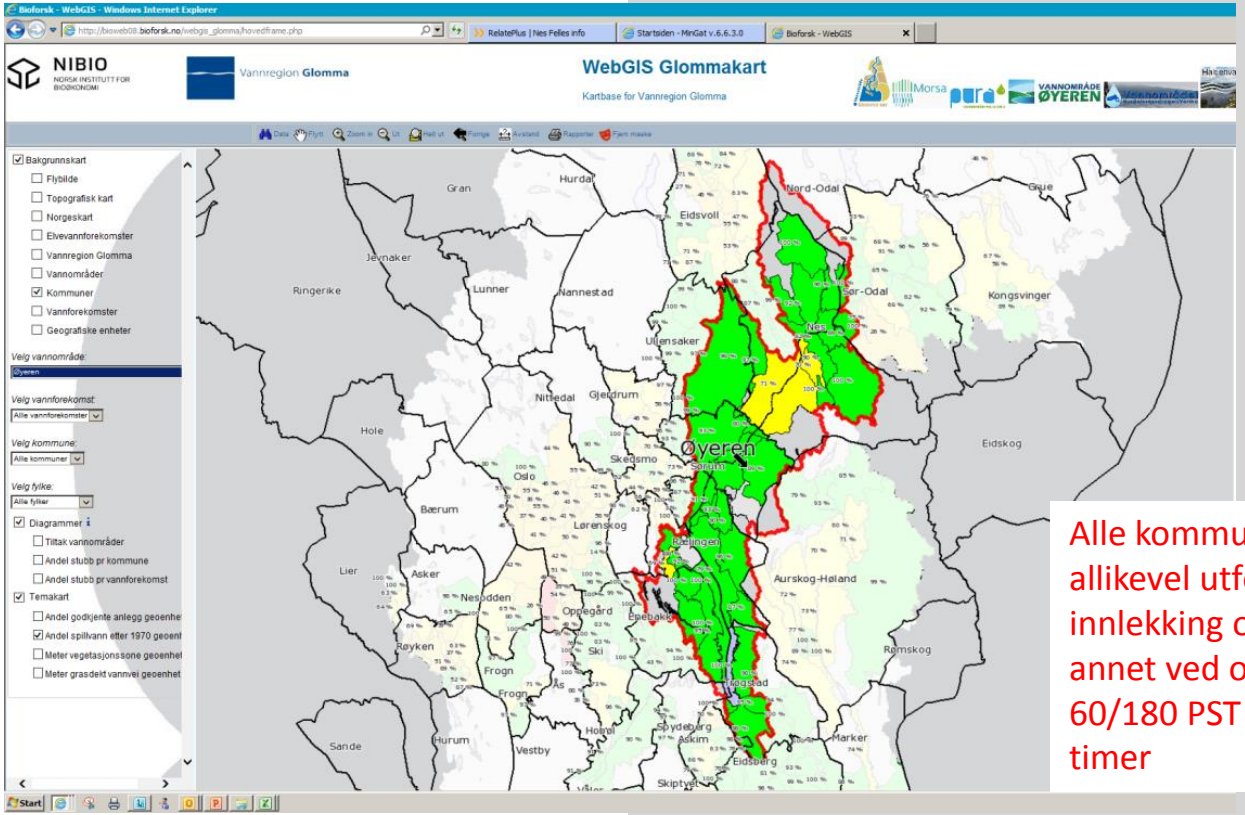

Alle kommunene opplever allikevel utfordringer med innlekking og utslipp. Blant annet ved overløp ved (20) 60/180 PST i 2017 = 2000 timer

VANNOMRÅDE ØYEREN

Feilsøking på avløpsnettet helt nødvendig!!!

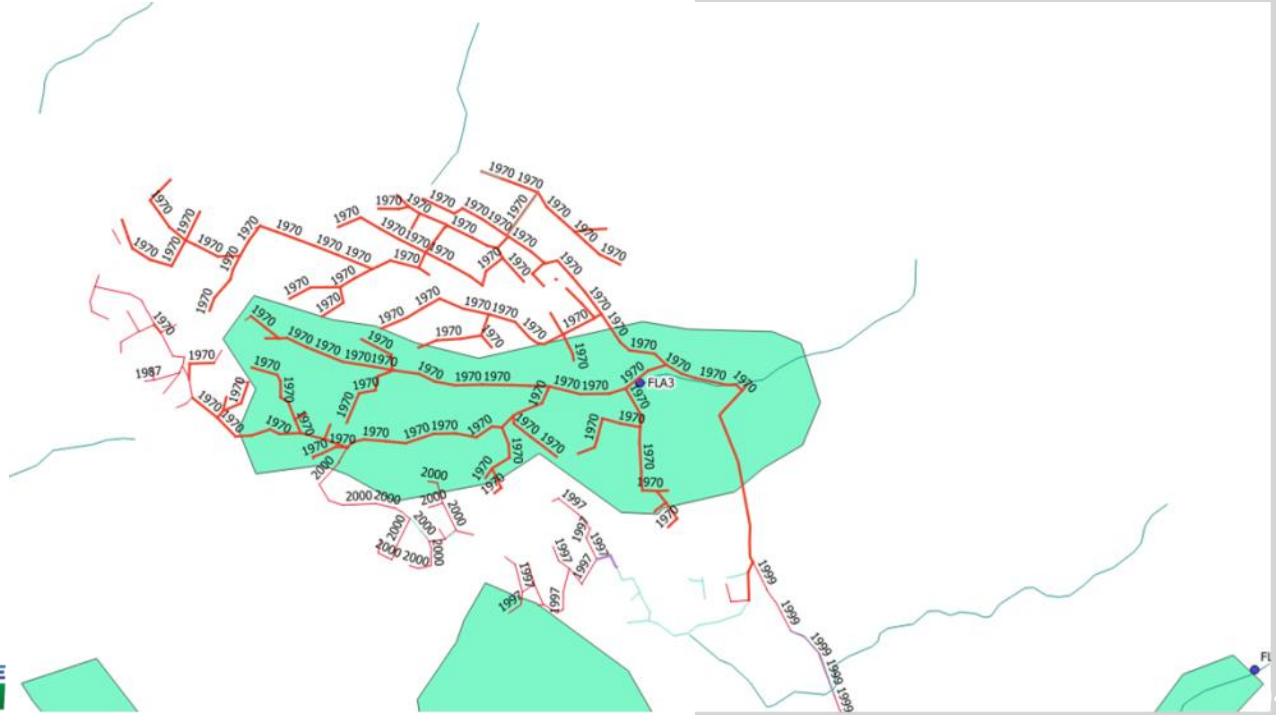

VANNOMRÅDE ØYEREN

3/18 – Status for arbeidet… Annet

Status for tiltakene vil bli tydeligere i mai

- **Ny dam i Heiavann – takket være Fet kommune!**
- **Sur nedbør (Fylkesmannen/ MDIR) – Status noe uavklart - historiske tall og ny status må gjennomgåes.** Reduserte statlige bevilgninger til kalking. Fylkesmannen skal følge opp lokaliteter med kalkstopp - overvåkning
- **Statens vegvesen –** Usikker status. Har kartlagt vegrensedammers funksjon. Noen få konkrete tiltak i VO Ø
- **NVE** – Ett fåtalls tiltak i vannområdet – kapasitetsutfordringer hos NVE - revisjon av konsesjoner langt frem i tid
- **Akershus Energi** – Usikkert – men behov for problemkartlegging ifm fisketrapper
- **Miljødirektoratet** – innspill om behov for veiledningsmateriell for leirpåvirkede elver kun delvis ivaretatt. Har fulgt opp pålegg om overvåkning til bedrifter.
- **Deponier** – usikker status

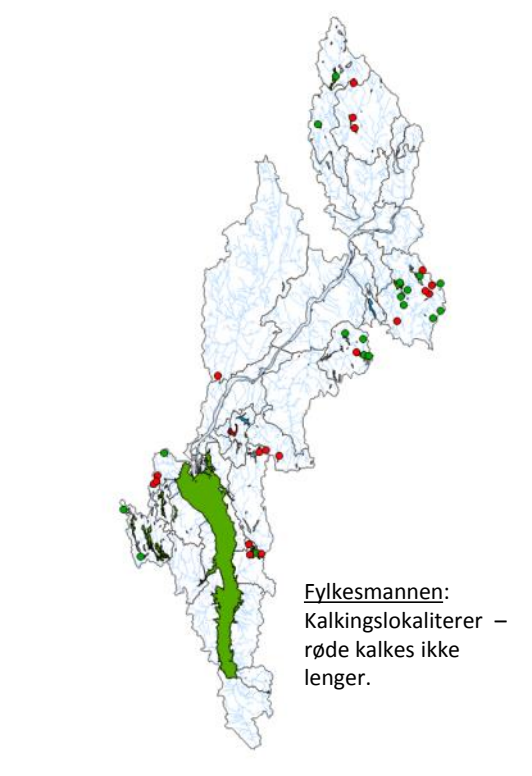

VANNOMRÅDE ØYEREN

3/18 – Status for arbeidet… Oppfølgingsbehov:

VO Øyeren:

- Arbeide videre med tiltakslistene og aktivitetene som er planlagt / ikke er gjennomført
- Status for tiltak og kunnskapsgrunnlaget må rapporteres inn i det nasjonale systemet Vann-nett – mulig behov for konsulentbistand

Sektorene (herunder kommunene):

- Tiltakene **må målrettes bedre**!
- Jobbe med å «lande» hvor mye av hvilke tiltak – tiltaksprosjektet!
- **2018 er fristen** - vedtak om nødvendige tiltak må fattes hvis ikke er på plass

Kunnskapen vi fremskaffer må inn i saksbehandlingen:

Kommunene og Fylkesmennene bør i større grad ta i bruk/ ta hensyn til vannområdets kunnskapsgrunnlag om vassdragene i egne prioriteringer og for å målrette tiltak for ett bedre vannmiljø

VANNOMRÅDE ØYEREN

3/18 – Status for arbeidet – forankring i kommunene

- Felles saksfremlegg ifm årsmelding, overvåkning, lister og foreslåtte og planlagte tiltak

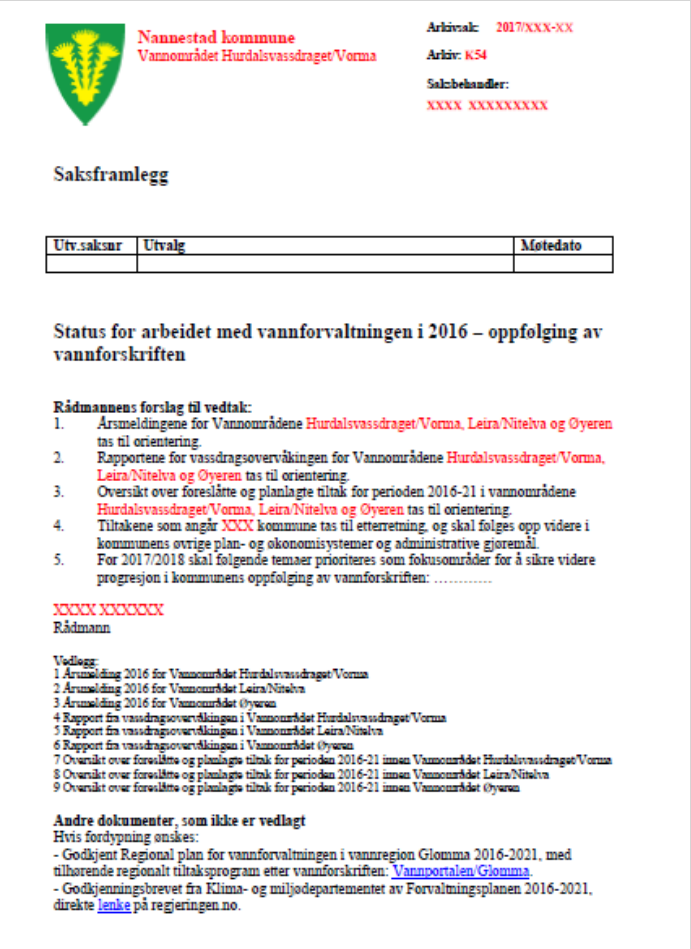

Nannestad kommune
Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma

Arkivsak: 2017/XXX-XX
Arkiv: K54
Saksbehandler:
XXXX XXXXXXXXX

Saksframlegg

Utv.saksnr	Utvalg	Møtedato

Status for arbeidet med vannforvaltningen i 2016 – oppfølging av vannforskriften

Rådmannens forslag til vedtak:

1. Årsmeldingene for Vannområdene Hurdalsvassdraget/Vorma, Leira/Nitelva og Øyeren tas til orientering.
2. Rapportene for vassdragsovervåkingen for Vannområdene Hurdalsvassdraget/Vorma, Leira/Nitelva og Øyeren tas til orientering.
3. Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 i vannområdene Hurdalsvassdraget/Vorma, Leira/Nitelva og Øyeren tas til orientering.
4. Tiltakene som angår XXX kommune tas til etterretning, og skal følges opp videre i kommunens øvrige plan- og økonomisystemer og administrative gjøremål.
5. For 2017/2018 skal følgende temaer prioriteres som fokusområder for å sikre videre progresjon i kommunens oppfølging av vannforskriften: ……

XXXX XXXXXX
Rådmann

Vedlegg:
1 Årsmelding 2016 for Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma
2 Årsmelding 2016 for Vannområdet Leira/Nitelva
3 Årsmelding 2016 for Vannområdet Øyeren
4 Rapport fra vassdragsovervåkingen i Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma
5 Rapport fra vassdragsovervåkingen i Vannområdet Leira/Nitelva
6 Rapport fra vassdragsovervåkingen i Vannområdet Øyeren
7 Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 innen Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma
8 Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 innen Vannområdet Leira/Nitelva
9 Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 innen Vannområdet Øyeren

Andre dokumenter, som ikke er vedlagt
Hvis fordypning ønskes:
- Godkjent Regional plan for vannforvaltningen i vannregion Glomma 2016-2021, med tilhørende regionalt tiltaksprogram etter vannforskriften: Vannportalen/Glomma.
- Godkjenningsbrevet fra Klima- og miljødepartementet av Forvaltningsplanen 2016-2021, direkte lenke på regjeringen.no.

VANNOMRÅDE ØYEREN

Nannestad kommune
Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma

Arkivsak: **2018/XXX-XX**

Arkiv: **K54**

Saksbehandler:
XXXX XXXXXXXXX

Saksframlegg

Utv.saksnr	Utvalg	Møtedato

Status for arbeidet med vannforvaltningen i 2017 og videre oppfølging av vannforskriften; årsmeldinger for 2017, rapporter fra vassdragsovervåkingen og revidert tiltaksoversikt 2016-2021

Rådmannens forslag til vedtak:

1. Årsmeldingene for Vannområdene Hurdalsvassdraget/Vorma, Leira/Nitelva og Øyeren tas til orientering.
2. Rapportene for vassdragsovervåkingen for Vannområdene Hurdalsvassdraget/Vorma 2015-2016 og for 2017, Leira/Nitelva for 20xx og Øyeren for 20xx tas til orientering.
3. Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 i vannområdene Hurdalsvassdraget/Vorma, Leira/Nitelva og Øyeren, revidert våren 2018, tas til orientering.
4. Tiltakene som angår XXX kommune tas til etterretning, og skal følges opp videre i kommunens øvrige plan- og økonomisystemer og administrative gjøremål. Særlig skal tiltaksoversikten brukes aktivt i kommunens arbeid innen vann- og avløpssektoren og landbrukssektoren.
5. For 2018/2019 skal følgende temaer prioriteres som fokusområder for å sikre videre progresjon i kommunens oppfølging av vannforskriften: < *Poenget med sak 5 er å skape egne/interne pressområder for i større grad å påse at tiltakene blir fulgt opp i tide. Eks.: «Hovedplan VA med tilhørende handlingsplan og økonomiske vedtak skal ferdigstilles innen 2018», eller «I neste års budsjett vurderes å forsterke bemanningen på VA med ytterligere en full stilling» eller «Forvaltningsplanen og tiltaksoversikten skal brukes aktivt ved oppstart av rulleringen av kommunens landbruksplaner i 2018» osv. Kan gjerne inneholde flere punkter, men i størst grad være overordnet/gruppert. Det er særlig der kommunalt vedtak må fattes, eller ressurser styrkes før tiltaksgjennomføringen kommer i gang, som her må løftes. NB! Alle nødvendige vedtak skal fattes senest i 2018, og dersom noen tiltak skal avvises/endres skal det også gjøres i 2018. I år skal sektormyndighetene ha avsluttet sin vurdering av om de foreslåtte tiltakene rent faktisk er de beste. Avvises/endes tiltak – må det begrunnes (faglig bedre og/eller økonomisk foretrukket el.l).*>)

XXXX XXXXXX
Rådmann

Vedlegg:
1 Årsmelding 2017 for Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma

2 Årsmelding 2017 for Vannområdet Leira/Nitelva
3 Årsmelding 2017 for Vannområdet Øyeren
4 Rapport fra vassdragsovervåkingen i Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma 2015-2016
5 Rapport fra vassdragsovervåkingen i Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma 2017
6 Rapport fra vassdragsovervåkingen i Vannområdet Leira/Nitelva
7 Rapport fra vassdragsovervåkingen i Vannområdet Øyeren
8 Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 innen Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma, revidert våren 2018.
9 Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 innen Vannområdet Leira/Nitelva, revidert våren 2018.
10 Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 innen Vannområdet Øyeren, revidert våren 2018.

Andre dokumenter, som ikke er vedlagt
Hvis fordypning ønskes:
- Godkjent Regional plan for vannforvaltningen i vannregion Glomma 2016-2021, med tilhørende regionalt tiltaksprogram etter vannforskriften: Vannportalen/Glomma.
- Godkjenningsbrevet fra Klima- og miljødepartementet av Forvaltningsplanen 2016-2021, direkte lenke på regjeringen.no.
- Fylkeskommunenes godkjenninger av regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma for planperioden 2016-2021med tilhørende tiltaksprogram, direkte lenke på Vannportalen.no/Glomma.
- Lokal tiltaksanalyse for Vannområdet Hurdalssjøen/Vorma (2014): www.huvo.no
- Lokal tiltaksanalyse for Vannområdet Leira/Nitelva (2014): http://elveliv.no/
- Lokal tiltaksanalyse for Vannområdet Øyeren (2014): http://vo-øyeren.no/
- Informasjon om Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma: www.huvo.no
- Informasjon om Vannområdet Leira/Nitelva: http://elveliv.no/
- Informasjon om Vannområdet Øyeren: http://vo-øyeren.no/
- Informasjon om vanndirektivet og arbeidet med vannforskriften: www.vannportalen.no
- Overvåkingsprogram for Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma fra 2014-2021: http://www.huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/Overvaking_i_Vannomradet_Hurdalsvassdraget_Vorma.pdf
- Overvåkingsprogram for Vannområdet Leira/Nitelva fra 2014-2021:
- Overvåkingsprogram for Vannområdet Øyeren fra 2014-2021:

Tidligere vedtak i saken
NNNN kommune behandlet tilsvarende statusorientering i XXX-utvalg xx.xx.xx (dato), sak XX.
(I Huvo: Hurdal: Årsmeldingen for Huvo 2016 ble behandlet i:

- Plan- og næringsutvalget 2.5.17, PS 15/17.
- Kommunestyret 10.5.17, PS 17/42.

Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak har blitt behandlet i:

- Plan- og næringsutvalget 6.6.17, PS 20/17.
- Formannskapet 7.6.17, PS 47/17.
- Kommunestyret 14.6.17, PS 59/17.

Eidsvoll:
Årsmeldingen for Huvo 2016 og oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak har blitt behandlet i:

- Hovedutvalg for næring, plan og miljø 22.8.17, PS 74/17.
- Kommunestyret 5.9.17, PS 169/17.

Ullensaker:
Årsmeldingen for Huvo 2016 og oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak har blitt behandlet i:

- Hovedutvalg for teknisk, idrett og kultur 23.8.17, PS 54/17.
- Formannskapet 29.8.17, PS 61/17.

Eidsberg:

- Muntlig orientering ved Glomma Sør.

Enebakk:

- Klima- og miljøutvalget 30.1.2017: orientering om status i oppfølgingen av tiltaksanalysen for vannområde Øyeren.

Sørum:

- Klima- og miljøutvalget xx.xx.17, 12/04553-84.

Trøgstad:

- Kommunestyret 14. 9.17: muntlig orientering om arbeidet i vannområdene og Trøgstad kommunes oppfølging.

Nes:
Årsmeldingen for Huvo 2016 og oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak har blitt behandlet i:

- Utvalg for teknikk, næring og kultur 12.9.17, PS 60/17.

Nannestad:
Årsmeldingen for Huvo 2016 ble behandlet i:

- Klima- og miljøutvalget 12.6.17, sak 17/17.

Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak har blitt behandlet i:

- Klima- og miljøutvalget 12.6.17, sak 19/17.
- Formannskapet 14.6.17, sak 55/17.

Østre Toten:
Årsmeldingen og tiltaksoversikten ble behandlet i:
Hovedutvalg for kultur-, bygde- og næringsutvikling 22.11.17.)

Bakgrunn
EUs vanndirektiv er innført i norsk rett gjennom vannforskriften (12.15.2006). Den gir rammer for en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Forvaltningen skjer vassdragsvis, på tvers av administrative grenser og sektormyndigheter og skal være helhetlig. Norge er delt i 16 vannregioner. Hele kommunen ligger i vannregion Glomma (med Østfold fylkeskommune som vannregionmyndighet). Vannregionene er videre delt i flere vannområder, der NNNNN kommune inngår i vannområdene Hurdalsvassdraget/Vorma (XX %), Leira-Nitelva (XX %) og Øyeren (XX %) (EVT: KART). Vannområdeutvalgene (VOU) er regionale samarbeidsorgan som skal støtte implementeringen av EUs vanndirektiv og være pådriver for at målene i vannforskriften nås. VOU eies av deltagende kommuner, og støttes av andre sektormyndigheter.

Vannforskriften skal sikre at det utarbeides og vedtas regionale forvaltningsplaner (§ 26) med tilhørende tiltaksprogrammer (§ 25) med sikte på å oppfylle miljømålene (§ 24), og sørge for at det fremskaffes nødvendig kunnskapsgrunnlag for dette arbeidet. Forvaltningsplanene utarbeides for 6 års perioder. Første landsdekkende planperiode ble gjennomført med en planleggingsperiode i 2010-2015, og tilhørende gjennomføringsperiode i 2016-2021.

I 2010/2011 var planprogrammet for forvaltningsplanen på høring. I 2012 var det en midtveishøring på «Vesentlige vannforvaltningsspørsmål». Forvaltningsplanen var på høring i 2014 med en annen gangs høring i 2015, før endelig vedtak i 2016. Kommunene har deltatt aktivt med innspill og i prosess gjennom medvirkningene i vannområdeutvalgene (VOU), og særlig de lokale tiltaksanalysene i 2014 samt de formelle høringer de har avgitt innspill til underveis.

Regional plan for vannforvaltningen for Glomma 2016-2021 ble vedtatt av de 8 fylkestingene vinteren 2015/2016 og godkjent av Klima- og miljødepartementet 4. juli 2016. Både plan og tiltaksprogram er vedtatt av fylkestingene, mens kun selve planen er nasjonalt behandlet. Godkjent plan forplikter offentlige myndigheter til å følge opp og gjennomføre planen. Hver sektormyndighet har selv ansvaret for å utrede tiltakene og premissene for oppfølgingen av planen. Vurdering og beslutninger om tiltakene skal gjøres av sektormyndighetene på vanlig måte gjennom eksisterende lovverk og årlige budsjetter. Godkjent plan danner grunnlag for innsigelse fra overordnet myndighet dersom den fravikes. Vedlagte oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-21 er hva man anser for å være nødvendig/aktuelt for å nå de miljømålene som departementet har fastsatt for hver vannforekomst. Tiltakene skal være operative senest 3 år etter at tiltaksprogrammet er vedtatt, dvs. senest innen utløpet av 2018.

Det er varslet at senest 1.1.2019 skal planprogram og «vesentlige vannforvaltningsspørsmål» for andre planperiode ut på høring.

Saksutredning

På styringsgruppemøtet i Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma den 28.03.2017 (sak 5/2017), ble det fattet følgende vedtak:

1. *Årsmelding 2016 for Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma vedtas.*
2. *Det anbefales at hver av eierkommunene behandler årsmeldingen som politisk sak i de respektive kommuner, som orienteringssak/melding. Daglig leder sender årsmeldingen til postmottak i hver av eierkommunene, og ber om at det behandles politisk.*

Og følgende vedtak ble fattet i sak 6/2017 samme dato:

1. *Oversikt over foreslåtte og planlagte tiltak for perioden 2016-2021 innen VO Hurdalsvassdraget/Vorma tas til etterretning.*
2. *Det anbefales at hver av eierkommunene behandler dette politisk i 2017, og at nødvendige vedtak fattes i tide samt at økonomiske konsekvenser for hver kommune innarbeides i de respektive budsjetter.*

Merknad [HBP1]: Teksten markert med gult, erstattes iht. siste styringsgruppevedtak i VOU i 2018.

3. *Daglig leder sender dokumentet til postmottak i hver av eierkommunene, og ber om at det behandles politisk.*
4. *Det anbefales at kommunene behandler dokumentet samtidig med årsmeldingen, og fortrinnsvis også samtidig med andre vannområder dersom kommunen deltar i mer enn ett vannområde.*
5. *En «mal» til saksframlegg utarbeides, som hver kommune selv kan benytte i den grad det oppfattes som hensiktsmessig.*
6. *Styringsgruppa oppfordrer alle relevante regionale og nasjonale sektormyndigheter om å påsé at nødvendige tiltak følges opp som forutsatt.*
7. *Styringsgruppa oppfordrer alle i prosjektgruppa og faggruppene om å bringe dette videre inn i egen organisasjon, for videre oppfølging.*

På styringsgruppemøte i Vannområdet Øyeren den xx.xx.2017 (sak XX, 17) ble det fattet følgende vedtak:
1.
2. ….osv.

Vurdering
Vannområdeutvalgenes (VOU) årsmeldinger for 2017 gir en god oversikt over arbeidet, sakene og temaene som har vært gjennomført i 2017 i regi av VOU. I årsmeldingene ligger også regnskap, budsjett og arbeidsplaner videre framover. Fra og med 2016 inkluderer årsmeldingene også miljømålene som ble vedtatt av fylkestingene (2015/2016) og departementet i 2017 og miljøtilstanden for vassdragene.

Både Vannforskriften og Miljøinformasjonsloven har krav om at miljøtilstanden skal være kjent. I alle vannforekomster der det er dokumentert overbelastning (eutrofiering) av næringsstoffer i vassdragene etter vannforskriftens krav, pågår tiltaksrettet overvåking på en eller flere stasjoner. Det skal følges opp minst til vedtatt miljømål er oppnådd. Overvåkingen følger prinsippene i godkjent «Overvåkingsprogram for Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma fra 2014-2021», men skal være dynamisk innrettet. I tillegg foretas annen overvåking/miljøtilstandsvurderinger, bl.a. konsesjonspålagt overvåking, badevannsovervåking, overvåking av drikkevann og miljøtilstandsvurderinger/klassifiseringer av andre påvirkninger enn eutrofiering. For en oversikt henvises til www.huvo.no/overvaking.html. Miljøtilstanden i vassdragene skal for øvrig legges inn/ajourføres i den åpne databasen Vann-nett årlig, og sammenstilles hvert 6. år i henhold til vannforskriftens planprosesser.

Tiltakene som må gjennomføres for å nå de felles miljømålene skal (i all hovedsak) gjennomføres av den enkelte sektormyndighet. VOU er ikke et myndighetsorgan, og skal bare koordinere arbeidet samt ha en pådriverfunksjon. Tiltakene gjennomføres med hjemler i sektorlovgivningen, og i medhold av vedtatt «Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021», med tilhørende regionalt tiltaksprogram. Tiltak som skal gjennomføres skal være operative senest ved utgangen av 2018. Det skal rapporteres årlig på status for tiltaksgjennomføringen. Hvert tredje år skal det rapporteres til nasjonalt nivå og videre til ESA. I Vannregion Glomma pågår for tiden et arbeid med å utvikle egnede indikatorer for tiltakene, og få et felles verktøy for de årlige rapporteringene. Dette forventes å bli klart i 2018. Status for operasjonalisering av tiltak i vedtatte vannforvaltningsplaner skal rapporteres til ESA ved utgangen av 2018. Den enkelte myndighet må derfor innarbeide fortløpende oppdatering av Vann-Nett som en integrert del av sine saksbehandlingsrutiner, slik at grunnlaget for rapportering blir best mulig. Status for operasjonalisering av tiltak hentes ut av Vann-Nett 1. september 2018 for å forberede rapporteringen. VOU koordinerer dette arbeidet i praksis.

Statusoversiktene viser at arbeidet med å implementere den helhetlige vannforvaltningen er omfattende og kommet godt i gang. For XXXX kommune er det viktig at det nå jobbes videre særlig med XXXX*, slik at kommunen gjør sin oppgave som forvaltningsmyndighet, og overholder forventingene og forpliktelsene i forvaltningsplanen. Kommunens representanter i VOU sørger for at det fortløpende tas inn i arbeidet som skjer i VOU.

Den første landsdekkende planperioden har hatt mest fokus på tiltak som ansees for å være nødvendig for å forbedre eksisterende vannmiljø der det nå er for dårlig etter vannforskriftens minimumskrav. Det forventes høyere fokus på beskyttende tiltak i neste planperiode. Målet med vannforvaltningen er å beskytte og om nødvendig forbedre vannmiljøet, slik at kommunen allerede nå også må ha økt fokus på beskyttende tiltak i forhold til vannmiljøet.

< ***Saken bør benyttes aktivt til å fortelle politikerne om hvordan kommunen ligger an på vannforvaltningen. Kommunens representanter i de ulike VO (+ evt. andre) bør derfor samles i forkant av denne saken, og drøfte om det er spesielle temaer som bør løftes politisk i sakens anledning. Er det tilfellet bør det formuleres som eget forslag til vedtak pkt. 5 og evt. flere punkter dersom behov. Alternativt kan det formuleres her at kommunens oppgaver og ansvar i det vesentligste er ivaretatt gjennom det arbeidet som nå pågår med vannforskriftsarbeidet og oppfølgingen av forvaltningsplanen, og må videreføres på samme måte.>*

Det gjøres særskilt oppmerksom på at vesentlige endringer av vannforskriften var på høring fram til 15. januar 2018, og at eventuelle endringer ventes effektuert etter sommeren 2018. Men for mesteparten av arbeidet som skjer i regi av VOU og videre tiltaksgjennomføring, ventes ikke vesentlige endringer. Endringsforslaget gikk i hovedsak på organisering, regionalt prosessansvar og lovhjemler.

Økonomiske konsekvenser
Verken årsmeldingene i seg selv, overvåkingsrapportene eller oversikten over aktuelle tiltak innehar økonomiske konsekvenser som følge av denne sakens vedtak.

For deltakelse i de interkommunale vannområdene betaler kommunen en medlemskontingent sammen med de øvrige kommunene, og med økonomiske tilskudd fra regionale myndigheter (særlig Akershus fylkeskommune, Vannregionmyndigheten (Østfold fylkeskommune) og Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Dette er dels øremerkede midler. For tiltaksgjennomføringen vurderes hvert enkelt tiltak etter gjeldene sektorlovverk og budsjetteres iht. til det. For den felles tiltaksrettede vassdragsovervåkingen betaler kommunen kostnadene for de stasjoner som ligger i kommunen, og sin andel av de administrative overvåkingskostnadene. Dels finansieres det med statlig tilskudd fra fylkesmannen, og dels kommunalt via VA-gebyrene.

Mot mer helhetlig planlegging og bedre prioritering av tiltak i vannregion Glomma

- en prosjektoppsummering

Denne oppsummeringen presenterer funnene fra prosjektet Glomma og Lågen United: Innovative grep for bære- og handlekraftig planlegging og håndtering av vannressursutfordringer i vannregion Glomma, gjennom prosjektets tre delmål:

1. **å kartlegge og klargjøre kryssende mål**
2. **å forbedre samhandlings- og planprosesser**
3. **å bidra til et bedre økonomisk kunnskapsgrunnlag for å kunne prioritere tiltak**

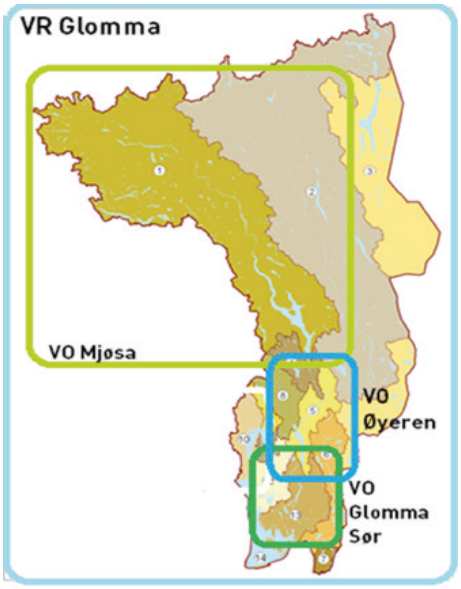

Om prosjektet

Østfold Fylkeskommune har i samarbeid med Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og By- og regionforskningsinstituttet (NIBR - OsloMet) gjennom en treårsperiode gjennomført prosjektet *Glomma og Lågen United: Innovative grep for bære- og handlekraftig planlegging og håndtering av vannressursutfordringer i vannregion Glomma.* Prosjektet har hatt som hovedmålsetning å bidra til forbedret samhandling og bærekraftige vedtak i vannplanarbeidet i vannregion Glomma. Prosjektet er gjennomført med deltagelse av ulike offentlige aktører, med utgangspunkt i vannregion Glomma og de tilhørende vannområdene Mjøsa, Øyeren og Glomma Sør. Prosjektet ble finansiert av Regionale Forskningsfond Oslofjorden i perioden 2014 -2017.

Arbeidet og analysene baserer seg på en nasjonal spørreundersøkelse sendt til deltagere i vannregionutvalget i 2013 og 2015, gjennomgang av høringsuttalelser til plandokumentene i vannregion Glomma, gjennomgang og analyser av innrapportert kostnadsinformasjon i Vann-Nett, og intervju med nøkkelpersoner og annen samhandling med aktører i vannregionen.

1) Kryssende mål og motsetninger i planprosessen

I en nasjonal spørreundersøkelse blant aktører i vannforvaltningen i 2015, kom det frem at interessemotsetninger og kryssende mål har vært opplevd som særlig tilstede i vannregion Glomma (se figur). Manglende avklaringer mellom de nasjonale miljømålene i vannforvaltningsarbeidet og andre nasjonale sektormål var viktige forklaringer. I våre intervjuer med nøkkelaktører i vannregion Glomma utført i 2016 er imidlertid det generelle bildet som tegnes at vannregionen over tid har redusert spenningene. Forvaltningsplanen for vannregion Glomma som ble godkjent av Klima- og miljødepartementet i juli 2016 hadde ingen uttrykte uenigheter og kan dermed anses som en omforent regional forvaltningsplan. Kryssende mål har likevel kommet til syne gjennom planprosessen, og for to sektorer har motsetninger i vannregion Glomma tidvis vært beskrevet som sterke og tydelige. Dette gjelder vannkraftsektoren og landbrukssektoren.

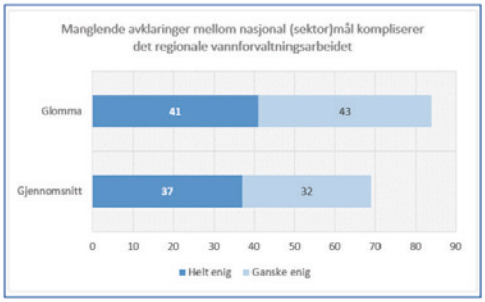

Figur: Manglende avklaring - kryssende mål. Andel som sier seg helt eller delvis enig i påstanden om kryssende mål (VRU, 2015 N=231, Glomma= 59)

Vannkraft er av flere omtalt som det området som nasjonalt har størst konfliktpotensial, gitt konsekvensene av regulering på andre vann-, miljø- og brukerhensyn. I vannregion Glomma, som i vannområde Mjøsa der vannkraftinteressene er særlig sterke, har det blitt kjørt tette prosesser med relevante aktører fra både miljø- og friluftsinteresser og kraftinteresser. Dette har vært viktig for å få gjort avklaringer tidlig i prosessen og for å skape større forståelse på tvers av mulige konfliktakser, noe som har gjort at man i en veldig tidlig fase har tatt diskusjoner om prioritering av tiltak:

> *«Aktørene møtes jo og kjenner hverandre [...] så dialogen og viljen til dialog har vært tilstede. Men alle er sånn noenlunde fornøyde med det resultatet vi sendte i fra oss, og alle er enige og har satt navnet sitt under. Så ligger det jo selvsagt uenigheter inni der. Det er noen kameler som er svelga i løpet av prosessen.»*

På denne måten mente noen at man hadde klart å strekke enkelte aktører litt lengre enn ellers, og at det derfor hadde gitt et mer spisset plandokument. Andre mente at på tross av gode dialoger var det svakheter i disse prosessene siden medvirkning fra lokale aktører og interessenter i veldig varierende grad var tilstede i de tidlige fasene, og at man gjennom disse tidlige avklaringene endte med å kamuflere uenigheter i forvaltningsplanene. At det i prosessen ble åpnet for å synliggjøre uenighet i plandokumentene kan ha vært en viktig åpning for å skape tillit og få gode dialoger, selv om det viste seg å ikke være nødvendig.

Landbruk er det andre området der motsetninger har kommet til overflaten i løpet av planperioden. Motsetningen på landbruksfeltet går på avveiningen mellom Norges nasjonale mål om økt matproduksjon og Norges forpliktelser til bedring av vannmiljøet gjennom vannforskriften. Denne skillelinjen ble av mange av aktørene vi intervjuet omtalt som en *«ikke-konflikt»*, som i denne uttalelsen fra en bonde i Østfold:

> *«Tror dere som driver med vannmiljø at vi er interessert i at jorda vår skal renne ned i vassdraget? - Nei. Så vi har felles interesser, men vi er litt uenige om hvordan vi gjør det.»*

Bakgrunnen for at denne saken likevel sees som et eksempel på kryssende mål er enigheten mellom lokale og regionale aktører i Østfold som kom i stand i 2009 gjennom en tiltakspakke for å redusere påvirkningene på Haldenvassdraget. Avtalen inneholdt blant annet en forskrift om redusert jordbearbeiding om høsten, som førte en 60/40-regel gjeldende for Østfold og Akershus, der minst 60 prosent av foretaket ikke skulle pløyes på høsten. Forskriften ble imidlertid omgjort av Landbruks- og matdepartementet i 2013 med den begrunnelsen at den ikke var forenlig med den nye målsetningen om økt matproduksjon, samt at tiltaket ble sett på som for lite målrettet og stilte urimelige og udokumenterte krav til bøndene. Samme året som det nye målet for matproduksjon kom og forskriften ble omgjort, økte høstehvete-produksjonen i regionen betraktelig. Mens mange så dette som en konsekvens av signalene fra nasjonale landbruksmyndigheter i kombinasjon med spesielt gode forhold for høsthvete dette året, ble det av noen tolket som en protest mot et miljøtiltak som bøndene var underlagt. Frontene i saken ble steile igjen i 2015 da flere vannområder i vannregion Glomma gikk sammen om å be Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet om avklaring fra nasjonalt hold på denne målkonflikten. Dette ble av landbrukssektoren oppfattet som et tegn på manglende tillit.

På grunn av uroen som ble skapt har bondelaget i Østfold og vannregionen siden arrangert flere møter for å skape en bedre dialog rundt denne tematikken, der vannområdene i Akershus og Østfold har vært samlet, sammen med fylkesmenn og fylkeskommuner. I følge flere av de involverte aktørene har nå disse samtalene kommet over på et bedre spor med større grad av gjensidig respekt. En av fylkespolitikerne som var involvert mente at det var mye lærdom knyttet til roller og rolleforståelse å ta med seg fra denne prosessen, da det for vannregionutvalget var en vanskelig balansegang i å skulle styre arbeidet med forvaltningsplanene, uten å tråkke over grensene for hva som er sektorenes ansvars- og myndighetsområde. I hvilken grad landbruk vs. vannmiljø kan sies å være en målkonflikt vil nok variere mellom ulike aktører.

Til tross for spenninger og motsetninger innen enkelte sektorer og saksområder i løpet av planperioden 2010-2016 er det tydelig at man i vannregion Glomma har klart å jobbe godt med å skape økt forståelse mellom partene som igjen har dempet konfliktnivået, og lagt et godt grunnlag for videre samarbeid i neste planperiode. Disse dialogene bør man bruker ressurser på å holde aktivt ved like.

Foto: Radosław Drożdżewski/ Wikimedia Commons

2) Samhandlings- og planprosesser

En viktig del av prosjektet har vært å høste erfaringer fra siste planperiode for å komme med innspill til hvordan vannregion Glomma kan forbedre vannforvaltningsplanarbeidet i neste planperiode. Vi har fokusert på viktige erfaringer og lærdommer fra samhandlings- og planprosessene. Nedenfor presenteres våre funn og anbefalinger i kortform:

Forankring. Vi ser klare tegn på at deltagelse og forankring i planprosessen har vært varierende mellom ulike sektorer og aktører. Likevel synes dette ikke å være et stort problem all den tid forvaltningsplanen er godkjent av fylkesting og departement uten større konflikter. Et viktig spørsmål er i hvilken grad planen som foreligger er forpliktende når man kommer til tiltaksgjennomføring i sektorene. En konkret utfordring er å klare å engasjere politiske nivå i kommunene i en ny planperiode, samtidig som administrativ ledelse og rådmenn mobiliseres for arbeidet med tiltaksgjennomføringen.

Medvirkning. En bedre og bredere medvirkning fra brukerinteresser og den øvrige befolkning er etterspurt av mange og er ett område der man har mye å hente. Gode og deltagende prosesser ved inngangen til ny planperiode synes her sentralt for å vekke interesse og deltagelse videre gjennom hele planprosessen. Bedre toveis-dialog med ulike interesse- og brukerorganisasjoner i forbindelse med høringsrundene er også noe som er framhevet, da det spesifikt savnes tilbakemelding på hvordan høringsinnspillene vurderes og tas inn i planene. Dette vil styrke medvirkning og deltagelse i prosessen samt øke viljen til tiltaksgjennomføring.

Vannregionens nettverksarenaer. Vår gjennomgang tyder på at vannregionutvalget som formell arena på vannregionnivå fungerer godt til informasjons-, erfarings- og kunnskapsdeling. Likevel er det noe frustrasjon med de regionale nettverksarenaene for en så stor vannregion som Glomma. Referansegruppen på regionsnivå, med deltagere som representerer både private og allmenne brukerinteresser, er særlig krevende. Hvordan disse arenaene best kan brukes er noe vannregionmyndigheten bør fortsette å ha fokus på. Våre undersøkelser tyder på at flere vannforvaltningspolitiske dilemmaer, avveininger og prioriteringer bør opp på de arenaene der politikere er en hovedgruppe.

Formidling. Å formidle hva som gjøres i arbeidet med vannmiljø lokalt er av mange av de vi snakket med løftet fram som essensielt. Konkret kan særlig vannområdene i større grad lage prosjekter rettet mot enkelte vannforekomster, påvirkningsområder eller tiltaksområder for å vise hva man har oppnådd med arbeidet så langt og formidle dette underveis i prosessen. Det er også foreslått å mobilisere til nasjonale kampanjer for å sette vannmiljø på den politiske dagsordenen.

Vannområdenes organisering Fag- og temagruppene til vannområdene synes å være den viktigeste arenaen for medvirkning, og prosesskompetanse og ressurser på dette nivået burde prioriteres. Vannregionens tilrettelegging for et prosjektlederforum trekkes også fram som viktig for arbeidet på tvers av vannområdene. Vannregion Glommas deltagelse i den Europeiske kollegavurderingen, som eneste vannregion i Norge, vurderes som en viktig og nyttig øvelse for læring og utvikling.

Kunnskap. Det etterspørres mer ressurser til forskning, forsøk og overvåkning knyttet til naturtilstand og tiltak. Samtidig viser våre undersøkelser at det er behov for å øke bredden i kunnskapstilfanget. Generelt bør det også legges til rette for å ta inn mer erfaringsbasert, skjønnsbasert og praktisk kunnskap, ved f.eks. i større grad ta inn ikke-faglige aktører i dette arbeidet. Et annet behov som kom opp på ulike tidspunkt i planperioden er behovet for økonomisk tiltakskunnskap.

Foto: Radosław Drożdżewski/ Wikimedia Commons

3) Kostnadsrapportering, nyttevurdering og tiltaksprioritering

Et sterkt ønske fra ulike aktører og beslutningstakere i vannforvaltningsarbeidet har vært å bedre den økonomiske kunnskapen om tiltak, nyttevurderinger av disse og videre prioritering av tiltak. Vi har analysert tilgjengelig informasjon om vannforekomster og tiltak i miljøforvaltningens vanndatabase Vann-Nett fra siste planperiode (ny versjon av Vann-Nett ble lansert i 2018). Selv om det er store mangler i den innrapporterte kostnads- og nytteinformasjon for ulike tiltak, har vi brukt dette som grunnlag for å vise hvordan man likevel kan gjøre en bedre og mer helhetlig prioritering av tiltak.

Fremgangsmåten vi foreslår er å kombinere de mest vanlige vurderingskriteriene, som kostnader og effekten av tiltak på miljøverdier, med en tilnærming som verdsetter økosystemtjenester (se figur). Dette innebærer å ta hensyn til de goder og tjenester mennesker får fra naturressursgrunnlaget og miljøet som omgir oss. Dette gjør at det blir mulig å løfte blikket fra bare kostnader og effekter, og også å se forbi sektorenes egne interesser, for å kunne ta hensyn til et bredere sett nytteverdier. Vår metode viser så hvordan man i en slik bredere ramme kan prioritere tiltak, med utgangspunkt i hva som er et det antatt mest kostnadseffektive tiltaket for å bedre miljøtilstanden, der samfunnsnytten er tatt i betraktning.

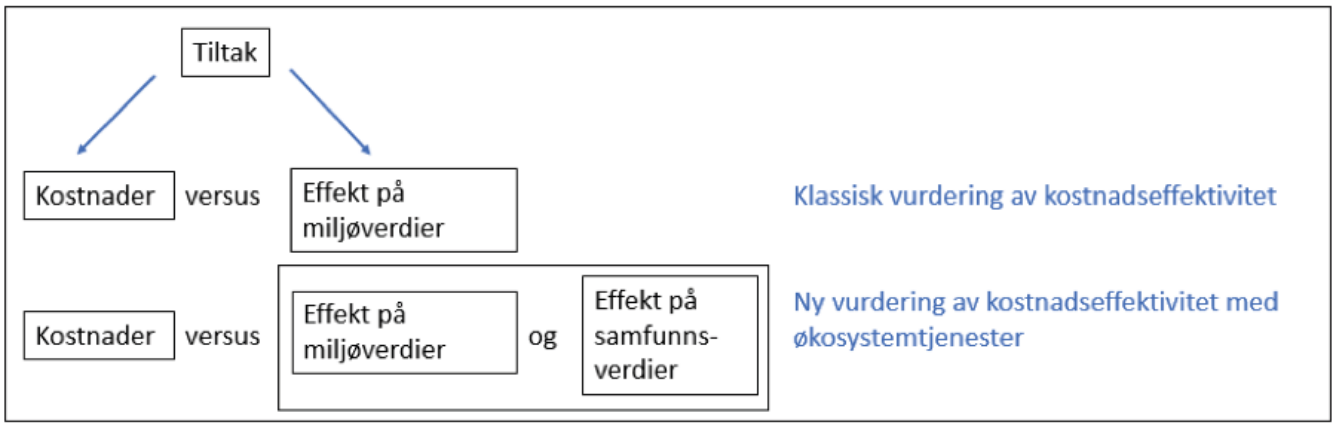

Analysen vår viser at tiltak som er forbundet med høye investerings- eller driftskostnader også ofte har en høyere kostnadseffektivitetsverdi og dermed vil oppnå en lav prioritet. Det er ofte tilfellet for hydrotekniske tiltak eller tiltak mot avløp eller avløp i spredt bebyggelse. Her er det også viktig å merke seg at man fra et økonomisk ståsted bare bør ta med i beregningen den delen av kostnaden som er utløst av vannforskriften.

Vi har ikke tatt for oss hvordan denne foreslåtte fremgangsmåten kan operasjonaliseres i vannforvaltningen. Vi vurderer likevel at den er best egnet på regionalt nivå, og at en viss grunnleggende økonomisk kompetanse er nødvendig for å bruke metoden. Den foreslåtte metodikken vil ikke minske arbeidstiden som trengs for å komme opp med en prioritetsliste av hvilke tiltak som skal implementeres først. Den kan imidlertid føre til en mer helhetlig og systematisk prioritering av tiltak som tar hensyn til vannforskriftens krav, men også andre typer av nytte.

Det som er presentert i denne prosjektoppsummeringen er basert på disse rapportene:

Sundnes, F., G. S. Hanssen, L. Barkved og S. Langaas (2017): «Helhetlig planlegging i vannregion Glomma. Erfaringer fra planprosessen 2010-2016 og innspill til neste planperiode». NIVA-rapport 7197-2017. URL: http://hdl.handle.net/11250/2474449

Seifert-Dähnn, I. (2018): «Kostnadsrapportering, nyttevurdering og verktøy for prioritering av tiltak i vannforvaltningsplanarbeidet i vannregion Glomma». NIVA-rapport 7228-2018. URL: http://hdl.handle.net/11250/2480148

Høring: Forslag til endringer i vannforskriften.

Felles høringssvar fra vannområdene Glomma sør, Morsa, Haldenvassdraget og Øyeren.

Innledning

Klima- og miljødepartementet (KLD) har sendt på høring forslag til endringer i vannforskriften og naturmangfoldloven, i brev datert 5.10.2017. Det foreslås bl.a.

- at vannforvaltningsplanene ikke lenger skal vedtas som regionale planer etter plan- og bygningsloven. En slik frakobling fra plan- og bygningsloven medfører at de fylkeskommunene som i dag er vannregionmyndigheter ikke lenger skal ha noen formell rolle i arbeidet.
- at utvalgte fylkesmenn får ansvaret for å koordinere det forberedende regionale arbeidet, mens Miljødirektoratet i samråd med øvrige berørte direktorater utarbeider og sørger for høring av oppdaterte vannforvaltningsplaner, og oversender tilrådning til Klima- og miljødepartementet.
- at naturmangfoldloven erstatter plan- og bygningsloven som en av de tre hjemmelslovene for vannforskriften.
- Departementene mener at den nærmere organiseringen og prosessen på regionalt og lokalt nivå bør kunne tilpasses behov og ønsker i den enkelte vannregion, og at den nærmere organiseringen derfor ikke skal fastsettes i vannforskriften.
- Enkelte justeringer for å bringe vannforskriften mer i samsvar med vanndirektivet. Formålet med de foreslåtte endringene er at arbeidet etter vannforskriften skal forenkles og gjøres mindre omfattende.

Lov- og forskriftsendringene er foreslått å tre i kraft fra 1.7.2018.
Høringsfristen er 15.1.2018.

Evaluering av arbeidet hittil

Det er gjort en rekke evalueringer av prosessene i forrige planperiode (2010-2015) (for liste, se Vedlegg 1). En fellesnevner for mange av rapportene, er at god vannforvaltning er avhengig av lokal forankring. Arbeidet på vannområde- og vannregionnivå er avgjørende for å skape engasjement lokalt, som igjen er viktig for måloppnåelsen. Arbeidet i vannområdene gir særlig kommunene en følelse av økt forpliktelse til å oppfylle målene. Det har stor verdi at alle sektorområder som påvirker vannmiljø har en felles definert arena.

Hva er viktig for vannområdene med foreslåtte endring i vannforvaltningen?

<u>Fylkesmannen som regional vannkoordinator</u>

For vannområdene vil det være vesentlig hvilket handlingsrom og mandat fylkesmannen får etter omorganiseringen. Økt statlig styring vil kunne medføre større grad av direkte instrukser fra sentrale myndigheter til fylkesmannen, og redusere muligheten for tilpasninger som er nødvendig for tilstrekkelig regional og lokal forankring.

Dersom fylkesmannen skal delegeres en større andel koordinerende oppgaver enn det som fremgår av høringsnotatet, er det en forutsetning av at fylkesmannen får overført tilstrekkelige ressurser til å kunne gjøre arbeidet på en god måte.

Ressurser

Rullering av planer og prosessene rundt dette skal forenkles, gjøres mindre omfattende og langt mer effektivt med den foreslåtte endringen. Det er fornuftig at en ser på måter å effektivisere på, men det er bekymringsfullt dersom det anses at det er behov for reduserte økonomiske ressurser til arbeidet på lokalt/ regionalt nivå.

Det er svært viktig at Miljødirektoratet og utvalgte fylkesmenn får avsatt tilstrekkelige ressurser til å følge opp det regionale vannforvaltningsarbeidet på en god måte.

Det er viktig at vannområdene og regional vannkoordinator tilføres nødvendige økonomiske ressurser til å drive arbeidet lokalt på en tilfredsstillende måte, og for å holde det lokale ambisjonsnivået ved like.

Det har lenge vært etterlyst en større forutsigbarhet i overføringene til vannforvaltningsarbeidet. Det skaper usikkerhet når bevilgningene skal vedtas årlig gjennom statsbudsjettet og er avhengige av kortsiktige politiske prioriteringer. Vi ønsker at det gjennom endringene det legges opp til, også kan sikres økt og mer forutsigbar finansiering til vannforvaltningsarbeidet.

Statlig styring og lokal forankring

Med statlig utarbeidede planer blir prosessen mer toppstyrt. Statlig styring og forenkling vil kunne skape generaliseringer i planene som kan bli vanskeligere å forankre lokalt, og redusere eierskapsfølelsen. Det kan imidlertid tenkes at fylkesmannen vil bli delegert mye av det koordinerende arbeidet fra direktoratsnivå, noe som vil være positivt sett fra et lokalt synspunkt dersom det gis tilstrekkelig handlingsrom til oppgavene.

Departementene peker i høringsnotatet på at vannforvaltningsoppgavene er eksempler på oppgaver som best kan løses ved et nasjonalt helhetsgrep. Norge er gjennom forpliktelser i vanndirektivet i utgangspunktet forpliktet til å nå fastsatte miljømål. Dette kan få stor betydning for viktige nasjonale interesser som vannkraft, landbruk, drikkevann, miljø mv. Høringsnotatet påpeker derfor at det er viktig at Norge vedtar og rapporterer velbegrunnede og realistiske mål som er vurdert også i et nasjonalt perspektiv. Vannområdene og vannregionene har lenge etterlyst økte statlige virkemidler til vannmiljøtiltak innen landbruk i prioriterte områder, og til kommunalt avløp. Det hadde derfor vært svært ønskelig at departementene med dette også signaliserer et ønske om økt måloppnåelse.

Hva bidrar vannområdene med i dag?

- Det er i vannområdene den lokale forankringen skjer, uansett om det er fylkeskommunen eller fylkesmannen som har det regionale ansvaret.
- Kommunene motiveres til å jobbe for godt vannmiljø når det finnes en lokal vannområdeleder som følger opp vannforvaltningsarbeidet og kan påpeke viktigheten av rent vann for lokalmiljøene.

- Vannområdene er sentrale i å sørge for nødvendig kunnskapsinnhenting og etablere et nødvendig kunnskapsgrunnlag, gjennom for eksempel lokal vannmiljøovervåkning for å fange opp utvikling i vannkvaliteten.
- Vannområdene er sentrale i å skape en felles forvaltning på tvers av sektorer og administrative grenser, motivere og styrke de ansatte i kommunene gjennom faglige prosjekter, gode nettverk, samt være pådrivere for tiltaksgjennomføring.
- Vannområdene er felles knutepunkt og gir grunnlag for god dialog mellom de ulike kommunene, mellom politisk og administrativt nivå, mellom ulike forvaltningsnivåer, mellom forskning og forvaltning, samt viktige brukerinteresser, organisasjoner og lokalbefolkning.

<u>Vannområdene må forankres i vannforskriften</u>
I vedlegg 1 til høringsnotatet fra KLD/ OED listes det opp forslag til endringer i vannforskriften.

- Definisjoner, § 3 bokstav r, foreslås endret fra
  «Vannområde*:* Avgrenset del av en vannregion som består av ett enkelt, deler av eller flere nedbørfelt med tilhørende grunnvann og eventuelt kystvann» til
  «Vannområde: *En valgfri* avgrenset del av en vannregion som *kan bestå* av ett enkelt, deler av eller flere nedbørfelt med tilhørende grunnvann og eventuelt kystvann, jf. § 22.»

- § 22 om Vannregionutvalg, foreslås endret fra
  «Vannregionmyndigheten skal innenfor den enkelte vannregion opprette et vannregionutvalg under ledelse av vannregionmyndigheten. Vannregionutvalget skal være sammensatt av representanter for vannregionmyndigheten og øvrige fylkeskommuner, fylkesmannsembeter, samt andre berørte sektormyndigheter og kommuner. Representanter for berørte rettighetshavere og private og allmenne brukerinteresser skal være nært knyttet til vannregionutvalget gjennom en referansegruppe.

  Sektormyndigheter, fylkeskommuner og kommuner har innenfor sine ansvarsområder ansvar for å utrede forslag til tiltak, samt å utrede premissene for fastsettelse av miljømål.» til

  «I forbindelse med utarbeidelsen av utkast til fremdriftsplan og arbeidsprogram skal regional vannkoordinator legge til rette for en hensiktsmessig organisering og prosess for det regionale arbeidet. Organiseringen skal sikre deltakelse fra relevante sektormyndigheter, og tilgang til informasjon og mulighet til deltakelse fra alle berørte parter og interesserte, særlig ved oppdateringen av forvaltningsplaner og tiltaksprogrammer.

  Det bør i særlig grad legges vekt på å sikre deltakelse fra de myndigheter og interessegrupper som ikke er representert på direktoratsnivå.

  Der det er hensiktsmessig kan regional vannkoordinator innenfor den enkelte vannregion opprette et vannregionutvalg og dele hele eller deler av vannregionen i vannområder.»

Disse to forslagene til endringer i vannforskriften vil kunne svekke betydningen av vannområdene. Vi mener det er viktig å få vannområdene inn i vannforskriften, noe som vil gi en større grad av forpliktelse overfor arbeidet.

- Definisjoner § 3, bokstav r bør av denne grunn ikke endres.

- § 22 om Vannregionutvalg bør i endringsforslaget i siste avsnitt lyde: «Regional vannkoordinator innenfor den enkelte vannregion oppretter et vannregionutvalg og deler hele vannregionen inn i vannområder».

Følgende punkter anbefales i den videre prosess med endringer i vannforskriften:

- **Departementene bes vurdere konklusjoner gitt i evalueringer av første planperiode, jfr liste over rapporter i Vedlegg 1.**
- **Det er viktig at Miljødirektoratet og regional vannkoordinator får tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre arbeidet med vannforvaltningsplanene.**
- **Det er viktig at det i prosessen med å rullere vannforvaltningsplaner legges opp til en stor grad av regional og lokal medvirkning.**
- **Det er viktig at regional vannkoordinator og vannområdene får tilstrekkelige ressurser til å drive det lokale arbeidet på en tilfredsstillende måte, og holde det lokale ambisjonsnivået ved like.**
- **Vannforvaltningsarbeidet bør gjennom endringsforslaget sikres en økt, fast og forutsigbar finansiering.**
- **Departementene bes redegjøre for i hvilken grad de foreslåtte endringene vil føre til økt måloppnåelse i vanndirektivarbeidet.**
- **Konkrete innspill til foreslåtte forskriftsendringer:**
    - **Det bes om at**
        - Definisjoner § 3, bokstav r ikke endres.
        - I § 22 om Vannregionutvalg, bør siste avsnitt lyde: «Regional vannkoordinator innenfor den enkelte vannregion oppretter et vannregionutvalg og deler hele vannregionen inn i vannområder».

Med hilsen

Kommunerepresentantene i vannområdeutvalgene for

Morsa Haldenvassdraget Øyeren Glomma sør

Vedlegg 1

Rapporter som evaluerer arbeidet med vannforskriften 2009-2015

- Riksrevisjonens undersøkelse av Klima- og miljødepartementets arbeid med å sikre godt vannmiljø og bærekraftig bruk av vannressursene: https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Sider/Vann.aspx
- Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), 2016: «Sammen om vannet? Erfaringer fra vannforvaltningen etter EUs vanndirektiv»
- NINA, 2016: «Vannforvaltningsplaner i Norge- opp som en løve, ned som en skinnfell? En dokumentanalyse av planprosessen i regulerte vassdrag som følge av regjeringens godkjenninger i 2016»
- «Peer review» av Vannregion Glomma- internasjonal kollegavurdering http://www.vannportalen.no/vannregioner/glomma/nyheter/2016/2.-kvartal/vannregion-glomma-er-evaluert-i-peer-review/
- Menon Economics, 2017: «Kommunesektorens kostnader med vannforskriften»
- NIVA/ NIBR, 2017: «Helhetlig planlegging i vannregion Glomma. Erfaringer fra planprosessen 2010-2016 og innspill til neste planperiode»

Vannregion **Glomma**

Handlingsprogram 2018 - 2021

Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016 - 2021

www.vannportalen.no/glomma

Handlingsprogram for regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2018-2021

Handlingsprogrammet ble vedtatt i fylkestingene i desember 2015 sammen med regional plan for vannforvaltning og tilhørende tiltaksprogram.

Vannregionmyndigheten for vannregion Glomma

Østfold fylkeskommune
Postboks 220
1702 Sarpsborg
e-post: postmottak@ostfoldfk.no

Plandokumentene er tilgjengelig på www.vannportalen.no/glomma

Foto forside: Svein Skøien

Beskrivelse av planen

Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021 ble vedtatt av fylkestingene i vannregion Glomma i desember 2015.

Planen er utarbeidet i tråd med f*orskrift om rammer for vannforvaltningen* (vannforskriften) som er en implementering av EUs vanndirektiv. Planen presenterer hvordan vi ønsker å forvalte vannmiljøet og vannressursene i et langsiktig perspektiv, og vil være et sentralt verktøy for en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannet. Dette skal skje gjennom:

- en helhetlig vannforvaltning på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, med god medvirkning fra allmenne interesser
- at ansvarlige kommuner, fylkeskommuner og sektormyndigheter følger opp forvaltningsplanen gjennom egne planer og vedtak etter eget sektorlovverk
- å unngå forringelse av miljøtilstanden i vassdrag og kystvann
- å oppfylle miljømål og gjennomføre miljøforbedrende tiltak slik det fastsettes for den enkelte elv-, innsjø- og kystvannsforekomst

Det generelle miljømålet er minimum god økologisk og kjemisk tilstand for vannforekomstene innen 2021. For å nå miljømålene er det utarbeidet et regionalt tiltaksprogram med tiltak for å forebygge, forbedre og/eller gjenopprette miljøtilstanden der det er nødvendig.

Regional plan for vannregion Glomma 2016-2021 er den første av i alt tre planrunder fram til og med 2033. Planen rulleres hvert 6. år.

Handlingsprogram

I henhold til Plan- og bygningsloven § 8-1 skal alle regionale planer ha et handlingsprogram. Fylkestinget vedtar handlingsprogrammet som en del av den regionale planen. Det er også fylkestinget som har ansvar for å ta handlingsprogrammet opp til en årlig rullering. Ved denne rulleringen fornyes inngåtte avtaler med andre regionale og kommunale aktører om gjennomføringen av planen.

Handlingsprogrammet viser hvilken oppfølging planen krever og utpeker ansvarlig organ og samarbeidspartnere for gjennomføring av planen. Arbeidsfordelingen fremgår av tabell på side 3-6. Oppgavene er ikke listet opp i prioritert rekkefølge. Handlingsprogrammet fokuserer på selve planprosessen, og inkluderer ikke tiltak etter det regionale tiltaksprogrammet.

Handlingsprogrammet skal være utarbeidet med medvirkning fra kommunene, regionale organer og statlige etater slik at de deler av planen som krever medvirkning fra disse blir mest mulig realistiske.

Ressursbehov

Det er vanskelig å sette eksakte estimat på ressursbehovet innenfor de ulike oppgavene. Det er ingen som får tildelt nye roller eller oppgaver, og alle sektormyndigheter må sette av tid og ressurser innenfor sine respektive områder.

Organisering av arbeidet i Vannregion Glomma

Figuren nedenfor viser dagens organisering av arbeidet i Vannregion Glomma. I det videre arbeidet med forvaltningsplanen vil dagens organisering og oppgavefordeling gjennomgås med tanke på klargjøring av ansvarsroller og oppgaver.

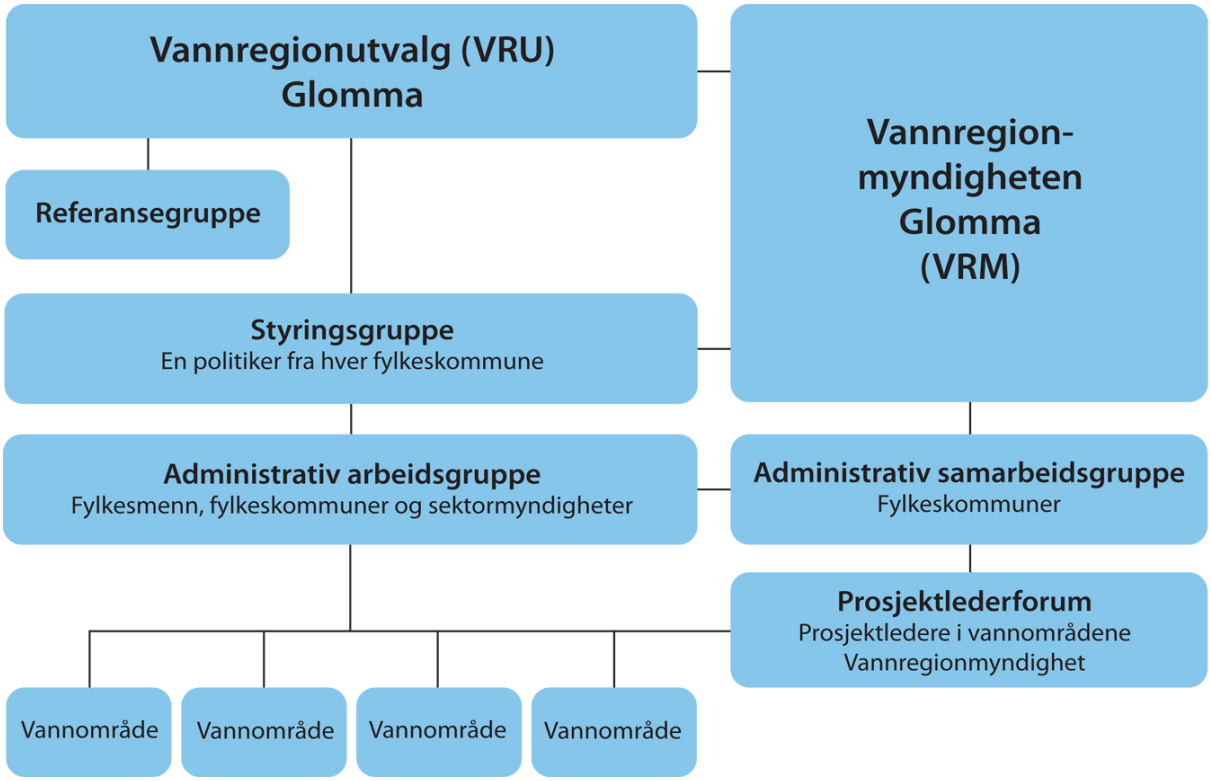

Figur 1. Organisering av arbeidet i Vannregion Glomma

Handlingsprogram for Regional plan for vannforvaltning i Vannregion Glomma 2018-2021							
VRM: Vannregionmyndighet (Østfold Fylkeskommune), VOU: Vannområdeutvalg, VRU: Vannregionutvalg, FK: Fylkeskommune, FM: Fylkesmannen, KOM: Kommuner, LD: Landbruksdirektoratet, VO: Vannområdene		**Hovedansvar**	**Medvirkende**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Oppgave ***Implementere Regional plan for vannforvaltning i Vannregion Glomma***							
Aktivitet 1	Implementere regional plan i kommunenes planer	KOM	VO, FK	x	x	x	x
Aktivitet 2	Implementere regional plan gjennom de regionale planoppgaver	FK		x	x	x	x
Aktivitet 3	Gjennomføre tiltaksprogram	Sektormyndigheter	Alle	x	x	x	x
Aktivitet 4	Legge regional plan til grunn for egen virksomhet	Sektormyndigheter	Alle	x	x	x	x
Aktivitet 5	Rapportere til vannregionmyndigheten når planens formål og prioriteringer avvikes	Sektormyndigheter		x	x	x	x
Aktivitet 6	Løpende oppdatering i Vann-nett om gjennomførte tiltak	VRM	VO, KOM, sektormyndigheter	x	x	x	x
Aktivitet 7	Løpende oppdatering og utvikling av tiltaksprogram	VRM	Alle	x	x	x	x
Aktivitet 8	Utarbeide årsrapport basert på rapportering fra VO	VRM	FK, VO, sektormyndigheter	x	x	x	x
Aktivitet 9	Rapportere til Klima- og miljødepartementet på	VRM	FK, FM, VO, KOM, sektormyndigheter	x			

	gjennomføring av den regionale planen						
Aktivitet 10	Oppfølging av regionalt overvåkingsprogram	FM	VO, KOM, forurenser	x	x	x	x
Aktivitet 11	Klargjøring av eksisterende økonomiske og juridiske virkemidler og løpende vurdering av behov for nye virkemidler	sektormyndigheter	Miljødirektoratet, VRM	x	x	x	x
Aktivitet 12	Skaffe bedre grunnlag for beregning av miljømål, kostnader, effekter og nytte og dermed prioritering av tiltak	VRM	FM, VO, KOM, sektormyndigheter	x	x	x	x
Aktivitet 13	Koordinere samarbeidsfora for Ytre Oslofjord	VRM		x	x	x	x
Oppgave ***Arbeid på regionalt nivå***							
Aktivitet 14	Avholde minimum et årlig møte i vannregionutvalget	VRM	VRU	x	x	x	x
Aktivitet 15	Holde regional referansegruppe orientert om arbeidet	VRM	VRU	x	x	x	x
Aktivitet 16	Avholde møter mellom VRM, FK, FM og VO-ledere for informasjon, diskusjon av relevante tema, kurs og opplæring	VRM	FK, FM, VO	x	x	x	x
Aktivitet 17	Bidra til regionalt fokus på vann - samordne med andre aktiviteter og avdelinger i fylkeskommunen, f.eks. gjennom interne møter mellom ulike fagenheter	FK	VRM	x	x	x	x

Aktivitet 18	Følge opp VO i eget fylke ift. prosess	FK		x	x	x	x
Aktivitet 19	Formidle arbeidet med oppfølging av den regionale planen og tiltaksprogrammet	VRM	FK	x	x	x	x
Aktivitet 20	Klargjøring av oppgaver og roller, gjennomgå ansvar og oppgavefordeling under vannregionens organisering. Bevisstgjøring rundt nødvendig tidsbruk for interne prosesser og politisk behandling	VRM	FM, Miljødirektoratet, FK	x	x		
Oppgave ***Arbeid på vannområdenivå***							
Aktivitet 21	Avholde møter i styringsgruppene, prosjektgruppen, de ulike faggruppene og referansegruppe i vannområdene	VO	VRM, FK, FM, KOM, sektormyndigheter	x	x	x	x
Aktivitet 22	Sørge for medvirkning fra allmenne interesser på lokalt nivå	VO/KOM		x	x	x	x
Aktivitet 23	Utnytte finansieringsordninger til tiltak	FM, sektormyndigheter	VO/KOM, VRM	x	x	x	x
Aktivitet 24	Bidra til lokal kunnskapsoppbygning, medvirkning og bevisstgjøring. Oppdatere og drifte hjemmeside	VO		x	x	x	x
Aktivitet 25	Årsrapportering til fylkeskommunen/VRM	VO	KOM, sektormyndigheter	x	x	x	x

Spørreundersøkelse Kommunalteknikk

Status for utvalgte vannmiljørelevante tiltak per september 2017

Utarbeidet av Vannområde Øyeren

Innhold

SAMMENDRAG **3**

FORORD **4**

RESULTATER FRA EVALUERINGEN **5**

KATEGORISK EVALUERING 5
TEMATISK EVALUERING 6

DISKUSJON OG OPPSUMMERING **9**

Oppnåelse av formål og nytteverdi *9*
Viktige elementer som ikke direkte inngikk i spørreundersøkelsen *9*
Viktigste funn i spørreundersøkelsen *10*

VEDLEGG 1 – METODE FOR EVALUERING **12**

Fremgangsmåte *12*
Spørsmålskategorier og temaer *12*
Evaluering og tiltaksklasser *13*

VEDLEGG 2 – SPØRSMÅL, EVALUERINGSFORKLARING OG FORSLAG TIL TILTAK **14**

VEDLEGG 3 – BESVARELSER PÅ TVERS AV KOMMUNER **18**

VEDLEGG 4 – KOMMUNEVISE BESVARELSER **21**

FET KOMMUNE 21
NES KOMMUNE 24
RÆLINGEN KOMMUNE 28
SØRUM KOMMUNE 31
TRØGSTAD KOMMUNE 34
ULLENSAKER KOMMUNE 37
EIDSBERG KOMMUNE 41
ENEBAKK KOMMUNE 44

Sammendrag

Dette notatet oppsummerer resultatene fra en spørreundersøkelse gjennomført av vannområde Øyeren i 2017. Formålet med undersøkelsen var å synliggjøre status for kommunenes arbeid med spesielt utvalgte tiltak innen kommunalteknisk sektor, men hovedvekt på forurensning til vannmiljø. Spørsmålene ble evaluert enkeltvis og gruppert og på bakgrunn av dette ble behov for tiltak beskrevet.

Alle kommunene har ivaretatt en rekke viktige avløpstiltak. Kommunene har i stor grad gjennomført eller har planlagt store investeringer i tilknytning til de store kommunale renseanleggene eller overføringsledninger. I følge tilgjengelig planverk dreier det seg om investeringer på mer enn 1,7 mrd kroner. Alle kommunene har imidlertid en rekke tiltak som ikke er ivaretatt eller bør vurderes nærmere. Nedenfor er noen av de viktigste tiltakene oppsummert:

- Ha oppdaterte overordnede avløpsplaner i henhold til Fylkesmannens krav og anbefalinger (inkludert underliggende bakgrunnsinformasjon, handlingsplaner, klimatilpasning og overvannshåndtering)
- Innlemme vannforvaltning (dagens retningslinjer og målformuleringer) som en naturlig del av kommunens planverk og daglige saksbehandling. Sikre at hensyn til vannmiljø er med når relevante tiltak skal vurderes
- Aktivt bruke vannområde Øyerens kunnskapsgrunnlag om vassdragene som grunnlag for å prioritere tiltak.
- Tilknytte til kommunalt avløpsnett eller oppgradere private avløpsanlegg i henhold til dagens rensekrav. Ha en hensiktsmessig plan for arbeidet som sikrer god fremdrift mot målet om god økologisk tilstand i vannforekomstene i 2021. Bedre oppfølging av brudd på utslippstillatelser og vurdere igangsetting av tilsynsvirksomhet
- tilsynsvirksomhet
- Vurdere tilgjengelige ressurser innen VA i kommunen opp mot pålagte arbeidsoppgaver
- Øremerke personressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet for å avdekke feil og redusere innlekking av fremmedvann. Viktige resultatmål med arbeidet; redusert overløpsdrift, mindre forurensning, lavere rensekostnader og større kapasitet på ledningsnett
- Mer aktiv oppfølging av kommunens rolle som forurensningsmyndighet (bl.a. i forbindelse med oljetanker, oljeutskillere og fettutskillere)

Forord

Vannområde Øyerens styringsgruppe vedtok i møte 27.10.2016 at det skulle gjennomføres en spørreundersøkelse med tema kommunalteknikk. Formålet med undersøkelsen var å synliggjøre status for utvalgte deler av kommunenes tiltaksarbeid med hovedvekt på forurensning til vannmiljø. Spørsmålene omhandler blant annet oppgaver kommunene skal ivareta gjennom forurensningsforskriften, krav fra Fylkesmannen gjennom utslippstillatelse for avløpsnettet eller renseanlegg eller føringer og tiltak nevnt i regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021.

Det var i all hovedsak de betalende medlemskommunene i vannområdet som deltok i undersøkelsen; Enebakk, Fet, Nes, Rælingen, Sørum, Trøgstad og Ullensaker. I tillegg fikk Eidsberg kommune og Spydeberg kommune tilsendt spørreundersøkelsen. Eidsberg kommune valgte å besvare de delene av undersøkelsen som de vurderte som mest relevant.

Kommunene arbeider løpende med tiltak innen vann- og avløpssektoren, og spørreundersøkelser innen dette området er ferskvare. Det har tatt tid å kvalitetssikre og evaluere alle spørsmålene fra de ulike kommunene og det presiseres derfor at resultatene i undersøkelsen er fra september 2017. For enkelte spørsmål kan status ha endret seg og tiltaksbehov være ivaretatt når dette notatet sendes ut.

Undersøkelsen har blitt utarbeidet og evaluert av ett arbeidsutvalg bestående av representanter fra vannområdets faggruppe avløp; Linda Grimsgaard (Rælingen kommune), Leiv Knutson (daværende Nes kommune), Thomas Løkenlien Sørby (Nes kommune) og Kristian Moseby (vannområde Øyeren). Alle involverte takkes for konstruktive bidrag.

I tråd med vedtak i vannområdets styringsgruppe oppfordres de respektive kommunene til å behandle dette notatet på politisk nivå.

Årnes, 9.2.2018

Grete Sjøli

Fung. leder av styringsgruppa
Vannområde Øyeren

Resultater fra evalueringen

Resultatene fra spørreundersøkelsen og evalueringen følger i de påfølgende delkapitlene. Det er viktig å merke seg at spørreundersøkelsen ikke omfatter direkte spørsmål om kommunenes investeringstiltak i forbindelse med vann- og avløpsnett eller renseanlegg eller heldekkende spørsmål om drift av kommunenes avløpsnett og større renseanlegg (kapitel 14). Spørsmålene i denne spørreundersøkelsen gjenspeiler derfor ikke alene kommunenes helhetlige innsats innen VA sektoren eller om kommunenes utslippstillatelse samlet sett er overholdt. Vannområdet har i tillegg til spørsmålene innhentet supplerende informasjon som ikke er gjengitt i dette notatet. Enkelte av spørreundersøkelsens mangler er kommentert i kapitelet diskusjon og oppsummering. Hvert spørsmål ble evaluert og delt inn i tre tiltaksklasser henholdsvis; 1-grønn, 2-oransje eller 3-rød (tabell 1). Forklaring på hvordan spørsmålene er delt inn i kategorier og tema, samt mer om hvordan evalueringen er gjennomført finnes i vedlegg 1 og vedlegg 2.

Tabell 1 *– Evaluering og tiltaksklasser benyttet i spørreundersøkelsen*

Evaluering / Tiltaksklasse	Beskrivelse
1	Tiltaksbehov ivaretatt
2	Tiltak bør vurderes
3	Tiltak nødvendig

Kategorisk evaluering

Samlet evaluering (figur 1) viser at alle kommunene har ivaretatt en stor del av oppgavene (tiltaksklasse 1) som denne spørreundersøkelsen belyser, men at alle har en vesentlig andel oppgaver som bør vurderes (tiltaksklasse 2) og oppgaver som må tas tak i (tiltaksklasse 3). Sorterer man svarene og evalueringen kategorisk ser man innen kategorien planlegging at de fleste kommuner kommer ganske likt ut, men Ullensaker kommune har noen færre spørsmål i tiltaksklassene rød og oransje.. Det er tydeligere kommunevise forskjeller for spørsmålene innen kategoriene gjennomføring og oppfølging/etterarbeid. Gjennomsnittlig har alle kommunene lavest andel tiltak som er nødvendige innen kategorien planlegging (19 %), mens andelen i kategoriene gjennomføring (33 %) og spesielt oppfølging/etterarbeid (45 %) er betydelig høyere. Dette kan indikere at kommunene har utfordringer med å følge opp alle de pålagte oppgavene som spørreundersøkelsen omfatter.

Selv om det kategorisk sett er forskjell på andel av de ulike tiltaksklassene per kommune, ser man på de individuelle besvarelsene (vedlegg 3) at det er flere av samme tiltakene som kommunene har og ikke har ivaretatt.

Figur 1 *– Fordeling av tiltaksklassene; ubesvart, 1. tiltaksbehov ivaretatt (grønn), 2. tiltak bør vurderes (oransje), 3. tiltak nødvendig (rød) etter kategori og kommune.*

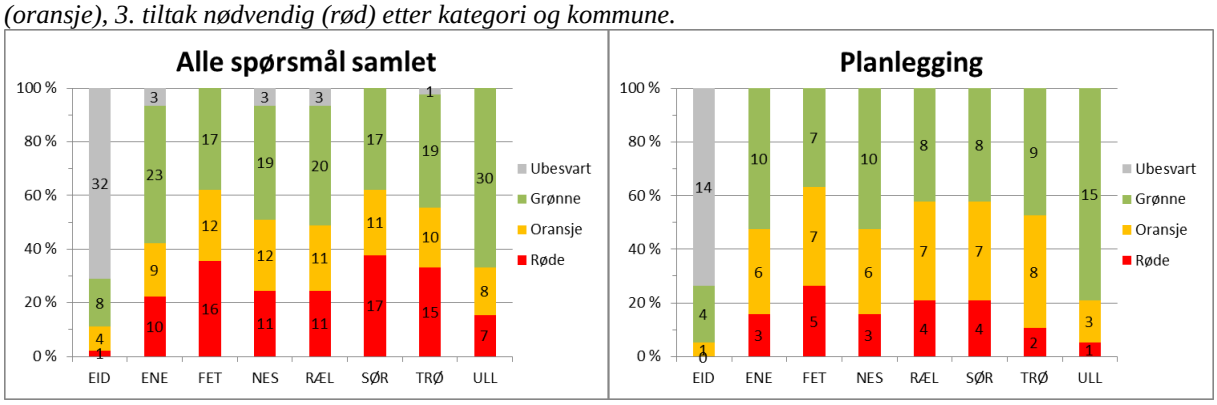

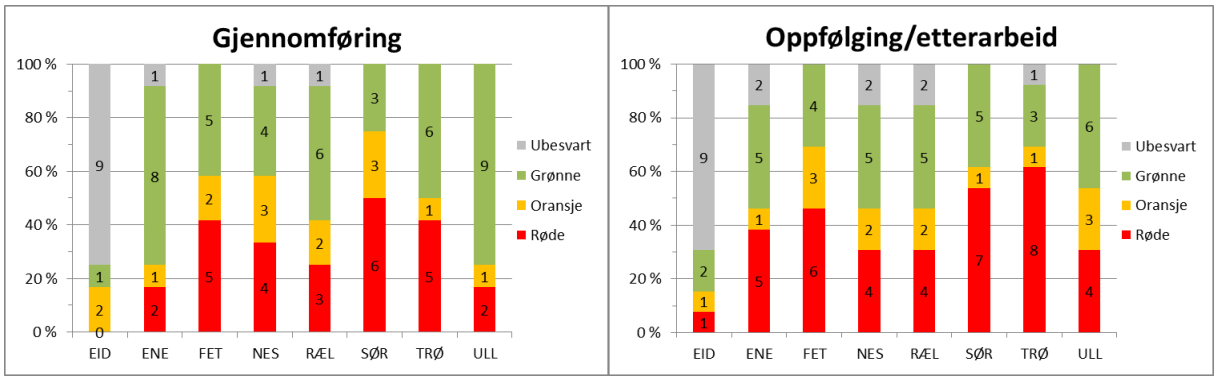

Tematisk evaluering

Deler man spørsmålene inn tematisk (tabell 2 og figur 2) ser man tydelige kommunevise forskjeller i besvarelsene. I tabell 2 trekkes det frem noen overordnede hovedtrekk og behov for videre oppfølging samlet på tvers av kommunenes besvarelser. For noen av kommunene var enkelte spørsmål uaktuelle og ble derfor ikke besvart. Dette gjelder i størst grad Eidsberg kommune, som valgte å besvare alle spørsmål innen tema mindre avløpsanlegg opp til 50 personer, samt enkelte spørsmål innen noen av de andre kategoriene.

***Tabell 2** – Tematisk oppsummering av hovedtrekk og behov for oppfølging på tvers av alle kommunene.*

Tema	Hovedtrekk / oppfølgingsbehov
1 – vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett	- Syv av de åtte kommunene har utarbeidet overordnede planer for avløp, de fleste som hovedplaner, en kommune som kommunedelplan for vannmiljø. Av de sju er tre av planer er oppdaterte, to kommuner har planer der planperioden snart utløper, mens en kommune har en plan der planperioden utgikk for flere år siden. Den siste kommunen som ikke har noen overordnet plan har saneringsplan. De fleste kommunene som har utdaterte planer jobber med å utarbeide nye hovedplaner. - De fleste kommunene er ferdige med å separere kommunale avløp-fellesledninger, men flere av kommunene mangler en konkret plan for de siste få meterne med slike ledninger som gjenstår. De fleste kommunene mangler konkrete planer for vurdering av tiltaksbehov for private avløp-fellesledninger (og private stikkledninger) - Flere kommuner manglet oppdaterte ROS analyse for ledningsanlegg innenfor avløpssystemet, men flere av kommunene har nylig fått utarbeidet dette. - Ikke alle kommunene bruker nyeste VA norm - Alle kommunene bør vurdere behov for bedre kontroll med bedrifter som har påslipp til kommunalt avløpsnett - Alle kommunene har inkludert vurderinger av vannmiljøets tilstand når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres, men det er ofte flere hensyn som ligger til grunn.
2 – Ressurser / organisering	- Det er store forskjeller kommunene i mellom med hensyn til interne personressurser innen fagfeltet VA. I tillegg til egne ressurser benytter kommunene også driftsassistansene og konsulenter. - Fire av kommunene oppgir at manglende personressurser er begrensende for å gjennomføre alle pålagte oppgaver innen vann- og avløp. To kommuner oppgir at økonomiske ressurser er begrensende - Alle kommuner oppgir at det i utbyggingssaker er etablert et samarbeide mellom kommunalteknikk, plan, byggesak og landbruk
3 – Mindre avløpsanlegg opp til 50 personer	- Fire av kommunene manglet i 2017 en overordnet tiltaksplan i forbindelse med avløpsanlegg i spredt bebyggelse. De fleste kommunene som mangler plan er i gang med å utarbeide dette.

	- Halvparten av kommunene har valgt en delvis vassdragsbasert strategi for områdeprioritering av tiltak i forbindelse med avløpsanlegg i spredt bebyggelse. - Fire av de åtte kommunene har saksbehandlere som utelukkende arbeider med avløp i spredt bebyggelse (varierer mellom én stk 80 % til tre stk 100 % stillinger). De fire andre kommunene har saksbehandlere som jobber deltid med disse oppgavene fra 10 til 50 % stilling. Halvparten av kommunene vil ikke være ferdig innen 2021, men trolig noen år senere og bør vurdere muligheten for økt fremdrift. - Det er behov for bedre oppfølging av brudd på utslippstillatelser for minirenseanlegg. - Kun én kommune gjennomfører systematisk tilsyn av anleggene, men alle kommunene har ett ønske eller en langsiktig plan om å starte med tilsyn. Alle Akershuskommunene ønsker å se nærmere på ett felles tilsynsopplegg (i Østfold har driftsassistansen på vegne av kommunene gjennomført tilsyn i en årrekke). - De fleste kommunene svarer at de trenger bedre og tilpasset IT verktøy for å håndtere arbeidet med avløp i spredt bebyggelse
4 – Avløpsanlegg 50 – 2000 personer	- Det er behov for bedre oppfølging av renseanleggene innen denne kategorien, spesielt de som ikke er kommunalt eide. I tre av de fire kommunene hvor det er slike anlegg bør det vurderes behov for å oppdatere utslippstillatelse. Det bør vurderes om anleggene overholder utslippskravene og behov for eventuelle tiltak.
5 – Drift av avløpsnett og renseanlegg	- Alle kommuner har driftsplaner for å sikre god drift av renseanlegg. Syv av de åtte kommunene bør vurdere behov for driftsplaner også for avløpsnettet. - Alle kommunene har fjernovervåkning av driften på avløpsnettet (overløp fra pumpestasjoner). Alle kommuner har utfordringer med overløpshendelser på avløpsnettet, men enkelte av kommunene mangler oversikt over disse. - Alle kommunene skal ta/har nylig tatt i bruk IT verktøy for å systematisere informasjon om driftshendelser på avløpsnettet, som kan inngå i forbedrede rutiner for drift. - Alle kommunene har kunnskapshull og mangler i sine VA kartverk som bør tettes for å sikre ett best mulig informasjonsgrunnlag for tiltaksplaner. Alle kommunene har en rutine for å sporadisk rapportere inn feil som oppdages i kartgrunnlaget, men alle kommunene har behov for en systematisk gjennomgang av feil og mangler VA kartverket. - Alle kommunene har store utfordringer med innlekking av fremmedvann på avløpsnettet. Systematisk feilsøking er ett viktig og nødvendig tiltak for å kunne avdekke problemområder. Fire av syv kommuner gjennomfører en viss form for feilsøking, men alle kommunene (spesielt de som ikke har satt i gang feilsøking) bør vurdere å øremerke ytterligere ressurser til dette. - Alle kommunene ønsker mer kunnskap og bedre veiledning om feilsøking. Vannområde Øyeren utarbeider veileder for dette i 2018.
6 - Overvann	- Alle kommuner har overordnet tatt inn noe om overvannshåndtering i sine kommuneplaner eller delplaner. Det er imidlertid stor forskjell på hvordan dette er ivaretatt i planene. Retningslinjer for overvannshåndtering bør implementeres bedre i de fleste kommunenes overordnede planer. - Alle kommunene har en form for oversikt over hvilke områder som er utsatt for skader ved mye nedbør, men fire av kommunene mangler fremdeles ROS analyser for disse områdene. - Syv av åtte kommuner mangler oversikt over sine sandfang, og har ikke utarbeidet en tømmeplan for disse. Alle kommunene i Oslo og Akershus jobber med å utarbeide dette. I Østfold har ikke Fylkesmannen stilt krav om dette. Trøgstad kommune er derfor evaluert noe snillere enn de andre kommunene på de tre spørsmålene i tilknytning til sandfang.
7 – Andre	- Ingen av kommunene (heller ikke de to hvor det saltes kommunale veier) har stilt

potensielle forurensningskilder	krav til mengde salt som tillates brukt på kommunens veier om vinteren. Ingen av kommunene har vurdert resipientforhold med hensyn til lagringsplass for brøytet snø (kan inneholde både søppel, miljøgifter, næringsstoffer og salt). - Kommunene bør følge opp sitt ansvar med olje- og fettutskillere bedre. Kommunene mangler oversikt. Ingen av kommunene fører tilsyn med disse, selv om kommunen er forurensningsmyndighet. - Alle kommuner har ett opplegg for å håndtere publikumsmeldinger om forurensninger (telefon, postmottak, etc.). Kun to av kommunene har ett «meld-feil» system på kommunens nettsider der man kan velge forurensning til vann.

***Figur 2**– Fordeling av tiltaksklassene; ubesvart (grå), tiltaksbehov ivaretatt (grønn), tiltak bør vurderes (oransje), tiltak nødvendig (rød) etter tema og kommune.*

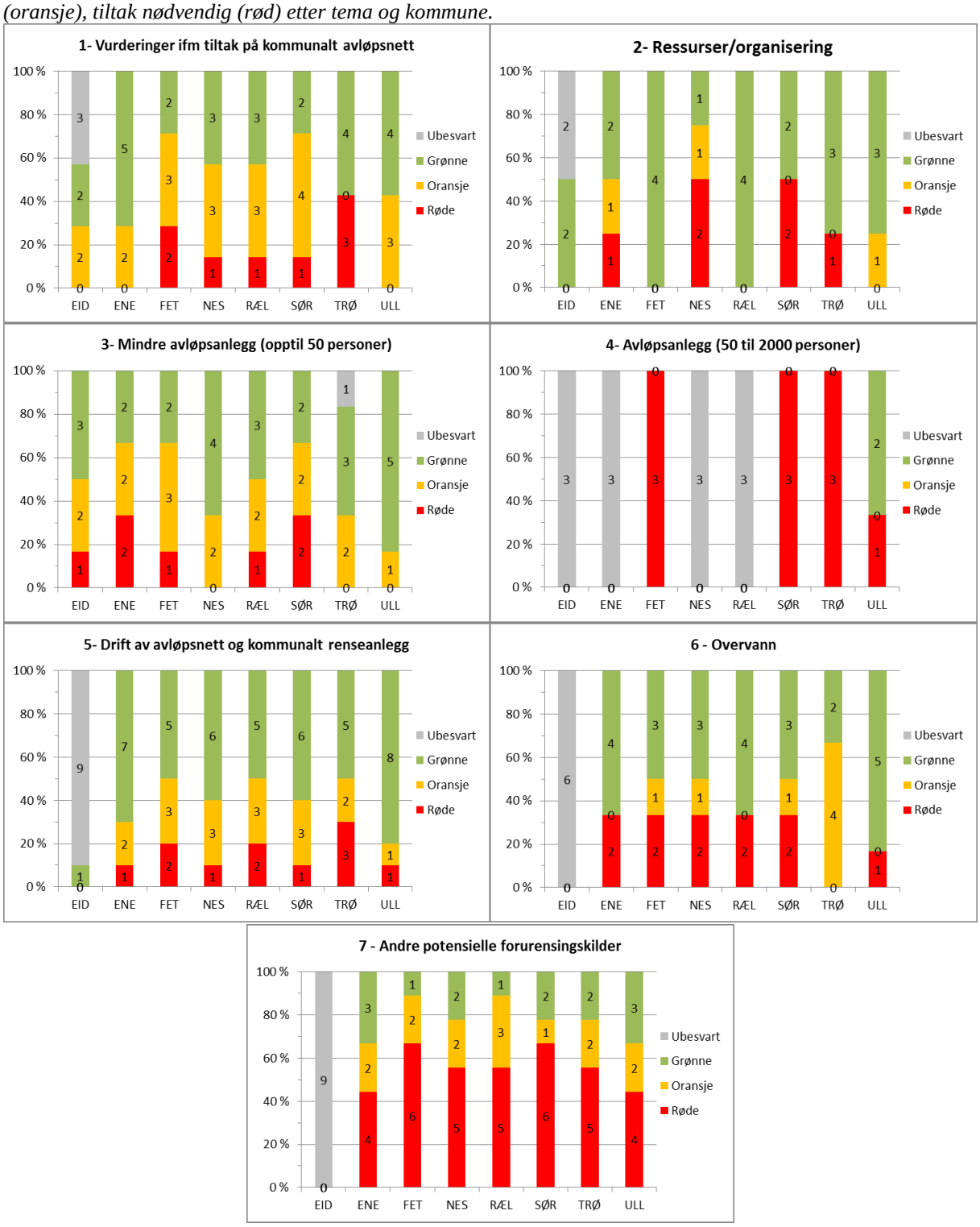

Diskusjon og oppsummering

Oppnåelse av formål og nytteverdi

Spørreundersøkelsen har i tråd med formålet, belyst status for vannmiljørelevante tiltak i de utvalgte kommunene. Erfaringene fra arbeidet tilsier at prosessen har vært nyttig også for kommunene, og at statusoversikten og medfølgende evaluering og forslag til tiltak kan benyttes direkte inn i kommunenes videre prioriteringer og arbeid. Siden spørreundersøkelsen ble sendt til kommunene har enkelte allerede satt i verk tiltak og ivaretatt noen av tiltakene som det er vist behov for her. Som en oppfølging kunne det være interessant å gjennomføre en tilsvarende spørreundersøkelse etter forslagsvis tre år, i 2021, samme år som frist for miljømåloppnåelse i vanndirektivet.

Viktige elementer som ikke direkte inngikk i spørreundersøkelsen

Resultatene i dette notatet viser at alle kommunene har noe de kan bli bedre på. Selve spørreundersøkelsen omfatter imidlertid ikke alle relevante tiltak og tema, og gir dermed ikke noe komplett bilde av kommunenes samlede tiltaksinnsats for vannmiljøet. Enkelte temaer som spørreundersøkelsen ikke omfatter er kommentert i følgende tekst.

Alle kommunene som deltok i spørreundersøkelsen har nylig gjennomført og eller planlagt store investeringer innen VA sektoren (tabell 3). Ifølge eksisterende planverk har kommunene for sine planperioder planlagt investeringer innen avløp på over 1,7 mrd kroner. Dersom man tar med nylig gjennomførte store investeringer er kostnadsbildet trolig vesentlig større (se fotnote under tabell 2). De mest kostnadskrevende investeringene er knyttet til oppgradering av kommunale renseanlegg eller overføringsledninger. Det er store variasjoner mellom hvor omfattende kommunene investerer i tiltak på ledningsnettet (fornyelse, rehabilitering og utvidelse). Alle kommunene har utfordringer med å fornye sitt vann og avløpsnett fortere en det forfaller, sett opp mot den nasjonale anbefaling om minst 1 % fornyelse i året.

***Tabell 3**– Planlagte investeringer for spillvann og overvann per kommune, planperiode og kilde for investeringstall.*

Kommune	Periode for investering (planperiode)	Planlagte investeringer spillvann/overvann millioner kr	Tall hentet fra
Enebakk	2012 - 2021	221*	Hovedplan VA
Fet	2007 - 2019	151*	Hovedplan VA
Nes	2016 - 2025	127*	Hovedplan VA
Rælingen	2016 - 2026	259,2*	Hovedplan VA
Sørum	2017 - 2020	93,2*	Handlingsprogram VA 2017 / Økonomiplan
Trøgstad	2018 - 2021	32,6*	Økonomiplan
Ullensaker	2016 – 2025	827*	Hovedplan VA

**Kommunen kan ha mer oppdaterte tiltaksplaner og investeringsplaner enn det som fremkommer her. Tallene omfatter ikke alle kommunens kostnader knyttet til VA investeringer. Følgende er trolig ikke er inkludert; avskrivninger på nylig gjennomførte prosjekter (større investeringer i renseanlegg eller overføringsledninger o.l.) eller betaling etter forbruk til renseanlegg som er organisert som IKS.*

De store investeringene har positive følger for vannmiljøet i form av at de kommunale renseanleggene renser bedre. Flere av kommunene (Enebakk, Fet, Sørum, Trøgstad) har nylig valgt å nedlegge gamle renseanlegg som ikke overholder rensekravene og overføre avløpsvannet til annet renseanlegg med bedre rensekapasitet, i noen tilfeller også til en mer solid resipient. Med de tiltak som gjennomføres i løpet av 2018 forventes det at alle de større

renseanleggene (Forurensningsforskriften Kapitel 14) overholder rensekravene. Som spørreundersøkelsen viser er det imidlertid flere av de mellomstore renseanleggene (Forurensningsforskriften Kapitel 13) som ikke overholder rensekravene. Det gjenstår for kommunene å følge opp disse anleggene og vurdere behov for tiltak. Alle kommunene, foruten Ullensaker, har ett stort arbeid foran seg med å følge opp og sørge for enten tilknytning eller oppgradering av de totalt 5500 private renseanleggene i vannområdet. Ullensaker kommune er tilnærmet ferdig med oppgradering av ca 1000 anlegg, og har planer om å følge opp anleggene med tilsyn. For å sikre ett godt vannmiljø er det veldig viktig at kommunene prioriterer forholdsmessige og tilstrekkelige ressurser til å følge opp de private avløpsanleggene. Det er en føring i regional plan for vannregion Glomma 2016 – 2021 at man skal prioritere de mest forurensende anleggene og vannforekomstene med dårligst tilstand først. De færreste av kommunene har lagt disse føringene direkte til grunn for sitt arbeid, og bør vurdere om man kan innlemme disse i eksisterende planer.

En av de uløste, og kanskje aller største utfordringene for alle kommunene (i hele Norge) er tap og innlekking fra eller til ledningsnettet. Alle kommunene i vannområdet har store tap fra drikkevannsnettet og store utfordringer med innlekking på avløpsnettet til tross for at de har forholdsvis «ungt» ledningsnett og tilnærmet 100 % separatsystem (overvann og spillvann hver for seg). Dette er ikke bare utfordrende for vannmiljøet, men er også særs lite økonomisk fordi drikkevann går tapt og man får utgifter enn nødvendig for å rense avløpsvannet. I ett stort perspektiv er andelen tap av avløpsvann på ledningsnettet lav, men vannområde Øyerens vassdragsovervåkningsprogram viser at avløpsvannpåvirkningen lokalt varierer fra lav til svært stor. Blant de 170 pumpestasjonene i vannområdet er det mange som årlig går litt i overløp og flere som går betydelig i overløp. I enkelte rensedistrikter opplever man en økning i vannmengde på opptil faktor 10 ved intense nedbørsepisoder.

Viktigste funn i spørreundersøkelsen

Ett viktig funn i spørreundersøkelsen er at flere av kommunene mangler oppdaterte overordnede avløpsplaner. Noen har gamle planer som har gått ut, enkelte nærmer seg slutten av planperioden, mens enkelte nylig har vedtatt nye hovedplaner. Ett fellestrekk for alle planene er at de har en eller flere mangler i forhold de nyeste retningslinjer, krav fra Fylkesmannen, regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma og generelt arbeidet etter vannforskriften. Dette underbygger viktigheten av at planene rulleres jevnlig. Hovedplanene og kanskje enda viktigere, tiltaksplanene, skal være utarbeidet på bakgrunn av beste tilgjengelig kunnskap. Alle kommunene har kunnskapshull i sin VA kart, som er ett viktig grunnlag for å vurdere tiltaksbehov. Kommunene bør derfor avsette ressurser til systematisk søking etter feil og friskmelde ledningsnettet, og rapportere denne informasjonen tilbake til den som ajourfører VA kartene. De fleste kommunene har ambisjoner om å bli bedre på dette området, men de færreste kommunene har avsatt øremerkede personressurser til å gjennomføre systematisk feilsøking.

En viktig del av kommunens VA arbeid handler også om å planlegge for fremtiden og etter risiko og sårbarhetsanalyser. I flere områder foregår en stor tilflytting og utbygging, som vil kreve en stadig bedre VA infrastruktur og renseanlegg med kapasitet til å motta avløpsvannet. Tilpasning til ett våtere klima – og mer intense nedbørsepisoder er også viktig å ivareta. Flere av kommunenes avløpsplaner bør forbedres på dette området. I tillegg er det få av kommunenes avløpsplaner som omfatter en konkret og langsiktig plan for fornyelse av ledningsnettet eller en handlingsplan for reduksjon av fremmedvann, slik som Fylkesmannen (i Oslo og Akershus) krever.

Kommunene har lagt ned store ressurser når det kommer til de tunge investeringene innen avløpssektoren, men som denne spørreundersøkelsen underbygger, er det fortsatt viktige vannmiljøtiltak som kommunene bør prioritere fremover (faktaboks under). Fremdriften for flere av tiltakene som er belyst i denne spørreundersøkelsen er avhengige av personer som arbeider løpende og holder trykket oppe på de viktige oppgavene. Organiseringen og ressurstilgangen innen VA sektoren i kommunene er noe ulik. Kontinuitet og personressursene er for de fleste av kommunene begrensende for tiltaksgjennomføringen. For flere av kommunene har de store investeringene resultert i ett høyt gebyrnivå, og flere ansettelser eller økt tiltaksgjennomføring er en politisk avveining.

Dårlig renset avløpsvann inneholder blant annet fett, organisk stoff, tarmbakterier (E.coli etc) og en stor andel næringsstoffer som er direkte tilgjengelig for alger. Avløpsvann kan derfor ha en stor negativ påvirkning på vannmiljøet, spesielt i de mindre resipientene. Sett i forhold til andre kilder til næringsstofforurensning, eksempelvis overflateavrenning fra landbruksarealer, vil reduserte utslipp av avløpsvann trolig føre til en forholdsvis rask positiv effekt. For avrenningstiltak i landbruket kreves det erfaringsmessig ett langsiktig arbeid for å kunne se tiltakseffektene. Det aller viktigste kommunene kan gjøre fremover for å bedre vannmiljøet, er å prioritere de viktigste forurensningstiltakene først der de trengs mest. Vannområde Øyeren har med tiden bygget opp ett godt kunnskapsgrunnlag om hvilke vassdrag som bør prioriteres. For de fleste kommunene gjenstår det å ta i bruk denne kunnskapen og implementere den i sitt overordnede plan- og tiltaksarbeid.

Viktige tiltak som alle kommunene bør prioritere fremover:

- Ha oppdaterte overordnede avløpsplaner i henhold til Fylkesmannens krav og anbefalinger (inkludert underliggende bakgrunnsinformasjon, handlingsplaner, klimatilpasning og overvannshåndtering)
- Innlemme vannforvaltning (dagens retningslinjer og målformuleringer) som en naturlig del av kommunens planverk og daglige saksbehandling. Sikre at hensyn til vannmiljø er med når relevante tiltak skal vurderes
- Aktivt bruke vannområde Øyerens kunnskapsgrunnlag om vassdragene som grunnlag for å prioritere tiltak.
- Tilknytte til kommunalt avløpsnett eller oppgradere private avløpsanlegg i henhold til dagens rensekrav. Ha en hensiktsmessig plan for arbeidet som sikrer god fremdrift mot målet om god økologisk tilstand i vannforekomstene i 2021. Bedre oppfølging av brudd på utslippstillatelser og vurdere igangsetting av tilsynsvirksomhet
- Vurdere tilgjengelige ressurser innen VA i kommunen opp mot pålagte arbeidsoppgaver
- Øremerke personressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet for å avdekke feil og redusere innlekking av fremmedvann. Viktige resultatmål med arbeidet; redusert overløpsdrift, mindre forurensning, lavere rensekostnader og større kapasitet på ledningsnett
- Mer aktiv oppfølging av kommunens rolle som forurensningsmyndighet (bl.a. i forbindelse med oljetanker, oljeutskillere og fettutskillere)

Vedlegg 1 – Metode for evaluering

Fremgangsmåte

Kommunene fikk tilsendt spørreskjema som skulle fylles ut. Kommunene hadde etter behov en prosess internt der ulike ressurspersoner besvarte spørsmålene innenfor deres ansvarsområder. Besvarelsene ble sendt tilbake til vannområdesekretariatet, og deretter gjennomgått og evaluert av arbeidsutvalget. Utkast til evaluering ble gjennomgått med den ansvarlige i hver kommune, og enkelte uklarheter rundt besvarelsene ble oppklart. Endelig evaluering ble sendt til ansvarlig person i hver kommune for godkjenning.

Spørsmålskategorier og temaer

Spørreundersøkelsen omfattet 56 spørsmål fordelt på tre hovedkategorier (tabell 1). Som supplement til hovedspørsmålene i kategori 1-3 ble stilt noen utdypende tilleggsspørsmål (kategori 4). Målsetningen med kategoriseringen var å belyse eventuelle kommunevise forskjeller med hensyn på planlegging, gjennomføring og oppfølging/etterarbeid.

Tabell 1 *– Kategorisk inndeling av spørsmålene i spørreundersøkelsen, antall spørsmål per kategori og kategoribeskrivelse av hvilke temaer som sorterer under de ulike kategoriene.*

Kategori nr	Kategori	Antall spørsmål	Kategorien omfatter spørsmål om
1	Planlegging	19	Om kommunen har oppdatert praksis/planverk i henhold til nyeste anbefalinger, krav eller føringer fra enten Fylkesmannen eller regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma. Temaer som inngår: 1, 3, 5, 6 og 7. Stikkord: tiltaksplaner, hovedplaner, driftsplaner, ROS analyser, overvann og klimatilpasning, VA norm, prioriteringer tiltak avløpsnett og spredt avløp, krav ifm forurensning fra veg, sandfang.
2	Gjennomføring	12	Oppfyllelse av utvalgte krav i kommunens utslippstillatelse for avløpsnett og pålagte oppgaver som forurensningsmyndighet (hjemlet i forurensningsforskriften). Temaer som inngår: 1-7. Stikkord: administrative ressurser og organisering, påslippsavtaler, overløp fra avløpsnettet, feilsøking avløpsnett, fremdrift spredt avløp
3	Oppfølging/etterarbeid	13	Kommunens dokumentering av relevant informasjon for videre planlegging av tiltak på avløpsnett, Kommunen som forurensningsmyndighet; oppfølging og tilsyn med overholdelse av utstedte utslippstillatelser. Temaer som inngår: 3, 4, 5 og 7. Stikkord: dokumentasjon av overløpsdrift, ajourføring VA kart, oppdatering av utslippstillatelser kap 13, tilsyn mindre avløpsanlegg kap 12 og 13, tilsyn olje- og fettuskillere, melding om forurensning
4	Bakgrunnsinformasjon	12	Utfyllende bakgrunns- eller tilleggsinformasjon til spørsmål under tema nr 1-5 og 8. Spørsmålene i denne kategorien (unntak spørsmål 18) har ikke inngått direkte i tiltaksvurderingen, og har derfor ikke fargene grønn, oransje eller rød.

Spørsmålene ble delt inn i åtte ulike temaer (tabell 2) for å skille dem etter ansvarsområde og videre oppfølging. Det ble definert tiltaksstatus og vurdert behov for tiltak for de fleste spørsmålene. Innen noen av temaene var det behov for tilleggsspørsmål med utdypende bakgrunnsinformasjon, som ikke fikk definert noen tiltaksklasse.

Tabell 2 *– Tematisk inndeling av spørsmålene i spørreundersøkelsen*

Tema nr	Temanavn	Antall spørsmål	Antall spørsmål med evaluering (tiltaksklasse ble satt)
1	Planlegging og vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett	9	7
2	Ressurser/organisering	7	4
3	Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)	9	6
4	Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)	4	3
5	Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg	11	10
6	Overvann	6	6
7	Andre potensielle forurensningskilder	9	9
8	Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)	1	0
	Totalt	**56**	**45**

Evaluering og tiltaksklasser

Kommunene fikk på forhånd ikke vite hvordan de ulike svaralternativene ville bli evaluert. For hvert spørsmål ble det utarbeidet evalueringsforklaring (vedlegg 2) der det ble beskrevet hvilket svar som ville resultere i hvilken av de tre tiltaksklassene (tabell 3). I tilknytning til evalueringsforklaringen ble det også definert forslag til tiltak. De aller fleste spørsmålene (49/56) hadde to svaralternativer, enten ja eller nei. De resterende spørsmålene ble besvart utelukkende med merknadsfelt. Spørsmålene ble evaluert slavisk etter evalueringsforklaringen og satt i en av to tiltaksklasser. For noen få spørsmål var det behov for å dele inn i tre tiltaksklasser da noen kommuner var i en mellomsituasjon mellom to svaralternativer/tiltaksklasser. For hvert spørsmål ble det skjønnsmessig vurdert om det i evalueringen var mest riktig å benytte tiltaksklasse klasse 2 (tiltak bør vurderes) eller klasse 3 (tiltak nødvendig) for å synligjøre tiltaksbehov. Det ble i denne sammenheng tatt utgangspunkt i om tiltaket allerede var tydelig påkrevet i eksisterende utslippstillatelse, pålegg fra Fylkesmannen eller annet lovverk/hjemmelsgrunnlag (tiltaksklasse 3 hvis det var ett krav om tiltaket). I tillegg ble viktigheten av det eventuelle tiltaket ut i fra dagens situasjon vektlagt.

Tabell 3 *– Evaluering og tiltaksklasser benyttet i spørreundersøkelsen*

Evaluering / Tiltaksklasse	Beskrivelse
1	Tiltaksbehov ivaretatt
2	Tiltak bør vurderes
3	Tiltak nødvendig
4	Bakgrunnsinformasjon
0	Spørsmål ikke besvart/ ikke aktuelt for kommunen

Vedlegg 2 – Spørsmål, evalueringsforklaring og forslag til tiltak

Tema	Kat	Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Evalueringsforklaring / forslag til tiltak
1	1	1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Hovedplan for vann,avløp (og vannmiljø), inkludert handlingsplaner, er ett krav fra Fylkesmannen. Dersom kommunen ikke har oppdatert hovedplan, tiltaksplaner, eller har innlemmet føringer fra regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma bør kommunen raskest mulig rullere og ferdigstille disse.
1	1	3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Viktig at kommunen faser ut eventuelt AF ledningsnett (både kommunalt og privat) som fører regnvann inn på spillvannsnett og unødvendig belastning på avløpsnett og renseanlegg. Tiltaksklasse settes uansett til oransje hvis kommunen ikke har noen konkret plan for utfasing av AF eller ikke har plan for utfasing av private AF ledninger som er i drift. Tiltaksklasse settes til grønn hvis det i kommunen er mindre enn 100 meter AF ledningsnett (både privat og kommunalt).
1	1	6	Har kommunen oppdaterte ROS-analyser for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Tiltaksklasse settes uansett til rød dersom ROS analyse eldre enn 2014. Dersom ROS analyse er nyere enn 2014 farges oransje fordi ROS analyse er ferskvare. Analysen bør vurderes oppdatert årlig.
1	1	8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen bør vurdere om benyttet VA norm er oppdatert, slik at tiltakene på vann- og avløpsnettet gjennomføres i henhold til dagens standard. Kommuner som benytter VA norm for Romerike, fra 2013, settes til tiltaksklasse oransje (da normen bør oppdateres). Tiltaksklasse settes til grønn for kommuner som har oppgitt å bruke Norsk Vanns normer/ siste VA miljøblad eller tilsvarende.
1	1	11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen bør vurdere om grenseskillet mellom kommunale og private VA ledninger er definert tydelig nok.
1	1	29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Det er en føring i regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma at tiltak på kommunalt avløpsnett bør prioriteres i de områdene som er mest utsatt i forhold til dagens tilstand. Kommunen bør vurdere om det i større grad kan målrettes tiltak på avløpsnettet til de områdene med behov for tiltak der også vassdragene har dårligst tilstand grunnet forurensning fra avløpsvann.
1	2	10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Det er ett krav i utslippstillatelsen at kommunen skal ha oppdatert oversikt over alle virksomheter med påslipp til kommunalt avløpsnett, samt ved behov stille spesifikke krav til påslippet. Ja = tiltaksklasse oransje: Kommunen har praksis for at påslippsavtale vurderes ved nye tilkoblinger, men bør vurdere behov for en gjennomgang/har ikke komplett oversikt over alle eksisterende påslipp.
1	4	12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
1	4	19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
2	2	9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Det anses som særs viktig at alle relevante ressurser i kommuner samarbeider, spesielt i utbyggingssaker hvor tiltaket kan ha påvikning på tvers av ansvarsområder. Dette er veldig relevant også i vannforvaltningssammenheng.

2	2	15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Hvis manglende personressurser er begrensingen for å kunne løse alle pålagte oppgaver innen vann- og avløpsområdet bør kommunen ta stilling til om det bør ansettes flere personer.
2	2	16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Hvis manglende økonomiske ressurser er begrensingen for å løse alle pålagte oppgaver innen vann- og avløpsområdet bør kommunen ta stilling til om gebyrnivået for vann og avløp kan økes.
2	4	13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
2	4	14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
2	4	17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☐	Nei ☐	Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
2	4	18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje. Vannområdets prosjektgruppe/styringsgruppe vurderer ved behov eventuelt endret organisering eller praksis
3	1	2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen må utarbeide/ferdigstille en overordnet plan for arbeidet, med målformuleringer og prioriteringer. Planen må forankres politisk.
3	1	51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☐	Nei ☐	Det er en føring i regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma at kommunene prioriterer tiltak mot de dårligst fungerende private avløpsanleggene først, og prioritere anleggene som har avløp til sårbare resipienter. Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen bør vurdere om slike prioriteringer kan innlemmes i kommunens oppryddingsplan. Settes også i tiltaksklasse oransje, dersom kommunen har valgt en prioritering av arbeidet som ikke tar hensyn til nedbørsfeltgrenser eller miljøtilstanden i vassdragene.
3	2	50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal følge opp de mindre avløpsanleggene. I vannforskriften er opprinnelig frist for mange vannforekomster at miljømålene skal oppnås innen 2021. Kommunen bør ta stilling til om fremdrift for arbeidet kan forseres.
3	3	52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal følge opp brudd på utslippstillatelser. Kommunen bør avsette mer ressurser til oppfølging.
3	3	53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal føre tilsyn ved mindre avløpsanlegg. Kommunen bør vurdere en tilsynsordning. Tilsyn bør ikke gå på bekostning av saksbehandlerkapasitet ifm oppgradering av anlegg.
3	3	54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal føre tilsyn ved mindre avløpsanlegg. Kommunen bør vurdere en tilsynsordning. Tilsyn bør ikke gå på bekostning av saksbehandlerkapasitet ifm oppgradering av anlegg.
3	4	49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
3	4	55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge

3	4	56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
4	2	32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet og har ansvar for å følge opp at rensenaleggene oppfyller rensekravene. Ingen farge hvis ingen anlegg i kommunen.
4	3	31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Hvis en eller flere av anleggene ikke har oppdatert utslippstillatelse. Kommunen er forurensningsmyndighet og har ansvar for at disse rensenaleggene har oppdatert utslippstillatelse. Utslippstillatelse bør oppdateres. Ingen farge hvis ingen anlegg i kommunen
4	3	33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet har ansvar for tilsyn og oppfølging av utslippstilltalse for disse renseanleggene. Tilsyn eller kontroll bør gjennomføres. Ingen farge hvis ingen anlegg i kommunen
4	4	30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
5	1	4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Det er ett krav i utslippstillatelsen at kommunen skal ha rutiner for å sikre optimal drift av renseanlegg og ledningsnett
5	1	5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen har ingen dedikert skriftlig driftsplan, men har har driftsrutiner som ivaretar drift av avløpsnettet. Behov for skriftlig driftsplan / oppdatering av eventiuelle skriftlige driftsdokumenter bør vurderes.
5	1	28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Det er viktig at kommunene holder systematisk oversikt over driften av avløpsnett og renseanlegg ftil sitt arbeid med å sikre optimal drift og finne eventuelle feil.
5	2	21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Det er ett krav i kommunens utslippstillatelse at alle pumpestasjoner skal ha fjernovervåkning, blant annet for å varsle og dokumentere overløpsdrift.
5	2	23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☐	Nei ☐	JA = tiltaksklasse rød: Nødoverløp for å avlaste spillvannsnettet grunnet kapasitetsproblemer ved vanlig drift er ikke tillatt. Kommunen bør gjennomføre tiltak.
5	2	24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen bør vurdere å avsette øremerkede ressurser til systematisk feilsøking. Alle kommunene i vannområdet har utfordringer med innlekk av fremmedvann (regnvann) til avløpsnettet. Et systematisk feilsøkingsarbeid muligjgør sonevis "friskmelding" av avløpsnettet, samt viktig grunnlag for målrettede tiltaksplaner og prioriteringer. Det ansees som meget kostnadseffektivt å gjennomføre systematisk feilsøking av avløpsnettet, fremfor å slavisk bytte ut eller rehabilitere avløpsnett for å finne ut hvor feilen er.
5	3	20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Det er ett krav i kommunens utslippstillatelse at overløpsdrift ved avløpsnett og renseanlegg skal dokumenteres årlig til Fylkesmannen/KOSTRA. Kommunen må iverkette tiltak slik at overløpsdrift kan dokumenteres for renseanlegg.
5	3	22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Det er ett krav i kommunens utslippstillatelse at overløpsdrift ved avløpsnett og renseanlegg skal dokumenteres årlig til Fylkesmannen/KOSTRA. Kommunen må iverkette tiltak slik at overløpsdrift kan dokumenteres for

						pumpestasjonene.
5	3	26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☐	Nei ☐	Kommunens VA kartverk er det beste hjelpemiddelet for å kunne holde oversikt over status og behov for tiltak. Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen har et forbedringspotensiale for å sikre at viktig informasjon om VA ledningsnettet rapporteres inn fra driftspersonell til den i kommunen som oppdaterer VA-kartverket. Essensiell informasjon kan gå tapt.
5	3	27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☐	Nei ☐	VA kartverket er kommunens beste hjelpemiddel for å kunne holde oversikt over status og behov for tiltak på VA nettet. Nei = tiltaksklasse rød: Kommunens VA kart har klare mangler og må oppdateres - det er ett stort behov for betydelig mer ressurser til oppdatering av VA kartverket, samt en grundig gjennomgang av hvilke kunnskapshull VA kartverket har. Ja = tiltaksklasse oransje: Kommunens VA kart er ganske oppdatert, men det er fortsatt feil og mangler i VA kartet. Kommunen bør vurdere behov for en systematisk gjennomgang av hele VA kartbasen.
5	4	25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☐	Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge
6	1	7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Fylkesmannen i Oslo og Akershus krever at kommunene skal ha handlingsplan for overvann. Kommunen må sørge for at overvannshåndtering blir innarbeidet og forankret på en god måte i kommunens planverk.
6	1	35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen bør utarbeide en oversikt over områder utsatt for skader ved nedbør. Kunnskap om dette er ett viktig grunnlag for prioriteringer og plan for klimatilpasning, lokal overvannshåndtering og tiltak for å redusere innlekk til spillvanssnett og forurensning ved overløp.
6	1	36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen bør vurdere å gjennomføre en risikoanalyse. Kunnskap om dette er ett viktig grunnlag for prioriteringer og plan for klimatilpasning, lokal overvannshåndtering og tiltak for å redusere innlekk til spillvanssnett og forurensning ved overløp.
6	1	37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Fylkesmannen i Oslo og Akershus (ikke Østfold) har stilt krav til at kommunene kartlegger og starter risikobasert tømming av alle sandfang innen juni 2018. Kommunen må gjennomføre kartlegging innen fristen. Østfold kommunene har hittil ikke fått dette pålegget og settes til tiltaksklasse oransje.
6	1	38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Fylkesmannen i Oslo og Akershus (ikke Østfold) har stilt krav til at kommunene kartlegger og starter risikobasert tømming av alle sandfang innen juni 2018. Kommunen må gjennomføre kartlegging innen fristen. Østfold kommunene har hittil ikke fått dette pålegget og settes til tiltaksklasse oransje.
6	1	39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Fylkesmannen i Oslo og Akershus (ikke Østfold) har stilt krav til at alle kartlegger og startet risikobasert tømming av sandfang innen juni 2018. Kommunen må utarbeide tilsyns- og tømmeplan innen fristen. Østfold kommunene har hittil ikke fått dette pålegget og settes til tiltaksklasse oransje.
7	1	40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen bør vurdere om det i tilknytning til sårbare resipienter bør stilles krav til at innleide vegdriftentreprenører skal redusere saltbruken på kommunale veger. Tiltaksklasse = grønn hvis kommunale veier ikke saltes

7	1	41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse oransje: Kommunen bør vurdere om det mellomlagres brøytet snø i tilknytning til sårbare resipienter og om det er behov for å stille krav til at brøytemannskapene skal endre praksis. Snøen inneholder blant annet, partikler, asfalt, salt, tungmetaller og andre miljøgifter, som kan ha en uheldig effekt på vannmiljøet og vannlevende planter og dyr.
7	2	42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal følge opp oljeutskillere. Kommunen bør gjennomføre kartlegging.
7	2	44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal følge opp fettutskillere. Kommunen bør gjennomføre kartlegging.
7	2	46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal følge opp oljetanker. Kommunen bør gjennomføre kartlegging.
7	3	43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal følge opp oljeutskillere. Kommunen bør vurdere en tilsynsordning.
7	3	45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal følge opp fettutskillere. Kommunen bør vurdere en tilsynsordning.
7	3	47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Kommunen er forurensningsmyndighet og skal følge opp oljetanker. Kommunen bør vurdere en tilsynsordning.
7	3	48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☐	Nei ☐	Nei = tiltaksklasse rød: Hvis kommunen ikke følger opp meldinger (kommunen er forurensningsmyndighet). Ja = tiltaksklasse oransje hvis kommunen ikke har ett meldingssystem som muliggjør enkel innmelding og oppfølging av publikumsmeldinger om forurensning. Farges grønt hvis ja, OG kommunen har ett dedikert system for å melde inn om forurensning , og kommunen følger opp dette.
8	4	34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			Kun bakgrunnsinformasjon - ikke behov for evaluering med farge

Vedlegg 3 – Besvarelser på tvers av kommuner

Nr	Spørsmål	EID	ENE	FET	NES	RÆL	SØR	TRØ	ULL
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett									
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	1	1	3	1	1	3	3	1
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	2	1	2	2	2	2	1	1
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	0	2	3	3	3	2	3	2
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	0	1	2	2	2	2	1	2

11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	1	1	1	1	1	1	1	1
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	0	1	1	1	1	1	1	1
10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	2	2	2	2	2	2	3	2
12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt	4	4	4	4	4	4	4	4
19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.	4	4	4	4	4	4	4	4
	Tema nr 2 - Ressurser/organisering								
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	1	1	1	1	1	1	1	1
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	0	3	1	3	1	3	3	1
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	0	1	1	3	1	3	1	1
13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.	4	4	4	4	4	4	4	4
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.	4	4	4	4	4	4	4	4
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	4	4	4	4	4	4	4	4
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	1	2	1	2	1	1	1	2
	Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)								
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	1	3	3	1	3	3	1	1
51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser?	1	2	2	1	2	1	2	1
50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente anlegg (boliger og hytter) innen 2021?	2	1	2	2	1	2	2	1
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	3	3	1	1	1	3	1	1
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	2	2	2	2	2	2	1	2
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	1	1	1	1	1	1	0	1
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.	4	4	4	4	4	4	4	4
55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	4	4	4	4	4	4	4	4
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	4	4	4	4	4	4	4	4

Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)									
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	0	0	3	0	0	3	3	1
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	0	0	3	0	0	3	3	1
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	0	0	3	0	0	3	3	3
30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.	4	4	4	4	4	4	4	4
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg									
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	0	1	1	1	1	1	1	1
5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	0	2	2	2	2	2	2	1
28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	0	2	2	2	2	2	2	1
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	0	1	1	1	1	1	1	1
23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	0	1	3	1	3	1	1	3
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	0	1	1	2	2	2	1	1
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	0	1	1	1	1	1	3	1
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	0	1	3	1	1	1	3	1
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	1	1	1	1	1	1	1	1
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	0	3	2	3	3	3	3	2
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	4	4	4	4	4	4	4	4
Tema nr 6 - Overvann									
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	0	1	1	1	1	1	1	1
35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	0	1	1	1	1	1	1	1
36	Er det foretatt en risikoanalyse av disse områdene?	0	1	2	2	1	2	2	1
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	0	3	3	3	3	3	2	1
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging?	0	1	1	1	1	1	2	1
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	0	3	3	3	3	3	2	3
Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder									
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	0	2	1	1	2	2	1	1

41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	0	2	2	2	2	1	2	2
42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	0	1	3	3	3	3	1	1
44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	0	1	3	3	1	3	3	1
46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	0	3	3	1	3	3	3	3
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	0	3	3	3	3	3	3	3
45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	0	3	3	3	3	3	3	3
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	0	3	3	3	3	3	3	3
48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	0	1	2	2	2	1	2	2
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)									
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.	4	4	4	4	4	4	4	4

Vedlegg 4 – Kommunevise besvarelser

Fet kommune

Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Merknad
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett				
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☐	Nei ☒	Ny hovedplan er under utarbeidelse og skal være ferdig i løpet av desember 2017. Planperiode vil bli 2018 - 2030.
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har faset ut alt kommunalt eid AF-nett. Det foreligger ingen konkret plan om ufasing av gjenstående privat AF nett (400 meter i kommunens VA kart), men kommunen vil vurdere om det er behov for tiltak på disse. Kommunen har ikke estimert årstall for når utfasingen av alle private AF ledninger vil være ferdig.
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Analysen ble utarbeidet i 2013
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☐	Nei ☒	Bruker felles VA norm for kommunene på Romerike, denne er fra 2013.
11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☒	Nei ☐	
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☒	Nei ☐	Dette er blant annet ivaretatt i kommunens ROS analyse for hver enkelt pumpestasjon. Ifm med tiltak ledningsnettet så ligger flere hensyn til grunn, slik som alder, matrialtype og hydraulikk.
10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☒	Nei ☐	Vurderer ved etablering av nye påslipp kapasitet på nettet før tillates gis. Kommunalteknikk vurderer påslippsavtale ved større bedrifter, mens byggesak er ansvarlig for disse vurderingen når mindre bedrifter/påslipp. Ikke kommentert om det er vurdert behov for påslippsavtale for eksisterende påslipp.

12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			Alle SPV ledninger over 125mm og VL over 40 mm betraktes som kommunale
19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			I kommunens VA kart er det registrert totalt 140 km spillvannsnett. Fet kommune har ikke noe AF-nett, men i kommunens VA kart er det registrert 400 meter private AF ledninger i drift.
Tema nr 2 - Ressurser/organisering				
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☒	Nei ☐	
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☒	Nei ☐	
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☒	Nei ☐	Ønsker ikke å øke gebyrnivået per dags dato
13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			3,5 personer på drift/vedlikehold og 2 på prosjekt (5.5 stillinger alle i 100 % stilling)
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			7 personer (alle i 100 % stilling)
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☒	Nei ☐	
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)				
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☐	Nei ☒	Det bestemt at det skal lages en oppryddingsplan, men dette avventes til ny hovedplan for avløp er ferdig, da noen områder kanskje skal avkloakkeres
51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☐	Nei ☒	Ikke kommentert noe om soneinndeling eller prioriteringer for hvilke områder som er prioritert først.
50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☐	Nei ☒	
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Hvis det oppdages brudd, følges dette opp.
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☐	Nei ☒	
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			1 person i 80% stilling som utelukkende arbeider med spredt avløp
55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)				
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☐	Nei ☒	Kun oversikt over utslipp ved Dalen RA på 1000 p.e. Følges opp av byggesaksavdelingen.
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☐	Nei ☒	Tuen RA nedlegges, Dalen (oppdatert utslippstillatelse 2013). Utslippstillatelse for Håpets dør og xx renseanlegg trolig ikke oppdatert.
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☒	Ikke kommentert om kommunen har planer om å gjennomføre tilsyn

30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			4 anlegg (50- 2000 p.e.)
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg				
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Mira har overtatt all drift av Fet kommunes renseanlegg (tok også over drift av Dalen RA fra og med mai 2017).
5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Det foreligger ingen skriftlig driftsplan, men kommunen har enkelte driftsmessige rutiner
28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har nylig tatt i bruk et elektronisk GIS basert system som kan benyttes av driftspersonell, noe som trolig vil føre til bedre rutiner for dette.
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	Avlesning, ikke fjernstyring
23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☒	Nei ☐	Har ett slikt overløp, men dette er i nær tilknytning til PA 1. Har ikke kommentert om dette tidvis/ ofte går i overløp , og om utslippet kan nå resipient hvis overløpssituasjon. Ikke kommentert om Fylkesmannen har gitt avvik på eller godkjent nødoverløpene
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☒	Nei ☐	To personer som jobber med dette. Ikke kommentert om det jobbes med å feilsøke på utvalgte deler av kommunens avløpsnett eller med å feilsøke hele avløpsnettet. Ressursene er ikke øremerket på fast basis.
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☐	Nei ☒	
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har tatt i bruk programvare som muliggjør elektronisk innmelding av feil (ute i felt) til den som oppdaterer VA kartverket. Det rapporteres også muntlig eller på annen skriftlig måte.
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☒	Nei ☐	Feil rettes opp fortløpende ettersom de oppdages, spesielt det kommunale nettet. Har også rutiner på å gjennomgå gamle feil i VA kartet. Ikke kommentert om det er avsatt øremerkede ressurser til å systematisk kvalitetssikring av VA kartet.
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 6 - Overvann				
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☒	Nei ☐	Overvannshåndtering er dels håndtert i "sentrumsplan". Nye retningslinjer for overvann vil bli tatt inn i ny hovedplan for avløp.
35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☒	Nei ☐	Driftspersonale/operativ leder har oversikt over disse områdene
36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☐	Nei ☒	
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☐	Nei ☒	Har startet kartlegging der alle sandfang innmåles med GPS
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☒	Nei ☐	
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☒	Har en plan om å gjennomføre dette etter innmåling av sandfangene
Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder				
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen salter ikke egne veier.
41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☐	Nei ☒	
42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☐	Nei ☒	Har delvis oversikt. Kommunen som har ansvaret

44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☐	Nei ☒	Har delvis oversikt. Kommunen som har ansvaret
46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☐	Nei ☒	Brannvesenet som har oppfølgingsansvaret
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har oppfølgingsansvaret
45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har oppfølgingsansvaret
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☒	Brannvesenet som trolig har oppfølgingsansvaret
48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har ikke noe elektronisk meldingssystem for å håndtere meldinger fra publikum, men har ett system for interne meldinger. Kommunen følger opp meldinger fra publikum når det meldes inn via postmottak, telefon eller e-post. Akutte hendelser håndteres via vakttelefon.
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)				
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			2013 (MIRA utslippstillatelse er den eneste som vil bli den eneste som gjeldende for Fet kommune)

Nes kommune

Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Merknad
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett				
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☒	Nei ☐	Vedtatt 2016. Hovedplan for vann, avløp og vannmiljø 2016 - 2025
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har i all hovedsak faset ut det aller meste av AF ledningsnettet. I hovedplan for vann og avløp er det tatt inn utfasing av kommunalt AF ledningsnett (1500 meter i kommunens VA kart). Det foreligger ingen plan for utfasing av gjenstående private AF ledninger (6500 meter i kommunens VA kart). Estimert årstall for når utfasingen av alle private AF ledninger vil være ferdig er ikke oppgitt.
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Analysen ble utarbeidet i 2013
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☐	Nei ☒	Bruker felles VA norm for kommunene på Romerike, denne er fra 2013.
11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☒	Nei ☐	Har vedtatt standard abonnementsvilkår for vann og avløp (KS, 2008), men pr i dag er eierforhold til vannstikkledninger ulikt definert i kommunen. Se merknad på spørsmål 12
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☒	Nei ☐	Det ligger mange hensyn til grunn for prioritering av tiltak og vassdragenes tilstand er delvis hensyntatt, men ikke hovedargument.
10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☒	Nei ☐	Vurderer påslippsavtale ved ny tilknytninging alle typer bedrifter/påslipp (uavhengig av størrelse). Det er kun gjort overordnede vurderinger av eksisterende påslipp, men det er ikke registrert vesenlige driftsproblemer grunnet påslipp.
12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			Det antas at noen ulikheter har oppstått ved sammenslåing av små vannverk internt i kommunen. Det er behov for en uniform og juridisk gjeldende definisjon på hovednett og privat stikkledningsnett for alle abonnenter. På avløp gjelder hovedledning. På vann gjelder hovedledning, men på eldre eiendommer er ofte eiendomsgrense/stoppekran skille pr i dag. Årnes vannverk har egne vedtekter som skiller abonnentens og vannverkets ansvar

19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			I kommunens VA kart er det registrert totalt 294 km spillvannsledninger. Av disse er 8000 meter AF nett, hvorav 1500 meter er kommunalt eid. Nesten alle AF ledningene er registrert som i drift.
Tema nr 2 - Ressurser/organisering				
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☒	Nei ☐	
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☒	
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☒	
13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			5 ingeniørstillinger, 1 kommunale avgifte (6 personer alle i 100 % stilling)
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			1 driftssjef, 10 driftspersonell (11 personer alle i 100 % stilling)
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☒	Nei ☐	
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☐	Nei ☒	Intensjonen er god, men oppleves noe tungt. Opplever at det mangler overordnede/nasjonale føringer, små kommuner stiller med samme ressurspersoner i flere faggrupper og ofte stiller personer uten myndighet.
Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)				
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☒	Nei ☐	Vedtatt 2016. Oppryddingsplan for oppgradering av private avløpsrenseanlegg 2016 - 2022
51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☒	Nei ☐	Brukerinteresser er høyest prioritert. Har i prioriteringene også vurdert vassdragets miljøtilstand. Soneinndeling etter vassdragenes nedbørsfelter.
50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☐	Nei ☒	Vår plan strekker seg til 2022 for anlegg vi anser ikke godkjente per i dag
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☐	Nei ☒	Sporadisk
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Det foreligger ingen vedtatte konkrete planer om å iverksette tilsyn per i dag, da kommunen har veldig mange private avløpsanlegg, og må prioritere saksbehandling først. På sikt vil kommunen sannsynligvis innføre tilsyn.
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			1 person i 100% som utelukkende arbeider med spredt avløp. Har avsatt en intern arbeidsgruppe (Kan bruke inntil 300% i perioder).

55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Ikke per i dag, men fremtidig
Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)				
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☐	Nei ☐	Har ingen anlegg etter kap. 13
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☐	Nei ☐	Har ingen anlegg etter kap. 13
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☐	Har ingen anlegg etter kap. 13
30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			Ingen kapitel 13 anlegg i kommunen
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg				
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	FDV-dokumentasjon, programvare, rutiner
5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Det foreligger ingen skriftlig driftsplan, men kommunen har driftsmessige rutiner
28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har planer om å anskaffe et elektronisk GIS basert system som kan benyttes av driftspersonell, noe som trolig vil føre til bedre rutiner for dette.
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	Har fjernovervåkning på 59/61 pumpestasjoner, men det vil i løpet av 2017 gjelde alle. Ikke fjernstyring ved noen av disse.
23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☐	Nei ☒	
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☐	Nei ☒	Ikke kommentert om det foreligger planer om å avsette ressurser.
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☒	Nei ☐	Det rapporteres muntlig eller skriftlig.Kommunen har planer om å anskaffe programvare som muliggjør elektronisk innmelding av feil (ute i felt) til den som oppdaterer VA kartverket.
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☐	Nei ☒	VA kartet oppdateres sporadisk. Har ingen øremerkede ressurser til systematisk kvalitetssikring av VA kartet. Kommunen har planer om å anskaffe programvare som muliggjør elektronisk innmelding av feil (ute i felt) til den som oppdaterer VA kartverket.
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 6 - Overvann				
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☒	Nei ☐	Inngår kommuneplan og hovedplan for vann, avløp og vannmiljø

35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☒	Nei ☐	Noe oversikt, men ikke uttømmende: Bør kartlegges nærmere kartlegging.
36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☐	Nei ☒	
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☐	Nei ☒	Har oversikt over mange, men arbeider med fullstendig kartlegging å få oppdatert oversikt.
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☒	Nei ☐	
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☒	
Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder				
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunale veier saltes ikke. Kommunen har ikke stilt krav ifm saltbruk.
41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☐	Nei ☒	
42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☐	Nei ☒	Har delvis oversikt. Kommunen som har ansvaret
44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☐	Nei ☒	Har delvis oversikt. Kommunen som har ansvaret
46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☒	Nei ☐	Men ikke helt oppdatert oversikt. Ivaretas av ØRBRANN
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har ansvaret
45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har ansvaret
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☒	Ivaretas av ØRBRANN
48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☒	Nei ☐	Har meld-feil system på kommunens nettsider der det er mulig å legge inn melding under tema "annet", men systemet er ikke tilpasset forurensningsmeldinger. Kommunen følger også opp meldingene som kommer via postmottak, telefon eller e-post. Akutte hendelser håndteres via vakttelefon.
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)				
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			2012, Fjellfoten Renseanlegg

Rælingen kommune

Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Merknad
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett				
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☒	Nei ☐	Vedtatt 2015 Hovedplan vann og avløp 2016-2026
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har i all hovedsak faset ut AF ledningsnettet. Kommunen har ikke noen konkret plan for utfasing av gjenstående kommunalt AF ledningsnett (5200 meter i kommunens VA kart) eller private AF ledninger (600 meter i kommunens VA kart). Estimert årstall for når utfasingen av alle private AF ledninger vil være ferdig er ikke oppgitt, men kommunen vil fase ut disse etter hvert som det gjennomføres rehabiliteringsprosjekter.
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Analysen ble utarbeidet i 2012, skal oppdateres årlig.
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☐	Nei ☒	Jobber med å utarbeide nye felles retningslinjer for Skedsmo, Lørenskog og Rælingen, de gamle er fra 2012.
11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☒	Nei ☐	
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☒	Nei ☐	Har tatt hensyn til resipientenes miljøtilstand, overløpsdrift, nedbørsfelt og brukerinteresser.
10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☒	Nei ☐	Vurderer påslippsavtale ved ny tilknytning, men dette avhenger av type og størrelse på næring/påslipp. Det er vurdert at det ikke er behov for påslippsavtale for eksisterende påslipp.
12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			Anlegg som er anlagt og driftet av kommunen , evt overtatt ved forretning.
19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			I kommunens VA kart er det registrert totalt 154 km spillvannsledninger. Av disse er 5800 meter AF ledningsnett (3480m oppgitt av kommunen), hvorav 3000 meter står oppført som i drift.
Tema nr 2 - Ressurser/organisering				
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☒	Nei ☐	
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☒	Nei ☐	
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☒	Nei ☐	
13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			Adm: 4 personer (alle i 100 % stilling)
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			3 + praksissplass (4 personer alle i 100 % stilling)
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☒	Nei ☐	
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☒	Nei ☐	

Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)				
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☐	Nei ☒	Det er få private avløpsanlegg i kommunen, og har derfor ingen planer om å utarbeide en separat plan for dette arbeidet. Har imidlertid ett politisk vedtak på at oppgradering av private avløpsanelgg innen kapitel 12 i forurensningsforskriften skal skje innen 2021.
51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har få private avløpsanlegg (ca 50) og har derfor ikke soneinndeling, eller prioritert rekkefølge for utsending av pålegg.
50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☒	Nei ☐	
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Hvis vi får beskjed.
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☐	Nei ☒	
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			1 person fra VA avdelingen, som anslagsvis jobber 10 % med spredt avløp
55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☐	Nei ☒	I så fall bygge på de systemer vi allerede har (gemini/KomTek)
Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)				
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☐	Nei ☐	Ingen kapitel 13 anlegg i kommunen
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☐	Nei ☐	Ingen kapitel 13 anlegg i kommunen
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☐	Ingen kapitel 13 anlegg i kommunen
30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			Ingen kapitel 13 anlegg i kommunen
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg				
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Nedre romerike renseanlegg har driftsplan og rutiner. Rælingen er deleier.
5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Ikke kommentert om kommunen har en skriftlig driftsplan, men kommunen har driftsrutiner som ivaretar oppgavene
28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen vil fra og med august 2017 ta i bruk et elektronisk GIS basert system som kan benyttes av driftspersonell, noe som trolig vil føre til bedre rutiner for dette.
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	Alle pumpestasjoner kan både avleses og fjernstyres

23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☒	Nei ☐	Ikke kommentert hvor mange slike nødoverløp. Kommunen rapporterer årlig utslipp fra disse til resipient. Fylkesmannen har ikke gitt avvik i forbindelse med dette.
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har per nå ikke avsatt ressurser til dette.
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Nedre romerike renseanlegg har dette. Rælingen er deleier.
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen tar fra og med august 2017 i bruk programvare som muliggjør elektronisk innmelding av feil (ute i felt) til den som oppdaterer VA kartverket. Det rapporteres også muntlig eller på annen skriftlig måte.
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☐	Nei ☒	Oppdaterer og retter feil sporadisk, men har ingen øremerkede ressurser til systematisk kvalitetssikring av VA kartet.
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 6 - Overvann				
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☒	Nei ☐	Overvannshåndtering er tatt inn i Kommuneplan mot 2026 og kommunedelplan klima og miljø
35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☒	Nei ☐	Noe oversikt, men ikke uttømmende.
36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har foretatt en ROS analyse av kritiske områder i 2013. Kommunen lager en overordnet ROS analyse og beredskapsplan i 2017
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har engasjert personell som i 2017 jobber med kartlegging og innmåling av alle sandfang
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☒	Nei ☐	
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☒	
Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder				
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunale veier saltes. Kommunen har oversikt over forbruk fra år til år. Det er ikke satt en øvre grense for saltbruk.
41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☐	Nei ☒	
42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har ansvaret
44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen som har ansvaret
46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har ansvaret
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har ansvaret
45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har ansvaret
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen som har ansvaret

48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☒	Nei ☐	Har meld-feil system på kommunens nettsider der det er mulig å legge inn melding under tema "annet", men systemet er ikke tilpasset forurensningsmeldinger. Kommunen følger ellers opp meldingene som kommer via postmottak, telefon eller e-post. Akutte hendelser håndteres via vakttelefon.
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)				
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			Kommunens utslippstillalse i 2010, Nedre Romerike avløpsanlegg 2011.

Sørum kommune

Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Merknad
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett				
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☐	Nei ☒	Hovedplan avløp vedtatt 2002 (utløpt). Ny hovedplan var målsatt ferdig 2017, men ressurssituasjonen gjør at denne blir forsinket. Ny målsetning er ferdigstillelse i løpet av første halvår 2018.
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har i all hovedsak faset ut AF ledningsnettet. Kommunen har ikke noen formalisert plan for utfasing av gjenstående kommunalt AF ledningsnett (i kommunens VA kart 550 meter) eller private AF ledninger (i kommunens VA kart 650 meter). Estimert årstall for når utfasingen av alle AF ledninger vil være ferdig er ikke oppgitt.
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	Analysen ble sist utarbeidet i 2014, og planlegges revidert i forbindelse med ny hovedplan.
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☐	Nei ☒	Bruker felles VA norm for kommunene på Romerike. Skal revideres 2017.
11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☒	Nei ☐	Standard abonnementsvilkår
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☒	Nei ☐	Til en viss grad, Kommunen i saneringsplan (2006-2013) for spredt avløp tok man hensyn til dette, samt i hovedplan fra 2002.
10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☒	Nei ☐	Ved abonnementsavtaler, utbyggingsavtaler m.m. vurderes behov for påslippsavtale før nye påslipp tillates. Få næringsbedrifter som har påslipp i kommunen.
12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			Ihht standard abonnementsvilkår.
19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			I kommunens VA kart er det registrert totalt 155 km spillvannsledninger. Av disse er 1300 meter AF ledningsnett både kommunalt eid (550 meter) kommunalt eide og privat (650 meter). Alle ledningene står oppført som i drift.
Tema nr 2 - Ressurser/organisering				
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☒	Nei ☐	
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☒	
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☒	God økonomi på vann, men vanskelig på avløp

13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			ca 5,5 administrative stillinger
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			1 administrativ stilling + 2 drift på vann + 2 drift avløp
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☒	Nei ☐	
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)				
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☐	Nei ☒	Har en vedtatt plan for perioden 2006 til 2013 som må oppdateres
51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☒	Nei ☐	Dette er til en viss grad hensyntatt i eksisterende oppryddingsplan/ saneringsplan, der man delte oppryddingssonene delvis inn etter vassdragenes nedbørsfelter, i tillegg til vurderinger av miljøtilstanden. Prioriteringene er imidlertid utdaterte i forhold til dagens kunnskap.
50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☐	Nei ☒	Det er helt avgjørende hvor store ressurser kommunen setter av til å lage en plan i forhold til oppgradering av private avløpsanlegg og eventuell utbygging av avløpnett, samt ressurser til saksbehandling (utsending og oppfølging av pålegg), ikke minst entreprenørbransjens kapasitet.
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen er i en oppbemanningssituasjon og har ikke avklart ressursbruk til denne oppgaven enda.
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☐	Nei ☒	Det er ikke avklart gjennomføring av tilsyn
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			Ny VA-ingeniørbegynner 10.10 2017. Deretter vil det avsettes opp mot 1 full stillingshjemmel (100 % stilling) til spredt avløp
55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)				
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☐	Nei ☒	
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☐	Nei ☒	Hogseth RA nedlegges 2017, ikke kommentert status for Rånåsfoss RA
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☒	
30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			Rånåsfoss og Hogset RA. Hogset legges ned høsten/vinteren 2017.
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg				
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Alle kommunens renseanlegg (inkludert Rånåsfoss RA, og Hogseth RA) driftes av MIRA.
5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Det foreligger ingen skriftlig driftsplan, men kommunen har driftsmessige rutiner som er vurdert som tilfredsstillende.

28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☐	Nei ☒	Elektronisk driftskontroll med varsling per SMS ved hendelser og ut over det loggføring/rapporter med alle forstyrrelser. Dette er p.t. vurdert som tilfredsstillende.
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	Driften av kommunens pumpestasjoner er underlagt MIRA.Ikke kommentert hvor mange pumpestasjoner som kan fjernovervåkes, eller fjernstyres.
23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☐	Nei ☒	
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☐	Nei ☒	
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Har god driftskontroll ved MIRA (anlegget var nytt i 2016), som også har driftskontroll for Hogseth og Rånåsfoss RA.
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har bestilt programvare som muliggjør elektronisk innmelding av feil (ute i felt) til den som oppdaterer VA kartverket. Det rapporteres også muntlig eller på annen skriftlig måte.
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☐	Nei ☒	
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 6 - Overvann				
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☒	Nei ☐	Overvann er blant annet omhandlet i kommuneplan for Sørum 2015-2027, Planbestemmelser og retningslinjer, på side 22, §9.4.
35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☒	Nei ☐	
36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☐	Nei ☒	
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☐	Nei ☒	Arbeider med kartlegging og registreringer er i gang
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☒	Nei ☐	Jobber med å skaffe midler til fullverdig kartlegging og registrering.
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☒	
Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder				
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☒	Har p.t. Ikke fått etablert hvilket krav som er stilt, men det er ikke fritt fram, verken for kommunens egne eller innleide som får i oppdrag å salte veiene.
41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☒	Nei ☐	
42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☐	Nei ☒	Har ikke komplett oversikt (i hovedsak de som meldes inn). Oppfølgingsansvar ligger hos MSU.
44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☐	Nei ☒	Har ingen fullverdig oversikt, og ansvar for oppfølging/godkjenning ligger innen MSU.
46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☐	Nei ☒	
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	
45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☒	

48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☒	Nei ☐	Har meld-feil system på kommunens nettsider der det er mulig å legge inn melding om foruresning, både forspøling, forurensing av innsjø og elver. Kommunen følger også opp meldingene som kommer via postmottak, telefon eller e-post. Akutte hendelser håndteres via vakttelefon.
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)				
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			Sørumsand renseanlegg hadde ny utslippstillatelse, men ble nedlagt desember 2016

Trøgstad kommune

Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Merknad
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett				
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☐	Nei ☒	Vi arbeider med hovedplan, og håper den skal være klar i løpet av 2018. Har imidlertid en kommunedelplan for vannmiljø (2012 - 2023).
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har faset ut alt AF ledningsnett og har kun avløpsnett der overvann og spillvann er separert. Kommunen kjenner ikke til at det gjenstår noen AF ledninger som er i privat eie.
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Ikke kommentert hvilket år analysen er fra. Skal oppdateres i løpet av 2017
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☒	Nei ☐	Bruker Norsk Vann sin norm .
11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☒	Nei ☐	
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☒	Nei ☐	Til en viss grad, spesielt ifm nedleggelse av renseanlegg og pilotområde for trykkavløp.
10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☐	Nei ☒	Hittil ikke vært vurdert, men vil i fremtiden vurdere påslippsavtale ved ny tilknytninging alle typer bedrifter/påslipp (uavhengig av størrelse). Det foreligger per i dag ingen påslippsavtaler for noen av eksisterende påslippene.
12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			Hvis ledningen går til mer enn 1 eiendom er det i utgangspunktet kommunalt. Vi skiller på privat hvis det fra eiendomsgrensen og inn kun går til 1 eiendom. Går det til flere er det kommunalt.
19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			I kommunens VA kart er det registrert totalt 130 km spillvannsledninger Av disse er 0 meter registrert som AF ledningsnett. Kommunen har kun avløpsnett der overvann og spillvann er separert. Kommunen kjenner ikke til at det gjenstår noen AF ledninger som er i privat eie.
Tema nr 2 - Ressurser/organisering				
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☒	Nei ☐	
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☒	Er i dag litt underbemannet, og har søkt etter ingeniør v/a men har ikke lyktes å få kvalifiserte søkere. Vi har store investeringer og av den grunnen ser vi har for lite bemanning. Når vi er tilbake i vanlig drift mener vi at vi har tilstrekkelig mannskap.
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☒	Nei ☐	

13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			Vi har 4 personer på VA utedrift, 1 prosjektleder som også håndterer noe drift + leder (som også leder annen virksomhet. Totalt 7,7 årsverk med merkantil/økonomi og administrasjon (5,5 personer på VA i 100 % stilling?)
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			Vi har 4 personer på VA utedrift, 1 prosjektleder som også håndterer noe drift + leder (som også leder annen virksomhet. Totalt 7,7 årsverk med merkantil/økonomi og adminitsrasjon (5,5 personer på VA i 100 % stilling)
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☒	Nei ☐	
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)				
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☒	Nei ☐	Det ble vedtatt en plan i 2014. Det skal i 2017 graves trykkavløp til ca 100 boliger. Dette er et pilotprosjekt og erfaringene fra dette skal danne et grunnlag for hva kommunen skal gjøre videre. Om det blir mer trykkavløp eller minirenseanlegg.
51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☒	Nei ☐	Prioriteringene er delvis ivaretatt. Har satt av grendevise soner som det skal ryddes opp i. Den første sonen omfatter deler av de mest belastede vassdragene, og områdene med størst brukerinteresser.
50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☐	Nei ☒	Trolig ferdig i 2024
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☒	Nei ☐	Driftsassistansen gjør denne kontrollen for kommunen (Fra om med 2015, hvert anlegg hvert. 3 år)
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			1 person (50% med spredt avløp og resten med byggesaksbehandling)
55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☒	Ettersom vi har driftsassistansen til å gjøre dette arbeidet kan vi ikke se noen stor gevinst av å samarbeide, men hvis det kan få prisen ned er det interessant.
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)				
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☐	Nei ☒	
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☐	Nei ☒	Arbeides med dette
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☒	Arbeides med dette
30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			1 kapitel 13 anlegg i kommunen
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg				
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Har skriftlige driftsrutiner. Renseanlegget skal legges ned i 2017, derfor er ikke dette anlegget prioritert.

5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Har per tid ingen skriftlig driftsplan, men har driftsrutiner. Det jobbes med forarbeider til driftsplan, der blant annet GIS verktøy er tatt aktivt i bruk til ulike driftsoppgaver.
28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen tar i 2017 i bruk et elektronisk GIS basert system som kan benyttes av driftspersonell, noe som trolig vil føre til bedre rutiner for dette.
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	Alle PST kan fjernavleses, ingen kan fjernstyres
23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☐	Nei ☒	Det er ikke etablert noe nødoverløp på selve avløpsnettet foruten ved enkelte pumpestasjoner
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☒	Nei ☐	Tidvis engasjeres to av kommunens driftspersonell, som foretar feilsøking av utvalgte problemområder. Resursene er ikke på øremerket eller avsatt på fast basis.
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☐	Nei ☒	
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☐	Nei ☒	
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har nylig anskaffet programvare som muliggjør elektronisk innmelding av feil (ute i felt) til den som oppdaterer VA kartverket. Det rapporteres også muntlig eller på annen skriftlig måte.
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☐	Nei ☒	VA kartet blir opdatert fortløpende av eget personell + driftsassistanse. Rutinene for å melde inn og oppdatere feil og mangler fra driftspersonell til VA kartansvarlig bør forbedres. Har anskaffet programvare som skal forbedre dette. Driftsassistansen i Østfold kommer hvert år og kvalitetssikrer VA kartet.
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 6 - Overvann				
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☒	Nei ☐	Usikkert hvordan dette skal inn i hovedplan. Klimatilpasning nevnes i arealplan.
35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☒	Nei ☐	Skal inn i overvannsplan
36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☐	Nei ☒	Jobbes med, skal inn i overvannsplan
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☐	Nei ☒	Har imidlertid ikke fått pålegg fra Fylkesmannen i Østfold om dette
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☐	Nei ☒	Har imidlertid ikke fått pålegg fra Fylkesmannen i Østfold om dette
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☒	Har imidlertid ikke fått pålegg fra Fylkesmannen i Østfold om dette
Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder				
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunale veier saltes ikke.
41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☐	Nei ☒	Det er imidlertid ingen større snødeponier i kommunen.
42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☒	Nei ☐	Ansvaret er lagt til teknisk etat
44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til teknisk etat
46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til teknisk etat
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til teknisk etat

45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til teknisk etat
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til teknisk etat
48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har ikke noe elektronisk meldingssystem for å håndtere meldinger fra publikum, men har ett system for interne meldinger. Kommunen følger opp meldinger fra publikum når det meldes inn via postmottak, telefon eller e-post. Akutte hendelser håndteres via vakttelefon.
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)				
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			Utslippstillatelse fra 2007. Renseanlegget har fått dispensasjon i flere år og skal nedlegges.Usikkert om det blir ny utslippstillatelse.

Ullensaker kommune

Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Merknad
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett				
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☒	Nei ☐	Hovedplan for avløp og vannmiljø med vedlegg (2015-2025), vedtatt i kommunestyre 2016.
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☒	Nei ☐	Av totalt spillvannsnett på 416 km har kommunen har i all hovedsak faset ut AF ledningsnettet. Etter planen vil kommunen være ferdig med å fase ut alt kommunalt (270 meter i kommunens VA kart) og privat (40 meter i kommunens VA kart) AF ledningsnett i løpet av 2017.
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	Gjeldende ROS-analyse ble utarbeidet i 2015, skal revideres i 2017
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☐	Nei ☒	Bruker felles VA norm for kommunene på Romerike. Skal revideres 2017.
11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☒	Nei ☐	
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☒	Nei ☐	Har hatt stort fokus på vannmiljø i tiltaksarbeidet ifm avløp og avløpsnett. Har egne aksjonsinstrukser ved utslipp til vassdrag med store brukerinteresser.
10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☒	Nei ☐	Alle næringsvirksomheter må søke om å få tillatelse til påslipp iht. Forskrift om olje- og/eller fettholdig avløpsvann, Ullensaker kommune, Akershus og forurensingsforskriften. Kommunen har en saksbehandler som jobber 100 % med nærings- og industri påslipp samt en prosjekt ansatt som jobber 30 % med dette. Kommunen kan også gi utslippstillatelse hvis bedriften ikke er knyttet til kommunalt nett. Ca. 120 bedrifter har tillatelse av ca. 160. Bedrifter som mangler tillatelse får informasjon om at de må søke.
12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			Stikkledninger er private.
19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			I kommunens VA kart er det registrert totalt 416 km spillvannsledninger. Av disse er 310 meter AF nett (270 meter kommunalt eide, og 40 meter private ledninger), der de fleste er i drift.

Tema nr 2 - Ressurser/organisering				
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☒	Nei ☐	
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☒	Nei ☐	Kan alltids ønske oss flere medarbeidere. Vanskelig med rekrutering av ingeniører/prosjektledere
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☒	Nei ☐	
13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			ca. 65 stillinger totalt på VARV (vann, avløp, renovasjon, veg), 1 enhetsleder 5 avdelingsledere 1 seniorrådgiver Drift: 26 stk (4 stk av disse tilhører veg) Renseanlegg: 13 stk Plan&Prosjekt: 11 stk (3 stk av disse tilhører veg) FRG (Forvalting, renovasjon, gebyr): 8 stk + (2 stk prosjektstillinger - totalt 100% stilling) (Renovasjon utgjør totalt 140%stilling av disse 8 stillingene) Kommunen har også en Avdeling VA-utbygging med 1 avdelingsleder, 3 prosjektledere og 1 byggeleder. Avdelingen er organisert direkte under kommunaldirektør.
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			ca. 65 stillinger totalt på VARV (vann, avløp, renovasjon, veg), 1 enhetsleder 5 avdelingsledere 1 seniorrådgiver Drift: 26 stk (4 stk av disse tilhører veg) Renseanlegg: 13 stk Plan&Prosjekt: 11 stk (3 stk av disse tilhører veg) FRG (Forvalting, renovasjon, gebyr): 8 stk + (2 stk prosjektstillinger - totalt 100% stilling) (Renovasjon utgjør totalt 140%stilling av disse 8 stillingene) Kommunen har også en Avdeling VA-utbygging med 1 avdelingsleder, 3 prosjektledere og 1 byggeleder. Avdelingen er organisert direkte under kommunaldirektør.
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☒	Nei ☐	
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☐	Nei ☒	Det oppleves som et stort administrativt organ i forhold til fremdrift. Ullensaker følger opp 3 vannområder. I de 3 vannområde et det mye av de samme problemstillingene i temagruppene, spesielt i kommunalteknikk og landbruk. Vi mener temagruppene bør slås sammen på tvers av vannområdene, men kanskje også innom vannområdene. Det bør vurderes om det er behov for alle 3 temagrupper.
Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)				
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☒	Nei ☐	«Tiltaksanalyse for vassdragene i Ullensaker, med hovedvekt på mindre avløpsanlegg». Vedtatt 2005, vedtaket angir hvilke anleggskategorier som skal kreves oppgradert. Gjennomføring av arbeidet følger prinsipper i «Handlingsplan for opprydding i spredt avløp», vedtatt i 2006. Handlingsplanen rulleres ikke.
51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☒	Nei ☐	Delvis. Vi startet oppryddingsarbeidet i de vassdragene som var mest belastet, men har ikke områder som skiller seg nevneverdig ut hvor det også er behov for opprydding i spredt avløp. Har soneinndeling etter vassdragenes nedbørsfelter.

50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☒	Nei ☐	I hvert fall boliganlegg, noe usikker på hytteanlegg, men vi har ikke mange av disse
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☐	Nei ☒	Ikke jevnlig tilsyn, men har besøkt alle mindre avløpsanlegg i 2004
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Skal se på løsninger i 2017
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			1 person (100 %) som jobber utelukkende med spredt avløp
55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Har ikke tatt stilling til dette enda, med vil bli tatt opp når løsning for tilsynsordning skal opp til vurdering
Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)				
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☒	Nei ☐	Skal se på løsninger for tilsynsordning i løpet av 2017
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☒	Nei ☐	1 av anleggene er nettopp satt i drift, og 1 av anleggene er ikke igangkjørt. 1 av anleggene har vært i drift lenge, og årsrapportene viser stabilt gode resultater. Siste anlegg i denne kategorien ble etablert i 2013. Det har vært oppstartsproblemer, disse antas løst nå. Vi har imidlertid ikke fått noen ordentlig årsrapport ennå.
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☒	Skal se på løsninger for tilsynsordning i løpet av 2017
30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			4 kapitel 13 anlegg i kommunen
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg				
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	Har en overordnet årlig plan for drift og vedlikehold av avløpsnettet. Har skriftlige driftsplaner som oppdateres årlig. Har også en rekke prosedyrer og sjekklister som følges
28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen bruker elektronisk GIS basert FDV-system aktivt i felt (registrering av utført arbeid og utfylt sjekkliste). Renseanleggene bruker også et FDV-system der arbeidslogg registreres.
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	Alle kan avleses, Ikke oppgitt hvor mange som eventuelt kan fjernstyres

23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☒	Nei ☐	Har ikke kommentert hvor mange slike nødoverløp, om det går til resipient ved overløp, eller om Fylkesmannen har gitt avvik på eller godkjent nødoverløpene
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☒	Nei ☐	Bruker eget personell og ressurser til å bedrive feilsøking. Har ikke kommentert om ressursene er øremerket (gjennomføres på fast basis).
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har FDV programvare som muliggjør elektronisk innmelding av feil (ute i felt) til den som oppdaterer VA kartverket. Det rapporteres også muntlig eller på annen skriftlig måte.
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har to stillinger som jobber med oppdatering av VA kart. Feil rettes fortløpende når de oppdages. Kommunen vurderer løsninger for innmelding av feilregistreringer (innkjøp av database). Kommunen har prosedyrer for innmåling og innleggelse av VA-data og kommunen kvalitetsikkrer selve data fra entreprenør på dette, ved innmåling i felt.
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 6 - Overvann				
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☒	Nei ☐	Ikke kommentert hvilke planer dette er integrert i
35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☒	Nei ☐	Dette fremgår av ROS-analyse avløpsnett og ROS-analyse for renseanlegg
36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☒	Nei ☐	Vi har ingen vassdrag i kommunen som er utsatt for flom, som er en trussel for bebyggelse og annen infrastruktur.. Stor utbygging og mer tette flater i kommunen skaper imidlertid en trussel for at intens nedbør kan bygge seg opp og true bebyggelse. Disse områdene er til en viss grad fokusert på i ROS-analyse, men også ved erfaring. Der vi har erfart problemer, har vi utført tiltak. Problempunkter som vi ikke får gjort noe med blir kartlagt, og fulgt opp jevnlig (egne sjekklister på disse punktene).
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☒	Nei ☐	Dette er et pågående arbeid. Vi har en kartlagt oversikt, med denne pågår det kvalitetskontroll og sjekk.
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☒	Nei ☐	Se også svar på nr 38. Kommunen jobber med å utarbeide dette
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☒	Vil bli utarbeidet løpet av 2017
Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder				
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunale veier saltes ikke
41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☐	Nei ☒	
42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☒	Nei ☐	Se kommentar spørsmål 10. Kommunen har ansvar.
44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☒	Nei ☐	Se kommentar spørsmål 10. Kommunen har ansvar.

46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☐	Nei ☒	Oppgaven med å håndtere register m.m., samt gi tillatelse til gjenfylling, tilligger kommunen som forurensningsmyndighet (Byggesaksavdelingen). Oppgaven med å føre register er lagt til ØRBR.
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Skal se på løsninger for tilsynsordning i løpet av 2017
45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Skal se på løsninger for tilsynsordning i løpet av 2017
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen (byggesak som forurensingsmyndighet)
48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☒	Nei ☐	Har meld-feil system på kommunens nettsider der det er mulig å legge inn melding under tema "annet", men systemet er ikke tilpasset forurensningsmeldinger. Kommunen følger ellers opp meldingene som kommer via postmottak, telefon eller e-post. Akutte hendelser håndteres via vakttelefon.
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)				
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			2015

Eidsberg kommune

Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Merknad
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett				
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☒	Nei ☐	Saneringsplan for avløpsnett 2013-2026
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☐	Nei ☒	Gjeldende saneringsplan for avløpsnett 2013 - 2026 omfatter utfasing av AF-nettet. Målet er at alle kommunens AF-ledninger skal fases ut i løpet av planperioden. Ingen konkret plan for utfasing av private AF ledninger
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☐	
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☐	Nei ☐	
11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☒	Nei ☐	Eidsberg kommune har vedtatt Standard abonnementsvilkår.
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☐	Nei ☐	
10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen vurderer behov for olje- eller fettutskiller ved påslipp fra nye foretak, men kommunen har ikke inngått påslippsavtaler med foretak som har olje- eller fettutskillere. Har i dag ikke en tilfredsstillende oppfølging og kontroll med foretak som har olje- eller fettutskillere.
12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			
19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			

Tema nr 2 - Ressurser/organisering				
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☒	Nei ☐	
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☐	
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☐	
13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☐	Nei ☐	
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)				
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☒	Nei ☐	Sonekart med tidsplan for opprydding i spredt avløp i Eidsberg kommune ble vedtatt i 2012. Kommunen er delt i 10 soner. Planperioden går fra 2012-2025.
51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☒	Nei ☐	Eidsberg kommune hadde en prioritering av vassdrag i «Temaplan vannmiljø» fra 2005. 1. Lundebyvannet, 2. Hæra, 3. Rakkestadelva . Denne prioriteringen dannet grunnlaget for inndeling og rekkefølge av sonene i planen for opprydding i spredt avløp. Områdene med avrenning til Glomma er prioritert sist.
50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☐	Nei ☒	Planperioden varer til 2025. Den siste sonen, som omfatter den delen av kommunen med avrenning til Vannområde Øyeren, får pålegg i 2023. Da planen ble vedtatt i 2012 ble det vurdert at kommunen ikke hadde ressurser til å kunne følge opp mer enn omkring 100 nye pålegg i året. Det var ca. 1000 ikke godkjente anlegg i spredt bebyggelse da oppryddingen startet.
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen har ikke hatt kapasitet de siste årene, men vi har som mål å følge opp at alle minirenseanlegg har gyldig serviceavtale. Det er et vilkår i alle utslippstillatelser at det til enhver tid skal foreligge gyldig serviceavtale for minirenseanlegget. Dersom eier ikke betaler for service, stanser servicebesøkene. De fleste kommer i gang igjen etter kort tid, men i noen få tilfeller blir det langvarig stans.
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☐	Nei ☒	Vi har ikke kommet i gang med tilsyn.
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Vurderer at dette er en tjeneste kommunen må kjøpe av DaØ. Har ikke kapasitet til å gjennomføre tilsyn selv.
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			1 person i 100 % stilling (som jobber utelukkende med spredt avløp)
55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Kanskje.
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Det beste hadde vært hvis man hadde hatt tilgang til oppdaterte data fra både kommunen, slamtømmer og de som kjører service på minirenseanlegg i det samme systemet. Verktøyene finnes, men alle har hvert sitt system.

Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)				
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☐	Nei ☐	
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☐	Nei ☐	
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☐	
30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			Eidsberg kommune har foreløpig ingen kap. 13 anlegg.
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg				
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	Det kommunale renseanlegget i Eidsberg, inkludert avløpsnettet, har kun avrenning til Vannområde Glomma Sør. Vi har derfor ikke prioritert å besvare spørsmålene som gjelder kommunale anlegg.
5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☐	
28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☐	Nei ☐	
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☐	Nei ☐	
23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☐	Nei ☐	
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☐	Nei ☐	
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☐	Nei ☐	
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☐	Nei ☐	
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☒	Nei ☐	Det er driftsassistansen i Østfold som på vegne av kommunen ajourfører VA-kartverket. En ansatt fra driftsassistansen i Østfold sitter på renseanlegget i avtalte perioder hvert år. Driftspersonell tar bilder i felt og rapporterer feil og mangler på kartet når de kommer tilbake til renseanlegget.
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☐	Nei ☐	
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☐	
Tema nr 6 - Overvann				
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☐	Nei ☐	
35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☐	Nei ☐	
36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☐	Nei ☐	
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☐	Nei ☐	
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☐	Nei ☐	
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☐	

Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder				
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☐	
41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☐	Nei ☐	
42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☐	Nei ☐	
44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☐	Nei ☐	
46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☐	Nei ☐	
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☐	
45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☐	
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☐	
48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☐	Nei ☐	
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)				
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			

Enebakk kommune

Nr	Spørsmål	Svar alt A	Svar alt B	Merknad
Tema nr 1 - Vurderinger ifm tiltak på kommunalt avløpsnett				
1	Har kommunen utarbeidet planer for avløpssystemet eks. utarbeidet hovedplan/tiltaksplan? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt, og hva planperioden er?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har en hovedplan avløp som gjelder for perioden 2012-2021
3	Har kommunen en plan i forhold til utfasing av AF nettet (fyll ut i merknadsfelt hvilket år kommunen vil være ferdig med utfasingen)?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har kun avløpsnett der overvann og spillvann er separert. Kommunen kjenner ikke til at det gjenstår noen AF ledninger som er i privat eie.
6	Har kommunen oppdaterte ROS- analyser for avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	Analysen ble utarbeidet i 2016
8	Har kommunen oppdatert VA norm?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen bruker Norsk Vann sine veiledende normer for tekniske løsninger og arbeidsoperasjoner slik de er beskrevet i VA/Miljøbladene. Det er per i dag 117 blader. Disse revideres kontinuerlig og flere nye blad er planlagt eller under utarbeidelse. For øvrig brukes Kommunalteknisk forening sitt sanitærreglement (revidert i 2016)
11	Har kommunen et definert grenseskille mellom private- og kommunale VA ledninger?	Ja ☒	Nei ☐	Ja, vi følger definisjoner som følger av lovverk og sanitærreglementet.
29	Er vassdragenes tilstand med i kommunens vurdering, når tiltak på avløpsnettet skal prioriteres.	Ja ☒	Nei ☐	Også andre forhold som spiller inn; risiko for kjelleroversvømmelser, kapasitetsutfordringer, fremtidig utbygging, vannverkenes behov, etc

10	Vurderer kommunen nødvendigheten av påslippsavtale ved tilknytting til kommunalt nett?	Ja ☒	Nei ☐	Alle vurderes, men kommunen har ingen påslippsavtaler per i dag. Få næringsbedrifter som har påslipp i kommunen. Ikke kommentert om det er vurdert behov for påslippsavtale for eksisterende påslipp.
12	Hvordan kommunen skiller mellom private og kommunale VA-ledninger. Bruk merknadsfelt			Det private nettet starter ved anboringspunktet på offentlig nett
19	Hvor mange meter fellesledning (AF – avløp fellesledning, der spillvann og overvann går i samme ledning) har kommunen? Bruk merknadsfelt.			I kommunens VA kart er det registrert totalt 95 km spillvannsledninger. Av disse er 0 meter AF ledningsnett. Kommunen har separert alt ledningsnett og har dermed ingen AF-ledninger
Tema nr 2 - Ressurser/organisering				
9	I utbyggingssaker, har kommunen et samarbeid mellom plan, byggesak, landbruk og kommunalteknikk, m.fl?	Ja ☒	Nei ☐	Arealplanlegger har ansvaret for å innhente informasjon fra berørte fagområder og samordne dette. Innledningsvis avholdes ofte et arealgruppemøte der berørte fagområder er representert.
15	Har kommunen tilstrekkelig bemanning til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☐	Nei ☒	Det har vært for dårlig kapasitet for å løse oppgaver innenfor spredt avløp, men dette er i bedring som følge av nyopprettet avdelingsingeniørstilling innenfor avløp. Vi har vært nødt til å bruke konsulenter på flere oppgaver som med fordel kunne vært løst innomhus, som følge av lav bemanning (utarbeidelse av hovedplan avløp, ROS-analyse, plan for overvannshåndtering, fornying ledningsnett, etc)
16	Har kommunen tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse alle pålagte oppgaver innenfor vann og avløp?	Ja ☒	Nei ☐	Som følge av selvkostregelverket og politisk vilje har kommunen et gebyrnivå som er tilstrekkelig til å løse nødvendige oppgaver. Nå er imidlertid gebyret høyt som følge av store investeringer. Det er en risiko for at viljen til videre økninger er lav; noe som kan vanskeliggjøre oppgaveløsingen i fremtiden.
13	Hvor mange stillinger har kommunen på VA avdelingen (skill på administrative og ingeniørstillinger)? Bruk merknadsfelt.			Fagarbeidere: Ingeniører/administrasjon: Kommunen har 2,5 ingeniørstillinger innenfor avløp (alle i 100 % ?); hvorav en nyopprettet i 2017. Dette dekker også spredt avløp. Stillingene håndterer kun avløp; det er private vannverk i kommunen
14	Hvor mange stillinger har kommunen på driftsavdelingen innenfor VA (skill på administrative og driftspersonell/operatører)? Bruk merknadsfelt.			Fagarbeidere: Kommunen har 3 driftsoperatørstillinger og 1 stilling som ledningsnettoperatør (4 personer alle i 100 % ?).
17	Er kommunen interessert i at det opprettes nettverksgrupper innenfor fagfeltet VA?	Ja ☒	Nei ☐	Ja, fint med nettverksgrupper. Se forbeholdene under.
18	Er kommunen fornøyd med vannområdets organisering og måten det jobbes på?	Ja ☐	Nei ☒	Det går mye tid til møter som ikke alltid er like produktive. Forslag: Møter i flere vannområder samordnes. Opplegget 14. mars var veldig vellykket. Det inviteres fagfolk til å holde innlegg / besvare spørsmål. Ofte lurer saksbehandlerne på det samme, så løsningen finnes ikke oss i mellom. Da må vi innhente ekstern kompetanse. Vannområdet må i større grad forholde seg til rådmannen som kommunens øverste administrative leder, istedenfor til saksbehandlere. Underarbeidsgrupper opprettes der det er naturlig istedenfor å diskutere saker lenge i plenum.
Tema nr 3 - Mindre avløpsanlegg (dimensjonert for opptil 50 personer)				
2	Har kommunen utarbeidet plan for oppgradering av private avløpsanlegg? Hvis JA, skriv i merknadsfeltet hvilket år den ble vedtatt og hva planperioden er.	Ja ☐	Nei ☒	Det tas sikte på å utarbeid en slik plan i 2017

51	Prioriterer kommunen å sende pålegg om oppgradering av private avløpsanlegg i nedslagsfeltet til de mest belastede vassdragene/vassdrag med vesentlige brukerinteresser først?	Ja ☒	Nei ☐	Har delvis prioritert arbeidet etter brukerinteresser. Har valgt en vannområdevis tilnærming (begynner ikke arbeidet i vannområde Øyeren før ferdig i Morsa), men har ikke prioritert etter vassdragenes miljøtilstand.
50	Ifølge kommunens fremdriftsplan/vurdering – vil kommunen være ferdig med å oppgradere/tilknytte alle ikke godkjente private avløpsanlegg (boliger og hytter) innen 2021?	Ja ☒	Nei ☐	Det er mulig, men avhenger av at området blir prioritert i de kommende årene; også på ledernivå.
52	Følger kommunen opp brudd på utslippstillatelser/serviceavtaler for minirenseanlegg?	Ja ☐	Nei ☒	Dette bør ivaretas bedre fremover.
53	Fører kommunen i dag jevnlig tilsyn med godkjente private avløpsanlegg? Oppgi i så fall i merknadsfeltet hvilket år tilsyn vil bli/ble innført.	Ja ☐	Nei ☒	
54	Hvis NEI på spørsmål 53, Har kommunen en plan om å innføre tilsyn med godkjente private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
49	I fast stillingsprosent, hvor store personressurser har kommunen satt av til å håndtere opprydding i spredt avløp? Bruk merknadsfelt.			Tidligere ble det jobbet i ca 5 % stilling med spredt avløp. Fra og med 2017 er det ansatt en person som i ca 50 % stilling skal jobbe med spredt avløp. Dette muliggjør bedre oppfølging på området.
55	Er kommunen interessert i å se på samarbeidsløsninger når det kommer til tilsyn ved private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
56	Ser kommunen behov for bedre oppfølgingsverktøy (spesialisert IT programvare) for drift og tilsyn med private avløpsanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	
Tema nr 4 - Avløpsanlegg (dimensjonert for 50 til 2000 personer)				
32	Tilfredsstiller alle Kap. 13 renseanleggene i kommunen kravene til rensing?	Ja ☐	Nei ☐	Det er ingen renseanlegg i kommunen som faller inn under kapitel 13.
31	Har alle renseanleggene i kommunen etter kapitel 13 oppdatert utslippstillatelse?	Ja ☐	Nei ☐	Det er ingen renseanlegg i kommunen som faller inn under kapitel 13.
33	Fører kommunen jevnlig tilsyn/kontroll med private og kommunale renseanlegg etter Kap. 13 i forurensningsforskriften?	Ja ☐	Nei ☐	Det er ingen renseanlegg i kommunen som faller inn under kapitel 13.
30	Hvor mange renseanlegg finnes det i kommunen som faller innunder Kap. 13 i forurensningsforskriften (både kommunale og private)? Bruk merknadsfelt.			Det er ingen renseanlegg i kommunen som faller inn under kapitel 13.
Tema nr 5 - Drift av avløpsnett og kommunalt renseanlegg				
4	Har kommunen driftsplaner/oppfølgingsrutiner som sikrer mest mulig optimal drift av kommunalt renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Ja; det finnes rutiner for arbeidet som skjer på kommunens renseanlegg for å sikre optimal drift. De faste ansatte på kommunens to renseanlegg har alle gjennomgått driftsoperatørkurs og annen opplæring for å sikre kompetansen. Rambøll AS er akkreditert driftsassistanse med hensyn til prøvetaking og bidrar også til å løse spesielle forhold som oppstår ved behov. Ukentlig prøvetaking avdekker driftsproblemer.
5	Har kommunen utarbeidet driftsplan for avløpsnettet?	Ja ☐	Nei ☒	Har ingen skriftlig driftsplan, men det arbeides systematisk og og rutinemessig for å sikre optimal drift på avløpsnettet. Kommunens oppgaveløsning på dette punktet er ansett som tilfredstillende for forurensningsmyndigheten; jmf. Tilsyn gjennomført i 2015

28	Registreres driftshendelser på pumpestasjoner, ledningsnett og renseanlegg i et system som kan brukes til driftsplanlegging?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen tar i 2017 i bruk et elektronisk GIS basert system som kan benyttes av driftspersonell, noe som trolig vil føre til bedre rutiner for dette.
21	Har kommunen fjernovervåkning av alle kommunale kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	Alle pumpestasjoner er fjernovervåket, de mest sentrale kan fjernstyres.
23	Har kommunen etablerte nødoverløp på spillvannsnettet (på nettet - ikke pumpestasjonene) relatert til kapasitetsproblemer?	Ja ☐	Nei ☒	Det finnes et fordrøyningsbasseng i Ytre Enebakk (den gamle rensestasjonen), dette går ikke i overløp, samler eventuellt kun opp fra nettet før sendes til kirkebygda.
24	Har kommunen avsatt ressurser til systematisk feilsøking på avløpsnettet.	Ja ☒	Nei ☐	Driftsoperatør for ledningsnettet følger opp dette, har også brukt innleid hjelp i tillegg. Har ikke kommentert om feilsøkingen er øremerket (gjennomføres på fast basis) eller om den omfatter hele kommunens avløpsnett.
20	Har kommunen god oversikt/dokumentasjon over overløpsdrift ved renseanlegg?	Ja ☒	Nei ☐	Ja, mengde i overløp ved renseanlegget blir registrert.
22	Har kommunen oversikt over overløpsdrift for samtlige kloakkpumpestasjoner?	Ja ☒	Nei ☐	Antall timer i overløp registreres. Mulighet for rapport fra og med 2016
26	Rapporterer driftspersonell feil og mangler inn til den som ajourfører kommunens VA kartverk?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har forbedringspotensiale på dette. Har bestilt programvare som muliggjør elektronisk innmelding av feil (ute i felt) til den som oppdaterer VA kartverket. Det rapporteres også muntlig eller på annen skriftlig måte.
27	Har kommunen gode nok rutiner for innrapportering av feil i VA kartverket?	Ja ☐	Nei ☒	VA kartet blir opdatert fortløpende av eget personell. Rutinene for å melde inn og oppdatere feil og mangler fra driftspersonell til VA kartansvarlig bør forbedres. Har nylig anskaffet programvare som skal forbedre dette. Har behov for mer kompetanse og ressurser til kvalitetssikring av VA kartet.
25	Har kommunen behov for at det utarbeides en veileder for feilsøking på avløpsnettet?	Ja ☒	Nei ☐	Ser at det kan være nyttig med en slik veileder, selv om kommuenen allerede løser dette gjennom egen kunnskap og innleie av kompetanse ved behov.
Tema nr 6 - Overvann				
7	Har kommunen integrert håndtering av overvann i overordnede planer (eks. kommuneplan, kommunedelplaner, utbyggingsplaner)?	Ja ☒	Nei ☐	Overvann har de siste årene vokst frem som satsingsområdet innenfor kommune- og arealplanleggingen. Dette avspeiles i planleggernes prioriteringer og kompetanse. Utfordringer knyttet til overvann foreligger også på utbygde felt.
35	Har kommunen oversikt over områder i kommunen som er utsatt for skader ved mye nedbør?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen har i 2015/2016 utarbeidet vurderinger i forhold til flom- og nedbørsskader for tettstedene i kommunen.
36	Er det foretatt en ROS analyse av disse områdene?	Ja ☒	Nei ☐	Det er gjennomført risikoanalyse for de viktigste områdene
37	Har kommunen en kartfestet oversikt over alle sandfangene i kommunen (for vei m.m.)?	Ja ☐	Nei ☒	Fylkesmannen har pålagt at en slik oversikt skal foreligge innen utgangen av 2018 og kommunen jobber for å ivareta dette.
38	Hvis kommunen ikke har oversikt, planlegger man å foreta kartlegging av alle sandfangene?	Ja ☒	Nei ☐	Kommunen jobber med å utarbeide dette
39	Hvis kommunen har oversikt over alle sandfang, er det utarbeidet en risikobasert tilsyns- og tømmeplan?	Ja ☐	Nei ☒	Kommunen han en plan om å utarbeide dette
Tema nr 7 - Andre potensielle forurensningskilder				
40	Har kommunen stilt krav til mengde salt som tillates brukt ved salting av veier?	Ja ☐	Nei ☒	Ikke kommentert om kommunale veier saltes
41	Ved brøyting av snø, er resipientsårbarhet vurdert i forhold til lagringssted?	Ja ☐	Nei ☒	Snølagring skjer mest mulig lokalt; snøen fraktes ikke

42	Har kommunen oversikt over alle oljeutskillere som er installert i kommunen?	Ja ☒	Nei ☐	Ansvaret er lagt til teknisk etat
44	Har kommunen oversikt over alle fettutskillere som er installert i kommune?	Ja ☒	Nei ☐	Ansvaret er lagt til teknisk etat
46	Har kommunen oversikt over alle nedgravde oljetanker uavhengig av størrelse?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til enheten for Natur, Geodtata og byggesak
43	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av oljeutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til teknisk etat
45	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at drift og vedlikehold av fettutskillere blir ivaretatt?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til teknisk etat
47	Fører kommunen jevnlig tilsyn med at kontroll av oljetanker gjennomføres i henhold til forurensningsforskriftens kap. 1?	Ja ☐	Nei ☒	Ansvaret er lagt til enheten for Natur, Geodtata og byggesak
48	Har kommunen ett system for å håndtere meldinger om forsøpling og forurensning?	Ja ☒	Nei ☐	Har meld-feil system på kommunens nettsider der det er mulig å legge inn melding om foruresning, både forspøling, forurensing av innsjø og elver. Kommunen følger også opp meldingene som kommer via postmottak, telefon eller e-post. Akutte hendelser håndteres via vakttelefon.
Tema nr 8 - Avløpsanlegg (dimensjonert for mer enn 2000 personer)				
34	Hvilket år ble kommunenes utslippstillatelser etter forurensningsforskriftens kap. 14. fornyet? Hvis kommunen har flere utslippstillaleser skriv årstall for alle. Bruk merknadsfelt.			2012

Vannområde Øyeren

Veileder for avdekking av feil på avløpsnettet

Påvisning av fremmedvann til og tap av forurensning fra spillvannsnettet

En veileder for planleggere og driftsoperatører

Forord

Overvåkning og tilstandskartlegging i Øyeren med sidevassdrag viser at det er påvirkning fra avløpsvann flere steder. Øyeren har stor verdi bl.a. som drikkevannskilde og friluftsområde, og man ønsker derfor å ta tak i dette ved å rydde opp i feil på avløpsnettet og slik redusere utilsiktede utslipp.

Denne veilederen er utarbeidet av Driftsassistansen på Romerike på oppdrag fra vannområde Øyeren og er en sammenstilling av informasjon fra relevant litteratur og erfaringer fra ulike bidragsytere. Den omhandler avdekking av feil på avløpsnettet som fører til fremmedvann og forurensningstap.

Formålet med veilederen er å gi anleggseiere en «verktøykasse» for dokumentasjon av tilstanden på avløpsnettet, slik at forvaltning av anleggene er best mulig, at en får aksept fra abonnenter og beslutningstakere for midler til nødvendige tiltak samt tilfredsstille krav til kontroll og dokumentasjon.

Målgruppen for veilederen er kommunalt ansatte som planlegger og gjennomfører feilsøking på avløpsnettet. Veilederen innledes med et eget kapittel for kartlegging, her er det fokus på nødvendige forberedelser før arbeidet igangsettes. I det videre er veilederen todelt, avhengig av den problemstillingen man jobber med; dvs. tap av forurensing (fra spillvann til overvann) eller fremmedvann i spillvann (innlekking og infiltrasjon).

Veilederen er utarbeidet i samarbeid med kommunene som er prosjektdeltakere i vannområde Øyeren. Andre bidragsytere har vært Skedsmo kommune, Asker kommune, Driftsassistansen i Østfold og Xepto AS. Det har vært arrangert arbeidsseminar hvor representanter fra hver kommune har vært tilstede og gitt innspill til utforming og metoder beskrevet her. Synspunkter, kunnskap og erfaringer som kom frem her har vært førende for formen på og innholdet i veilederen. Det forutsettes at veilederen utvikles videre ettersom man høster erfaringer fra bruken av den.

Veilederen er finansiert av vannområde Øyeren, Østfold fylkeskommune (vannregionmyndighet for vannregion Glomma) og Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Takk til alle som har bidratt i prosjektet med nyttige innspill, informasjon og tilbakemeldinger.

Innhold

FORORD **2**

INNLEDNING **5**

1 KARTLEGGING **6**

1.1 FORBEREDELSER 6
1.2 PREMISSER 6
1.2.1 Funksjonskrav 6
1.2.2 Kost/nytte 6
1.2.3 Forurensningsparametere 6
1.2.4 Samle data om eksisterende forhold 7
1.2.5 Driftsdata 7
1.2.6 Temakart 8
1.2.6.1 Oversiktskart 8
1.2.6.2 Avløpssonekart 8
1.2.6.3 Temakart - kummer 8
1.2.6.4 Temakart - ledningsmaterialer 9
1.2.6.5 Temakart - ledningsalder 9
1.2.6.6 Temakart - høydedata 9
1.2.6.7 Temakart - lavtliggende ledninger og kummer 9
1.2.6.8 Temakart - utslippspunkter 9
1.2.6.9 Temakart - hendelser 9
1.2.7 Tabeller og systemoversikt 9
1.3 ANBEFALINGER 10
1.3.1 Vannbalanse for spillvannsnettet 10
1.3.1.1 Grunnlag for å bestemme mengde innlekking og infiltrasjon 10
1.3.1.2 Grunnlag for å bestemme mengde tap 10
1.3.1.3 Spillvannsnettets virkningsgrad 10
1.3.2 Instrumentering 11
1.4 STRATEGI FOR ARBEID MED FEILSØK 11

2 TAP AV FORURENSNING (FRA SPILLVANN TIL OVERVANN OG VASSDRAG) **11**

2.1 GROVKARTLEGGING 12
2.1.1 Bruk av driftsdata 12
2.1.2 Vurdering av resipientovervåkning 12
2.1.3 Bekymringsmeldinger fra abonnenter 12
2.2 GROVSØK 12
2.2.1 Kuminspeksjon 12
2.2.2 Spillvannsfangst (fisking) i overvannskum 12
2.2.3 Kampanjemåling i bekk 13
2.2.4 Kontinuerlig vannkvalitetsmåling i bekk 13
2.3 FINKARTLEGGING 13
2.4 FINSØK 13
2.4.1 Kuminspeksjon 14
2.4.2 Spillvannsfangst (fisking) i OV-kum. 14
2.4.3 Ammoniumkonsentrasjon 14
2.4.4 Vannføringsmålinger 14
2.4.5 Røyktesting 14
2.4.6 Sporstoff 15
2.4.7 Temperaturmålinger 16
2.4.8 Bakteriemålinger 16
2.4.9 DNA-test 17

2.4.10 Lekkasjeloggere -vannforsyningsnettet ... 17
2.4.11 Rørinspeksjon ... 17
2.4.12 Måling av utlekking -spyletest i spillvannsnettet ... 17
2.5 FRISKMELDING ETTER TILTAK ... 17

3 FREMMEDVANN (FRA OVERVANN TIL SPILLVANN) ... 17

3.1 GROVKARTLEGGING ... 18
3.1.1 Bruk av driftsdata ... 18
3.2 GROVSØK ... 18
3.2.1 Kuminspeksjon ... 18
3.2.2 Tilsetting av sporstoff i overvann og vassdrag ... 18
3.2.3 Boblesøking på neddykkede ledninger ... 18
3.2.4 Manuelle metoder for sporing av fremmedvann ... 19
3.2.5 Nivåmålinger i ledningsnett ... 20
3.2.6 Kontinuerlige mengdemålinger ... 20
3.2.7 Nedbørmålinger ... 21
3.3 FINKARTLEGGING ... 22
3.3.1 Velge områder for nærmere kartlegging ... 22
3.4 FINSØK ... 22
3.4.1 Systematisk inspeksjon av kummer ... 22
3.4.2 Vannføringsmålinger ... 22
3.4.3 Rørinspeksjon i spillvannsledninger ... 22
3.4.4 Søk etter fremmedvann fra private eiendommer ... 23
3.4.5 Røyktesting ... 23
3.4.6 Fosforkonsentrasjon ... 23
3.4.7 Ammoniumkonsentrasjon ... 23
3.4.8 Temperaturmålinger ... 23
3.4.8.1 Punktmåling i kum ... 23
3.4.8.2 Temperaturstreng i ledninger ... 23
3.4.9 Grunnvannsnivå ... 24
3.4.9.1 Manuell avlesing av grunnvannsnivå ... 24
3.4.9.2 Kontinuerlig logging av grunnvannsnivå ... 24
3.4.10 Målinger av utlekking fra OV-ledninger ... 24
3.5 FRISKMELDING ETTER TILTAK ... 24

4 VEDLEGGSLISTE ... 25

Vedlegg A: Ordliste ... 25
Vedlegg B: Litteratur- og referanseliste ... 25
Vedlegg C: Kart og illustrasjoner ... 25
Vedlegg D: Tilstandsregistrering av kummer ... 25
Vedlegg E: Vannbalanse i avløpsnettet ... 25
Vedlegg F: Beregning av fosforkonsentrasjon ... 25
Vedlegg G: Sjekkliste for pumpestasjoner ved fremmedvannkartlegging ... 25
Vedlegg H: Beregning av Antall PE og stoffbelastning ... 25
Vedlegg I: Kost/nytte-vurdering ... 25
Vedlegg J: Tolking av måledata ... 25
Vedlegg K: Tiltak og friskmelding ... 25

Innledning

Forurensingstap og fremmedvann koster samfunnet store summer i form av drifts- og investeringskostnader ved håndtering av avløpsvann.

Tegn på problemer i avløpsnettet kan være:

- Høyere vannmengde tilført renseanlegg og pumpestasjoner enn det antall tilknyttede abonnenter skulle tilsi.
- Kjelleroversvømmelser og overløpsdrift ved nedbør.
- Høyt strømforbruk til pumping og høye utgifter til vedlikehold av utstyr.
- Forurensning i vassdrag som kan ha sammenheng med spillvannsutslipp.
- Klager på lukt.
- Setningsskader, ledningskollaps og ledningskorrosjon.

Tap fra spillvannsnettet til overvannsnettet og direkte til vassdrag forurenser vassdragene lokalt og videre nedstrøms. Dette kan gi algeoppblomstring og dårlig mikrobiologisk vannkvalitet, hhv. grunnet tilførsel av næringsstoffer og bakterier fra avløpsvannet. Økosystemer og brukerinteresser i vassdragene vil kunne bli berørt; f. eks. med utilfredsstillende badevannskvalitet, lukt og grumsete vann. Kapittel 2 i veilederen omhandler metoder for å avdekke tap fra spillvannsnettet.

Tap fra overvannsnett (og innlekking til spillvannsnettet) fortynner spillvannet og legger beslag på kapasitet i spillvannssystemet. Dette øker overløpsdrift, energiforbruk til pumping, kjemikalieforbruk i renseanlegg og kostnader ved slamhåndtering. Kapittel 3 i veilederen omhandler metoder for å avdekke dette.

Ulike feilsøkingsmetoder er i noen grad overlappende og kan benyttes for begge situasjonene. Da er det gjort krysshenvisninger mellom delkapitlene.

Spillvannsforurensning tilføres vassdrag fra punktutslipp (renseanlegg, overløp og feilkoblinger) og diffuse tap på ledningsnettet.

Andre forurensningskilder enn spillvann er utslipp fra avfallsplasser, spredt bebyggelse, landbruksavrenning, industri o.l. Dette er utslipp fra samme befolkning og forurenser samme vassdrag. For eksempel er landbruksavrenning fremmedvann hvis det tilføres avløpsnettet og kan inneholde de samme bakterier og næringsstoffer som avløpsvannet fra forbrukerne.

Kommunene i vannområde Øyeren har tilnærmet 100% separatsystem, men har likevel store utfordringer med fremmedvann og forurensningstap.

Feilsøking på kommunale avløpsnett bør prioriteres, for å

- Sikre og forbedre økologisk og kjemisk tilstand i Øyeren med sidevassdrag.
- Overholde krav i utslippstillatelser.
- Sikre avløpssystemenes funksjon på lang sikt.
- Sikre kostnadseffektiv bruk av gebyrmidler fra abonnentene på kort og lang sikt.

Reduksjon av feil kan være svært nyttig sett i et bærekraftperspektiv ved at energikostnader til pumping og rensing av avløpsvann kan spares, samt kjemikaliebruk, kostnader til slamhåndtering og slitasje på utstyr. Utslipp fra overløp og renseanlegg har også miljøkostnader, og potensielt store konsekvenser for vassdrag og nærmiljøet ellers.

Feilsøk bør arbeides med over tid for å oppnå resultater, der man avdekker feil, setter i verk tiltak og i etterkant av tiltaket friskmelder systemet. For eksempler på metoder for friskmelding, se Vedlegg K: Tiltak og friskmelding.

1 Kartlegging

1.1 Forberedelser

Som forberedelse til arbeidet med feilsøk på avløpsnettet, er det viktig å samle inn data om eksisterende forhold.

I det følgende er det gitt noen forutsetninger og anbefalinger for arbeidet. Det er ikke en fasit. For eksempel er det essensielt å ha et godt ledningskartverk for å søke etter feil på ledningsnettet, men informasjonsbehovet vil variere fra sted til sted.

Her følger noen overordnede anbefalinger, som man kan ha i bakhodet under feilsøkingsarbeidet:

- Det kan ta tid før resultater synes, feilsøking bør være et langsiktig prosjekt der en gruppe personell arbeider fast med feilsøk over tid.
- Det bør settes opp mål og delmål for feilsøkingen.
- En bør ha oversikt over de dataene som er tilgjengelige.
- Feilsøking på SP- og OV-systemer samkjøres når det er hensiktsmessig og man kan lete etter innlekking og utlekking samtidig.
- Det bør utføres både grov- og finsøk i avgrensede områder slik at en kan anta at de viktigste feilene er avdekket før man går videre til et nytt område.
- Det som bør prioriteres først er «verstingene» (f.eks. en stor punktkilde til fremmedvann, som en bekk ført inn på SP-systemet) og feil som er enkle å rette opp.
- Ha et helhetsperspektiv når aktuelle tiltak skal vurderes. Er det nok med en lokal reparasjon eller er det full sanering av ledningsstrekk som er best?
- God dokumentasjon og loggføring underveis er viktig; ta gjerne notater og bilder fra observasjoner og arbeid som utføres i felt.
- Effekt av tiltak bør kunne tallfestes, ved å sammenligne data for vannføring o.l. *før* og *etter* tiltak.

1.2 Premisser

1.2.1 Funksjonskrav

Feil på avløpsnettet som fører til fremmedvann og utslipp bør ikke forårsake problemer for funksjonen til systemet og ikke føre til *betydelige* forurensningsutslipp.

Hva som er «for mye» feil vil først og fremst være avhengig av miljø, men også av økonomi og krav. Eksempelvis bør tiltak settes inn der kostnader for tiltak som reduserer fremmedvannmengder er lavere enn kostnadene og ulempene det forårsaker.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har satt som mål for kommunene at andelen fremmedvann ikke skal overstige 30% av det som tilføres renseanlegget totalt. En fremmedvannsandel over dette tilsier tiltak. En økonomisk analyse kan videre gi en pekepinn om hvilke fremmedvannmengder man bør sette inn tiltak mot. Å sikre hygienisk status for små resipienter har stor samfunnsnytte, og bør være det som er avgjørende.

1.2.2 Kost/nytte

Det kan utføres enkle kost/nytte-vurderinger ved feilsøk på avløpsnettet, som en del av vurderingen av tiltak og omfang av tiltak. Dette kan benyttes ved oppstarten og underveis i arbeidet med feilsøk.

Kostnader for tiltaksgjennomføring sammenlignes med antatte innsparinger som følge av tiltaket.

Elementer i en kost/nytte-vurdering inkluderer (men er ikke begrenset til) drifts- og vedlikeholdskostnader, investerings- og anskaffelseskostnader, samt ikke-prissatte virkninger som miljøkostnader, risiko og sårbarhet.

Se vedlegg Vedlegg I: Kost/nytte- for eksempel.

1.2.3 Forurensningsparametere

De viktigste forurensningene i avløpsvann er organisk stoff, fosfor, nitrogen, tungmetaller og andre miljøgifter, samt mikroorganismer (bakterier, virus og parasitter).

Av disse bør *fosfor* og *termotolerante koliforme bakterier* (TKB/E.coli) benyttes som hovedparameter for forurensning, med *ammonium* som et supplement ved feltmålinger. Disse benyttes når man skal tallfeste forurensningstap fra spillvannsnettet og påvirkning i resipienter.

TKB/E.coli indikerer fersk fekal forurensing. Samlebegrepet TKB omfatter ulike termotolerante bakterier, der E.coli er den største gruppen bakterier. For praktiske formål kan TKB og E.coli likestilles, da studier har dokumentert god korrelasjon mellom disse i parallelle vannprøver. TKB analyseres med metoden NS 4792. For direkte påvisning av E.coli brukes ISO 9308-2. Sistnevnte er en raskere og enklere metode.

For fosfor bør det analyseres både på totalfosfor (Tot-P) og løst filtrert fosfat (PO_4-P). Dette skyldes at vassdragene i vannområde Øyeren fra naturens side er leirpåvirket og derfor dominert av partikkelbundet fosfor (Tot-P). I vassdrag som ikke er påvirket av spillvann vil partikkelbundet fosfor dominere fullstendig. Analyse av løst filtrert fosfat inkluderes for å finne andel løst fosfat av total fosformengde, som en indikasjon på forurensing i vassdraget.

Ut fra fosforkonsentrasjon i spillvann kan en vha. forventet forurensningsproduksjon beregne fremmedvannsandelen i spillvannsnettet, se Vedlegg F: Beregning av fosforkonsentrasjon.

Fosforanalyser gjøres i laboratorium for nøyaktig bestemmelse av konsentrasjon. Laboratorieundersøkelser kan imidlertid være tidkrevende. Som et supplement kan portable feltinstrumenter og -metoder benyttes. Feltinstrumenter har begrensninger mhp måleområde og -nøyaktighet men kan gi et raskt og indikativt svar på fosfornivå.

1.2.4 Samle data om eksisterende forhold

Arbeidet med feilsøk på avløpsnettet starter med å samle sammen det man har av kunnskap om avløpssystemene, også det som ikke er nedskrevet tidligere. Det som mangler kan skaffes til veie siden. Eksempelvis bør det utarbeides ROS-analyse etter Norsk Vann Rapport 197/2013, dersom det ikke foreligger.

Eksisterende dokumentasjon som er utarbeidet i ulike sammenhenger er nyttig ved kartlegging av feil på avløpsnettet, f.eks.:

- ROS-analyse for avløpsanleggene
- Rapporter fra rørinspeksjoner
- Kumkort
- Hovedplan, saneringsplaner, reguleringsplaner og VA-rammeplaner
- Kartfestede resultater fra resipient- og vannmiljøundersøkelser, med forurensningskilder.
- Hendelser på ledningsnettet: Spyling tilstoppinger, overløp o.l. – både kartfestede og ikke kartfestede hendelser.
- Data fra driftsovervåkingssystem med tidsstempel og høy tidsoppløsning

1.2.5 Driftsdata

En viktig del av arbeidet med feilsøk er innsamling av de dataene man har. Underveis bør en vurdere i hvilken grad det trengs kvalitetsheving og supplering av data. Kvalitetsheving kan være å innføre mengdemåling i et overløp der det kun registreres driftstid.

Nyttige driftsdata ved søk etter feil på avløpsnettet er bl.a.:

- Utslipp fra renseanlegg
  - Stoffmengder
  - Vannmengder
- Pumpedrift
  - Driftstid
  - Strømtrekk
  - Nivå
  - Overløpsmengder
  - Pumpet vannmengde
  - Innløpsmengde
- Overløp
  - Varighet
  - Avlastet vannmengde
- Nedbør

Man bør som minimum kunne se på strømtrekk til pumper og alarmer for når overløp trer i funksjon, for slik å få et inntrykk av vannmengder i ulike områder.

Registreringer knyttet til drikkevannsforsyning er også av interesse, særlig utlekking og levert

mengde hos abonnentene. Vann som lekker ut av drikkevannsledninger blir fort fremmedvann i utette avløpsledninger.

Data fra driftskontrollen bør ikke slettes eller aggregeres. Selv om registreringer i utgangspunktet er tenkt å benyttes i sikkerhets- og driftssammenheng, kan de komme til nytte i andre sammenhenger.

1.2.6 Temakart

Det viktigste grunnlaget for arbeid med feilsøk på avløpsnettet er ledningskartverket. En kontinuerlig kvalitetsheving av informasjonen i ledningskartverket er en essensiell del av feilsøkingsarbeidet.

Temakart (illustrasjoner) basert på ledningskartverket er en effektiv måte å presentere informasjon på. Analyser av eksisterende VA-data presentert i kart kan synliggjøre utfordringer og avdekke kunnskapshull.

Ulike temakart som kan utarbeides, beskrives i det følgende. Som et minimum trengs inndeling i rensedistrikt og avløpssoner før oppstart av feilsøking på avløpsnettet. Da har man grunnlag for å starte befaringer i riktige områder.

Eksempler på hvordan temakartene kan benyttes i planlegging av feilsøk:

- Synliggjøring av utslippspunkter fra overløp forenkler planlegging av prøvetaking i vassdrag.
- Illustrasjoner av ledningsalder og -materialer forenkler utvelgelse av områder for feilsøk.
- Hendelseshistorikk. Problemområder som peker seg ut undersøkes nærmere. Ved kuminspeksjon kan det avdekkes ledningsstrekk som burde vært spylt, felleskummer for OV og SP med åpne renneløp o.l.
- Høyder på kummer og ledninger i nærhet av vassdrag synliggjør potensielle problempunkter for innlekking.

1.2.6.1 Oversiktskart

Oversiktskartet bør få fram følgende:

- Avgrensing av rensedistriktet
- Hovedledninger
- Utslippsledninger til resipient
- Driftsoverløp og nødoverløp
- Pumpestasjoner
- Renseanlegg
- Tilstand i vannforekomster
- Resultater fra resipientundersøkelser

Resultater fra tilstandsundersøkelser av vassdrag kan brukes til å si noe om tilstanden på avløpsnettet. Særlig interessante data er TKB/E.coli, da høye verdier kan skyldes overløpsdrift, lekkasjer på avløpsnettet og feilkoblinger.

1.2.6.2 Avløpssonekart

Hvert rensedistrikt deles inn i avløpssoner. Det kan hende det er naturlig å utarbeide to ulike avløpssonekart (SP-soner og OV-soner). Et skille mellom SP- og OV-soner vil også kunne gjelde for ulike temakart, dette vurderes i hvert tilfelle.

Avløpssoner avgrenses som tilførselsområde til en pumpestasjon, overløp eller annet naturlig samlepunkt (f.eks. en trykkum eller utslippspunkt for overvann).

En avløpssone skal være et område med ellers like forhold for ledningsnett og grunnforhold. Områder innenfor en definert avløpssone med for eksempel høy grunnvannstand, skilles ut i egne avløpssoner. I praksis starter man med grov soneinndeling i hovedavløpssoner, og detaljerer mer etter hvert.

Avløpssonekartene bør i tillegg til informasjonen i oversiktskartet få fram:

- Avgrensing av avløpssonen og navn
- Type avløpssystem (SP, AF, OV)
- Antall PE (spesifisert på innbyggere, institusjoner, næring og industri)
- Areal, urbaniseringsgrad og tette flater

For eksempel på temakart, se Vedlegg C: Kart og illustrasjoner.

1.2.6.3 Temakart - kummer

Med utgangspunkt i ledningskartverket utarbeides ett eller flere temakart for kummer,

med formål å være beslutningsstøtte ved prioritering av kumrehabilitering. To eksempler:

- Temakart som viser manglende kumkort.
- Temakart som illustrerer alle felleskummer for OV og SP med åpne renner, samt andre overløp i kummer

En tilstopping i SP-ledningen i en felleskum for SP og OV vil ikke nødvendigvis oppdages, siden spillvannet renner fritt over i OV-nettet. Derfor bør kartlegging av felleskummer prioriteres.

1.2.6.4 Temakart - ledningsmaterialer

Med utgangspunkt i ledningskartverket, utarbeides temakart som viser grupper av ledningsmaterialer. Inndelingen gjøres ut fra de mest brukte materialene, f.eks.:

- Betong
- PVC
- PE
- Asbestsement
- Andre materialer
- Ledninger som mangler materialdata

1.2.6.5 Temakart - ledningsalder

Med utgangspunkt i ledningskartverket, grupperes ledninger etter alder, f.eks. tiårsintervaller.

Sammen med temakart for ledningsmaterialer gir dette grunnlag for vurdering av ledningsnettets kvalitet og sannsynlighet for utett nett. Kunnskap om ledningsmaterialer og tidligere anleggspraksis benyttes for å vurdere om nettet kan være utett. Førstegenerasjons plastrør kan ofte ha sprekkdannelser, og eldre betongrør har gjerne utette og manglende pakninger. Se karteksempel i Vedlegg C: Kart og illustrasjoner.

1.2.6.6 Temakart - høydedata

Ut fra ledningskartverket identifiseres det hvor ledninger og kummer mangler høydedata. Høydedata er grunnlag for å identifisere ledninger der det kan være innlekking grunnet høyt grunnvannsnivå, samt for hydrauliske analyser.

Én illustrasjon for kummer, én for ledninger og én for hele anlegget kan være hensiktsmessig.

1.2.6.7 Temakart - lavtliggende ledninger og kummer

Med utgangspunkt i ledningskartverket utarbeides temakart som synliggjør komponenter som kan være under grunnvannsspeilet, f.eks. rør nær bekker, myrer og vann. Dette for å konsentrere søk etter konstant innlekking. I et slikt temakart kan det være nyttig å inkludere informasjon om grunnforhold.

1.2.6.8 Temakart - utslippspunkter

Utslippspunkter som kan registreres i et kart er overløp og overvannsutløp. Overløp kan illustreres med tilhørende målte mengder eller med en ROS-kategori, eventuelt antall driftstimer hvis bare det foreligger. Dersom det er registrert hendelser med lukt eller algeoppblomstring i resipienter uten at det har vært iverksatt tiltak, undersøkes dette nærmere. Temakartet vil også være grunnlag for utvelgelse av punkter til prøvetaking i resipienter.

1.2.6.9 Temakart - hendelser

Kartfestede hendelser illustreres:

- Utførte rørinspeksjoner med tilstandsresultat
- Tilstoppinger
- Avdekking og fjerning av rotinntrengning
- Ledningsstrekk der det er utført spyling eller gjentagende spyling
- Ledningsstrekk der det er anbefalt spyling som gjenstår
- Kjelleroversvømmelser
- Overløp

Også feil som avdekkede feilkoblinger og lekkasjer/rørbrudd i drikkevannsnett bør registreres i samme temakart.. All hendelseshistorikk bør tas vare på, slik at man kan avdekke gjentagelser og systematikk.

1.2.7 Tabeller og systemoversikt

Avløpssonekart kan med fordel ha tilhørende tabeller for å holde oversikt over informasjon.

Ved kartlegging av avløpssoner kan f.eks. antall PE (bosatte, offentlig virksomhet og industri), areal, tette flater, utslipp, overløpsmengde og -tid settes inn i en tabell.

Det kan være nyttig å lage en systemoversikt av avløpssoneinndelingen, som viser:

- Avløpsnettets oppbygning og funksjon,
- Sammenheng mellom soner
- Antall PE ført til overløp og pumpestasjoner.

1.3 Anbefalinger

Dette kapittelet beskriver noen steg som ikke er utslagsgivende for å kunne gå i gang med feilsøkingsprosessen, men som bør utføres før eller senere.

1.3.1 Vannbalanse for spillvannsnettet

Formålet med å sette opp en vannbalanse er todelt: Det er et nyttig «verktøy» i arbeidet med feilsøk på avløpsnettet, samt at det stilles krav til dette i utslippstillatelser for avløpsanlegg.

Vannbalansen benyttes til å vurdere mengder innlekking/infiltrasjon og forurensningstap, for å kunne prioritere problemløsing. Det kan snarere sees på som et delresultat av arbeidet med feilsøk (grovsøk), enn en forutsetning for å komme i gang.

For oppsett av vannbalanse trengs grunnlag for tallfesting av innlekking og infiltrasjon, samt grunnlag for tallfesting av mengde utlekking.

Se Vedlegg E: Vannbalanse i avløpsnettet for eksempel. En vannbalanse settes opp på rensedistriktsnivå og deretter avløpssonenivå.

1.3.1.1 Grunnlag for å bestemme mengde innlekking og infiltrasjon

- *Utlekkende drikkevann:* Data fra sonemålere i vannforsyningssystemet (for lekkasjemengder og lokalisering av problemområder).
- *Grunnvannsinnlekking:* Peilestasjoner for grunnvann (for lokalisering av og mengdevurdering av innlekking ved høy grunnvannsstand)
- *Innlekkende overvann (fra regn og snøsmelting):* Pumpedata (mengder, driftstid) og overløpsregistreringer.
- *Vann fra elver og bekker som lekker til ledningsnettet eller er koblet direkte til avløpsnett*: For å tallfeste mengder, kan det brukes nivåmåler i bekken (for å se om vannivået tidvis er over rørnivå i nærheten) og se på pumpedata og overløpsregistreringer for tilsvarende periode.

1.3.1.2 Grunnlag for å bestemme mengde tap

Tap via overløp: Mange steder baseres overløpsregistrering på tid (vippe, kontaktstav), noe som ikke gir så gode data. Vannføringsmålinger i overløpet anbefales. En åpen renne i felles SP- og OV-kum er også et overløp.

Mengde forurensingsutslipp via overløp kan finnes ved kontinuerlige vannføringsmålinger i overløpet og samtidig måling av forurensingsmengde med automatisk vannprøvetaker. Det finnes også diagrammetoder for beregning av tapt forurensingsmengde (Norsk Vann-rapport 99/1999)

Kalibrerte hydrauliske modeller kan også brukes for å beregne driftstid og mengde for overløp.

Tap fra spillvannsledninger: Utlekking via utette ledninger eller feilkoblinger kan være vanskelig å tallfeste. En prøve i tilhørende OV-nett som analyseres for TKB/E.coli eller ammonium kan gi svar på om det lekker spillvann til OV-nettet. Spillvannstap via feilkoblinger er også tap som er vanskelig å tallfeste. Det undersøkes med kildesporing.

1.3.1.3 Spillvannsnettets virkningsgrad

Beregning av virkningsgrad (hvor stor del av avløpsvann som når fram til renseanlegget) krever måling og beregning av produsert forurensning, utslipp via overløp samt andre forurensningsutslipp.

Dersom man analyserer for fosfor i spillvannsnettet (se Vedlegg F: Beregning av fosforkonsentrasjon), kan dette sammenlignes

med innløpskonsentrasjonen til renseanlegget. Dette gir en pekepinn på fremmedvannmengde i avløpssonen sammenlignet med andre soner.

1.3.2 Instrumentering

En viss grad av permanent instrumentering anbefales som grunnlag for arbeid med feilsøk, vannbalanse og tiltaksplanlegging. Det er hensiktsmessig å plassere ut måleutstyr midlertidig før det vurderes permanent installering. Følgende er anbefalt nivå:

- Måling av avløpsmengder ut fra rensedistrikt.
- Måling av avløpsmengder inn til renseanlegg.
- Måling av vannmengder ved overløp (eller minimum driftstid ved de mindre overløpene).
- Måling av samlet avløpsmengde i viktige avløpssoner.
- Måling av avløpsmengder i større pumpestasjoner.
- Måling av nedbør.

1.4 Strategi for arbeid med feilsøk

En stegvis tilnærming er ofte mest hensiktsmessige. Etter kunnskapsinnhenting og kartlegging gjennomføres grovsøk for å identifisere de mest problematiske områdene. Deretter konsentreres søkene i disse områdene (finsøk).

For hver avløpssone starter man med hovedledninger langt nede i avløpssonen. I avgreninger der feil avdekkes (fremmedvann eller tap), beveger man seg oppover i sonen. Man kombinerer gjerne kvantitative metoder (måling av vannføring og stoffkonsentrasjon) og kvalitative metoder (lokalisering av tap og kilder).

Man kan se på utlekking og innlekking som to sider av samme sak. Der man har mye fremmedvann har man gjerne også mye forurensningstap og omvendt.

Etter at tiltak er iverksatt vurderes virkning av tiltaket, og en kan evt. friskmelde systemet.

2 Tap av forurensning (fra spillvann til overvann og vassdrag)

Feil på SP-nettet gir tap av forurensning til OV-system og vassdrag. Dette skjer ved følgende situasjoner:

- *Feilkoblinger:* (stikk-)ledninger for spillvann tilkoblet overvannsnettet og omvendt. Feilkoblinger av overvann til SP-nettet tar kapasitet og kan gi økte overløpsutslipp.
- *Overløp:* Avlastning fra SP-nettet til overvann eller resipient, for å hindre oppstuving. Årsaker til avlastningsbehov er innlekking og infiltrasjon, feilkoblinger eller underdimensjonering.
- *Utlekking og innlekking/infiltrasjon:* Utette ledninger, kummer og skjøter i SP- og OV-system. Forurensing lekker ut av SP-systemet inn i OV-systemet.

Feilsøksmetoder og tiltak for oppretting er avhengig av det problemet man har. Metoder for å avdekke de ulike feilene gås gjennom i det følgende.

Figur 1: Spillvannspåvirket bekk i kulvert ved utløp til sjø. Foto: Norconsult

2.1 Grovkartlegging

For å avgrense området for et grovsøk bør man i forkant samle eksisterende data som er tilgjengelig.

2.1.1 Bruk av driftsdata

For overløp i pumpestasjoner trenger man driftstid og mengde med tidsstempel. Dette for å sammenligne med nedbørdata og anslå både fremmedvannmengder og forurensningstap. Se også kapittel 3.1.1

Ved analyse av pumpedata, ser man om det er data som mangler for å kunne vurdere det man ønsker og får dette på plass i driftsovervåkningen, v.h.a. nødvendige måleinstallasjoner og loggere.

Med grunnlag i temakart (jf kap. 1.2.6) med oversikt over alle overløp, vurderes det om det skal måles nivå og mengde i tillegg til driftstid i overløp og om forurensing via overløpene skal dokumenteres.

Dersom det ofte registreres overløp, tapes potensielt mye forurensning til resipient, og det bør prioriteres å ta vannprøver i resipienten ved det aktuelle overløpet.

2.1.2 Vurdering av resipientovervåkning

Der det foreligger tilstandsvurdering av vassdrag, benyttes dette til å kartlegge områder med utslipp fra spillvann til resipient. Nærliggende pumpestasjoner og overløp kan da brukes til å finne problemområder. Se kapittel 1.2.6.8.

2.1.3 Bekymringsmeldinger fra abonnenter

Meldinger om lukt, algeoppblomstring e.l. som kan skyldes forurensing fra spillvann bør undersøkes. Nærliggende pumpestasjoner, overløp og overvannsystemer kartlegges.

2.2 Grovsøk

Gode metoder for grovsøk er kuminspeksjon, registrering av forurensning i vassdrag og måling av stoffkonsentrasjon på utvalgte punkt (overvannsutslipp til bekk, pumpestasjoner og renseanlegg).

2.2.1 Kuminspeksjon

Ved mistanke om forurensing fra spillvannsnettet, er det hensiktsmessig å starte med observasjoner i kummer på hovedledninger langt nede i en avløpssone. Inspeksjonen bør utføres ved ulike værforhold, og dokumenteres med bilder og evt. registreringsskjema, se eksempel i Vedlegg D: Tilstandsregistrering av kummer. Ting man kan se etter i OV-kummer er fettbelegg, avløpssøppel (papirrester, bomullspinner, partikler m.m.) og kjenne etter lukt.

OV- SP- og vannkummer inspiseres samtidig for effektiv kartlegging.

Se også kapittel 3.2.1.

2.2.2 Spillvannsfangst (fisking) i overvannskum

Figur 2: Fisking i overvannsnett. Foto: Norconsult

I en overvannskum kan man legge ned hønsenetting som fanger opp partikler i vannet. Det anbefales å surre hønsenettingen rundt en stein som så legges midt i rennen. For å unngå å miste utstyret, knyttes et tau rundt steinen. Tauet festes i kumstige, i en krok i kumveggen, eller ved å snurre tauet rundt en pinne som legges oppå kumlokket med tauet ført gjennom spetthullet.

Partikler som matrester eller toalettpapir er en god indikasjon på at det er spillvannstilførsel til OV-ledningen. Fiskeutstyret bør ligge i lengre tid før man konkluderer endelig, da både OV- og SP-tilførsel vil variere over året. Det er viktig med tett oppfølging for å unngå oppstuvning.

2.2.3 Kampanjemåling i bekk

Regelmessig prøvetaking i bekker i nærheten av overvannsutslipp kan avdekke spillvann som føres til overvannsnettet. Prøver bør analyseres for E.coli/TKB og fosfor. Prøveprogrammet utformes ved å vurdere hvor stasjonene skal ligge, antall, hva som skal måles ved hver stasjon og hvor ofte det skal måles.

Anbefaling:

- Vassdrags (f.eks. en bekk) velges ut fra resultater i vannmiljøundersøkelser (der forurensning som kan stamme fra spillvann er avdekket)
- Det tas prøve ved overvannsutslipp, enten utløpsrør til bekk eller i kum så nær utslippet som mulig.
- 10-20 prøver er vanligvis overkommelig på en formiddag, avhengig av hvor lang bekken er og hvor enkel tilkomst til prøvepunkter er.
- To personer tar prøvene (HMS, arbeid ved kum, i vei og i vassdrag)
- Prøvene leveres til laboratorium samme dag for analyser.
- Kampanjen utføres 1 gang pr. mnd.
- Prøvene tas medstrøms
- Prøvene tas over lang tid (gjerne år), for å kunne følge trender og fange opp evt. endringer – for eksempel om utførte tiltak har hatt effekt.
- Prøvene tas i tørrvær. Dersom det da er for lite vann til å få tatt ut prøver, kan de tas like etter en langvarig nedbørperiode, lenge nok etter til at vannføringen har gått ned noe. Dette gjelder primært i større OV-ledninger, der vannivå blir veldig lavt ved liten vannføring. Prøvene bør ikke tas like etter en kraftig, kortvarig nedbørhendelse med forutgående tørrvær, dette for å unngå «first flush»-effekter, som kan gi falske høye forurensingsnivåer.

2.2.4 Kontinuerlig vannkvalitetsmåling i bekk

Her gjelder samme forutsetninger som i avsnittet over, men med måleutstyr som registrerer vannkvaliteten kontinuerlig, gjerne plassert ved utslipp av overvann eller overløp der det er registrert dårlig vannkvalitet. Det benyttes vannkvalitetslogger som kan måle flere parametere, f.eks. pH, konduktivitet og temperatur.

2.3 Finkartlegging

Det utarbeides en teknisk rapport med resultater fra grovsøkene. Dette blir grunnlag for prioritering av finsøk.

2.4 Finsøk

Der det i grovsøkfasen ble avdekket forurensing, utføres det detaljerte søk for *lokalisering* av feilene og *identifisering av ulike kilder*.

Alle metoder har sine fordeler og ulemper, og kan med fordel kombineres. Eksempelvis kan utfordringer med fargestoffer være at det ikke alltid gir en endelig konklusjon ang. feilkobling og at det kan være tidkrevende å få tilgang til private sanitærinstallasjoner for fargetesting.

2.4.1 Kuminspeksjon

Tilsvarende som i kapittel 2.2.1, men i et mindre geografisk område og tettere (flere kummer pr. areal).

2.4.2 Spillvannsfangst (fisking) i OV-kum.

Se kapittel 2.2.2 under grovsøk for beskrivelse av denne metoden. De grenene på OV-nettet der man får fangst undersøkes nærmere ved å flytte fiskeutstyret oppover i systemet.

2.4.3 Ammoniumkonsentrasjon

Måling av ammonium (NH_4) i overvann gir en rask indikasjon på om overvannet er forurenset av spillvann. Et håndholdt instrument benyttes, der man henter ut en vannprøve fra en kum, overfører vannet til et lite prøveglass og tilsetter reagens før prøven settes inn i instrumentet. Analysetiden er typisk et minutt.

Ammoniumstest utføres ved forgreninger på OV-ledningsnettet, for å snevre inn søket etter forurensningskilden. Det kan imidlertid være nødvendig å komme tilbake flere ganger i ulike værtyper og gjøre testen, særlig dersom målet er å friskmelde en OV-ledning.

2.4.4 Vannføringsmålinger

Øyeblikkmålinger for å anslå vannføring kan utføres med målestav med propell eller posemetode. Eventuelt kan man måle vanndybden og samtidig anslå hastigheten visuelt for slik å estimere vannføringen. Se kapittel 3.2.4.

Er det lav vannføring i OV-ledningen og samtidig svært høy vannføring i parallell SP-ledning under en regnbyge, kan man anta feilkoblinger. Kontinuerlige vannføringsmålinger er mer aktuelt i SP-nett.

2.4.5 Røyktesting

For å finne feilkoblinger og lekkasjer kan man utløse en røykpatron i en avgrenset del av ledningssystemet. Ved å skape overtrykk i det røykfylte ledningsvolumet vil koblinger av taknedløp, veisluk ol. til spillvannet avsløres. Dersom ledningen bare er dekket av jord (permeable masser) kan man også se hvor det er sprekker og utette skjøter, ved at røyken siver opp gjennom jorden fra ledningen.

Røyktesting passer best i mindre områder, som et borettslag e.l. Beboere varsles og informeres om hva arbeidet innebærer i et brev.

Figur 3: Røykmaskin som brukes for røyktesting

Figur 4: Røyk som siver opp fra bakken og sluk grunnet lekkasje i rør og feilkoblinger. (Foto: Porsgrunn kommune)

Anbefalinger:

- Alarmsentralen varsles ved oppstart, røyken utløser brannvarslere og kan forårsake utrykning fra brannvesenet.
- Ledning i oppstrøms og nedstrøms ende av området som skal røyktestes tettes igjen med ballong e.l.
- Det velges et tidspunkt med lav vannføring
- Det er ikke nødvendig å tette ledningen i separatsystem. Det kan brukes en vifte for å skape overtrykk.
- I område med felleskummer tettes det etter behov for å skille SP- og OV-ledninger.
- Sjekk ledninger i området rundt for å se etter overslag, dvs.om røyken har kommet over i begge ledninger (kan skape falske utslag).
- Se etter røyk som kommer ut fra pipehatter, takrenner, langs grunnmurer, avløpskummer og sluk, evt. fra terrenget over en ledning.
- Husk at en del boliger kan ha samlekum for overvannet med dykket utløp, dette vil hindre røyken i å gi utslag. Disse bør fargetestes for å avdekke ev. feilkobling.
- En bør ha nok personell til stede til å se etter røyk alle steder der den kan tenkes å sive ut og dokumentere dette. I tillegg bør en ha kapasitet til å informere forbipasserende og berørte abonnenter underveis.

2.4.6 Sporstoff

I separatsystem kan feilkoblinger avdekkes ved tilsetning av fargestoff.

Fargestoffet tilsettes i SP-ledninger eller i sanitærinstallasjoner i bygninger og det observeres hvor det havner. Det kan variere mye hvor lang tid det tar før fargen kommer.

Rekkefølge ved tilsetting av fargestoff er viktig, da det kan ta lang tid før fargestoffet er forsvunnet fra systemet. Man starter lengst nedstrøms på det aktuelle ledningsstrekket.

Man bør arbeide i team på minst to personer. Jo flere observatører nedstrøms tilsettingspunkt, jo bedre. Arbeidet gjøres systematisk, med notater i kart for nøyaktig dokumentasjon på hvor fargestoff er tilsatt og hvorvidt testen gav en konklusjon. Man følger med i begge systemer; blir det utslag i både SP- og OV-ledning kan det dreie seg om en lekkasje mellom (stikk)ledningene.

Det velges sporstoff som er lett nedbrytbart, ikke skadelig for liv i resipient og ikke forstyrrende for renseprosess ved renseanlegg. Forurensningsmyndigheten konfereres ang. utslippstillatelse for sporstoffet. Forslag til fargestoff:

- Fluorescein ($C_{20}H_{12}O_5$): Rødt pulver som blir grønt når det blandes ut med vann, og lett å se selv ved observasjon i mørke, dype kummer.
- Rhodamin (Figur 6).
- Melk kan evt. benyttes dersom det er små mengder som skal benyttes, da store mengder vil gi unødig belastning av organisk stoff til resipient ved utslipp.

Ping-pong-baller anbefales ikke, da de både kan være vanskelig å finne igjen med mindre man demmer opp eller plasserer håv i observasjonskummens utløp. De kan også bli værende igjen i bakevjer i kummer oppstrøms observasjonspunktet. Tap av plast til naturen er uønsket.

Figur 5: Sørabekken i Trondheim farget grønn med sporstoff i forbindelse med feilkoblingssøk. Foto: Adresseavisen

Figur 6: Rhodamin tilsatt i SP-ledning, gjenfunnet i OV-nett nedstrøms. Foto: Norconsult

Ved testing med fargepulver i toaletter forberedes testingen ved å legge ½ ts fargestoff inn i en bit toalettpapir, brette og stifte sammen slik at man får en «tepose». Dette arbeidet utføres med støvmaske på et lite trekkfullt sted. «For god» ventilering vil forårsake oppvirvling av pulveret. Pakkene kan forberedes for et par dager av gangen (fargepulver vil over tid komme ut av pakkene), og oppbevares i en vanntett boks. Disse tilsettes i toalettet og løser seg opp etter at man har skylt ned. Da unngår man å grise til toaletter med fargestoff.

Figur 7: Fargestoff pakket inn i toalettpapir for tilsetting i toalett.

Ved tilsetting av fargepulver direkte i kummer, blandes det ut i vann på forhånd, og det etterfylles med mer vann fra en vanndunk.

2.4.7 Temperaturmålinger

For lokalisering av spillvannsinnlekking til overvannsnettet kan det benyttes temperaturstreng. Se kapittel 3.4.8

2.4.8 Bakteriemålinger

Utstyr for analyser av vannprøver i OV-ledninger kan være nyttig å ha på driftssentralen. I en mini-lab med inkubator kan man analysere vannprøver for E.coli/TKB. Vannprøvene kan eventuelt leveres til laboratorium, men eget utstyr gir svar over natten, og gir en god indikasjon på evt. innhold av E.coli/TKB. Det tas gjerne flere prøver over tid, for å se utvikling og variasjoner i bakterieinnholdet.

Prøver tas medstrøms i OV-systemet for å finne feil. Dersom prøven fra en oppstrøms kum ikke gir utslag, mens prøven nedstrøms gir utslag, kan man se på kartet hvilke hus som er tilkoblet mellom de to punktene.

Dersom man ønsker utstyr i felt som gir øyeblikkelig analyseresultat, anbefales ammoniumstesting – gjerne som et supplement til bakterieprøver. Se kapittel 2.4.3

2.4.9 DNA-test

Hvis man ikke finner kilden til en fekal forurensing i overvann eller resipient, kan en DNA-analyse av tilstedeværende fekalbakterier (E.coli/TKB) avklare hva forurensningen stammer fra (mennesker eller dyr). Dette kan være nyttig i tilfeller hvor man ikke finner forurensningskilden på annen måte.

2.4.10 Lekkasjeloggere - vannforsyningsnettet

Lekkasjesøking av utlekkende drikkevann utføres ved at flyttbare loggere plasseres i strategiske kummer der de registrerer lekkasjelyd om natten. Da er vannforbruket som lavest. Ved avlesing får man en indikasjon på om det er lekkasjer. Begrensninger ved denne metoden er at den fungerer best på ledninger av støpejern, men dette vurderes i samråd med utstyrsleverandør.

2.4.11 Rørinspeksjon

Her ser man tilstand på rør og kan avdekke innlysende feil på både SP- og OV-ledninger, som rørsprekker eller skjøteforskyvninger. Stakekameraer kan benyttes på stikkledninger.

Det er mest aktuelt med rørinspeksjon i SP-ledninger (se kapittel 3.4.3), men det kan være nyttig for å lokalisere en avdekket feilkobling. Man kan gjerne se spillvannspartikler ved påkoblingen.

2.4.12 Måling av utlekking -spyletest i spillvannsnettet

Se tilsvarende i kapittel 3.2.6. Man må være mer forsiktig med en slik test på spillvannsnettet og ha kjennskap til systemet for å unngå tilbakeslag i kjellere ved kraftig spyling.

2.5 Friskmelding etter tiltak

Se Vedlegg K: Tiltak og friskmelding.

3 Fremmedvann (fra overvann til spillvann)

For feilsøk kan det være nyttig å skille mellom ulike kilder for fremmedvann.

- Nedbørbetinget fremmedvann:
  - Direkte innløp via feilkoblinger av boliger, gatesluk o.l., samt utette kumlokk.
- Fremmedvann som er indirekte nedbøravhengig:
  - Drenssystemer, innlekking i utette rør i umettet sone, pumpesumper, høyt grunnvannsspeil rundt rør og kummer og bekkevannsinntak.
- Tørrvær-avrenning:
  - Lekkasjer fra drikkevannsnett, bekkevannsinntak og permanent høy grunnvannsstand.
- Krysslekkasje ved flere utette ledninger og kummer i samme grøft
  - Utlekking fra én kum, innlekking til en annen kum
  - Kommunal eller privat OV-ledning som lekker til kommunal eller privat SP-ledning (i en eller flere kombinasjoner og avhengig av ledningenes nivå i grøft)

For at ulike registreringer skal være sammenlignbare, er det viktig å skille registreringer ved ulike værforhold:

- Tørrværsregistrering utføres etter 3-5 døgn uten nedbør (generelt sett).
- Regnværsavrenning utføres helst når det har vært regn de to siste døgn (for å oppnå bløte grunnforhold).

Regnet som registreres bør være langvarig når fremmedvann undersøkes med manuelle metoder. Dette for sammenligningsmulighet når det undersøkes mange målepunkter på en dag.

For langvarige vannføringsmålinger med kontinuerlig logging bør det fanges opp to-tre kraftige nedbørtilfeller før målingene avsluttes.

3.1 Grovkartlegging

Se 1.2.6 om forberedende undersøkelser, kartanalyser av VA-kartdatabase.

3.1.1 Bruk av driftsdata

Se også kapittel 2.1.1.

Hvis overløp registreres ofte, er det trolig mye fremmedvann på nettet. Eksempler på bruk av driftsdata ved feilsøk (valg av område og prioritering):

- Vannmengder i m^3/døgn og l/s i renseanlegg (fremmedvannmengder).
- Konsentrasjon av fosfor i renseanlegg (tilførselsgrad).
- Sammenligning av pumpet mengde, overløpsmengde og nedbør (fremmedvannmengder)
- Konsentrasjon av fosfor/ammonium i ledningsnett (fremmedvannmengder). Gangtid på pumper med nedbørdata og temperatur (innlekking knyttet til snøsmelting)

For overløp i pumpestasjoner trengs driftstid og mengde med tidsstempel. Dette for å sammenligne med nedbørdata og anslå fremmedvannmengder og forurensningstap.

Underveis vurderes hvilke data som mangler for å kunne vurdere det man ønsker og få dette på plass i driftsovervåkningen med nødvendige installasjoner og datafangst og -lagring. Se Vedlegg G: Sjekkliste for pumpestasjoner ved fremmedvannkartlegging.

3.2 Grovsøk

Arbeidsgang med søk etter innlekkasje av fremmedvann:

3.2.1 Kuminspeksjon

Å gå fra kum til kum langs ledningsnettet avslører innlysende feil og gir en indikasjon på hvilke deler av ledningsnettet som bør undersøkes videre. Denne typen inspeksjon gjøres først i utvalgte områder, der man ut fra personellets kunnskap, driftsdata og kartanalyser antar at det er flest feil.

Her gjelder det å være ute i alle sesonger for å få med variasjoner i vannføring

- I tørrværsperioder,
- Ved langvarig regn
- Under og like etter kraftige nedbørtilfeller.
- Når det er høy grunnvannstand,
- Ved snø og snøsmelting.

Alt dette er variasjoner som ikke påvirker vannføring i SP-nettet med mindre det er innlekkasje eller feilkoblinger.

Inspeksjonen dokumenteres med notater og bilder, som lagres i ledningsdatabasen gjerne allerede mens man er i felt.

Momenter å vurdere ved inspeksjon:

- Beskrive renneløp/kumbunn
- Er stikkledninger ført ned til kumbunn, og er det en renne i kumbunn?
- Er rørgjennomføring tett?
- Er det lekkasjer i skjøtene mellom kumelementer?

Se Vedlegg D: Tilstandsregistrering av kummer for eksempel.

Dersom abonnenter er koblet til det offentlige VA-nettet gjennom en egen privat kum, kontrolleres denne. Mye av fremmedvannet kommer fra nettopp private anlegg, så en kan sjekke om spillvann og overvann er fysisk adskilt ved en stakeluke på spillvannsrøret i kummen.

Vannkummer inspiseres også, for å avdekke utlekkasjer eller andre feil.

3.2.2 Tilsetting av sporstoff i overvann og vassdrag

Dersom man ikke har opplysninger ifra kartdatabasen hvor gatesluk og bekkeinntak føres kan dette sjekkes med fargetesting. Se kapittel 2.4.6 for fremgangsmåte.

3.2.3 Boblesøking på neddykkede ledninger

Boblesøk er nyttig der man har ledninger nær elver, gjennom myområder, ved kjent høy grunnvannsstand o.l.

Metoden går ut på å blåse luft sammen med vann inn i neddykkede rør (som sjøledninger og ledninger i myr), gjennom røret mot åpen

utspyling i motsatt ende. Man får da en bobleutvikling på lekkasjestedet. Dermed kan f.eks. en dykker lettere kunne lokalisere en lekkasje på den neddykkede ledningen. Det passes på at ikke for mye luft tilføres, da det kan være fare for at hele ledningen flyter opp.

Dette er en type grovsøk, fordi det trolig er få områder der det er ledninger gjennom vann og myr og disse kan være «verstinger». Dvs. potensielt tilføre store mengder fremmedvann til nettet dersom de er utette.

3.2.4 Manuelle metoder for sporing av fremmedvann

Det måles i strategiske kummer (typisk siste kum ut fra hvert spillvannsfelt). De utvalgte kummene markeres i et kart. To metoder:

- *Posemetoden* kan benyttes for å beregne vannføring i røret for små rørdimensjoner. Det brukes en pose tilrettelagt for måling med kjent volum og man tar tiden før posen er fylt med vann. For å redusere usikkerhet bør det måles minst tre ganger. Metoden krever nedstigning i kum. Alternativt kan det benyttes bøtte dersom det er plass, f.eks. i en fallkum der ledningen kommer inn høyt på kumveggen.
- *Hastighet-arealmetoden:* Med denne metoden måles vannivå og rørdimensjon med tommestokk, og vannhastighet med propell og teleskopstang som vist i Figur 8. Denne metoden er rask, og derfor egnet til å registrere et stort antall kummer i løpet av samme regnhendelse. Lave hastigheter kan være nyttige å måle (f.eks. ned til 0,1 m/s). Vannføring beregnes ut fra hastighet og arealet av strømningstverrsnittet. Dersom vannivået er for lavt ved måling med propell, demmes det opp ved å fire ned en sandsekk med tau i renneløpet.

Figur 8 Håndholdt hastighetsmåler for øyeblikksmålinger

For disse metodene sammenlignes målt mengde med teoretisk spillvannsproduksjon i avløpssonen. Målingene gjennomføres på omtrent samme tid på døgnet (grunnet døgnvariasjon i spillvannsforbruk).

Det gjennomføres målinger under en tørrværsperiode (der det ikke har regnet 5 siste døgn), etter en lengre periode med nedbør, og under en nedbørhendelse (en langvarig byge, ikke et kortvarig og intenst regn).

Formålet er at alle registreringspunkter skal være sammenlignbare, ved at de stammer fra det samme langvarige regnet

Målingene under tørrværsperioden gjøres for å registrere grunnvannsinnlekking og innlekkende vann fra utette vannledninger.

Målingene etter en periode med langvarig nedbør gjøres for å inkludere innlekking ved høy grunnvannsstand.

Dersom det er bare ett løp gjennom kummen, måles det midt i renna. Ved flere løp i kummen dokumenteres det hvor i løpet og i hvilket løp målingen ble foretatt.

3.2.5 Nivåmålinger i ledningsnett

Nivåmålinger kan utføres med ekkolodd eller trykksensor ved overløp eller i ledninger. Det bør i overløp kombineres med en måle-overløpsterskel for å kunne vurdere vannmengde, evt. kun for en liten periode som man kalibrerer etter. Det bør måles kontinuerlig.

Såkalte «fremmedvannsmålere» kan være nyttige. Dette er kontaktmålere som ofte brukes for å registrere driftstid i overløp, kan også brukes til å måle varierende vannføring (nivå) i spillvannsledninger. Gir registrering av nivå i røret (over et visst nivå).

3.2.6 Kontinuerlige mengdemålinger

Vannføringsmåler med ultralyd- og trykksensor: Denne typen måleutstyr logger vannføringen kontinuerlig, f.eks. hvert 5. minutt. Trykk- og hastighetssensor på måleutstyret kan kombineres med et separat ekkolodd som ikke er i kontakt med vannet, dette som ekstra sikkerhet.

Måleren plasseres i kum uten eller med lite turbulens i strømningsforløpet, på en ledning med god kapasitet og som oppfyller krav til overdekning av sensoren. Ved plassering av måleren unngås følgende:

- Fritt fall
- Trinn og hindringer
- Profilendringer og forgreininger
- Endringer i fallforhold
- Steder der sedimentering kan oppstå (motfall, lite fall)
- Retningsendringer (skarpe bend)

Monteringsanvisninger fra leverandør følges, f.eks. når det gjelder krav til rettstrekk før og etter måleren. Det å finne gode målepunkter krever erfaring, så det anbefales å involvere personell med erfaring og teknisk/hydraulisk kompetanse – både ved installasjon og drift og ved utvelgelse av målepunkter.

Figur 9: Måleutstyr for mengdemåling, med ultralyd hastighetsmåler og trykksensor med festering til montering i rør. Foto: Norconsult.

En lasermåler måler vannhastighet i vannsøylen i mange punkter, samt vannivå (med et ekkolodd). Fordeler med lasermålere er knyttet til drift, ved at kontaktløs måling gir høyere driftssikkerhet.

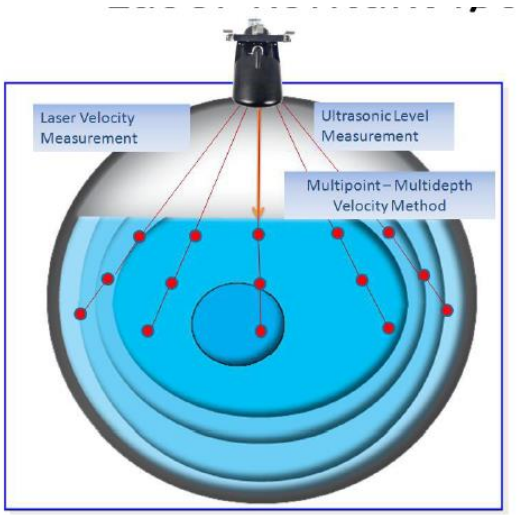

Figur 10: Lasermåler for vannføringsmåling.

Varighet av måleperioden er avhengig av værforhold, men 3-6 mnd. er vanligvis nødvendig. Langtidsmåling av vannmengder på spillvannsnett kan avdekke grunnvannsinnlekking, og nedbøravhengig innlekking.

Veiledning for tolking av måledata er gitt i vedlegg F. Det vises til kapittel 3.4.9 for beskrivelse av måling av grunnvannsnivå.

Resultat fra målekampanje kan oppsummeres som i Figur 11. Det er beregnet mengde fremmedvann i ulike målesoner som gir grunnlag for videre finsøk.

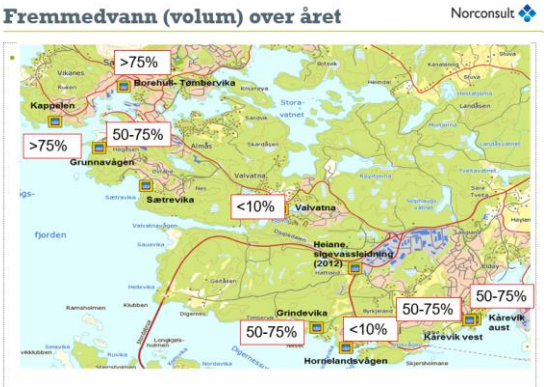

Figur 11: Eksempel på resultat fra målekampanje

3.2.7 Nedbørmålinger

Nedbør varierer mye over selv små arealer, slik at det kan være behov for flere nedbørmålere i kommunen. Anbefaling er 1 km avstand mellom målerne, og de bør ha høy volumoppløsning (0,1-0,2 mm). Nedbørmålere kan være faste eller midlertidige. Vanligst er vippekar, men også vektmålere, radarmålere og optiske målere finnes.

Ved hjelp av nedbørmålinger som sammenlignes med målt vannføring i SP-ledninger, kan fremmedvannmengder fordelt på fraksjon beregnes (grunnvannsinnlekking, drensvann, feilkoblinger og overvann/veisluk).

Plassering av permanente nedbørmålere vurderes av kommunen i samråd med Meteorologisk Institutt (MI) og utstyrsleverandør. Når MI sine anbefalinger for plassering følges, tar de ansvar for lagring, kvalitetssikring og publisering av nedbørdataene.

Vindeksponering gir stor påvirkning på måling av nedbør. Nedbørmåleren plasseres på flatt og åpent område beskyttet mot vind, i en skråning med mindre enn 30 °. Avstand til hindringer skal være minst høyde av hindring. Tilsvarende forhold tilstrebes ved midlertidige nedbørmålinger.

Figur 12: Montering av midlertidig nedbørmåler på tak. Foto: Norconsult

Figur 13: Eksempel på installert permanent nedbørmåler med vindskjerm (foto: Scanmatic)

3.3 Finkartlegging

3.3.1 Velge områder for nærmere kartlegging

Etter grovsøk kan det lønne seg å utarbeide en rapport som dokumenterer de observerte problemene og presenterer en foreløpig vurdering av:

- Oppsamlingssystemets tilstand
- Forslag til måleutstyr med lokasjon og anbefaling om og når man bør starte opp vannføringsmålinger
- Forslag til grunnvannsmålingspunkter og evt. observert grunnvannsnivå

Et kart med funnene fra grovkartleggingen og grovsøkene kan også utarbeides. Eksempel på kart er vist i Vedlegg C: Kart og illustrasjoner. En slik illustrasjon gir en tydelig oppsummering og pekepinn på hvor man kan konsentrere videre søk.

3.4 Finsøk

Man går videre med finsøk i områder der store fremmedvannmengder er avdekket.

Rørinspeksjon, røyktesting og tilsetting av fargestoff til avløpsvannet kan avdekke feilkoblinger og lekkasjer. Der en ikke kommer til med kamera, kan temperaturstreng være et godt alternativ.

Alle metoder har sine fordeler og ulemper, og kan med fordel kombineres. For eksempel vil vannføringsmålinger nedstrøms et overløp føre til høvling av flomtoppen. Måling av forurensingskonsentrasjon samtidig kan da gi et mer helhetlig bilde.

3.4.1 Systematisk inspeksjon av kummer

I områder der det er antatt (fra tidligere trinn i kartleggingen) at det er betydelige mengder fremmedvann, inspiseres et representativt antall kummer for å identifisere problemer som utette kumlokk og kumringer. Forslag til registreringsskjema finnes i Vedlegg D: Tilstandsregistrering av kummer.

3.4.2 Vannføringsmålinger

Se kapittel 3.2.6. Etter grovsøk innsnevres område for vannføringsmålinger, ved at utstyret flyttes til aktuelle problemområder. For tolking av måledata fra vannføringsmålinger, se Vedlegg F.

3.4.3 Rørinspeksjon i spillvannsledninger

Figur 14: Rørinspeksjon der utett rør avdekkes. (Foto: Stord kommune/Vitek)

Rørinspeksjon er viktig for vurdering av behov for rehabilitering og fornying. Dette ved at en kan finne strukturelle feil, avdekke feilkoblinger og se hvor ledningen er utett.

Ved tørrværinspeksjon kan problemer som røtter, sprekker og rørkollaps avdekkes. Er formålet å lokalisere innlekking, bør en filme når forventet innlekkasje er stor, f.eks. ved langvarig nedbør eller snøsmelting. En begrensning er imidlertid at filmingen ikke kan gjennomføres der ledningen går full. Da kan man supplere med andre metoder, som temperaturmålinger og fargestoff.

Før rørinspeksjon er det en fordel at ledningen spyles. Ideelt sett skal det plugges oppstrøms i ledningen under rørinspeksjon. Hull eller sprekker i bunnen av røret vil ikke nødvendigvis avdekkes hvis ledningen er vannførende.

Man bør også filme privat ledningsnett. Private stikkledninger med dårlig tilstand og/eller feilkoblinger kan være en betydelig kilde til fremmedvann og forurensingstap.

Det bør tas bilder av kummen der inspeksjonen starter. Dette kan gi viktig informasjon ved planlegging av

vannføringsmålinger. Det kan med fordel utarbeides kumkort samtidig, der det mangler.

3.4.4 Søk etter fremmedvann fra private eiendommer

Der formålet er å lokalisere kilder til fremmedvannkilder, bør private eiendommer inspiseres. Synlige sluk og taknedløp som går ned i grunnen på eiendommen – samt eventuelle utløpsrør til resipient – registreres.

Inspeksjonen kan suppleres med intervju av huseier som kan ha kunnskap om drenering og overvannsløsning på eiendommen.

I henhold til kommunens rutiner varsles evt. huseier om inspeksjon på forhånd. Ved tilsyn har inspektør ID og informasjonsmateriell om tilsynet.

Sporstoff tilsettes i sluk på eiendommen, slik at man kan se om og hvordan det er tilkoblet kommunalt avløpsnett. En slik undersøkelse vil være egnet til å supplere fargetesting av spillvannet fra eiendommen (se kapittel 2.4.6) dersom denne testen ikke ga noen konklusjon.

3.4.5 Røyktesting

For å avdekke og lokalisere utette rør og/eller feilkoblinger, kan det utføres en røyktest. Røyk tilsettes i en SP-kum. Røyk siver opp fra bakken der det er utette rørskjøter eller sprekker i røret. Dersom et hus har koblet overvannet sitt til spillvannsnettet vil det komme røyk opp av takrennene. Se også kapittel 2.4.5.

3.4.6 Fosforkonsentrasjon

Med basis i antall tilknyttede PE, kan fosforanalyser i overløp, renseanlegg og knutepunkt på ledningsnettet gi en pekepinn på fremmedvannmengder i ledningsnettet.

Lav fosforkonsentrasjon tyder på mye fremmedvann. Fosforkonsentrasjon på ledningsnettet kan sammenlignes med innløpskonsentrasjonen til renseanlegg, for å rangere avløpssoner etter fremmedvannsandel. For utregning av fremmedvannsandel i spillvannet, se Vedlegg F: Beregning av fosforkonsentrasjon.

3.4.7 Ammoniumkonsentrasjon

For å kunne gjennomføre fremmedvannsøk uten for mye forberedende arbeide og lange ventetider på resultater, kan man benytte seg av vannprøvetaking som analyseres i en portabel ammoniumsmåler. Lavt innhold av ammonium tyder på at spillvannet er utblandet.

Prøver tas i strategiske punkter på SP-nettet. Hvis ammoniumkonsentrasjonen er lav, følges nettet oppstrøms med prøvetaking i hver kum til ammoniumskonsentrasjonen øker og innlekkasjen kan lokaliseres.

I spillvann fra boliger er konsentrasjonen ca. 45 mg NH_4/l. En passende grenseverdi for å undersøke videre er 20 mg NH_4/l.

3.4.8 Temperaturmålinger

3.4.8.1 Punktmåling i kum

Fremmedvann er vanligvis kaldere enn spillvannet. Innlekking og/eller infiltrasjon av fremmedvann kan avdekkes ved å måle vanntemperatur i kummer. Ved fall i temperatur mellom to kummer, er det trolig at det kommer inn fremmedvann på ledningsstrekket mellom.

3.4.8.2 Temperaturstreng i ledninger

Temperatur kan også måles med temperaturstreng i SP-ledninger. DTS (distribuerte temperatursensorer) muliggjør nøyaktige temperaturmålinger med høy tidsoppløsning langs en fiberoptisk kabel som legges ut i spillvannsledningen. Temperaturendringer lokaliseres ved at temperatur måles ned mot 0,5 m avstand. Temperaturstrengen brukes på ett ledningsstrekk om gangen. DTS er en pålitelig måte å detektere fremmedvann på, som ikke krever adgang til private eiendommer. Det bør brukes i kombinasjon med andre metoder. Når den fiberoptiske kabelen indikerer hvor det kommer inn fremmedvann, benyttes videre sporstoff og/eller røyktesting for å finne den konkrete kilden.

Tilsvarende kan temperaturstreng benyttes i overvannsledninger for å detektere feilkoblinger av spillvann til overvannsnettet.

Figur 15: Temperaturstreng til registrering av temperatur i spillvannsledninger.

3.4.9 Grunnvannsnivå

3.4.9.1 Manuell avlesing av grunnvannsnivå

Figur 16 viser en skisse hvor man har boret et lite hull nederst i kumveggen. Et tynt rør er stukket gjennom veggen inn i området hvor grunnvann kan forekomme, og grunnvannsstand leses av på et gjennomsiktig vertikalt rør i kummen. En begrensning ved metoden er at den ikke kan benyttes dersom det er drenerende masser rundt kummen.

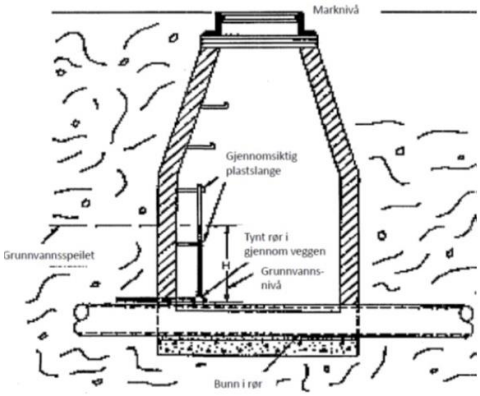

Figur 16: Måling av grunnvannsstand ved kum. Figur: Oddvar Lindholm.

3.4.9.2 Kontinuerlig logging av grunnvannsnivå

Ved kontinuerlig overvåking av grunnvannsnivå bores et hull i terreng til nedenfor grunnvannsspeilet (antatt laveste nivå gjennom året). I enden av hullet monteres måleutstyr som fanger opp endringer i grunnvannsnivået. Dataene gir oversikt over hvordan grunnvannsnivået endres med årstider og nedbørforhold. Slikt utstyr kan plassere der man antar at det er mye innlekking i utett ledningsnett.

3.4.10 Målinger av utlekking fra OV-ledninger

En situasjon med store mengder overvann simuleres ved å spyle overvannsledningen med vann fra en brannhydrant eller en tankbil. Vannføringen skal være høy, men røret trenger ikke å gå fullt.

- Det velges et rørstrekk på 10-15 kummer.
- Vannmengde (l/s) ut fra brannhydranten registreres.
- Gjenværende vannmengde (l/s) måles i nedstrøms ende av strengen som undersøkes. Dette ved at et overløp monteres i utløpet og kombineres med en nivåmåler.

Dersom det registreres signifikant tap av overvannsmengde, kan det være hensiktsmessig å gjøre flere undersøkelser.

3.5 Friskmelding etter tiltak

Se Vedlegg K: Tiltak og friskmelding.

4 Vedleggsliste

Vedlegg A: Ordliste

Vedlegg B: Litteratur- og referanseliste

Vedlegg C: Kart og illustrasjoner

Vedlegg D: Tilstandsregistrering av kummer

Vedlegg E: Vannbalanse i avløpsnettet

Vedlegg F: Beregning av fosforkonsentrasjon

Vedlegg G: Sjekkliste for pumpestasjoner ved fremmedvannkartlegging

Vedlegg H: Beregning av Antall PE og stoffbelastning

Vedlegg I: Kost/nytte-vurdering

Vedlegg J: Tolking av måledata

Vedlegg K: Tiltak og friskmelding

Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent
B01	2017-12-22	Første utkast	Irene Holvik Johnsen	Anne-Marie Bomo	Ida Gammelsæter
C02	2018-02-13	Andre utkast	Irene Holvik Johnsen	Ida Gammelsæter	Ida Gammelsæter
D03	2018-03-09	For godkjenning	Irene Holvik Johnsen	Anne-Marie Bomo Sara Zarsav Tor Håkonsen	Ida Gammelsæter

Oppdragsgiver:	Vannområde Øyeren
Oppdragsgivers kontaktperson:	Kristian Moseby
Rådgiver:	Norconsult AS, Vestfjordgata 4, 1338 Sandvika
Oppdragsleder:	Ida Gammelsæter
Fagansvarlig:	Irene Holvik Johnsen
Andre nøkkelpersoner:	Anne-Marie Bomo, Tor Håkonsen, Sara Zarsav

Sluttregnskap 2017 for ansvar 63600 - vannområde Øyeren

Godkjent av styringsgruppa: *04.04.2018*
Versjon 2 - 30.01.2018. Godkjent av økonomiansvarlig Nes kommune: 21.03.2018

Konto	Kontobeskrivelse	Regnskap Hittil i år	Vedtatt budsjett	Differens	Forbruk i %	Merknad
1	Lønn inkl sosiale utgifter	842 483	828 000	-14 483	102	
10800	Godtgjøring til folkevalgte	0	15 000	15 000	0	
	Sum lønn inkl sosiale utgifter	**842 483**	**843 000**	**517**	**100**	
11000	Kontormateriell	10 164	10 000	-164	102	
11001	Aviser og tidsskrifter	500	1 000	500	50	
11151	Bevertning	7 565	50 000	42 435	15	Fotnote 1
11200	Annet forbruksmateriell/råvarer og tjenester	231 782	200 000	-31 782	116	Fotnote 2
11301	Telefon-/datakommunikasjonsutgifter	5 505	5 000	-505	110	
11303	El.komm - trekk privat bruk	-6	0	6		
11400	Annonse, reklame, informasjon	4 300	30 000	25 700	14	Fotnote 3
11401	Gaver ved representasjon	2 460	5 000	2 540	49	
11500	Opplæring, kurs	111 757	150 000	38 243	75	Fotnote 4
11600	Oppgavepliktig reiser, diett, bil	15 442	30 000	14 558	51	
11619	Periodisering - variabellønn	-2 247	0	2 247		
11700	Reiseutgifter/transportutgifter	7 867	5 000	-2 867	157	
11759	Periodisering - variabellønn	-1 059	0	1 059		
11852	Yrkesskadeforsikring	462	1 000	538	46	
11900	Leie av lokaler og grunn	16 674	20 000	3 326	83	
12000	Kjøp inventar, utstyr og maskiner	0	30 000	30 000	0	Fotnote 5
12700	Andre tjenester/Konsulenttjenester	1 157 941	1 430 000	272 059	81	
	Sum varer og tjenester til egenproduksjon	**1 569 107**	**1 967 000**	**397 893**	80	
14290	MVA som gir rett til mva-komp	351 506	400 000	48 494	88	
15500	Avsetning til bundne driftsfond	1 218 031	0	-1 218 031	0	
	Totale utgifter	**3 981 126**	**3 210 000**	**-771 126**		
17000	Refusjon fra staten	-758 000	-305 000	453 000	249	Fotnote 6
17103	Sykefravær - refusjon	-107 198	-120 000	-12 802	89	Foreldrepermisjon
17106	Feriepenger av refusjoner	-10 510	0	10 510		Foreldrepermisjon
17290	Kompensert mva drift	-351 506	-400 000	-48 494	88	
17300	Refusjon fra fylkeskommuner	-339 100	0	339 100	69	Fotnote 7
17301	Ref.fra fylkeskomm.m/oppdr.g.	-295 000	-495 000	-200 000	60	Fotnote 7
17500	Refusjon fra kommuner - manuell	-141 500	0	141 500		Fotnote 7
17501	Refusjon fra kommuner - m/oppdrg	-1 551 423	-1 688 000	-136 577	92	Fotnote 7
	Sum overføringsinntekter med krav til motytelse	-3 554 237	-3 008 000	546 237	118	
19501	Bruk av bundne driftsfond	-426 889	-202 000	224 889	211	Fotnote 8
	Totale inntekter	**-3 981 126**	**-3 210 000**	**771 126**	**124**	

1- Påløpt mindre utgifter til bevertning enn budsjettert, alle seminarutgifter ført på konto 11500
2 -Utgifter til analyser av vannprøver for Sørum, Fet og Rælingen ble noe høyere enn budsjettert
3 -Ikke hatt kostnader til annonsering i 2017, kun delvis påløpte kostnader for drift av vannområdets nettsider (restutgifter faktureres i 2018)
4 -Noe lavere kostnader enn budsjettert til studietur, seminar vannområde Øyeren og eksterne foredragsholdere
5 -Kjøp av telefon ført på konto 11200, ikke påløpt utgifter til ny bærbar PC fordi den ikke er levert
6 - Tilskudd fra Fylkesmannen i Østfold og Oslo og Akershus større enn budsjettert (til hovedsakelig overvåkning og veileder avløp). En liten andel av midlene er øremerket overvåking 2018.
7- Flere kontoer må sees i sammenheng for å sammenligne med budsjett (17300 og 17301 skal summeres, 17500 og 17501 skal summeres)
8 - Noen flere billag trukket fra overåkningsfond enn budsjettert, sum utgifter til overvåkning ikke høyere enn budsjettert.

Saldo fond per 1.1.2018

Poster	
Saldo bundet driftsfond*	1 423 581
Saldo overvåkningsfond**	680 246
Saldo ansvar 63600	0
Total saldo per 1.1.18	2 103 827

**Akkumulert fondsavsetning, hvorav 602.920 avsatt ved årsslutt 2017. 550.000 kr er planlagt til prosjekter eller aktiviteter der utgiftene vil påløpe i 2018; gjenstående utgifter til veileder feilsøking på avløpsnettet (150 000), Informasjonstiltak/oppdatering av vannområdets nettsider (100 000), Prosjekter forurensningtilførsler og fangdamkartlegging (100 000), rapporteringssystem minirenseanlegg (50.000), prosjekt vannføringsstasjoner (100 000) og problemkartlegging vegsalt (50 000). I tillegg har vannområde på fond tilskudd fra Miljødirektoratet til bistand i tiltaksprosjekt (384 000) som skal dekke vannområdets kostander for bidrag inn i prosjektet.*

*** Akkumulert fondsavsetning, hvorav 615.111 avsatt ved årsslutt 2017. 645 000 er øremerket til overvåkningsutgifter som vil påløpe i 2018; gjenstående kostnader for overvåkning 2017 (220 000), Tilskudd Fylkesmannen i Østfold til overvåkning av Øyeren (50 000), tilskudd Fylkesmannen i Østfold til overvåkningsprogram (75 000) og undersøkelser av biologiske kvalitetselementer (300 000).*

Budsjett for vannområde Øyeren 2018 - V. 1

Vedtatt og godkjent av styringsgruppa: *04.04.2018*

Budsjett versjon 1 - 14.03.2018

Vannområde Øyeren	Budsjett	Merknad
Inntekter		
Tilskudd fra Fylkesmannen Ø-Miljøvernavdelingen	75 000	Antatt tilskudd basert på tidligere år
Tilskudd fra Fylkesmannen OA- Landbruksavdelingen (Klima- og miljøprogrammet)	130 000	Til miljørådprosjekt - Tildelingsbrev 31.03.2017
Tilskudd fra Fylkesmannen OA- Miljøvernavdelingen	100 000	Antatt tilskudd basert på tidligere år
Tilskudd Miljødirektoratet (via Vannregionmyndigheten Østfold-FK)	250 000	Antatt tilskudd basert på tidligere år
Tilskudd fra Akershus FK	140 000	Antatt tilskudd basert på tidligere år
Enebakk kommune	98 500	51 500 1/2 medlemskontingent + 47 000 overvåkning[3]
Fet kommune	143 000	62 000 1/2 medlemskontingent + 81 000 overvåkning[3]
Nes kommune	298 000	157 000 1/2 medlemskontingent + 141 000 overvåkning[3]
Rælingen kommune	51 500	19 500 1/2 medlemskontingent + 32 000 overvåkning[3]
Sørum kommune	229 000	99 000 1/2 medlemskontingent + 130 000 overvåkning[3]
Trøgstad kommune	105 000	55 000 1/2 medlemskontingent + 50 000 overvåkning[3]
Ullensaker kommune	221 500	98 500 1/2 medlemskontingent + 89 000 + 33.000 overvåkning[3]
Totale inntekter	**1 841 500**	
Bruk av fond	1 417 500	680.000 fra overvåkningsfond 737.500 fra driftsfond
Refundert mva	570 000	
Sum inntekter og bruk av driftsfond	**3 829 000**	

Utgifter		
Administrasjonskostnader		
Lønn inkl. sosiale utgifter	903 000	
Reiseutgifter (bil, offentlig, fly)	35 000	
Kontormateriell	12 000	Print og materiell
Leie av lokaler	22 000	Kontor prosjektleder
Telefon og datakommunikasjonsutgifter	6 000	Telefon, bredbånd prosjektleder
Kjøp av inventar, utstyr og maskiner	30 000	Kjøp av ny PC, PC utstyr
Aviser og tidsskrifter (medlemskap)	1 000	Medlemsskap Norsk vannforening
Gaver ved representasjon	5 000	
Bevertning	15 000	Møteutgifter
Annonser og informasjon	10 000	Drift av nettsider
Opplæring, kurs (seminarer, foredrag, kurs)	100 000	Utgifter til foredragsholdere, studietur
Møtegodtgjørelser	15 000	Møtegodtgjørelse til eksterne samarbeidspartnere
Totale administrasjonskostnader	**1 154 000**	
Annet forbruksmateriell, råvarer og tjenester (laboratorietjenester Noranalyse)[1]	225 000	Gjelder overvåkning av vassdrag i Fet, Sørum, Rælingen
Konsulenttjenester		
Overvåkning av vassdragene (rapport 2017 + overvåkningsprogram 2018 eksl. kostnader for rapport 2018)	700 000	Delfinansiert ved tilskudd til overvåkning
Undersøkelser av biologiske kvalitetselementer[2]	300 000	Iht tiltaksliste faggruppe økologi
Overvåkning av Øyeren[2]	100 000	Delfinansiert ved tilskudd til overvåkning
Gjenstående utgifter til prosjekt veileder for feilsøking på avløpsnettet[2]	150 000	Iht tiltaksliste faggruppe avløp
Prosjekter forurensningstilførsler og fangdamkartlegging[2]	100 000	
Informasjonstiltak, oppdatering av vannområdets nettsider	100 000	Iht innspill fra prosjektgruppa
Miljørådgivning i landbruket[4]	130 000	Iht tiltaksliste faggruppe landbruk
Forprosjekt - årsrapport fra minirenseanleggleverandører til kommunene[4]	50 000	Iht tiltaksliste faggruppe avløp
Forprosjekt- behov for å opprette vannføringsstasjoner i vannområde Øyeren	100 000	Iht tiltaksliste faggruppe økologi
Prosjekt - problemkartlegging vegsaltingpåvirkning	50 000	Iht tiltaksliste faggruppe økologi
Diverse konsulentbistand (mindre utredninger og bakgrunnsinformasjon)[5]	100 000	
Totalt konsulenttjenester	**1 880 000**	
Avsetning til bundne driftsfond (overvåkningsprogram)	0	
Avsetning til bundne driftsfond (drift)	0	
Betalt mva	570 000	
Totale utgifter inkl mva	**3 829 000**	

[1] Gjelder kjøp av laboratoretjenester, skal føres på konto annet forbruksmateriell

[2] Finansieres med øremerkede midler som står på fond

[3] Kommunenes økonomiske bidrag til overvåkning 2018 vil justeres ned etter tildelte tilskudd til overvåkning

[4] Det er søkt om delfinansiering - gjennomføring av prosjektet i sin helhet forutsettes av økonomisk tilskudd

[5] Avklares ved behov med vannområdets faggrupper og prosjektgruppe

VANNOMRÅDE ØYEREN

Monsrudvika i Fet kommune, Øyeren i bakgrunnen. Foto: Nils Johan Fosli

Årsmelding 2017

Versjon 26.03.2018

Innhold

1. FORORD 3
2. OM VANNOMRÅDET 4
3. ORGANISASJONEN 5
3.1Vannområdets organisering 5
3.2 Vannområdegruppenes sammensetning i 2017 5
3.3 Avholdte møter og aktiviteter 2017 7
4. HOVEDFOKUS I 2017 8
5. ØKONOMI - INNTEKTER OG FORBRUK – 12
5.1 Bruk av økonomiske tilskudd fra eksterne kilder 13
6. VESENTLIGE UTFORDRINGER 14
6.1 Hovedutfordringer 14
6.2 Brukerinteresser og interessemotsetninger 14
7. TILSTANDSSTATUS FOR VANNFOREKOMSTENE 15

1. Forord

Vannområde Øyeren er et interkommunalt prosjektorgan som ble etablert i 2012 på bakgrunn av implementeringen av EU's Vannrammedirektiv og vannforskriften (FOR 2006-12-15-1446). I tråd med vannforskriften er vannområdets hovedmålsetning å arbeide for å «…sikre helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene» (vannforskriftens §-1). Videre skal vannets tilstand beskyttes mot forringelse, og om nødvendig forbedres eller gjenopprettes slik at god økologisk og kjemisk tilstand oppnås. En viktig del av arbeidet er å gjennomføre kontinuerlige vurderinger av behov for tiltak for ett bedre vannmiljø. Vannområdet har, slik som mange av de andre vannområdene i Norge, bidratt med bakgrunnsinformasjon til regional vannforvaltningsplaner. Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016- 2021 ble vedtatt at Klima- og miljødepartementet 1. juli 2016. Forvaltningsplanen omfatter også ett tiltaksprogram. Alle foreslåtte tiltak skal vurderes og iverksettes senest 2018 med mål om å oppnå miljømålene for vannforekomstene.

«Miljømålene i forvaltningsplanen skal legges til grunn for kommunal, regional og statlig planlegging og virksomhet i vannregionen. Planen gir føringer til kommunene i vannregionen, og skal bidra til å samordne og styre arealbruken på tvers av kommune- og fylkesgrensene. Dersom miljømålene fravikes gir dette grunnlag for å fremme innsigelse etter plan- og bygningsloven».

- Sitat fra Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021

Frøshaugbekken i Trøgstad. Foto: Nina Værøy

2. Om vannområdet

Vannområde Øyeren (*figur 1*) er et av Norges 101 vannområder og er en del av Vannregion Glomma. Vannområdet strekker seg over 1285 km^2, og er innom tre fylker (Akershus, Hedmark og Østfold) og 13 kommuner (*tabell 1*). Per tid er vannområdet delt inn i 55 forvaltningsenheter, såkalte vannforekomster (*punkt. 7*). Disse inndelingene omfatter elver og bekker, innsjøer og grunnvann og er avgrenset etter hvor vannet renner (nedslagsfelt).

Vannområde Øyeren er ett av Norges mest artsrike og komplekse vannområder. Innsjøer, bekker og elver fordeler seg over skogkledde åser med skrint jordsmonn og harde, kalkfattige bergarter og nedover mot åpent kultur- og jordbrukslandskap med marin leirgrunn. Øyeren er Norges niende største innsjø og er sammen med Glomma hovedresipientene i vannområdet. Øyeren er regulert (2,4 meter) og er dominert av vannmassene som tilføres fra Glomma. Grunnet Glommas størrelse og vannføring skiftes alt vann i Øyeren ut omtrent hver 20 dag. Nordre Øyeren danner Nord-Europas største innlandsdelta. Dette våtmarksområdet har fått RAMSAR-vernestatus som internasjonalt viktig for våtmarksfugl. Her finnes også Nordens rikeste ferskvannsflora- og et usedvanlig rikt dyreliv hvor det er registrert hele 107 rødlistearter. I tillegg har Øyeren Norges rikeste fiskefauna, der det har vært registrert 25 arter. I vannområdet finnes det ni større drikkevannskilder som til sammen forsyner omtrent 250.000 personer. Området er mye brukt til rekreasjons- og friluftsaktiviteter, eksempelvis ett tyvetalls badeplasser.

***Tabell 1**- Deltakerkommunenes prosentvise arealandeler i vannområde Øyeren.*

Kommune	Areal	Innbyggere	Dyrket areal
Aurskog-Høland	3	0,3	1
Eidsberg	0,5	0,2	0,2
Eidsvoll	2	0	0
Enebakk	11	10	7
Fet	11	16	5
Nes	35	28	37
Nord-Odal	3	0	0
Rælingen	3	2	1
Spydeberg	0,5	0,04	0,2
Sør-Odal	2	0,1	1
Sørum	13	18	19
Trøgstad	7	6	11
Ullensaker	10	19	17
	100	100	100

***Figur 1** – Kart over utvalgte verneverdier og brukerinteresser i vannområde Øyeren. Kilde for bakgrunnskart: GEOVEKST*

3. Organisasjonen

3.1Vannområdets organisering

Vannområdet ble formelt konstituert 4.januar 2012. Det ble besluttet å organisere vannområdearbeidet basert på 6 ulike grupper (*figur 2*). Styringsgruppa (vannområdeutvalget) ledes av deltakerkommunenes ordførere/varaordførere. I tillegg deltar en politisk representant fra Akershus fylkeskommune, som er delegert vannregionmyndighet (opprinnelig Østfold FK) for vannområde Øyeren. Fylkesmannen i Oslo og Akershus deltar som fagansvarlig for arbeidet. I tillegg inviteres Fylkesmannen i Østfold og Fylkesmannen i Hedmark. Vannområdeutvalgets oppgave er å legge premisser for vannområdearbeidet etter føringer fra Vannregionmyndigheten, og forankre viktige milepæler i sine respektive kommuner. Videre fordeles ansvaret på vannområdets prosjektgruppe, samt tre faggrupper med fagkompetanse innen økologi, vann og avløp og landbruk. Det er i tillegg planlagt å sikre medvirkning ved å opprette en aktiv referansegruppe som er åpen for alle. Referansegruppa er per tid ikke operativ. Det er ansatt en prosjektleder i 100 % stilling som koordinerer arbeidet.

***Figur 2** – Organisasjonskart for vannområde Øyeren*

3.2 Vannområdegruppenes sammensetning i 2017

***Tabell 2** – Sammensetning av vannområdeutvalg for Vannområde Øyeren 2017.*

	Medlem	Representant 2015-2017
Faste representanter	Trøgstad	**Ole André Myhrvold,** ordfører, leder (tom 08.10.17) **Tor Melvold**, varaordfører, (fom 16.10.17)
	Nes	**Grete Sjøli, ordfører,** nestleder
	Enebakk	**Øystein Slette,** ordfører
	Fet	**John Harry Skoglund,** ordfører
	Rælingen	**Øivind Sand,** ordfører
	Sørum	**Marianne G. Hansen,** ordfører
	Ullensaker	**Willy Kvilten, vara**ordfører
	Eidsberg	**Anne Borger Mysen**, representant KST
	Akershus Fylkeskommune	**Eirik Bøe,** fylkespolitiker
	Fylkesmannen Oslo- Akershus	**Trond Løfsgaard,** underdirektør
	Vannområde Øyeren	**Kristian Moseby,** prosjektleder, sekretær
Inviteres, deltar ved behov	Sør-Odal	**Knut Hvithammer,** ordfører
	Nord-Odal	**Lise Selnes,** ordfører
	Eidsvoll	**John-Erik Vika,** ordfører
	Aurskog-Høland	**Trond Syversen,** teknisk drift
	Spydeberg	**Petter Schou,** ordfører
	Fylkesmannen Østfold	**Håvard Hornnæs,** seniorrådgiver
	Fylkesmannen Hedmark	**Ragnhild Skogsrud,** overingeniør

Administrativ prosjektgruppe:
» Kristian Moseby, leder / prosjektleder
» Marit Haakaas, nestleder, Trøgstad kommune
» Stein Rosten, Enebakk kommune
» Karl Alfred Bjølgerud, Fet kommune
» Leiv O. Knutson, sekretær, Nes kommune (tom. 2.3.17)
» Thomas L. Sørby, Nes kommune (fom-tom 2.3–23.6.17)
» Toril Wordal Selboe, Nes kommune (fom. - 23.6.17)
» Linda Grimsgaard, Rælingen kommune
» Heidi Nyland, Sørum kommune
» Anette Åkerstrøm, Ullensaker kommuner
» Anja C. Winger, Akershus Fylkeskommune
» Simon Haraldsen, Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Inviteres, deltar ved behov:
» Trond Syversen, Aurskog-Høland kommune
» Wenche Myhrvold Olsen, Eidsberg kommune
» Tor Fodstad, Eidsvoll kommune
» Rune Skolbekken, Nord-Odal kommune
» Synne Lømo, Spydeberg kommune
» Ingeborg Åsvangen, Sør-Odal kommune
» Håvard Hornnæs, Fylkesmannen i Østfold
» Ragnhild Skogsrud, Fylkesmannen i Hedmark
» Ola Rosing Eide, Statens Vegvesen Region Øst
» Ingrid Haug, Norges vassdrags- og energidirektorat
» Sarita Winsevik, Mattilsynet

Faggruppe Landbruk:
» Torunn Hoel, (leder tom. 15.2. 17), Sørum kommune
» Finn Frøshaug, Enebakk kommune
» Ann Kathrine Kristensen, Fet kommune
» Pernille Aker, (leder Fom. 20.2. 17), Nes kommune
» Ida Marie Frantzen Gjersem, Rælingen kommune
» Johannes Martin Eriksen, Trøgstad kommune
» Mina Lisa Schou, Ullensaker kommune
» Ole Kristian Bergerud, Østfold bondelag
» Camilla Grefsli, Østfold Bondelag (tom 1.7.17)
» Heidi Kirkeby, Østfold Bondelag (fom 18.12.17)
» Terje Fossen-Hellesjø, Akershus bondelag
» Kari Engmark, Fylkesmannen i Oslo og Akershus
» Kristian Moseby, sekretær / prosjektleder

Inviteres, deltar ved behov:
»Trond Syversen, Aurskog Høland kommune
» Knut Baastad, Eidsberg kommune
»Dag Oppsahl, Eidsvoll kommune
» Anne Marit Ness, Spydeberg kommune
» Rune Skolbekken, Nor-Odal kommune
» Ingeborg Åsvangen, Sør-Odal kommune
» Anja C. Winger, Akershus Fylkeskommune
» Håvard Hornnæs, Fylkesmannen i Østfold
» Ragnhild Skogsrud, Fylkesmannen i Hedmark
» Ludvig Bjerke-Narud, Hedmark bondelag
» Helene Gabestad, Østfold Fylkeskommune

Faggruppe Vann og Avløp:
» Leiv O. Knutson, leder, Nes kommune
» Anette Åkerstrøm, Ullensaker kommune
» Bjørn Viken, Sørum kommune (tom 31.1.17)
» Liv Thea Hanestad, Sørum kommune (fom 27.2.17)
» Anne Marie Heidenreich, Enebakk kommune
» Nazhad Chawshin/ Pejman Ebrahimi, Fet kommune
» Linda Grimsgaard, Rælingen kommune
» Heidi Gillingsrud Haakaas, Trøgstad kommune
» Simon Haraldsen, Fylkesmannen i Oslo og Akershus
» Kristian Moseby, sekretær /prosjektleder

Inviteres, deltar ved behov:
» Trond Syversen, Aurskog-Høland kommune
» Wenche Myhrvold Olsen, Eidsberg kommune
» Solveig Fagerli, Eidsvoll kommune
» Rune Skolbekken, Nord-Odal kommune
» Synne Lømo, Spydeberg kommune
» Roar Yri, Sør-Odal kommune
» Håvard Hornnæs, Fylkesmannen i Østfold
» Ragnhild Skogsrud, Fylkesmannen i Hedmark
» Anja C. Winger, Akershus Fylkeskommune
» Helene Gabestad, Østfold Fylkeskommune

Faggruppe Økologi:
» Linda Grimsgaard, leder, Rælingen kommune
» Stein Rosten, Enebakk kommune
» Karl Alfred Bjølgerud, Fet kommune
» Thomas Løkenlien Sørby, Nes kommune (tom 23.6.17)
» Henrik Langbråten, Nes kommune (fom 23.6.17)
» Bjørn Viken, Sørum kommune (tom 31.1.17)
» Heidi Nyland, Sørum kommune (27.2- 28.11.17)
» Eli Tangen Eggum, Sørum kommune (fom 28.11.17-)
» Marit Haakaas, Trøgstad kommune
» Anette Åkerstrøm, Ullensaker kommune
» Rune Pettersen, Fylkesmannen i Oslo og Akershus
» Helene Gabestad, Østfold Fylkeskommune
» Kristian Moseby, sekretær / prosjektleder

Inviteres, deltar ved behov:
» Knut Baastad, Eidsberg kommune
» Tor Fodstad, Eidsvoll kommune
» Rune Skolbekken, Nord-Odal kommune
» Jon Gunnar Weng, Spydeberg kommune(tom 24.11.17)
» Synne Lømo, Spydeberg kommune (fom 24.11.17)
» Ingeborg Åsvangen, Sør-Odal kommune
» Håvard Hornnæs, Fylkesmannen i Østfold
» Ragnhild Skogsrud, Fylkesmannen i Hedmark
» Ola Rosing Eide, Statens Vegvesen region øst
» Ingrid Haug, Norges vassdrags- og energidirektorat
» Anja C. Winger, Akershus Fylkeskommune
» Helene Gabestad, Østfold Fylkeskommune

3.3 Avholdte møter og aktiviteter 2017

Oversikt over interne møter og aktiviteter er vist i tabell 3. Aktivitetsnivået i 2017 har ligget omtrent på samme nivå som tidligere år, men det ble avholdt to færre ordinære møter enn normalt i vannområdets prosjektgruppe og faggruppe landbruk. Dette skyldes at prosjektleder var i permisjon. Utover de ordinære har hoveddelen av møtene omfattet arbeidsmøter i tilknytning til ulike prosjekter eller delmål som vannområdet har jobbet mot. Se kapitel 4. Hovedfokus i 2017 for ytterligere detaljer.

Tabell 3 *– Antall interne møter og aktiviteter vannområde Øyeren 2017*

Interne møter/aktiviteter 2017	**Antall**	**Beskrivelse**
Styringsgruppa	2	Ordinære møter (hvorav ett fellesmøte*)
Prosjektgruppa	1	Ordinære møter
Faggruppe landbruk	1	Ordinære møter
Faggruppe vann og avløp	2	Ordinære møter (hvorav ett fellesmøte*)
Faggruppe Økologi	2	Ordinære møter
Arbeidsmøter	8	Arbeidsgruppe spørreundersøkelse kommunalteknikk, miljøråd Nes, veileder feilsøking avløpsnett, arbeidsgruppe landbruk
Orientering kommunestyre/ politiske utvalg	3	Enebakk kommunestyre*, Fet kommune – KMU*, (Vannområde Leira-Nitelva orienterte på vegne av vannområde Øyeren for Rælingen kommune KMU*)
Befaring	0	
Seminar	2	Seminar vannområde Øyeren, Workshop veileder feilsøking avløpsnett
Dialogmøte	1	NJFF
Folkemøte/medvirkning	4	Oppstartsmøte miljøråd Nes kommune, folkemøter spredt avløp (Nes og Rælingen)
Avklarings-/ statusmøter ifm prosjekter vannområde Øyeren	10	NIBIO, NMBU / masterstudent, Norconsult, NINA, Fylkesmannen OA, interne prosjektdeltakere
Feltarbeid	0	
Statusmøter med hver kommune enkeltvis	0	Planlagt gjennomført i 2018
Studietur	1	Landbruksgruppene VO Haldenvassdraget, Morsa, Glomma Sør og Øyeren*
Totalsum	**37**	

*Aktiviteten er gjennomført i samarbeid med nabovannområder.

Deltakelse på eksterne arrangementer er vist i tabell 4. Vannområdet har totalt sett opprettholdt samme aktivitetsnivå eksternt som i 2016, men med noe større bidrag i form av arbeidsmøter inn i eksterne prosjekter, spesielt prosjektene tilknyttet oppfølging av minirenseanlegg og rapportsystem for tiltak vannregion Glomma. En vesentlig del av møtene har omfattet samarbeid med nabovannområder.

***Tabell 4** – Deltakelse på eksterne møter og aktiviteter i 2017.*

Eksterne møter/aktiviteter 2017	Antall	Beskrivelse
Arbeidsmøter		
Arbeidsgruppe minirenseanlegg prosjekter	7	FOU prosjekter bedre drift og oppfølging av minirenseanlegg*
Arbeidsgruppe rapportsystem Vannregion Glomma	9	Utvikling av system for å rapportere tiltaksgjennomføring*
Referansegruppe regionalt miljøprogram i landbruket	1	Oppstartsmøte ifm rullering
Nabovannområder Akershus og Østfold	8	Samordning mellom vannområder, Vannteam Øst*
Prosjektlederforum Vannregion Glomma	1	Samling prosjektledere vannregion Glomma
Avklaringsmøter	2	Miljødirektoratet, Tekna,
Dialogmøter	1	Opplegg for årsrapportering minirenseanlegg
Fagsamling/seminar	3	Seminar stortinget vannmiljø/matproduksjon*, seminar vannforeningen overvåkning, nasjonal prosjektledersamling Tromsø,
Forelesning	1	NMBU - Vann 220*
Møter innkalt av Vannregionregionmyndigheten for Glomma	2	Ordinært møte i vannregionutvalget for Glomma, dialogmøte med sektorene
Kurs	1	Tekna kurs prosjektledelse
Styringsgrupper eksterne prosjekter	1	Styringsgruppe minirenseanlegg prosjekter*
Totalsum	**37**	

*Vannområdet bidro til å gjennomføre aktiviteten.

4. Hovedfokus i 2017

Vannområdets hovedoppgave har i 2017 har bestått i å følge opp regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016 - 2021. Faggruppene har jobbet videre aktiviteter og delmål nedfelt i handlingsplanene/ tiltakslistene som ble utarbeidet i 2016.

Detaljkunnskap om vassdragene – en nødvendighet for målretting av tiltak

En viktig oppgave for vannområdet er løpende oppdateringer av kunnskapsgrunnlaget. Det ble i 2017 gjennomført en betydelig vassdragsovervåkning i samråd med Fylkesmannens anbefalinger. Overvåkningen omfattet i hovedsak vannprøver som ble analysert for kjemisk-fysiske parametere ved 36 ulike lokaliteter. Denne informasjonen sammenstilles årlig i rapportform og gir ett viktig grunnlag for å vurdere behov for tiltak. Rapport for 2017 vil være ferdig innen utgangen av april 2018, og vil baseres etter samme mal som i rapport for 2016. Resultatene viser at det fortsatt en stor andel av vannforekomstene hvor det er behov for tiltak for å oppnå miljømålene. Rapport for overvåkning gir grunnlag for å differensiere hvor vesentlige forurensingen fra avløpssektoren og landbrukssektoren er i de ulike vassdragene. Det er en veldig viktig del av faggruppenes videre arbeid å benytte kunnskapsgrunnlaget fra 2017 til å definere hvilket omfang av hvilke tiltak som er nødvendige for å oppnå vannmiljømålene. Det forventes at faggruppene i 2018 vil komme videre med dette arbeidet.

Første vannområde Øyeren seminar arrangert

Vannområdet arrangerte 13.mars 2017 seminar for hele prosjektorganisasjonen, ved Thon Hotel i Lillestrøm. 65 personer deltok på seminaret der vannområdets kunnskapsgrunnlag ble oppsummert og man vurderte veien videre mot ett bedre vannmiljø. Det ble holdt innlegg av ressurspersoner både fra konsulenter som har bidratt inn i vannområdet (NIBIO og Norconsult), forvaltning (kommuner og Fylkesmannen), samt Akershus bondelag og en gårdbruker.

Fra seminar vannområde Øyeren i Lillestrøm 14.3.2017. Foto: Kristian Moseby

Ny kunnskap gjennom prosjekter og aktiviteter i regi av vannområdet

Med delfinansiering fra vannområde Øyeren gjennomførte NMBU en undersøkelse der det ble foretatt ett historisk tilbakeblikk i sedimentene i Øyeren. Vannområdets faggrupper bidro med faglige innspill. Resultatene ble oppsummert i en masteroppgave ved NMBU juni 2017.

I 2017 har vannområdets faggruppe avløp gjennomført to større prosjekter. Det har blitt utarbeidet en spørreundersøkelse innen tema kommunalteknikk for å vurdere status for utvalgte tiltak i kommunene. I tillegg har det blitt startet opp arbeid med å utarbeide en veileder for feilsøking på avløpsnettet, som kommunene kan bruke i sitt daglige arbeid med drift og tilstandsvurdering. Veilederen er basert på erfaringsutveksling der også kommuner og instanser utenfor vannområdets grenser har bidratt både gjennom innspillsrunder og på en workshop arrangert oktober 2017. Begge prosjektene sluttføres i mars 2018.

Med delfinansiering fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus ble det i samarbeid med Nes kommune og gjennomført gratis miljørådgivningstjeneste for gårdbrukere i to utvalgte vassdrag. Prosjektet vil avsluttes i 2018.

Tett samarbeid innen vannregionen og med nabovannområder

Vannområdet har hatt tett samarbeid med nabovannområder i flere sammenhenger. Blant annet har det blitt etablert ett viktig samarbeid om prosjekter med felles problemstillinger. I 2017 ble det i samarbeid med vannområdene Haldenvassdraget, Glomma sør, Morsa og Øyeren arrangert en studietur for landbruksgruppene til Danmark der man så på relevante problemstillinger i tilknytning til avrenning fra jordbruksarealer og mulige avbøtende tiltak.

I 2017 ble det arrangert ett seminar på stortinget om vannmiljø og økt matproduksjon, som ett samarbeid mellom vanngruppa på stortinget, vannregion Glomma og vannområdene.

De siste tre årene har vannområdene Glomma sør, Haldenvassdraget, Morsa og Øyeren, med støtte fra Miljødirektoratet gjennomført ulike delprosjekter som angår bedre oppfølging av mindre avløpsanlegg (minirenseanlegg). Prosjektene i 2017 omfatter uttesting av behovsprøvd slamtømming, bruk av surrogatparametere for tilstandsvurdering for renseanlegg, utarbeide kursmateriell og gjennomføre kurs for kommunale saksbehandlere og undersøkelse av effekt av hygieniseringstrinn ved mindre avløpsanlegg. Enkelte av delprosjektene er toårige og vil rapporteres i 2018. Prosjektene har blitt presentert i felles møter på tvers av vannområdene der kommunene har kommet med nyttige innspill. Prosjektene skal etter planen munne ut i konkrete anbefalinger som kommunene kan benytte inn i sin saksbehandling og til eventuell revisjon av forskrifter om slamtømming og mindre avløpsanlegg.

Vannmiljø på dagsorden på stortinget 21. mars 2017. Foto: Kristian Moseby

I samarbeid med vannområdene Leira-Nitelva og Hurdalvassdraget-Vorma har det blitt utarbeidet ett utkast til felles mal for saksfremstilling av arbeidet i vannområdene og behov for videre oppfølging fra kommunenes side. Det legges opp til en årlig politisk sak der utarbeidelse av bakgrunnsdokumentene skjer i samme tidsrom og at kommunenes innspill fra hvert vannområde blir samkjørt i størst mulig grad.

Vannområdene har også samarbeidet om høringen av vannforskriften og naturmangfoldloven, der det blant annet ble sendt en felles høringsuttalelse på vegne av kommunerepresentantene i vannområdeutvalgene for Haldenvassdraget, Morsa, Glomma sør og Øyeren.

Informasjonsdeling - bidrag inn i eksterne prosjekter

Vannområde Øyeren har deltatt aktivt i ett prosjekt i regi av vannregionmyndigheten for Glomma, der det utvikles ett enhetlig fagsystem (www.webgis.no/glid) for rapportering av status for tiltaksgjennomføring for hele vannregionen. Systemet har fått navn Glommadata og er kartbasert og skal rasjonalisere kommunenes og vannområdenes arbeid med å rapportere hvilke tiltak som er gjennomført innen de ulike vannforekomstene. Statusoversiktene gir også grunnlag for å vurdere hvor målrettet tiltaksgjennomføringen er. En betaversjon av rapporteringssystemet ble presentert i 2017. Systemet vil være klart og skal brukes for første gang av alle vannområdene i vannregion Glomma våren 2018.

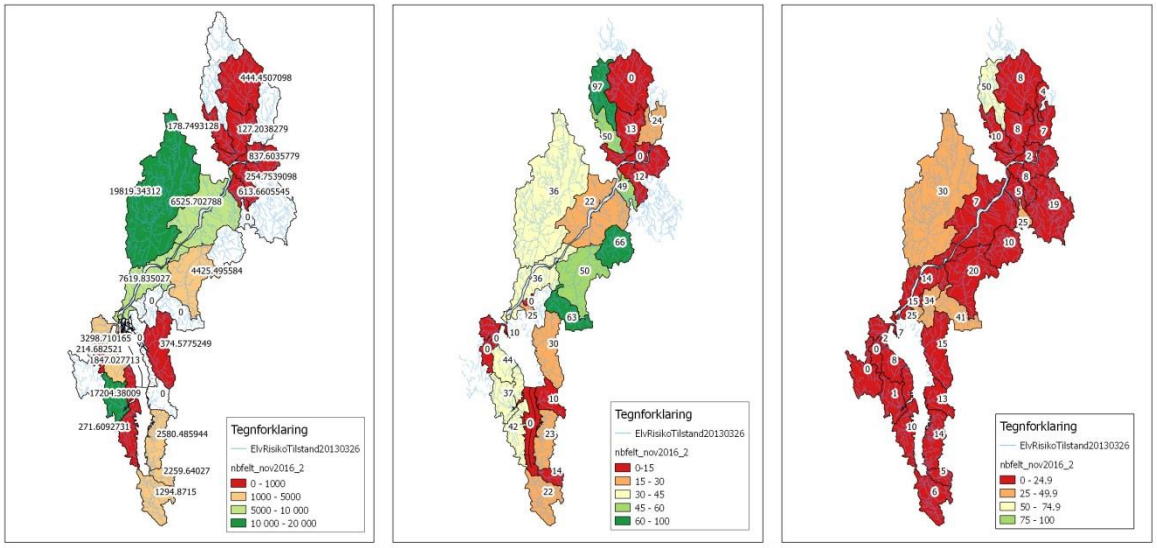

Eksempler på kart som vil bli tilgjengelig i nye det nye Glommadatasystemet. Antall meter avløpsnett lagt (venstre), prosent jordbruksareal i erosjonsklasse 4 hvor jordbearbeiding er utsatt (midten) og prosent godkjente private avløpsanlegg per vassdrag (høyre). NB! I det endelige Glommadatasystemet vil skravurfarge avvike fra eksemplene over.

Vannområde Øyeren har i perioden 2015 til 2017 vært et av tre casevannområder i et FOU prosjekt innen vannregion Glomma der man har evaluert hvordan vannforvaltningen har fungert og forslag til forbedringspunkter for å jobbe bedre mot målet om ett bedre vannmiljø.

Vannområde Øyeren har ved flere anledninger bidratt med å dele erfaringer og informasjon om vannområde arbeidet. Det har i 2017 blitt holdt 13 innlegg eller foredrag i ulike fora, både av faglig karakter, åpne folkemøter og politiske arenaer.

Ikke utførte aktiviteter

Vannområdet har ikke kunnet overføre nytt kunnskapsgrunnlag til den nasjonale Vann-Nett databasen fordi denne har vært låst for redigering i hele 2017. Vannområdet har heller ikke gjennomført revisjon av overvåkningsprogram (utsatt til 2018), oppdatert vassdragsvise faktaark /informasjonsfoldere, revisjon av nettsider, utarbeide fakttak om landbrukstiltak, prosjekt om effekter av vegsalting, møter i referansegruppa.

5. Økonomi - Inntekter og forbruk –

Vannområde Øyeren	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Regnskap 2017
Inntekter	Per 31.12.2016		Per 31.12.2017
Tilskudd Fylkesmannen Ø	0	75 000	200 000
Tilskudd Fylkesmannen O-A	253 000	230 000	558 000
Tilskudd Miljødirektoratet	384 000	0	0
Tilskudd Akershus Fylkeskommune	170 800	295 000	295 000
Tilskudd Østfold fylkeskommune + Statlige tilskudd fra Miljødirektoratet	215 415	200 000	339 100
Enebakk kommune	108 000	150 000	150 000
Fet kommune	155 000	205 000	205 000
Nes kommune	327 000	455 000	455 500
Rælingen kommune	55 000	71 000	71 000
Sørum kommune	248 000	328 000	328 000
Trøgstad kommune	115 000	160 000	160 000
Ullensaker kommune	206 000	319 000	320 000
Refusjoner fra andre kommuner	17 818	0	3 423
Sykefravær refusjon/feriepenger av refusjon	114 263	120 000	117 708
Refundert mva	263 662	400 000	351 506
Totale inntekter	**2 632 958**	**3 008 000**	**3 554 237**
Bruk av fond (administrasjon)	181 215	52 000	0
Bruk av fond (overvåkning)	661 969	150 000	426 889
Sum inntekter + bruk av fond	**3 476 142**	**3 210 000**	**3 981 126**
Utgifter			
Administrasjonskostnader			
Lønn inkl. sosiale utgifter	799 547	829 000	842 945
Godgjørelse til folkevalgte	0	15 000	0
Reiseutgifter (bil, fly, offentlig transport)	42 403	35 000	20 003
Kontorleie, print, telefon, bredbånd, medlemskap (Norsk Vannforening)	32 097	35 000	32 837
Kjøp av utstyr (PC, etc)	0	30 000	0
Annet forbruksmateriell (overvåkning)[3]	183 091	201 000	231 782
Annonsering	38 037	30 000	4 300
Møteutgifter/opplæring (seminarer, kurs, bevertning, representasjon) [2]	68 202	205 000	121 782
Totale administrasjonskostnader	**1 163 377**	**1 380 000**	**1 253 649**
Konsulenttjenester (overvåkning, veileder feilsøking avløpsnett, miljørådgivning...)	785 537	1 430 000	1 157 941
Betalt mva ****	263 662	400 000	351 506
Totale utgifter	**2 212 576**	**3 210 000**	**2 763 096**
Avsatt til fond 31.12 (administrasjon)	317 573	0	602 920
Avsatt til fond 31.12 (overvåkning)	945 993	0	615 111
Sum utgifter + avsatt til fond	**3 476 142**	**3 210 000**	**3 981 127**
Saldo fond (administrasjon) per 1.1. påfølgende regnskapsår	820 661	0	1 423 581
Saldo fond (overvåkning) per 1.1. påfølgende regnskapsår	492 024	0	680 246

5.1 Bruk av økonomiske tilskudd fra eksterne kilder

- **Tilsagnsbrev av 05.12.2017 og 18.12.2017 fra Fylkesmannen i Østfold.** Bevilget tilskudd 75.000 kr til vassdragsovervåkning 2018 og 50.000 kr til overvåkning av Øyeren 2018. Midlene vil bli benyttet til å delfinansiere vassdragsovervåkningen av bekker og elver, samt Øyeren som skal gjennomføres i 2018.
- **Tilsagnsbrev av 01.06.2017 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus.** Bevilget tilskudd 275.000 kr, hvorav 175.000 kr til tiltaksrettet overvåkning og 100.000 kr til veileder for systematisk feilsøking på avløpsnettet. 175.000 kr ble benyttet til å delfinansiere vassdragsovervåkningen gjennomført i 2017 og 100.000 kr ble benyttet til utarbeidelse av veileder for feilsøking (ferdigstilles mars 2018).
- **Tilsagnsbrev av 31.03.2017 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus gjennom klima- og miljøprogrammet.** Bevilget tilskudd 130.000 kr til miljørådgivning i landbruket. Prosjektet har startet og midlene vil bli benyttet til miljørådgivning i deler av Nes kommune. Prosjektetgjennomføringen er imidlertid noe forsinket og vil sluttføres og faktureres 2018.
- **Tilsagnsbrev av 20.03.2017 fra Akershus fylkeskommune.** Bevilget tilskudd 295.000 kr til formidling og drift. Midlene ble benyttet til å delfinansiere; seminar vannområde Øyeren, utgifter til informasjonsmateriell til seminaret, prosjektlederstillingen og ressursbruk til nytt rapporteringssystem for tiltak i vannregion Glomma.
- **Tilsagnsbrev av 12.10.2017 fra Østfold fylkeskommune (midler fra Miljødirektoratet).** Bevilget tilskudd 239.100 kr til organisering og kunnskapsinnhenting. Midlene ble benyttet til å delfinansiering av; prosjektlederstillingen, studietur og utvidet rapportering i forbindelse med vassdragsovervåkningen 2017.
- **Tilsagnsbrev av 12.10.2017 fra Østfold fylkeskommune.**
  Bevilget tilskudd 100.000 kr til veileder for feilsøking på avløpsnett. Midlene ble benyttet til å delfinansiere utarbeidelse av veilederen som ferdigstilles i mars 2018.
- **Tilsagnsbrev av 11.12.2017 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus.** Bevilget tilskudd 100.000 kr til vassdragsovervåkning 2017 og faglig analyse. Midlene ble benyttet til å delfinansiere utvidede analyser og rapportering i forbindelse med vassdragsovervåkningen 2017.
- **Tilsagnsbrev av 10.12.2017 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus.** Bevilget tilskudd 33.000 kr til arbeid med kunnskapsgrunnlaget for innleggelse av data til vann-nett. Midlene ble benyttet til arbeidet med kunnskapsgrunnlaget som skal legges inn i vann-nett.
- **Tilsagnsbrev av 19.04.2017 fra Miljødirektoratet - felles søknad med vannområde Glomma sør, Morsa og Haldenvassdraget.** Bevilget tilskudd 900.000 kr til fire ulike prosjekter om oppfølging i forbindelse med minirenseanlegg. Prosjektgjennomføringen går over perioden 2017 – 2018. Midlene er regnskapsført og rapporteres av vannområde Glomma sør.

6. Vesentlige utfordringer

6.1 Hovedutfordringer

De største vannkvalitetsutfordringene i vannområdet knytter seg til overgjødsling av næringssalter, partikler og bakterier (fosfor, nitrogen, organisk stoff og bakterier). Noe av næringssaltene blir tilført vassdragene delvis grunnet naturlige kilder som forvitring og erosjon av jordsmonn eksempelvis fosforrike leiravsetninger. Lokalt kan disse tilførslene være naturlige, men det er i flere områder tydelig at kanalisering, bekkelukking, planering og manglende fordrøyning av overvann fører til økt erosjon i bekke- og elveløpene. Totalt sett blir størstedelen av næringsstofforurensningen tilført ved menneskelig aktivitet, blant annet avløpsutslipp, avrenning fra jordbruksarealer, avrenning fra tette flater og industri.

Innen vannområdet bor drøyt det 60.000 innbyggere. Store deler av bebyggelsen er spredt og resulterer i at det per tid eksistere09 - r omtrent 5400 spredte avløpsanlegg i området. Innen vannområdet finnes det per tid 7 renseanlegg over 500 personekvivalenter, i tillegg kommer utslipp fra renseanlegg i nabovannområder. Avløpsutslipp fra overløp er i enkelte områder et problem lokalt ved store nedbørsmengder grunnet utilstrekkelig overvannshåndtering og innlekking av fremmedvann. Feilkoblinger er også et utbredt problem, der avløpsvann ledes inn på overvannsnett. Jordbruk er en viktig næring i vannområdet, der hele 23 % av områdets areal (300.000 dekar) er fulldyrket mark. I enkelte av vannområdets kommuner finnes store besetninger av husdyr der husdyrgjødsel kan være en forurensningskilde. Erosjon er lokalt et problem for landbruket blant annet på grunn av store utfordringer knyttet til hydrotekniske anlegg sammen med omfattende bakkeplanering på 1970-tallet. I nordre Øyeren skjer det årlige betydelige forandringer i deltaet knyttet til erosjon og sedimentering. Erosjonen er i stor grad styrt av vannets hastighet og varierende vannstander. Endret klima i form av økt nedbørsmengde – og intensitet kan skape store problemer for oppnåelse av vannkvalitetsmålene og for jordbrukets mål om økt matproduksjon. Innen de fleste tiltaksområder og sektorer er tilgjengelige økonomiske ressurser begrensende for tiltaksgjennomføringen. Bedre virkemidler, økte ressurser og større grad av statlig finansiering, samt økonomiske støtteordninger for tiltak vil være avgjørende for oppnåelse av miljømålene innen 2021.

Utfordring med erosjon i bekkedal i Enebakk grunnet manglende kontroll med overvann på ovenforliggende jordbruksareal.. Foto: Terje Fossen-Hellesjø

6.2 Brukerinteresser og interessemotsetninger

Det er mange ulike brukerinteresser knyttet til vassdragene i vannområde Øyeren. En oppsummering av enkelte brukerinteresser og interessemotsetninger kan finnes i vannområdets høringsdokument «Vesentlige vannforvaltningsspørsmål». Eksempelvis forsynes hele 250.000 personer av 11 drikkevannskilder innen vannområdet. Samtidig er vassdragene resipienter for ulike industrier og for avløpsvann fra omtrent 5400 avløpsanlegg. Området blir årlig brukt av anslagsvis 200-300.000 personer til fritidsaktiviteter som friluftsliv, fiske, og båtliv med mer. Innen vannområdet er Glomma og Øyeren regulert ved fire ulike elvekraftverk. I tillegg finnes fire kraftverk i mindre skala.

7. Tilstandsstatus for vannforekomstene

Fra og med 2015 har Norconsult hatt oppdraget med å gjennomføre en samordnet overvåkning for kommunene Nes, Ullensaker, Sørum, Fet, Rælingen, Enebakk og Trøgstad, og deres arealer som drenerer til vannområdet. Norconsult har utarbeidet en grundig tilstandsrapport for de 36 ulike lokalitetene som overvåkes.

Rømua ved Lørenfallet i Sørum.
Foto: Kristian Moseby

Rapport for overvåkning 2017 ferdigstilles innen utgangen av april 2018. I denne årsmeldingen er derfor status for vannforekomstene beskrevet mer begrenset enn i tidligere årsmeldinger. I 2016 hadde halvparten av vannforekomstene en økologisk tilstand som ikke innfrir miljømålene (*figur 4, figur 5*). Risikovurderingen viser at over 3/4 av vannforekomstene står i risiko for ikke å nå miljømålet «god økologisk tilstand» innen 2021. Behov for miljøforbedrende tiltak i disse vannforekomstene er oppsummert i vannområdets tiltaksanalyse.

Enkelte vannforekomster er til tross for god eller svært god tilstand i risikogruppen. Dette gjelder hovedsakelig innsjøer.

Miljøtilstanden i vannområdets innsjøer er hovedsakelig bra. Flere av dem ligger i skogsområder der forsuring er hovedpåvirkningen. Enkelte av dem er derfor fremdeles avhengig av kalking for å opprettholde dagens (gode) tilstand.

Innsjøen Heiavann ble i 2016 vurdert å være i svært dårlig tilstand, grunnet tørrlegging. Det er ikke foretatt en ny tilstandsvurdering etter at demningen i innsjøen ble utbedret i 2017, men det forventes at tilstanden med tiden vil bedres.

Hovedandelen av vannområdets elver (nedre deler) er påvirket av leirholdig jord. Slike elver får dermed jevnlige naturlige tilførsler av leirpartikler og enkelte næringsstoffer, eksempelvis fosfor og nitrogen. Overvåkningsresultatene viser imidlertid at mange av elvene tilføres betydelige mengder næringssalter fra menneskelig aktivitet, blant annet jordbruk, kommunalt avløp og private avløpsanlegg. Vannområdets tiltaksanalyse vil belyse hvilke kilder som bidrar i ulik grad til denne ekstra forurensingen.

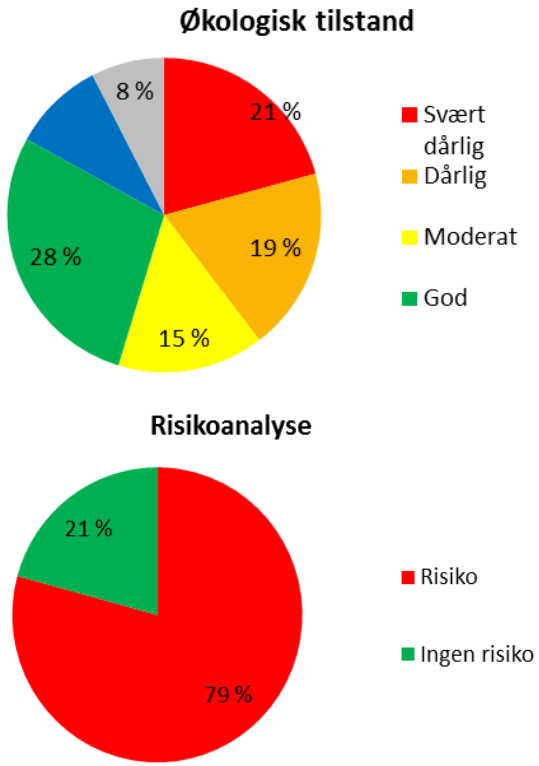

***Figur 4** – Økologisk tilstand og risiko for å ikke oppnå god tilstand i 2021 for alle vannforekomster i vannområde Øyeren. NB! Status per 31.12.2016*

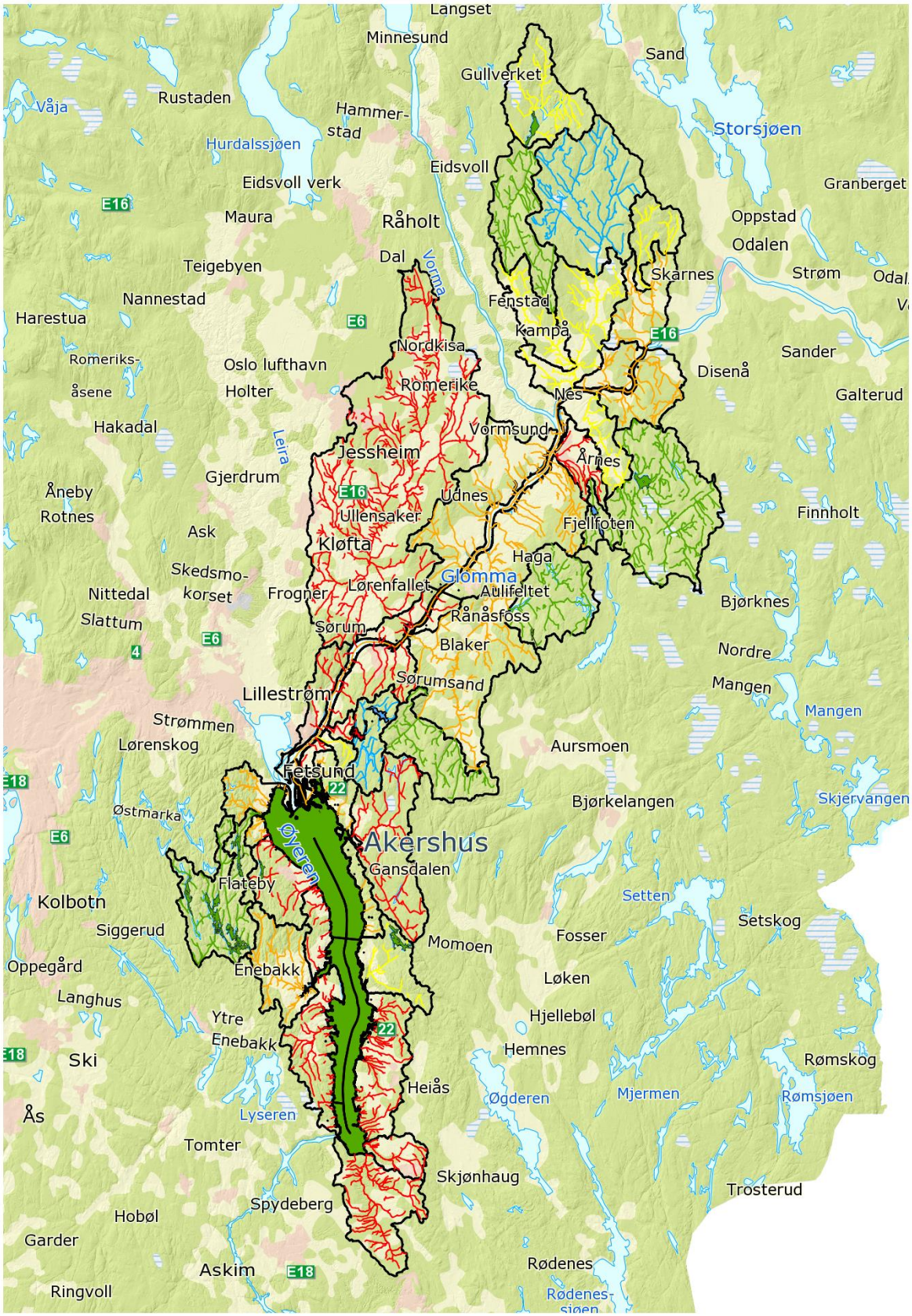

Figur 5 *– Kart over økologisk tilstandsklasse for innsjø- og elvevannforekomstene i vannområdet. NB! Status per 31.12.2016. Kilde for bakgrunnskart: GEOVEKST*

Vedlegg 1- Gjennomført overvåkning vannområde Øyeren 2012 - 2017

Det har i mange år blitt gjennomført overvåkning av vassdragene i området, i regi av ulike aktører. Vannområde Øyeren har siden oppstarten i 2012 gjennomført en omfattende overvåkning for å fastsette miljøtilstanden i vassdragene (tabell 1). Denne overvåkningen begrenser seg i hovedsak til næringsstoffrelaterte problemstillinger. Detaljer om vannområde Øyerens overvåkningsprogram finnes på vannområdets nettsider. I regi av Fylkesmannen har vært gjennomført overvåkning av kalkede innsjøer og vassdrag, og overvåkning av Øyeren og Glommavassdraget. I tillegg har Nibio (tidligere Bioforsk) gjennomført overvåkning gjennom JOVA programmet ved sin forskningsstasjon ved Mørdre i Nes. Nibio har også hatt en forskningsstasjon i Lundsåa i Trøgstad. Kostnader for overvåkning i Lundsåa, eller eventuell annen overvåkning i regi av Miljødirektoratet er ikke innhentet.

***Tabell 1** – Kostnader for gjennomførte vassdragsovervåkningsprosjekter i perioden 2012 til 2017, i regi av Vannområde Øyeren, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Østfold, Miljødirektoratet og JOVA programmet ved Mørdre. Alle beløp er rundet av til nærmeste 10 000 kroner og er eksklusive mva. Tabellen er mangelfull.*

År	**Tiltaksovervåkning i regi av VO Ø**[1]	**Forsuringsovervåkning i regi av Fylkesmannen/ Fylkeskommune**	**Tiltaksovervåkning i regi av FM-OA**	**Tiltaksovervåkning i regi av FM-Ø**	**I regi av Miljødirektoratet**	**JOVA - Mørdre**
2012	370.000					
2013	270.000	40.000	78.000[2]			
2014	410.000	42.000	82.000[2]			
2015	780.000	44.000	155.000[3]			
2016	440.000	45.000				
2017	890.000	20.000[6]		40.000[4]		350.000[5]

[1]*Finansiering fra kommunene, statlige tilskudd fra Fylkesmannen Oslo og Akershus og Østfold, samt enkelte år tilskudd fra Akershus fylkeskommune. Egeninnsats ikke medregnet. Fra og med 2015 er kostandene hentet fra regnskapsåret og deler av kostnadene kan gjelde foregående år..*

[2]*Overvåkning næringsstoffer, bunndyr og begroingsalger Øyeren og Glomma ved Bingsfoss*

[3]*Undersøkelse av tilstand for fisk i Glomma*

[4]*Overvåkningskostnader for stasjonen Solbergfoss (Glommas utløp av Øyeren)*

[5]*Statlig program for jord- og vannovervåking (JOVA) overvåker Mørdrebekken og jordbruksdriften i nedbørfeltet, og tar ut vannprøver for analyse av næringsstoffer og partikler (nitrogen, fosfor og suspendert stoff) fra Mørdrebekken ca hver 14. dag, ca 22 prøver årlig. Dette er blandprøver som er basert på automatisk og vannføringsproporsjonal prøveuttak ved målestasjonen i bekken. Ved målestasjonen måles også vannføring, og i tillegg til vannprøvene for analyse av næringsstoffer tas det ut vannprøver for analyse av plantevernmidler i løpet av vekstsesongen og høsten (i 2017 også om vinteren). JOVA innhenter også klimadata for nedbørfeltet, og samler inn gårdsdata på skiftenivå årlig fra bøndene i feltet. JOVA-programmets samlede kostander til drift av målestasjonen, analyser, datainnhenting, datakontroll og rapportering beløper seg til ca kr 350 00,- årlig. Av dette utgjør analysekostnader til næringsstoffanalyser ca kr 40 000,-. Mer informasjon om JOVA-programmet og overvåkingen i Mørdrefeltet er tilgjengelig på www.nibio.no\jova.*

[6]*Endringer skyldes endringer i prisnivå, ikke endret omfang.*

Utkast til Arbeidsplan 2018

Versjon: 26.03.2018

Godkjent av styringsgruppa: 04.04.2018

Forkortelser: SG = Styringsgruppa, PG = Prosjektgruppa, FA = Faggruppe avløp, FL= Faggruppe landbruk, FØ = Faggruppe økologi, PL = Prosjektleder, FK = Fylkeskommunen Ø/A, FM = Fylkesmannen Ø/OA, KOM= Kommune, AU= arbeidsutvalg

Tiltak / arbeidsmål	Hovedansvar	Medvirkende	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Løpende	Merknad
Implementere regional vannforvaltningsplan i kommunenes planer	KOM	KOM + FK													X	Prioriteringer og miljømål fra regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016- 2021 innarbeides i kommunenes planer
Søke ekstern finansiering	PL	PG	15	15											X	Miljødirektoratet frist 15.jan, Klima og Miljøprogram 15. feb. Det rapporteres om bruk av eventuelle tilskudd
Avslutte regnskap	PL		15													I tråd med interne frister Nes kommune
Ferdigstille spørreundersøkelse kommunalteknikk VO Øyeren	PL	AU		15												Sendes til kommunene
Utarbeide utkast til årsmelding	PL	PG			10											Godkjenning av prosjektgruppa og styringsgruppemøte og sendes til kommunene, Fylkesmannen og Fylkeskommunene
Forberedende arbeid med status over gjennomførte tiltak	PL + Alle faggr	FM		X	X											Grunnlag for årsrapportering. Status for tiltak i Vann-Nett
Møte prosjektgruppa	PG	PL			15		X				X					Gjennomgang av saker til styringsgruppa
Gjennomgang og innspill til veileder for feilsøking på avløpsnettet VO Øyeren	AU + FA	PL		X	23											Faglige innspill til konsulent i tråd med egen fremdriftsplan. Frist for ferdig veileder 23. mars
Møte styringsgruppa	PL	PG				4										Status for tiltak, oppfølging kommunevis, spørreundersøkelse, veileder avløp, årsmelding, regnskap, budsjett
Møte faggruppe økologi	PL	FØ				11										Gjennomgang av utkast til overvåkningsrapport og overvåkningsprogram 2018
Gjennomgang og innspill til overvåkningsrapport	FØ	PL				12										Utkast mottas 6. april. Gjennomgang med faggruppe økologi. Faglig innspill til konsulent.
Anskaffelse prøvetaking og undersøkelse av bunndyr og begroingsalger	FØ	PL				X										I henhold til overvåkningsplan hvert 3 år (forrige runde i 2015). Gjennomgang av lokaliteter som skal undersøkes
Møte referansegruppe rullering av regionalt miljøprogram i landbruket	PL	FL				13										Bidra inn i gruppa med innspill. Ny RMP skal være ferdig innen 15. november og tre i kraft fra 1.1.2019.
Møte faggruppe avløp	FA	PL				17										Bidrag inn i Miljødirektoratprosjekt, revisjon tiltakslister, innleggelse av status for tiltak i vann-nett
Møte faggruppe landbruk	FL	PL				24										Bidrag inn i Miljødirektoratprosjekt, status og tiltaksbehov, avklaringer etter møte i RMP referansegruppemøte 13.4
Revisjon av lister over foreslåtte og planlagte tiltak vannområde Øyeren	Alle Fagg + FM	PL				X	X									Avklare med eventuelle sektormyndigheter revisjon av innmeldte tiltak og eventuell innlegging av tiltaksstatus i Vann-Nett
Faktura til kommunene (sekretariatsbidrag 2018)	PL					6										I tråd med vedtak i styringsgruppa
Rapport for overvåkning 2017 ferdigstilt. Sendes til kommunene	Konsulent	PL				31										Utsatt frist for ferdig rapport (tidligere frist var 15.april)
Bidrag inn i tiltaksrosjekt Miljødirektoratet	PL					X	X	X								I henhold til egen fremdriftsplan Miljødirektoratet
Oppdatere tiltaksstatus i rapportsystem for vannregion Glomma	PL						15									I henhold til dialog og frister fra vannregionmyndigheten for Glomma
Utsendelse av mal for saksfremlegg og bakgrunnsdokumenter til kommunene	PL	PG					15									I samarbeid med nabovannområder. Elementer i saken; årsmelding, tilstand i vassdragene, status / gjennomførte tiltak
Oppdatere kunnskapsgrunnlaget i vann-nett (karakterisering , klassifisering)	FM	PL					20								X	I henhold til frist og retningslinjer fra Miljødirektoratet. Fylkesmannen har frist 1.juni.
Sommerferie									-							
Oppdatere tiltak og status for tiltak i Vann-nett for tiltak der kommunen er sektormyndighet. Samordning med andre sektormyndigheter	PL	KOM						?		29						I henhold til frist og retningslinjer fra FK / MDIR. Frist for alle sektormyndigheter 1.sept 2018. ESA frist 22. des 2018.
Meddele kostnader til kommunene (medlemskontingent og overvåkning 2019)	PL									31						I henhold til vedtak i styringsgruppa
Faktura til kommunene (overvåkning 2018)	PL									31						Justeres i forhold til tilskudd til overvåkning
Statusmøter med kommunene, Enebakk, Fet, Nes, Rælingen, Sørum, Trøgstad og Ullensaker (i samabeid med vannområdene som kommunene deltar i)	PL	PG								X	X					Prosjektgrupperepresentant koordinerer internt i kommunen og avklarer møtedato. Gjennomgå status og behov for tiltak
Bidrag inn i tiltaksrosjekt Miljødirektoratet	PL									X	X	X	X	X		I henhold til egen fremdriftsplan Miljødirektoratet
Møte fagruppe landbruk											19					Avklare arbeidsmål og eventuelle søknader om tilskudd 2019, rullering RMP, planlegging av informasjon til gårdbrukere
Møte faggruppe avløp											26					Avklare arbeidsmål og eventuelle søknader om tilskudd 2019
Utarbeide budsjett og arbeidsplan for 2019	PL	PG									31					Avklare tilskuddsmidler og om det skal utarbeides søknader om tilskudd for 2019
Rapport for miljørådgivningsprosjekt 2017 ferdigstilt	Konsulent	KOM / PL									31?					Den aktuelle kommunen og prosjektleder gir innspill til rapportutkast
Møte prosjektgruppa												17				Status og videre fremdrift for delmål 2018, arbeidsmål 2019, budsjett 2019, innspill vesentlige vannforvaltningsspørsmål?
Møte referansegruppe rullering av regionalt miljøprogram i landbruket												?				Usikker på møtedato. Ny RMP skal være ferdig innen 15. november og tre i kraft fra 1.1.2019.
Møte styringsgruppa	PL	PG											15			Status for tiltak, oppfølging kommunevis, foreløpig regnskap, utkast til budsjett 2019, arbeidsplan 2019
Møte faggruppe økologi	FØ	PL / Konsulent											28			Gjennomgang av resultater sammen med konsulent. Forberede konkurransegrunnlag for anskaffelse januar i 2019
Utarbeide faktaark om viktige jordbrukstiltak	FL	PL									X	X	31			Informasjon også om nytt regionalt miljøprogram. Kommunene sender ut til gårdbrukerne i kommunen (må avklares når)

Fortsettelse neste side ----> ----> ---->

Tiltak / arbeidsmål	Hovedansvar	Medvirkende	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Løpende	Merknad
Gjennomføre tiltaksrettet overvåkning, justere prøvetakingsprogram etter beh	FØ / PL	FM + PG													X	Være oppdatert på resultatene/ ha løpende dialog med firma som gjennomfører overvåkningen og melde tilbake til kommunene hvis noe ekstraordinært.
Følge opp andre pågående interne/eksterne prosjekter, møter i arbeidsutvalg*	PL	G + Alle fagg+ FM													X	Etter behov
Utarbeide /oppdatere faktaark og annet informasjonsmateriale	PL + FM	PG + FG													X	Eksempelvis vassdragsvise faktaark
Vurdere revisjon av kommunenes lokale forskrifter om mindre avløpsanlegg	FA	PL													X	Usikkert om aktuelt og når. Må vurderes etter anbefalinger fra faggruppe avløp og eventuell revisjon av nasjonal forskrift.
Bistå ifm oppdatering av relevant planverk, eks vannmiljøplaner	PL														X	Etter kommunenes ønske
Innspill til planprogram og vesentlige vannforvaltningsspørsmål vannregion Glo	PL										?	?	**?**		X	Frist for leveranse til KLD 1.1.2019
Løpende dialog med kommunene, fylkeskommune og Fylkesmannen	PL	PG													X	Følge opp prosessmilepæler og eventuelle organisatoriske endringer i forbindelse med revidering av vannforskriften
Samarbeide med nabovannområder og relevnte fagmiljøer	PL														X	
Deltakelse på aktuelle fagseminarer, møter, kurs	PL														X	
Oppdatere vannområdets nettsider	PL	PG + FG													X	
Informasjonstiltak utad (medier, medvirkning o.l.)	PL	PG													X	Synliggjøre viktigheten av arbeidet for bedre vannkvalitet, både fra vannområdet og kommunene

** Blant annet tiltaksprosjekt Miljødirektoratet, årsrapportprosjekt vannregon Glomma, minirenseanleggprosjekter, prosjekt vannføringsstasjoner, vegsaltprosjekt, informasjonsformidling/forbedring av vannområdets nettsider og eventuelle nye prosjekter*

ØSTFOLD
FYLKESKOMMUNE

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»
«UTLANDSADRESSE»

Vår ref.: 99101/2017 - 2016/459
Deres ref.: «REF»
Dato: 06.06.2017

Oppfordring om å endre stillingstittel for prosjektleder i vannområdet

Vannregionmyndigheten i vannregion Glomma oppfordrer vannområdeutvalgene / styringsgruppene i vannområdene til å bytte stillingstittel for prosjektleder i vannområdet.

Alle vannområdene i vannregion Glomma har ansatt en prosjektleder / daglig leder i engasjement eller fast stilling. En leder på heltid muliggjør et effektivt løp i arbeidet etter vannforskriften, og sikrer en god samarbeidsarena for kommunenes vannforvaltning. Slik har lokal medvirkning og faglig forankring fått det nødvendige fokus. Det har gitt kontinuitet og fremdrift i arbeidet mot de ulike milepælene og fristene. Vannregionmyndigheten er svært godt fornøyd med arbeidet som gjøres i vannområdene.

Vannforskriften opererer i seksårssykluser, der rullerte og oppdaterte vannforvaltningsplaner skal foreligge hvert sjette år (2021, 2027, 2033). Det er derfor viktig at vannforvaltningsarbeidet ses på som et fast, løpende arbeid.

Siden vannforvaltning og arbeidet etter Vannforskriften er et kontinuerlig arbeid, og ikke et tidsavgrenset prosjekt, bør de nåværende prosjektlederne for vannområdene få en annen stillingstittel enn *prosjektleder*. Stillingstitler som brukes på tilsvarende stillinger i andre vannområder, er *daglig leder, vannområdeleder og vannområdekoordinator*. Vi ser at nye tilsvarende stillinger som besettes i vannområdene i andre vannregioner, nå får stillingstittel *vannområdekoordinator*.

Vannregionmyndigheten i vannregion Glomma oppfordrer vannområdeutvalgene / styringsgruppene i vannområdene som bruker stillingstittelen *prosjektleder* til å vurdere en annen stillingstittel for denne stillingen.

Klimaseksjonen
Postadresse: Postboks 220
Kontoradresse: Oscar Pedersensvei 39, Sarpsborg
Telefon: 69 11 70 00

E-post: postmottak@ostfoldfk.no
Internett: www.ostfoldfk.no
Org.nr.: 842 952 972

Med hilsen

Vannregionmyndigheten for vannregion Glomma

Dokumentet er elektronisk godkjent og signert av

Hilde Brandsrud
avdelingsdirektør

Tyra Marie Risnes
seksjonssjef

1 Adresseliste